

TOTALREGNSKAP FOR REINDRIFTSNÆRINGEN

Regnskap 2016 og budsjett 2017

RAPPORT NR. 33/2017
18.12.2017

Forsidefoto: Per Torbjørn Jystad

Forord

Mandatet til Økonomisk utvalg for reindriften er gitt ved instruks fastsatt av Landbruksdepartementet 16. juli 1993. Utvalgets oppgave er å fremstille et økonomisk grunnlagsmateriale som danner utgangspunkt for forhandlingene om en næringsavtale mellom Staten og reindriftsnæringen.

Totalregnskapet for reindriftsnæringen, som legges frem i denne rapporten, viser en oversikt over de samlede verdiene som er skapt i næringen ved utnyttelse av produksjonsfaktorene arbeid og kapital. Regnskapet viser altså samlede inntekter, kostnader og resultat for hele reindriftsnæringen i Norge. I tillegg til regnskap for 2016 legger utvalget også frem et budsjett for 2017.

Utvalget har medregnet denne rapporten lagt frem 39 totalregnskap for reindriften siden 1980. Til sammen gir disse regnskapene oversikt over reindriftens økonomi i perioden 1975-2016.

Ved siden av å legge frem materiale som viser det økonomiske resultatet for reindriftsnæringen totalt, er det også utvalgets oppgave å gi oversikt over utviklingen (regionalt) for de enkelte reinbeiteområdene.

I tillegg er det egne kapitler i rapporten som presenterer henholdsvis reindrifftsavtalen, de langsiktige utviklingstrekkene for reindriften (fra 2007 til 2016), husholdsinntekter for familier som driver reindrift, samt vurderinger av situasjonen i de ulike reinbeiteområdene.

Landbruksdirektoratet, Avdeling reindrift, er sekretariat for utvalget.

Desember 2017
Lars Johan Rustad

Sammendrag

Sammendrag av reindriftens totalregnskap i perioden 2013-16, og endring fra 2015 til 2016 (1 000 kr.), samt budsjett 2017 (1 000 kr.)

Regnskaps- poster	Regnskapstall				Endring	Budsjett
	2013	2014	2015	2016	Endring	2017
Produksjonsbaserte inntekter:	117 844	128 344	176 103	173 076	-3 027	123 066
Kjøtt og biprodukter	114 110	122 767	153 898	146 398	-7 501	100 697
Endring i livdyrverdien	-29 781	-28 587	-9 661	-12 660	-2 999	-16 969
Binæringsinntekter	5 293	6 861	7 252	10 510	3 258	10 510
Andre prod.bas. innt. ¹	28 222	27 303	24 614	28 828	4 214	28 828
Statstilskudd:	70 628	76 361	84 933	103 915	18 981	101 733
Ordinære tilskudd	50 308	58 043	63 151	81 502	18 351	84 695
Andre tilskudd	12 800	12 065	14 215	13 141	-1 074	9 192
Ekstraordinære tilskudd	579	0	1 835	1 090	-745	636
Tilskudd til binæringer	1 105	889	1 443	768	768	782
Verdiskapningsprogram	944	687	75	1 014	939	1 000
Tiltak mot radioaktivitet	715	281	167	0	-167	0
Konfl.demp. tiltak rovvilt	4 177	4 396	5 491	6 400	909	5 429
Erstatninger:	71 861	72 419	77 062	68 193	-8 869	71 583
Tap av rein	67 725	66 550	63 850	61 783	-2 067	63 086
Arealinngrep	4 136	5 869	13 212	6 411	-6 802	8 497
Sum inntekter:	260 333	277 124	338 099	345 184	7 085	296 383
Kostnader:						
Siidaandelenes kostnader	153 435	171 500	188 279	203 845	15 566	189 001
Felleskostnader	28 754	27 915	24 496	32 083	7 587	32 651
Kostnader i tamreinlag	9 159	9 301	10 346	10 747	402	8 914
Sum kostnader:	191 347	208 716	223 121	246 675	23 555	230 566
Vederlag til arbeid og kap.	68 986	68 408	114 978	98 509	-16 470	65 817
Renter på lånt kapital	9 855	14 309	12 704	11 324	-1 380	11 308
Vederlag til arbeid og EK						
Totalt (1 000 kr.)	59 130	54 099	102 274	87 185	-15 089	54 509
Per årsverk (kr.)	62 112	56 397	107 621	95 221	-12 400	59 249
Per siidaandel (kr.)	103 556	94 527	178 080	151 442	-26 638	93 659
Sum årsverk	952	959	950	916	-34	920
Antall siidaandeler ²	571	572	574	576	2	582
Vederlag til arb. og ek, eks erstatninger for arealinngrep						
Totalt (1 000 kr.)	54 994	48 230	89 062	80 774	-8 288	46 012
Per årsverk (kr.)	57 766	50 292	93 749	88 181	-5 568	50 013
Per siidaandel (kr.)	96 311	84 318	155 160	140 232	-14 928	79 058

¹ Posten omfatter arbeidsinntekter, leieinntekter og andre driftsrelaterte inntekter.

² Antall årsverk for reindrift i tamreinlagene (39 i 2016) er lagt til antall siidaandeler i samisk reindrift.

Totalregnskapet viser en reduksjon i resultatmålene fra 2015 til 2016. Vederlag for arbeid og egenkapital reduseres fra 102,3 mill. kr. i 2015 til 87,2 mill. kr. i 2016 (-15,1 mill. kr.). Målt per årsverk reduseres vederlag for arbeid og egenkapital fra 107 621 kr. i 2015 til 95 221 kr. i 2016, og målt per siidaandel reduseres vederlag for arbeid og egenkapital fra 178 080 kr. i 2015 til 151 442 kr. i 2016.

Sum produksjonsbaserte inntekter reduseres fra 176,1 mill. kr. i 2015 til 173,1 mill. kr. i 2016 (-3 mill. kr.). Det er en reduksjon i kjøttinntektene på 7,5 mill. kr., mens den totale livdyrverdien er beregnet til -12,7 mill. kr.

Postene andre produksjonsbaserte inntekter økes med 4,2 mill. kr. fra 2015, mens posten binæringsinntekter øker med 3,3 mill. kr.

Sum statstilskudd økes fra 84,9 mill. kr. i 2015 til 103,9 mill. kr. i 2016 (+19 mill. kr.). Økningen kan i stor grad knyttes til posten Ordinære tilskudd (+18 mill. kr.).

Posten «Andre tilskudd» reduseres med 1,1 mill. kr. i forhold til 2015 mens de øvrige tilskuddene kun har små endringer.

Erstatningene for tap av rein reduseres fra 63,9 mill. kr. i 2015 til 61,8 mill. kr. i 2016 (-2,1 mill. kr.), og erstatningene for arealinngrep reduseres fra 13,2 mill. kr. i 2015 til 6,4 mill. kr. i 2016 (-6,8 mill. kr.).

Totalt sett gir dette en økning i de samlede inntektene fra 338,1 mill. kr. i 2015 til 345,2 mill. kr. i 2016 (+7,1 mill. kr.).

Siidaandelens kostnader øker fra 188,3 mill. kroner i 2015 til 203,8 mill. kr. i 2016 (+15,6 mill. kr.) og felleskostnadene økes fra 24,5 mill. kr. i 2015 til 32,1 mill. kr. i 2016 (+7,6 mill. kr.).

Tamreinlagenes kostnader øker fra 10,3 mill. kr. i 2015 til 10,7 mill. kr. i 2016 (+0,4 mill. kr.).

I sum gir dette en økning i de totale kostnadene fra 223,1 mill. kr. i 2015 til 246,7 mill. kr. i 2016 (+23,6 mill. kr.).

Renter på lånt kapital reduseres fra 12,7 mill. kr. i 2015 til 11,3 mill. kr. i 2016 (-1,4 mill. kr.).

Rovvilttapene påvirker resultatet av driften i de fleste reinbeiteområdene. Oppgitte rovvilttap utgjør 87 % av de oppgitte totale tapene av rein i 2015/16 (2014/15: 85 %). I 2015/16 ble det utbetalt erstatninger for 29 % av de omsøkte rovvilttapene (2014/15: 24 %).

Antall siidaandeler i samisk reindrift er økt med 3 i forhold til 2015 og er på 537. Reintallet økte fra 212 000 i 2015 til 217 000 i 2016 (+5 000 dyr). Gjennomsnittlig reintall per siidaandel økte fra 371 dyr i 2015 til 376 dyr i 2016 (+5 dyr).

Budsjett 2017

Budsjett for 2017 bygger i hovedsak på innrapporterte slaktedata fra registrerte slakterier per november 2017, anslag fra slakteriene over hvor mye som forventes slaktet ut året, og regnskapstall per november.

Ut fra de opplysninger man i november satt inne med, forventes det at kjøttinntektene vil gå ned på grunn av at man forventer et redusert slakteuttak. Det reduserte slakteuttaket skyldes blant annet en vanskelig vår i 2017 med nedising av beiter som førte til spredning av rein og økt rovdyrtaap. Reduksjon i kalveproduksjon og en halvering av vinterslakt i 2017 på grunn av at slaktingen kom seinere i gang dette året, fører også til reduksjon i slakteuttaket.

Det budsjetteres også med en reduksjon i statstilskuddene. Livdyrverdien antas å gå ned på grunn av reduksjon i pris og vekt. Når det gjelder erstatningene, budsjetteres det med en økning. Erstatningsutbetalinger for rein tatt av rovvilt baserer seg på beregnede tall, regnet ut fra et gjennomsnitt av de tre foregående år, på lik linje med beregninger for arealinngrep og øvrig tap av rein i trafikken.

Kostnadene redusert som en følge av at slakt- og fraktekostnadene vil ikke lengre være en del av siidaandelens regnskaper. Det vises til kapittel 3.2 for nærmere omtale. For å finne budsjetterte kostnader i 2017 er det tatt utgangspunkt i kostnadene i 2016 med påslag av prisstigningen, og med beregnet fratrukk for slakte- og fraktekostnader. Beregnet fratrukk for slakt- og fraktekostnader er gjort med utgangspunkt i forventet slakt i 2017 og de områdevisse slaktekostnadene i 2016, korrigert for forventet prisstigning. Totalt er da disse kostnadene beregnet å utgjøre om lag 20 mill. kr.

For øvrig antas de totale kostnadene og rentekostnadene i 2017 å være på omtrent samme nivå som i 2016, men noe justert for generell prisendring.

Med utgangspunkt i de forutsetningene som ligger til grunn for Økonomisk utvalgs budsjett, er vederlag til arbeid og egenkapital beregnet til 54,5 mill. kr. i 2017. Dette representerer en reduksjon på 32,6 mill. kr. fra 2016. Endring i samlet livdyrverdi er da inkludert.

Čoahkkáigeassu

Boazodoalu oppalašrehketdoalu čoahkkáigeassu 2013-16, ja rievdamat 2015 rájes 2016 rádjái, (1.000 kr.), ja 2017 bušeahtta (1.000 kr.)

Rehketdoallo- poasttat	Rehketdoallologut				Rievdan	Bušeahtta
	2013	2014	2015	2016	Rievdan	2017
Buvttadandietnasat:	117 844	128 344	176 103	173 076	-3 027	123 066
Biegu ja lassibuktagat	114 110	122 767	153 898	146 398	-7 501	100 697
Ealloárvvu rievdan	-29 781	-28 587	-9 661	-12 660	-2 999	-16 969
Lassiealáhusdientnasat	5 293	6 861	7 252	10 510	3 258	10 510
Eará buvttadandientnasat ¹	28 222	27 303	24 614	28 828	4 214	28 828
Stáhtadoarjja:	70 628	76 361	84 933	103 915	18 981	101 733
Dábálaš doarjagat	50 308	58 043	63 151	81 502	18 351	84 695
Eará doarjagat	12 800	12 065	14 215	13 141	-1 074	9 192
Erenoamášdoarjagat	579	0	1 835	1 090	-745	636
Doarjagat lassiealáhusaide	1 105	889	1 443	768	768	782
Árvoháhkkanprográmma	944	687	75	1 014	939	1 000
Doarjagat radioakt. vuostá	715	281	167	0	-167	0
Riidoeast. doaim. borasp	4 177	4 396	5 491	6 400	909	5 429
Buhtadusat:	71 861	72 419	77 062	68 193	-8 869	71 583
Boazomassimat	67 725	66 550	63 850	61 783	-2 067	63 086
Areálasisabahkkemat	4 136	5 869	13 212	6 411	-6 802	8 497
Supmi sisaboadut:	260 333	277 124	338 099	345 184	7 085	296 383
Golut:						
Siidaosiid golut	153 435	171 500	188 279	203 845	15 566	189 001
Oktasašgolut	28 754	27 915	24 496	32 083	7 587	32 651
Boazoservviid golut	9 159	9 301	10 346	10 747	402	8 914
Supmi golut:	191 347	208 716	223 121	246 675	23 555	230 566
Buhtadus barggu ja kapitála ovddas	68 986	68 408	114 978	98 509	-16 470	65 817
Reanttut lonejun. kap. ovddas	9 855	14 309	12 704	11 324	-1 380	11 308
Buhtadus barggu ja ieškap.ovddas						
Oktiibuot (1 000 kr.)	59 130	54 099	102 274	87 185	-15 089	54 509
Juohke jahkedoaimmas (kr.)	62 112	56 397	107 621	95 221	-12 400	59 249
Juohke siidaoasis (kr.)	103 556	94 527	178 080	151 442	-26 638	93 659
Galle jahkedoaimma	952	959	950	916	-34	920
Galle siidaoasi ²	571	572	574	576	2	582

¹ Poastta sisttisoallá bargodientnasiid, láigodientnasiid ja eará doaimmadietnasiid.

² Boazoservviid jahkedoaimmat (39 jagis 2016) leat lastihuvvon sámi boazodoalu siidaosiid lohku.

Oppalašrehketdoallu čájeha ahte boadusmihtut leat unnon 2015 rájes 2016 rádjái. Buhtadus barggu ja ieškapitála ovddas unnu 102,3 milj. ruvnnos 2015:s 87,2 milj. ruvdnui 2016:s (-15,1 milj. ruvno). Go mihtida ovttaskas jahkedoaimmaid mielde, de unnu buhtadus barggu ja ieškapitála ovddas 107.621 ruvnnos 2015:s 95 221 ruvdnui 2016:s, ja go mihtida ovttaskas siidaosiid mielde, de unnu buhtadus barggu ja ieškapitála ovddas 178 080 ruvnnos 2015:s 151 442 ruvdnui 2016:s.

Buvttadandietnasiid submi unnu 176,1 milj. ruvnnos 2015:s 173,1 milj. ruvdnui 2016:s (- 3 milj ruvno). Biergodietnasat leat unnon 7,5 milj. ruvnnuin, ja ealihanbohccuid oppalaš árvu rehkenastojuvvo -12,7 milj. ruvdnui.

Eará buvttadandietnasiid poasta lassána 4,2 milj. ruvnnuin 2015 rájes, ja lassidietnasiid poasta lea lassánan 3,3 milj. ruvnnuin.

Stáhtadoarjaga supmi lassána 84,9 milj ruvnnos 2015:s 103,9 milj ruvdnui 2016:s (+19 milj. ruvno). Lassáneapmi čadno earenoamážit dábálaš doarjagiid postii (+18 milj. ruvno).

Poasta «eará doarjagat» unnu 1,1 milj ruvnnuin 2015 ektui, muhto eará doarjagat leat unnán rievdan.

Boazomassimiid buhtadusat njidje 63,9 milj. ruvnnos 2015:s 61,8 milj. ruvdnui 2016:s (-2,1 milj. ruvno), ja areálasabahkkemiid buhtadusat unno 13,2 milj. ruvnnos 2015:s 6,4 milj. ruvdnui 2016:s (-6,8 milj. ruvno).

Oktiibuot leat oppalaš dietnasat lassánan 338,1 milj. ruvnnos 2015:s 345,2 milj. ruvdnui 2016:s (+7,1 milj. ruvno).

Siidaosiid golut leat lassánan 188,3 milj. ruvnnos 2015:s 203,8 milj. ruvdnui 2016:s (+15,6 milj. ruvno), ja oktasašgolut lassánit 24,5 milj ruvnnos 2015:s 32,1 milj. ruvdnui 2016:s (+7,6 milj. ruvno).

Boazoservviid golut lassánit 10,3 milj ruvnnos 2015:s 10,7 milj. ruvdnui 2016:s (+0,4) milj. ruvno).

Oktiibuot mearkkaša dat ahte ollislaš golut lassánit 223,71milj. ruvnnos 2015:s 246,7 milj. ruvdnui 2016:s (+23,6 milj. ruvno).

Reantu lonejuvvon kapitálas njiedja 12,7 milj. ruvnnos 2015:s 11,3 milj. ruvdnui 2016:s (-1,4 milj. ruvno).

Boraspirevahágiin lea stuora mearkkašupmi doaimma bohtosiidda eanas boazodoalloguovlluin. Diedihuvvon boraspirevahágit dahket 87 % oppalaš diedihuvvon boazomassimiin 2015/16:s (2014/15: 85 %). 2015/2016 leat máksojuvvon buhtadusat 29 % ovddas 2014/15 diedihuvvon boraspirevahágiin (2014/15: 24 %).

Siidaosiid lohku sámi boazoguohtunguovlluin lea lassánan gollmain 2015 ektui ja leat dal 537 siidaosi. Boazolohku lea lassánan 212.000 bohccos 2015:s 217.000 bohccui 2016:s (+5000 bohcco). Gaskamearálaš boazolohku juohke siidaosi nammii lassánii 371 bohccos 2015:s 375 bohccui 2016:s (+5 bohcco).

2017 bušeahtta

2017 bušeahtta lea vuosttažettiin ráhkaduvvon raporterejuvvon njuovvandieđuid vuodul maid registrerejuvvon njuovahagat leat dieđihan skábmamánu 2017 rádjái, das man olu vurdet njuovvat jagi loahpageahčái, ja skábmamánu rehketoallologuid vuodul.

Daid dieđuid bokte mat skábmamánnui leat dieđihuvvon, vurdojuvvojit biergodietnasat njiedjat dan geažil vurdojuvvojit unnit njuovvamat. Unnit njuovvanlogut bohtet earret eará das go 2017 lei goavvegiđđa ja guohtumat lássahuvve ja dan geažil lávde bohccot eambo ja šadde stuorát boraspirevaháгат. Miesseproseantta njiedjan ja 2017 dálvenjuovvamiid unnun beliin danne go njuovvamat šadde álggahuvvot maŋŋit dán jagi, dahket maiddái ahte njuovvanlogut unno.

Bušetterejuvvojit maiddái unnit stáhtadoarjagat go ovdal. Ealihanbohccuid árvu rehkenastojuvvo njiedjat unnon hatti ja deattuid dihte. Buhtadusat bušetterejuvvojit lassánit. Boraspirebuhtadusat leat rehkenastojuvvon meroštuvvon loguid vuodul, golmma maŋemus jagi gaskameari vuodul, seamma ládje go buhtadusat areálasabahkkemiid ovddas ja muđui vuddjojuvvon bohccuid ovddas.

Golut mat unnit njuovvan- ja fievrredangoluid dihte eai galgga šat leat oassin siidaosiid rehketoaluin. Kapihttalis 3.2 lea dat dárkileappot čilgejuvvon. 2017 bušetterejuvvon loguid gávdná go 2016 goluide lasiha haddelassáneami, ja geassá eret njuovvan- ja fievrredangoluid. Meroštallojuvvon eretgessojuvvon njuovvan- ja fievrredangolut leat gávnnavuvvon das go rehkenastá vurdojuvvon njuovvamiid 2017:s ja guovlluid dási njuovvangoluid 2016:s, ja vuhtii váldá vurdojuvvon haddegoargnuma. Oktiibuot dahket de diet golut birrasiid 20 milj. ruvnno.

Muđui navdojuvvojit oppalaš golut ja reantogolut 2017:s bissut sullii seamma dásis go 2016:s, muhto dasa lasihuvvo dábálaš haddegoargnum.

Daid eavttuid vuodul mat leat Ekonomalaš lávdegotti bušeahta vuodđun, lea buhtadus barggu ja iežaskapitála ovddas meroštallojuvvon šaddat 54,5 milj. ruvnno 2017:s. Diet lea 32,6 milj. ruvnno unnit go 2016:s. Ealihanbohccuid oppalaš árvu lea das mielde.

Innhold

Forord	1
Sammendrag	2
Čoahkkáigeassu	5
Innhold	8
1. Økonomisk utvalg	10
1.1 Mandat	10
1.2 Medlemmer og sekretariat	10
1.3 Utvalgets arbeid	10
2. Mål og virkemidler i reindriftspolitikken	12
2.1 Reindriftspolitiske mål	12
2.2 Reindriftspolitiske virkemidler	13
3. Grunnlag og forutsetninger	15
3.1 Prinsipper	15
3.2 Materiale og metode	16
4. Totalregnskap 2016 og budsjett 2017	23
4.1 Produksjonsbaserte inntekter	23
4.2 Statstilskudd, tiltak mot radioaktivitet og forebyggende tiltak mot rovviltskader	35
4.3 Erstatninger	43
4.4 Kostnader	46
4.5 Kapitalforhold	57
4.6 Antall årsverk og antall siidaandeler	60
4.7 Sammendrag av totalregnskapet	60
4.8 Budsjett 2016	69
Tilleggsinformasjon	74
5. Nærmere om reindrifftsavtalen	75
5.1 Innledning	75
5.2 Reindrifftsavtalen 2017/18.....	76
5.3 Fordeling av reindrifftsavtalens ramme	77
5.4 Reindrifftsens utviklingsfond	79
5.5 Kostnadssenkende og direkte tilskudd	84
6. Langsiktige utviklingstrekk for reindrifften	92
6.1 Kjøttinntekter.....	92
6.2 Statstilskudd og tiltak mot radioaktivitet.....	96
6.3 Rovvilt	98
6.4 Erstatninger.....	101
6.5 Kostnader.....	102
6.6 Vederlag til arbeid og egenkapital	105
6.7 Markedsforhold	106
7. Husholdsinntekter for reindrifftsfamilier	111
7.1 Inntekter utenfor reindrifftsnaeringen.....	111
7.2 Strukturutvikling og sysselsetting	114
8. Vurderinger av materialet	126
8.1 Vurderinger av situasjonen i de ulike reinbeiteområdene og sonene	126
8.2 Generelle vurderinger	154
Vedlegg	157
1. Tabeller	157

Innhold

---

2. Tabelloversikt	160
3. Figuroversikt.....	163
4. Kart over reinbeiteområdene	167
5. Ordforklaringer.....	170

1. Økonomisk utvalg

1.1 Mandat

Ifølge hovedavtalen for reindriftsnæringen mellom Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) og staten ved Landbruksdepartementet av 26. februar 1993, skal det føres forhandlinger om en løpende reindriftsavtale. Landbruksdepartementet har 16. juli 1993, i medhold av hovedavtalen, fastsatt nærmere instruks for Økonomisk utvalg for reindriften. Utvalgets mandat fremgår av instruksens § 1, der det heter:

”Utvalget skal legge frem et økonomisk grunnlagsmateriale for reindriften som utgangspunkt for forhandlingene mellom Staten ved Landbruksdepartementet og reindriftsnæringen ved Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) om en næringsavtale for reindriften.

Utvalget har ansvaret for å fremskaffe nødvendige opplysninger, og tilrettelegge materialet for avtalepartene. Materialet skal gi en oversikt over den økonomiske situasjonen i næringen, herunder hovedtrekk i utviklingen, både for den enkelte driftsenhet, distrikter, tamreinlag, områder og for næringen som helhet.”

1.2 Medlemmer og sekretariat

Partene oppnevner to medlemmer hver til utvalget. Landbruks- og matdepartementet oppnevner i tillegg en leder etter samråd med NRL. Funksjonstiden er 4 år, og følger Reindriftsstyrets funksjonstid. Økonomisk utvalg ble første gang oppnevnt i januar 1977. Økonomisk utvalg har følgende sammensetning for perioden 2014-2017:

- Lars Johan Rustad (leder), avdelingsleder, Norsk institutt for bioøkonomi
- Marit Meløy, seniorrådgiver, Sametinget
- Odd Erling Smuk, reineier, Varangerbotn, Norske Reindriftsamers Landsforbund
- Morten Floor, fagdirektør, Landbruks- og matdepartementet
- Eva Bendikke B. Jåma, reineier, Limingen, Norske Reindriftsamers Landsforbund

Varamedlemmer:

- Per M. Sara, sekretær, Norske Reindriftsamers Landsforbund
- Sunna M. Pentha, seniorrådgiver, Landbruks- og matdepartementet

Landbruksdirektoratet er sekretariat for utvalget.

1.3 Utvalgets arbeid

Utvalgets oppgave er å legge frem et materiale som viser det samlede økonomiske resultatet for reindriftsnæringen totalt og regionalt. I tillegg skal utvalget beregne det økonomiske resultatet og utviklingen (regionalt) for de enkelte reinbeiteområder.

Rapporten inneholder også egne kapitler som presenterer henholdsvis reindrifftsavtalen, langsiktige utviklingstrekk for reindrifften fra 2006 til 2016, husholdsinntekter for reindrifftsfamilier, samt utviklingstrekk for de enkelte reinbeiteområdene.

2. Mål og virkemidler i reindriftspolitikken

De reindriftspolitiske målene bygger i dag i hovedsak på St.meld. nr. 28 (1991-1992) – *En bærekraftig reindrift*, Meld. St. nr. 9 (2011-2012) *Velkommen til bords* og Meld. St. nr. 32 (2016-2017) *Reindrift - Lang tradisjon – unike muligheter*. De økonomiske virkemidlene fremgår av de årlige reindrifftsavtalene, mens de juridiske virkemidlene er gitt i Lov om reindrift (reindrifftsloven) av 15. juni 2007 nr. 40.

2.1 Reindriftspolitiske mål

I regjeringens politiske plattform heter det at regjeringen vil legge frem en stortingsmelding om bærekraft i reindriften. Videre at Reindrifftsloven skal endres slik at økologisk bærekraft prioriteres.

Den 5. april 2017 la regjeringen frem Melding til Stortinget nr. 32 *Reindrift. Lang tradisjon – unike muligheter*. Denne stortingsmeldingen om reindriftspolitikken er den første meldingen om reindrift på 25 år. Fram til meldingen ble behandlet i Stortinget var det St. meld. nr. 28 (1991-1992) *En bærekraftig reindrift*, og Innst. S. nr. 167 (1991-1992) som trakk opp målene og retningslinjer for reindriftspolitikken.

I den nye meldingen vises det til at økologisk bærekraftig drift og økt produksjon danner grunnlaget for de unike mulighetene i reindriften. I meldingen presenteres strategier og tiltak for at næringen bedre skal kunne utnytte sitt potensiale i en rasjonell og markedsorientert retning. Reindriftens inntekter skal i størst mulig grad skapes ved å selge etterspurte produkter og tjenester til markedet. Dette vil sikre grunnlaget for den unike næringen og kulturbæreren som reindriften er. Dette er hovedbudskapet i meldingen.

Delmålene om en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift som ble fastsatt gjennom Stortingets behandling av St. meld. nr. 28 (1991-1992) er videreført i den nye meldingen. Imidlertid tydeliggjøres prioriteringen av økologisk bærekraft, og det understrekes at økologisk bærekraft er en grunnleggende forutsetning for å ivareta reindriftskulturen framover, og for utvikling av næringen og potensialet for økt lønnsomhet.

Ved behandling av meldingen gav Stortinget i all hovedsak sin tilslutning til de tiltakene som var foreslått i meldingen. Flertallet var enige med regjeringen om at det er behov for å endre formålsparagrafen i reindrifftsloven slik at økologisk bærekraft prioriteres. De mener at det er viktig at det i tillegg gjennomføres et arbeid med å definere innholdet i de tre delmålene økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft. Videre var flertallet positive til forslaget om å innføre obligatorisk individmerking av rein, men det ble påpekt at en elektronisk individmerking ikke må erstatte den tradisjonelle øremerkingen. Stortingets flertall var også positive til en offentliggjøring av siidaandelens reintall internt i næringen.

Når det gjelder dyrevelferd og tap støtter flertallet regjeringens tiltak for å hindre spredning av sykdommen Chronic Wasting Disease (CWD). Videre påpekte flertallet at det må sikres erstatningsfôr i år med vanskelige beiteforhold. Når det gjelder tap av rein til rovvilt ba

flertallet om at det gjøres en ny gjennomgang av rovdyr- og beiteprioriterte områder. Flertallet understreket at tilfeller av rovdyrtap må begrenses og erstattes fullt ut når det forekommer. Med dette som utgangspunkt ba flertallet regjeringen om raskt å bidra til at rovdyr- og rovfuglproblemene reduseres i et samspill mellom myndigheter og næringen.

Tilgang på nødvendige arealer er en sentral forutsetning for at reindriftsnæringen skal få økt sin produksjon og lønnsomhet. Komiteens flertall støtter at det prioriteres midler over reindrifftsavtalen til forskningsprosjekter for mer kunnskap om ulike arealinngreps innvirkning på reindriften. Flertallet finner det positivt at det jobbes aktivt for å bygge opp kompetanse hos reinbeitedistriktene om plan- og bygningsloven, samt at det bygges opp kompetanse om reindrift og reindrifftsrettigheter hos fylkeskommuner og kommuner. Flertallet var også positivt til videreføring av arbeidet med å få helhetlige og dynamiske kart over reindriftens arealbruk, og viste til at disse kartene vil være konfliktforebyggende og gi forutsigbarhet.

2.2 Reindriftspolitiske virkemidler

Reindriften er regulert gjennom reindrifftsloven av 15. juni 2007. Loven konstituerer ikke reindrifftsretten, men gir en nærmere definisjon av innholdet i disse rettighetene, samt en regulering og styring av utøvelsen. Dette innebærer at reindriftens rettsstilling ikke er uttømmende regulert gjennom loven. Loven må suppleres med rettigheter ervervet gjennom sedvane, alders tids bruk med videre. I reindrifftsloven legges det opp til en større grad av egenforvaltning av interne forhold i reindriftsnæringen enn hva som har vært tilfelle tidligere. Det arbeidsmessige fellesskapet siida utgjør et viktig element i bestemmelsene om intern organisering.

Formålet med reindrifftsloven (§ 1) er å legge til rette for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift med basis i samisk kultur, tradisjon og sedvane til gagn for reindrifftsbefolkningen selv og samfunnet for øvrig. For å nå disse målene skal loven gi grunnlag for en hensiktsmessig organisering og forvaltning av reindriften. Reindriften skal bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv i samsvar med Grunnlovens § 108 og folkerettens regler om urbefolkning og minoriteter. Loven skal videre bidra til sikring av reindrifftsarealene i det samiske reinbeiteområdet som reindriftens viktigste ressursgrunnlag.

Ansvar for sikring av arealene påhviler både innehavere av reindrifftsretten, øvrige rettighetshavere og myndighetene. Utenfor det samiske reinbeiteområdet skal loven legge forholdene til rette for en økologisk og økonomisk bærekraftig utnyttning av reinbeiteressursene i de områder der reindrift foregår. Det påpekes for øvrig at det er en rekke juridiske styringsverktøy ved siden av reindrifftsloven som har betydning for reindriften. Herunder nevnes plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven, energiloven, fjelloven og Finnmarksloven.

Historisk har man omtalt reindrifftsretten som en kollektiv rett. Dette innebærer at det er samene som har ervervet en rett til å drive reindrift på de arealer hvor det fra gammelt av har vært utøvet slik bruk. Det er reindrifftsamene som etnisk gruppe som er bærere av denne rettigheten, og ikke enkeltpersoner eller mindre grupperinger innenfor dette kollektivet. Den enkelte har en andel i den kollektive rett, og ikke eksklusive rettigheter som nyter særskilt vern internt. Dette utgangspunktet vil i dag måtte nyanseres. I den senere tid har det innenfor

reindrifftsretten skjedd en relativt stor rettsutvikling knyttet til rettigheter. Både rettspraksis, arbeidet med rammebetingelser i reindrifften og arbeidet frem mot en ny lov viser klart at siidaer kan etablere særskilte rettigheter over den grunn de disponerer. Reindrifftsloven har en rekke bestemmelser som klargjør og fremhever at det skal tas hensyn til etablerte rettigheter.

Stortinget godkjente 1. juni 1993 den gjeldende hovedavtalen for reindrift (St.prp. nr. 66 (1992-1993)), og ga Landbruksdepartementet (nå Landbruks- og matdepartementet) fullmakt til å forhandle med Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) om ettårige avtaler for reindrifftsneringen. Reindrifftsavtalen er, ved siden av reindrifftsloven, det viktigste operative redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindriffts politikken. Gjennom reindrifftsavtalen bestemmes bruken av de *økonomiske virkemidlene*, blant annet ut fra reindrifftslovens intensjon og bestemmelser. Dette skal bidra til at utviklingen går i retning av de målene som Stortinget har fastsatt.

Det vises til kapittel 5 for nærmere omtale av reindrifftsavtalen.

Ut over de nevnte virkemidlene viser Økonomisk utvalg også til gjeldende konsultasjonsavtale mellom statlige myndigheter og Sametinget. Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som angår dem. Denne retten er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige saker, artikkel 6. Konvensjonen ble ratifisert av Norge den 19.06.1990. I «Avtale om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget» er det fastsatt nærmere prosedyrer for hvordan konsultasjonene med Sametinget skal foregå. Ved kongelig resolusjon 1. juli 2005 ble det stadfestet at de avtalte prosedyrene skal gjelde for hele statsforvaltningen. Statlige myndigheter kan også ifølge denne avtalen ha en plikt til å konsultere med andre samiske interesser i tillegg til Sametinget. Dette gjelder særlig i saker som direkte berører samiske næringer, slik som reindrifften, og kan bl.a. være i forbindelse med utarbeidelse av verneplaner, etablering av energitiltak, samt ved leting og utvinning av mineraler innenfor reinbeiteområdene. Konsultasjoner med reindrifften vil blant annet bidra til å få frem nødvendig kunnskap om hvordan slike tiltak vil virke inn på reindrifften.

3. Grunnlag og forutsetninger

3.1 Prinsipper

Totalregnskapet for reindriften viser en oversikt over verdiene som skapes i næringen ved utnyttelse av produksjonsfaktorene arbeid og kapital. Kalenderåret er utgangspunkt for beregningene. På grunn av ulik periodisering er opplysninger om slakteuttak i totalregnskapet ikke direkte sammenlignbare med tilsvarende opplysninger i ressursregnskap for reindriftsnæringen, som tar utgangspunkt i driftsår.

Publikasjonen er inndelt i åtte kapitler. I hovedoversikten i kapittel 4 er regnskap for 2016 sammenlignet med regnskapene for de fire foregående år. Budsjett for 2017 presenteres i kapittel 4.8. Kapittel 5 omhandler reindriftsavtalen, med spesiell vekt på tilskuddsordningene. I kapittel 6 presenteres langsiktige utviklingstrekk for reindriften fra 2007 til 2016. Kapittel 7 omhandler husholdsinntekter og strukturelle forhold, mens kapittel 8 gir en vurdering av utviklingen både totalt og i de ulike reinbeiteområdene – i hovedsak på bakgrunn av nøkkeltall fra kapitlene 4, 6 og 7.

I reindriftsloven benyttes begrepet siidaandel. Tallmaterialet fra og med 2007 legges fram per siidaandel. Disse tallene vil være direkte sammenlignbare med tall knyttet til det tidligere begrepet driftsenhet.

Næringens kjøttinntekter omfatter førstehåndssalg og hjemmeforbruk av ikke foredlede produkter av rein – slik som kjøtt, innmat, skinn og gevir. Inntektene korrigeres for endringer i den samlede livdyrverdien. I tillegg til inntektene fra salg av ikke foredlede reinprodukter, er binæringsinntekter, andre produksjonsbaserte inntekter, statstilskudd og erstatninger med på inntektssiden i totalregnskapet.

På kostnadssiden inngår næringens bruk av varer og tjenester fra andre sektorer. Posten er inndelt i siidaandelens kostnader, distriktenes kostnader (felleskostnader) og kostnader i tamreinlag.

Resultatmålet som beregnes viser vederlag til arbeid og kapital. Arbeid består av næringsutøvernes egen arbeidskraft og leid arbeid. Utgifter til leid arbeid tas derfor ikke med under kostnader. Ved å gjøre fradrag for renter på lånt kapital, fremkommer vederlag til arbeid og egenkapital. Resultatet beregnes samlet for næringen, per årsverk og per siidaandel.

Som hovedregel er alle beregninger som ligger til grunn for fremstillingen gjort uten forkortelser og med flere desimaler enn det som fremkommer i tabellene. Dette innebærer at det i enkelte tabeller ikke er nøyaktig samsvar mellom del- og totalsummer. Totaltallene er basert på originaldata og er således korrekte.

3.2 Materiale og metode

Generelt

Gruppering av tallmaterialet

Datamaterialet er i hovedsak gruppert etter reinbeiteområder. Selv om Polmak/Varanger ikke er et ensartet reinbeitedistrikt har en på bakgrunn av ulike driftsforhold valgt å splitte Øst-Finnmark reinbeiteområde inn i Polmak/Varanger og Karasjok. Delingen er først og fremst begrunnet med et ønske om å skille ut Karasjok, slik at dette sognet kan sammenlignes med Vest-Finnmark reinbeiteområde. Fra og med 2006 er resultatene fra Karasjok splittet opp i to soner: Karasjok øst og Karasjok vest, resultatene fra Vest-Finnmark er delt opp i tre soner: Kautokeino øst, Kautokeino midt og Kautokeino vest. Denne splittingen er gjort i kapittel 4 og kapittel 5.5. Årsaken til dette er ønske om å fremstille sammenlignbare resultater over tid i allerede eksisterende soner innenfor disse områdene som er store og har ulike driftsformer.

Tidsangivelse

Datamaterialet i totalregnskapet er i hovedsak knyttet til kalenderår, men tallmateriale som er hentet fra reineiernes Melding om reindrift (ressursregnskapet) gjelder for driftsåret. Et driftsår varer fra 1. april (inngående beholdning) til 31. mars påfølgende år (utgående beholdning). I totalregnskapet brukes foregående driftsårs korrigerende utgående beholdning som utgangspunkt når det gjelder fastsettelse av antall aktive siidaandeler og reintall i kalenderåret. Dette betyr at antall aktive siidaandeler og korrigert reintall per 31. mars i driftsåret 2015/16 gir henholdsvis antall aktive siidaandeler og reintall i kalenderåret 2016.

Produksjonsbaserte inntekter

Priser

I utarbeidelsen av totalregnskapet har det tidligere vært bruttopris fra slakteriene som ble lagt til grunn for beregning av kjøttinntektene. Slakteriene skal rapportere månedlig til Landbruksdirektoratet, og rapporten skal blant annet inneholde brutto- og nettopris per skrott.

Årsaken til at totalregnskapet baserte seg på bruttopris, var at slakte- og eventuelt fraktkostnadene ble ført opp som kostnader i totalregnskapets kostnadskapittel. Ved beregning av vederlag til arbeid og egenkapital er kostnadene trukket fra inntektene. Bruttopris består dermed av netto skrottopris med tillegg av slakte- og eventuelle fraktekostnader, eksklusiv mva. Nettoprisen er kun skrottopris eksklusiv mva.

Fra og med avtaleåret 2016/2017 er vilkår for beregning av produksjonspremie presisert. Fra og med dette driftsåret skal frakt- og slaktekostnader ikke inkluderes i den næringspliktige inntekten, og da heller ikke i beregning av produksjonspremien. Dette betyr også at slakteriene har endret sine avregningsmetoder til ikke å inkludere slakte- og fraktekostnadene i avregningsbilag til reineierne.

Reineiernes kostnader knyttet til slaktingen vil dermed ikke lenger framkomme som en del av næringsens totale kostnader. Det blir derfor ikke korrekt å fortsette med beregning av bruttopriser når man ikke har slaktekostnader å trekke fra. Dette gjør at kjøttpriser og -inntekter, fra og med kalenderåret 2016, er beregnet ut fra nettopris. I prinsippet skal det

totale vederlaget være upåvirket og dermed sammenlignbart med tidligere år, men fra og med 2016 er det et brudd i både inntekts- og kostnadsseriene.

Det er også et brudd i inntekts- og kostnadsseriene mellom 2008 og 2009. Dette fordi rapporteringene fra slakteriene hadde flere feil i årene 2006 – 2009. Dette gav utslag på gjennomsnittlige priser per kg produsert kjøtt. Den største feilfaktoren var varierende plassering av brutto- og nettopriser (i feltene på rapporteringsfilene). Det ble også brukt ulike definisjoner av brutto- og nettopriser, og i noen tilfeller ga dobbeltførte frakt- og slaktekostnader for høy bruttopris. Tre av de daværende største slakteriene har hatt feil, og i 2009 sto disse alene for 72 % av den totale slaktingen.

Konsekvensene av feilrapporteringene er at gjennomsnittsprisene for årene 2006-2008 er for høye, noe som gir for høye kjøttinntekter. Det totale inntektsbildet for næringen i denne perioden er dermed ikke korrekt. Beregningene ble korrigert for året 2009, og rapporteringen har vært mer konsekvent siden da. Fra og med 2009 er det beregnet reelle brutto gjennomsnittspriser.

Kjøttinntekter

Ut fra de data Økonomisk utvalg har tilgang til, er det ikke mulig å skille ut inntekter fra kjøtt og inntekter fra biprodukter fra de totale kjøttinntektene. Med begrepet biprodukter menes eksempelvis horn, skinn, hjerte, lever og blod. Dette innebærer at betegnelsen kjøttinntekter omfatter inntektene av kjøtt og biprodukter *til sammen*. Slakterrapporter fra registrerte slakteribedrifter danner grunnlag for beregning av offentlig godkjente slakt. Rapportene importeres inn i Landbruksdirektoratets databasesystem «Grunnmur», og herfra genereres all informasjon til tabeller som baserer seg på vekt, pris, alder og kjønn i Totalregnskapet.

Utgangspunktet for beregning av privat forbruk og omsetning var frem til 2015 satt til 20 dyr per siidaandel. For tamreinlagene var privat forbruk og omsetning satt til 50 dyr til sammen. Fra og med regnskapsåret 2015 gikk man over til å benytte det reelle tallet for privat uttak, da endringer i datasystemet har gjort dette mulig. Tallene hentes fra Melding om reindrift. Privat forbruk og omsetning regnes å ha samme verdi per kg som slakt (voksne dyr) ved registrerte slakterier. Det beregnes gjennomsnittspris ved å veie den totale prisen i det enkelte reinbeiteområde i forhold til området totale kvantum.

For øvrig bemerkes det at fra og med 2003 har flere av slakteriene innrapportert betydelig høyere priser. Dette har sammenheng med endringene i tilskuddsordningene over reindriftsavtalen fra og med driftsåret 2003/2004 – herunder særlig innføringen av produksjonspremien og minimumskravet på 50 000 kr. i avgiftspliktig inntekt fra salg av rein i siidaandelinnehaber(ne)s merke for å være tilskuddsberettiget.

Endring i den samlede livdyrverdien

Ved å korrigere kjøttinntektene for endringer i den samlede livdyrverdien, fremkommer næringens *produksjonsinntekter*. Endringer i livdyrverdien er et uttrykk for verdien av bestandsendringer – *dvs. endringer i reintall, flokksammensetning og dyrevekter* – i løpet av en periode. Siden kalenderåret er utgangspunkt for beregningene i totalregnskapet, er det verdien av endringene i den totale livdyrverdien fra 1. januar til 31. desember som er interessant.

Reintall per 1. januar 2016 beregnes på grunnlag av korrigert reintall per 31. mars 2016 (korrigert utgående beholdning i driftsåret 2015/2016) og slakteuttak fra 1. januar til 31. mars 2016. Reintall per 31. desember 2016 estimeres med utgangspunkt i *beregnet korrigert reintall*¹ per 31. mars 2017 (beregnet korrigert utgående beholdning i driftsåret 2016/2017) og slakteuttak fra 1. januar til 31. mars 2017. Endringer i antall og vekt for voksen rein og kalv beregnes separat.

Reintallet per 1. januar varierer fra år til år, både på grunn av reelle endringer i reintallet og på grunn av forskyvning i slaktetidspunkt. Bestandsendringer fra 1. januar til 31. desember i kalenderåret verdsettes til full slakteverdi. Verdiøkning inntektsføres, mens verdinedgang føres til fradrag. Verdiendringer som følge av endret prisnivå påvirker ikke inntektsnivået, da det tas utgangspunkt i samme pris for inngående og utgående beholdning.

Binæringsinntekter

Binæringsinntektene omfatter inntekter fra duodji og utmarksnæringer, og er en integrert del av den samiske reindriftsøkonomien. Et helhetlig bilde av økonomien forutsetter derfor en synliggjøring av disse inntektene. Tallene hentes fra næringsoppgavene.

Andre produksjonsbaserte inntekter

Posten ”Andre produksjonsbaserte inntekter” omfatter leieinntekter og andre driftsrelaterte inntekter. Postene beregnes på grunnlag av det samme materialet som siidaandelens kostnader beregnes ut fra.

Statstilskudd, tiltak mot radioaktivitet og forebyggende tiltak i forhold til rovviltskader

Tilskudd med inntektsvirkning

Tilskudd med inntektsvirkning for reindriftsnæringen er med i totalregnskapet under betegnelsen inntektsoverføringer. Posten er inndelt i direkte tilskudd, andre tilskudd og ekstraordinære tilskudd.

De direkte tilskuddene gjennom sammenligningsperioden omfatter distriktstilskudd, produksjonspremie, driftstilskudd inkl. etableringstilskudd, kalveslaktetilskudd, tidligslaktetilskudd (til og med 2011), ektefelle- og samboertillegg, samt særskilt tilskudd til siidaandeler i Vest-Finnmark (fra og med 2010 til og med 2012). Det ordinære driftstilskuddet ble avviklet i avtaleåret 2014/2015. Etter dette videreføres kun driftstilskudd for de siidaandeler hvor leder av siidaandelen er under 30 år.

Andre tilskudd gjennom sammenligningsperioden omfatter tilskudd til investeringer (gjerder, bygninger og anlegg), pramming/transport, utdanningsstipend (avviklet over en treårsperiode fra og med 2009), fagbrevordning i reindriften, tiltak konvensjonsbeiter, tilskudd til innløsning av siidaandeler og ekstraordinær satsing på infrastrukturtiltak. Enkelte av

---

¹ *Korrigert reintall per 31. mars 2017 beregnes på grunnlag av ukorrigert reintall per 31. mars 2016 (ukorrigert utgående beholdning i driftsåret 2016/17) og en kalkulert korreksjonsfaktor basert på faktiske reintallskorrekasjoner de fire foregående driftsårene.*

tilskuddene er avvirket, men tas med i oversikten fordi det i tabellene framkommer tall knyttet til postene.

Posten ekstraordinære tilskudd har rommet ulike ordninger over tid. Eksempler i denne sammenheng er tap ved ulykker og tilskudd til implementering av bruksregler.

Utbetalte erstatninger over reindrifftsavtalen tas med under erstatninger.

Tilskudd til tilleggsnæringer

Sametinget gir tilskudd til næringsutvikling og tilleggsnæringer til reindrift. Et av de prioriterte områdene er å øke omsetningen av lokalmat og videreføring av lokalmat. Sametinget har også en særskilt satsning på samisk reiseliv og samiske kulturnæringer.

Sametinget har en egen næringsavtale for duodji, som trådte i kraft 1. januar 2006. Over denne avtalen kan Sametinget gi støtte til blant annet til etablererstilskudd, investeringstilskudd og andre utviklingstiltak. Merkevarerbygging innenfor duodjinæringen er særlig prioritert.

Reinprogrammet/Utviklingsprogrammet

Reinprogrammet ble gjort operativt fra høsten 2012. Programmet avløste da det tidligere VSP rein. Reinprogrammet skal være tilpasset bedriftenes utfordringer. Samtidig skal reiselivsbasert næringsutvikling i reindriften, samt samarbeidstiltak mellom reindriften og foredlingsbedrifter inngå i programmet. Fra 1. januar 2015 ble Reinprogrammet fasett inn i Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat, nå endret navn til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert vekst og verdiskaping.

Tiltak mot radioaktivitet

Etter Tsjernobyl-ulykken ble det satt i verk tiltak for å holde reindrifftsutøverne økonomisk skadesløse. For å få tatt ut slaktedyrene når radioaktiviteten er lavest, og før det er nødvendig å sette inn mer kostnadskrevede tiltak som fôring eller kassasjon, gis det kompensasjon for vekttap og merkostnader ved tidlig- og fremskyndet slakting. Det gis også tilskudd til nedfôring av slaktedyrene. Refusjoner i forbindelse med kassasjon av slakt inngår i verdien av kjøtt og biprodukter. Fra og med avtaleåret 2015/2016 ble det innført en grenseverdi på 3000Bq/kg reinkjøtt i målt radioaktivitetsnivå fra et representativt utvalg rein for at kompensasjon skal kunne innvilges. Kostnader for reinbeitedistrikter og reieneiere er inkludert i næringens totale kostnader. Økt arbeidsforbruk og eventuelle inntektsvirkninger som følge av dette er inkludert, men ikke spesifisert. Tilskudd til tiltak mot radioaktivitet er med som egen post under statstilskudd.

Forebyggende og konfliktdempende tiltak mot tap av rein til rovvilt

Dagens rovviltforvaltning baserer seg på Stortingsmelding nr. 15 (2003-2004), hvor anbefalingene var at landet skulle deles inn i nye og større forvaltningsregioner uavhengig av fylkes- og kommunegrenser. De fylkesvise rovviltutvalgene ble med bakgrunn i dette erstattet av rovviltnevnder i hver region. For å sikre at det nasjonale ansvaret for levedyktige bestander av rovviltartene blir ivaretatt, har regjeringen fastsatt minimumstall for årlige ynglinger av hver art i den enkelte region. Nærmere om regioninndeling og bestandsmål finnes i rovviltforskriften.

De regionale rovviltneemndene forvalter i dag midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak mot tap av rein til rovvilt. Bruken av midlene skal følge fastsatt forskrift om tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak. Formålet med tilskuddordningen er å sikre iverksettelse av effektive tapsforebyggende tiltak for å begrense de skadene rovvilt kan forårsake på produksjonsdyr. For at tilskuddene skal kunne gis, må det omsøkte tiltaket ha en direkte taps- og skadeforebyggende effekt. De enkelte søknadene behandles av Fylkesmannen og midlene utbetales derfra. Det er dermed fylkesmannen som er vår kilde til tabellene i publikasjonen. Tilskudd til tiltak ytes både forskuddsvis etter søknad og etterskuddsvis etter mottakers dokumenterte forbruk.

Erstatninger

Erstatninger regnes også som inntekter til næringen. De ordningene som er med i totalregnskapet er erstatninger fra Miljødirektoratet ved rovvilttap, erstatninger over reindriftsavtalen ved omfattende tap av rein, erstatninger fra Jernbaneverket for rein drept av tog og erstatninger fra forsikringsselskapene for rein drept av bil.

Erstatningsbeløpene for rein drept av bil beregnes med utgangspunkt i erstatningssatsene fra Miljødirektoratet og oppgitte trafikktap fra Melding om reindrift¹ – fratrukket det antall rein som er drept av tog og erstattet av Jernbaneverket. Årsaken til at erstatningssatsene fra Miljødirektoratet legges til grunn, er at forsikringsselskapene og Jernbaneverket oppgir at de bruker disse satsene ved beregning av erstatningsbeløp.

Erstatninger for arealinngrep anvendes i hovedsak til dekning av felles kostnader, og beregnes ut fra regnskaper for reinbeitedistrikter og reindriftsfond. Disse erstatningene inntektsføres i en egen post, som omfatter årlige erstatninger, engangserstatninger og renteavkastning fra tidligere innvilgede erstatninger. I de tilfeller der distrikter ikke søker tilskudd får vi ikke inn distriktsregnskap.

Kostnader

Fra og med 2016 er det en endring i beregningene av de totale kostnadene. Dette har sammenheng med presisering av vilkår for produksjonspremie og endring av slakterienes avregninger til reineier. Kostnadene knyttet til frakt- og slakt skal ikke inkluderes i den næringspliktige inntekten, og de vil ikke framkomme på selvangivelser og næringsoppgaver. Slaktekostnadene framkom til og med 2015 en del av de totale kostnadene. På lik linje med inntektsberegningene, som av samme årsak er endret fra og med 2016, vil det i alle figurer som omhandler årsserier framkomme et brudd som synliggjør dette.

Siidaandelens kostnader

Fra og med 2009 er alle innleverte næringsoppgaver lagt til grunn for beregninger av siidaandelens kostnader. Tidligere ble kostnadene beregnet ut fra et utvalg av næringsoppgaver og selvangivelser. Systemendringer og andre metoder for dataoverføringer har derimot muliggjort et bredere informasjonsgrunnlag.

---

¹ Melding om reindrift post 2.3.1 (tidligere post 3.2.1) " Trafikkdrept rein".

Felleskostnader

Felleskostnader beregnes på grunnlag av regnskaper fra reinbeitedistrikter og reindriftsfond. For distrikter der regnskap mangler, beregnes totaltallene med utgangspunkt i gjennomsnittskostnader per rein i de øvrige distriktene, og antall rein i de distriktene der regnskap mangler. I tilfeller der dette gir et åpenbart feilaktig bilde av kostnadene, legges tall fra tidligere års regnskap til grunn for de aktuelle distriktene.

I tillegg til distrikts- og fondskostnadene er overføringer i forbindelse med pramming av rein tatt med under felleskostnadene.

Tamreinlagenes kostnader

Tamreinlagenes kostnader beregnes med utgangspunkt i samtlige lags regnskaper. Som ellers i totalregnskapet holdes lønnsutgiftene utenfor. Dette har sammenheng med at vederlag til arbeid og egenkapital skal omfatte godtgjørelse for egen og leid arbeidskraft. Som følge av organisasjonsformen, gir dette særlig utslag for tamreinlagene, der lønnsutgiftene til gjeterer er en betydelig kostnadspost.

Kapitalforhold

Reindriftsnæringens kapital domineres av en hovedverdi – reinen. Balanseverdi beregnes med utgangspunkt i reintall, flokks sammensetning og livdyrverdi. Sistnevnte beregnes på grunnlag av gjennomsnittlige priser og slaktevekter.

Andre eiendeler (balanseverdi på driftsbygninger, private reindriftsanlegg og maskinelle hjelpemidler) og gjeld beregnes på grunnlag av næringsoppgavene. Som gjeld regnes siidaandelens lån, avbetalingsgjeld og skyldig merverdi- og arbeidsgiveravgift. Kapitalberegningene omfatter ikke eiendeler og gjeld i reinbeitedistrikter, eller i private og offentlige fond.

Sammendrag av totalregnskapet og årsverksberegninger

Sammendrag av totalregnskapet viser sum inntekter, sum kostnader, renter på lånt kapital, antall siidaandeler og antall årsverk. Det beregnes vederlag til *arbeid og kapital*, og vederlag til *arbeid og egenkapital*. Disse resultatmålene beregnes både totalt, per siidaandel og per årsverk. Renter på lånt kapital omfatter både næringsgjeld og privatgjeld i siidaandelene.

En arbeidstidsundersøkelse ble igangsatt i 2012 og ferdigstilt i 2013. Undersøkelsen bygde på et spørreskjema som ble sendt ut til alle siidaandelsledere. I spørreskjemaet ble innehaverne bedt om å anslå arbeidsinnsatsen til seg selv, familie og andre som bidro med arbeidskraft i siste driftsår. Svarprosenten var liten, men var større enn ved forrige undersøkelse (1989) og representerte på en bedre måte hele reindriften. Beregningen tok hensyn til innehavers kjønn og alder, antall reineiere i siidaandelen og reinbeiteområde.

Datagrunnlaget ga også mulighet for å beregne kvinners arbeidsinnsats i reindriften. Beregningen baserte seg på kvinnelige innehavere, felles siidaandeler og kvinnelige ektefeller/samboere. Kvinneandelen blant øvrige medlemmer ble ikke iberegnet. Dette tilsa at den reelle andelen av kvinners totale arbeidsinnsats var noe høyere enn denne beregningen, da

innhavere og ektefeller bidro med 80 prosent av arbeidsforbruket og de resterende 20 prosent utførtes av andre medlemmer i siidaandelen.

Reindrifftsfradraget

Fra og med skatteåret 2003 ble det innført et fradrag i alminnelig inntekt for skattytere med positiv næringsinntekt fra reindriften. Hensikten med innføringen var å legge til rette for økt produksjon og verdiskaping i næringen. Totalregnskapet er, i likhet med Totalkalkylen for jordbruket, et sektorregnskap hvor resultatmålet er på nivå *før* skatt. Som følge av dette, og som følge av at den skattemessige virkningen av reindrifftsfradraget er vanskelig å beregne, er virkningen av reindrifftsfradraget ikke innarbeidet i totalregnskapet.

Reindrifftsfradraget har, fra og med inntekståret 2009, fulgt økningen av jordbruksfradraget.

For 2016 utgjorde fradraget inntil kr.63 500 pluss 38 % av inntekt i reindriffts-næring som overstiger kr.63 500 opp til et maksimalt fradrag på kr.166 400 per skatteyter. Dette innebærer at næringsinntekt mellom 0 og kr.63 500 gir reindrifftsfradrag lik inntekten. Dersom næringsinntekten er mellom kr.63 500 og kr.334 289 er fradraget kr.63 500 pluss 38 % av næringsinntekt over kr.63 500. Når næringsinntekten er kr.334 290 eller høyere får man maksimalt fradrag på kr.166 400.

Langsiktige utviklingstrekk

Sammenligning av tallmateriale over et lengre tidsrom skaper behov for omregning til faste priser. Da det ikke er utarbeidet egne indekser spesielt tilpasset reindriften, er konsumprisindeksen nyttet ved alle beregningene.

4. Totalregnskap 2016 og budsjett 2017

Inntektssiden i totalregnskapet består av produksjonsbaserte inntekter, statstilskudd og erstatninger. Under posten produksjonsbaserte inntekter inngår kjøttinntekter, endringer i samlet livdyrverdi, binæringsinntekter og andre produksjonsbaserte inntekter. Kostnadssiden består av siidaandelens kostnader, felleskostnader og kostnader i tamreinlag. I tillegg inngår kapitalkostnader og sysselsetting (antall årsverk og siidaandeler) i totalregnskapet. I det følgende omtales de ulike postene hver for seg. Deretter oppsummeres totalregnskapet for 2016 i kapittel 4.7, mens kapittel 4.8 viser budsjettet for 2017.

4.1 Produksjonsbaserte inntekter

Kjøttinntekter

Samlet slaktekvantum, gjennomsnittspris og verdi for 2016, samt gjennomsnittspris og verdi for 2015, er vist i tabell 4.1.1. For ytterligere omtale av prisutviklingen i kroner per kg. henvises det til tabell 4.1.5. Flere detaljer om kjøttinntektene er presentert i vedleggstabellene 1 og 2.

Tabell 4.1.1 Kjøttinntekter i 2016 og 2015 (1 000 kr.)

Reinbeiteområde	Tonn slakt i 2016			2016		2015		
	Slakteri	Privat	Totalt	Kr. per kg.	Verdi 1 000 kr.	Tonn slakt	Kr. per kg.	Verdi 1 000 kr.
Polmak/Varanger	339	10	350	69,21	24 201	302	82,27	24 839
Karasjok øst	160	19	179	72,47	12 959	108	79,30	8 582
Karasjok vest	158	37	195	68,41	13 333	173	75,64	13 057
Øst-Finnmark	657	66	723	69,81	50 500	583	79,95	46 592
Kautokeino øst	162	34	195	67,62	13 216	172	79,43	13 628
Kautokeino midt	198	40	238	59,21	14 092	234	74,63	17 492
Kautokeino vest	160	20	180	60,49	10 888	259	74,34	19 231
Vest-Finnmark	520	92	612	62,24	38 119	665	75,81	50 389
Troms	52	18	70	96,36	6 721	58	101,16	5 847
Nordland	76	10	86	83,09	7 125	81	91,10	7 398
Nord-Trøndelag	152	8	160	65,66	10 486	111	82,91	9 182
Sør-Tr./Hedmark	173	11	184	75,24	13 817	202	83,76	16 938
Tamreinlag	249	2	251	78,32	19 629	218	81,16	17 667
Totalt i 2016	1 878	207	2 085	70,20	146 398			
<i>Totalt i 2015</i>						<i>1 917</i>	<i>80,28</i>	<i>153 898</i>

Tabell 4.1.1 viser en reduksjon i de totale kjøttinntektene fra 154 mill. kr. i 2015 til 146,4 mill. kr. i 2016. Tallet for 2014 var på 122,8 mill. kr.

Fra 2015 til 2016 økte slakteuttaket med omtrent 9 %, mens prisene gikk ned fra en gjennomsnittspris i 2015 på 80,28 kr. til 70,24 kr. i 2016. Prisnedgangen må sees i sammenheng med overgang fra brutto- til nettopriser og at slakte- og fraktkostnader ikke lengre er en del av prisbildet (se avsnitt 3.2). Slaktekvantumet økte fra 1 917 tonn i 2015 til 2 085 tonn i 2016.

Utgangspunktet for beregning av privat forbruk og omsetning har tidligere vært satt til 20 dyr per siidaandel og 50 dyr per tamreinlag. Metoden for beregning av privat uttak ble fra og med 2014/2015 endret fra 20/50 til det reelle uttaket. Det er forbedringer i våre datasystemer som har muliggjort at vi nå kan hente tallene direkte fra Melding om reindrift. Tallene viser at det tidligere fastsatte antallet på 20 dyr per siidaandel og 50 dyr per tamreinlag kan ha vært for høyt.

Antall slakt

Tabell 4.1.2 viser fordelingen av antall dyr slaktet ved registrerte slakterier mellom ulike sesonger i kalenderårene 2014, 2015 og 2016, samt vinterslakt 2017.

Tabell 4.1.2 Fordeling av antall slakt til slakteri mellom ulike sesonger

Reinbeite- område	Kalenderår			Driftsår			Vinterslakt		
	2014	2015	2016	2014/15	2015/16	2016/17	2015	2016	2017
Polmak/Varanger	6 178	13 267	15 266	7 256	12 940	14 697	1 080	653	84
Karasjok øst	2 330	4 511	7 335	2 612	4 512	7 467	315	314	446
Karasjok vest	6 759	7 377	8 070	6 633	7 124	7 772	1 068	814	516
Øst-Finnmark	15 267	25 155	30 671	16 501	24 576	29 936	2 463	1 781	1 046
Kautokeino øst	8 233	6 941	8 383	8 829	6 540	7 748	1 291	875	241
Kautokeino midt	10 827	9 901	10 458	11 396	10 218	8 777	2 103	2 434	752
Kautokeino vest	7 166	11 506	8 447	9 516	10 577	7 586	3 475	2 546	1 685
Vest-Finnmark	26 226	28 348	27 288	29 741	27 335	24 111	6 869	5 855	2 678
Troms	1 048	1 472	1 753	1 022	1 436	1 752	3	2	1
Nordland	2 021	2 154	2 365	1 957	2 413	2 170	108	367	53
Nord-Trøndelag	5 530	4 330	5 991	5 086	5 162	4 569	1 235	2 311	895
Sør-Tr./Hedmark	6 034	7 483	6 747	6 771	7 184	6 387	2 249	1 955	1 595
Tamreinlag	6 965	7 407	8 079	7 868	7 263	7 408	863	719	48
Totalt	63 091	76 349	82 894	68 946	75 369	76 333	13 790	12 990	6 316

Av tabell 4.1.2 fremgår det at det totale antallet dyr slaktet ved registrerte slakterier har en økning i kalenderåret 2016, sammenlignet med de to foregående årene.

Tabell 4.1.2 viser samtidig en liten økning i antall slaktedyr mellom driftsårene 2015/16 og 2016/17. Mellom disse to driftsårene er økningen totalt på 964 slakt, til 76 333.

Slakteuttaket på landsbasis har variert mye de siste tre årene, med en differanse på om lag 19 800 slakt fra kalenderåret 2014 til 2016. Når vi går på regionalt nivå ser vi at det er spesielt i Polmak/Varanger og Karasjok øst de største variasjonene framkommer. Polmak/Varanger har i 2016 økt uttaket med 147 % sammenlignet med 2014, mens Karasjok øst har økt sitt uttak fra 2014 til 2016 med 215 %.

Tabellen nedenfor viser hvor stor andel Finnmark har av totalt slakteuttak på landsbasis (slakt levert slakteri).

Tabell 4.1.3 Andel av totalt slakt, og andel vinterslakt

	2016	2015	2014	2013	2012
Slakteandel Finnmark	70 %	70 %	66 %	69 %	71 %
Andel vinterslakt	17 %	20 %	12 %	15 %	18 %

Andel vinterslakt i 2016 utgjør 17 % av det totale uttaket, tilsvarende tall for 2015, 2014, 2013 og 2012 var hhv. 20 %, 12 %, 15 % og 18 %.

Slaktevekter

Tabell 4.1.4 viser utviklingen i gjennomsnittlige slaktevekter for slakt til slakteri, og andelen kalveslakt de fem siste årene. Samlet gjennomsnittsvekt i 2016 er 22,7 kg. For voksne rein er slaktevekten 33,3 kg. i gjennomsnitt, og for kalv er slaktevekten 19,6 kg. i gjennomsnitt. De totale gjennomsnittsvektene har i sammenligningsperioden vært stabile mellom 22,1 og 22,7 kg.

Slaktevektene er lavest i Finnmark, men utvikling i vektene er positive. I 2016 har Finnmark 70 % av det totale slakteuttaket i landet, hvorav 82 % av denne andelen er kalv. Årsaken til økningen i andel kalveslakt i perioden er høyst sannsynlig en kombinasjon av reintallstilpasningen og økningen i kalveslaktetilskuddet. I antall tonn, har Finnmark 64 % av det totale uttaket i landet, noe som gjenspeiler lavere slaktevekter i dette området enn områdene for øvrig.

Tabell 4.1.4 Utvikling i gjennomsnittsvекter (slakt til slakteri) i perioden 2012-16 (kg.)

Gjennomsnittsvекter	2012	2013	2014	2015	2016
Kalv	18,7	19,0	18,7	19,1	19,6
Voksne	30,1	30,7	31,4	32,4	33,3
Totalt	22,5	22,1	22,5	22,1	22,7
Andel kalv totalt	66 %	73 %	71 %	78 %	78 %
Andel kalv Finnmark	65 %	74 %	71 %	81 %	82 %

Tabell 4.1.5 gir en noe mer detaljert oversikt over slaktevektene for slakt levert til slakteri i 2015 og 2016. Tamreinlagene, Troms og Nordland er de områdene med høyest slaktevekter. Disse har også, sammen med Nord-Trøndelag og Karasjøk øst, en økning i gjennomsnittsvektene fra 2015 til 2016.

Tabell 4.1.5 Gjennomsnittlige slaktevekter (levert til slakteri) for kalv, voksne dyr og totalt i 2015 og 2016 (kg.)

Reinbeiteområde	Gj.sn. slaktevekter kalv			Gj.sn. slaktevekter voksne			Gj.sn. slaktevekter totalt		
	2015	2016	Endring	2015	2016	Endring	2015	2016	Endring
Polmak/Varanger	20,3	20,9	0,6	29,7	33,4	3,7	21,9	22,2	0,4
Karasjok øst	19,4	19,9	0,5	29,4	30,7	1,3	20,7	21,8	1,1
Karasjok vest	17,5	17,7	0,2	27,7	27,5	-0,2	19,8	19,5	-0,3
Øst-Finnmark	19,4	19,9	0,5	29,0	30,6	1,7	21,1	21,4	0,3
Kautokeino øst	18,5	17,9	-0,7	26,3	29,0	2,7	20,1	19,3	-0,7
Kautokeino midt	16,3	16,1	-0,2	28,0	26,1	-1,9	18,7	18,9	0,2
Kautokeino vest	16,0	16,5	0,6	27,2	27,6	0,4	18,3	19,0	0,7
Vest-Finnmark	16,7	16,8	0,1	27,3	27,1	-0,1	18,9	19,1	0,2
Troms	22,8	23,5	0,7	39,7	41,7	2,0	28,2	29,5	1,4
Nordland	21,7	23,0	1,4	46,0	44,8	-1,1	30,7	32,1	1,4
Nord-Trøndelag	19,9	20,6	0,8	34,9	35,2	0,2	23,9	25,3	1,4
Sør-Tr./ Hedmark	21,5	22,2	0,7	36,8	35,3	-1,5	25,7	25,6	-0,1
Tamreinlag	24,5	24,7	0,2	41,3	42,5	1,2	29,3	30,8	1,5
Totalt	19,1	19,6	0,5	32,4	33,3	0,9	22,1	22,7	0,6

For en mer detaljert fordeling av slaktevektene henvises det til ressursregnskapet.

Priser

En vanskelig markedssituasjon i perioden 2010-2012 bidro til en reduksjon i produsentprisen. Markedsregulerende tiltak iverksatt av avtalepartene, en planmessig gjennomføring av merkenøytrale markeds kampanjer fra Markedsutvalget for reinsdyrkjøtt, og økt markedsarbeid fra reinkjøttbransjen bidro til å gjenskape balansen i reinkjøttmarkedet og til at produsentprisen nådde et historisk høyt nivå i 2015. Deler av denne økningen knyttes til at slakteriene økte sine slakte og fraktkostnader betydelig i årene før. Her vises det til at bruttoprisen er prisen for skrottpålagte slaktekostnader, og eventuelle fraktkostnader. Brutttoprisen som reieneierne fører opp i sin næringsoppgave danner grunnlaget for beregningen av produksjonspremien.

Årsaken til at totalregnskapet baserte seg på bruttopris, var at slakte- og eventuelt fraktkostnadene ble ført opp som kostnader i totalregnskapets kostnadskapittel. Ved beregning av vederlag til arbeid og egenkapital er kostnadene trukket fra inntektene. Brutttopris består dermed av skrottopris med tillegg av slakte- og eventuelle fraktkostnader, eksklusiv mva. Nettoprisen er kun skrottopris eksklusiv mva.

Fra og med avtaleåret 2016/2017 ble vilkårene for beregning av produksjonspremien presisert. Fra og med dette driftsåret ble det understreket at frakt- og slaktekostnader ikke skal inkluderes i den næringspliktige inntekten, og da heller ikke i beregning av produksjonspremien. Dette betyr også at slakteriene har endret sine avregningsmetoder til ikke å inkludere slakte- og fraktekostnadene i avregningsbilag til reieneierne.

Reineiernes kostnader knyttet til slaktingen vil dermed ikke lenger framkomme som en del av reieneiers totale kostnader. Det vil derfor ikke bli korrekt å fortsette med beregning av bruttopriser når man ikke har slaktekostnader å trekke fra. Dette gjør at vi, fra og med kalenderåret 2016, har gått over til å beregne kjøttinntekter ut fra nettopris. I prinsippet skal det totale vederlaget være upåvirket og dermed sammenlignbart med tidligere år, men vi vil fra og med 2016 få et brudd i både inntekts- og kostnadsseriene.

Tabellene 4.1.6 og 4.1.7 viser prisutviklingen i perioden 2012 til 2016. Tabell 4.1.6 viser nettopriser for alle årene, mens tabell 4.1.7 vises med bruttopriser fra 2012-2015 og nettopriser i 2016. Det går frem av tabellen at den totale gjennomsnittsprisen (netto) har økt med 11,12 kr. per kg. fra 2015 til 2016, og med 25,53 kr. per kg. i sammenligningsperioden.

Tabell 4.1.6 Nettoprisutvikling i perioden 2012-16, og endring fra 2015 til 2016 (kr.per kg. kjøtt omsatt via slakteri)

Reinbeite-område	Pris 2012	Pris 2013	Pris 2014	Pris 2015	Pris 2016	Endring 2015-16	
						Beløp	Prosent
Polmak/ Varanger	41,71	49,79	56,34	59,70	69,21	9,51	15,93 %
Karasjok øst	45,57	46,54	54,70	57,47	72,47	15,00	26,10 %
Karasjok vest	42,76	44,25	46,28	53,12	68,41	15,29	28,78 %
Øst-Finnmark	42,77	47,51	51,78	57,52	69,81	12,29	21,37 %
Kautokeino øst	38,91	48,62	49,51	56,89	67,62	10,73	18,86 %
Kautokeino midt	39,30	38,77	49,17	52,29	59,21	6,92	13,23 %
Kautokeino vest	41,04	43,33	49,08	52,66	60,49	7,83	14,87 %
Vest-Finnmark	39,80	42,90	49,25	53,76	62,24	8,48	15,77 %
Troms	67,96	51,57	74,28	88,37	96,36	7,99	9,04 %
Nordland	51,08	48,16	59,88	80,91	83,09	2,18	2,69 %
Nord-Trøndelag	43,18	44,98	49,10	62,71	65,66	2,95	4,70 %
Sør-Tr./ Hedmark	48,06	49,36	66,68	66,21	75,24	9,03	13,64 %
Tamreinlag	57,40	59,22	68,04	71,80	78,32	6,52	9,08 %
Totalt	44,67	47,78	53,96	59,08	70,20	11,12	18,83 %

Tabell 4.1.7 Prisutvikling i perioden 2012-16, og endring fra 2015 til 2016 (kr.per kg. kjøtt omsatt via slakteri)

Reinbeite-område	Pris 2012	Pris 2013	Pris 2014	Pris 2015	Pris 2016	Endring 2015-16	
						Beløp	Prosent
Polmak/ Varanger	55,56	64,13	74,57	82,27	69,21	-13,06	-15,87 %
Karasjok øst	59,95	61,50	72,56	79,30	72,47	-6,83	-8,61 %
Karasjok vest	57,28	59,00	67,60	75,64	68,41	-7,23	-9,56 %
Øst-Finnmark	56,89	62,09	69,12	79,95	69,81	-10,14	-12,68 %
Kautokeino øst	52,82	62,92	62,42	79,43	67,62	-11,81	-14,87 %
Kautokeino midt	53,52	52,79	67,06	74,63	59,21	-15,42	-20,66 %
Kautokeino vest	54,74	57,17	68,17	74,34	60,49	-13,85	-18,63 %
Vest-Finnmark	53,70	56,95	65,45	75,81	62,24	-13,57	-17,90 %
Troms	75,35	59,10	80,20	101,16	96,36	-4,80	-4,74 %
Nordland	62,05	59,76	75,53	91,10	83,09	-8,01	-8,79 %
Nord-Trøndelag	57,92	60,82	66,32	82,91	65,66	-17,25	-20,81 %
Sør-Tr./ Hedmark	61,75	63,75	70,48	83,76	75,24	-8,52	-10,17 %
Tamreinlag	63,53	67,34	75,68	81,16	78,32	-2,84	-3,50 %
Totalt	58,37	60,92	69,78	80,28	70,20	-10,07	-12,55 %

Verdi av kjøttproduksjonen

Utviklingen i verdien av den totale kjøttproduksjonen fra og med 2012 fremgår av tabell 4.1.7.

Tabell 4.1.8 Utvikling i verdien av den totale kjøttproduksjonen i perioden 2012-16

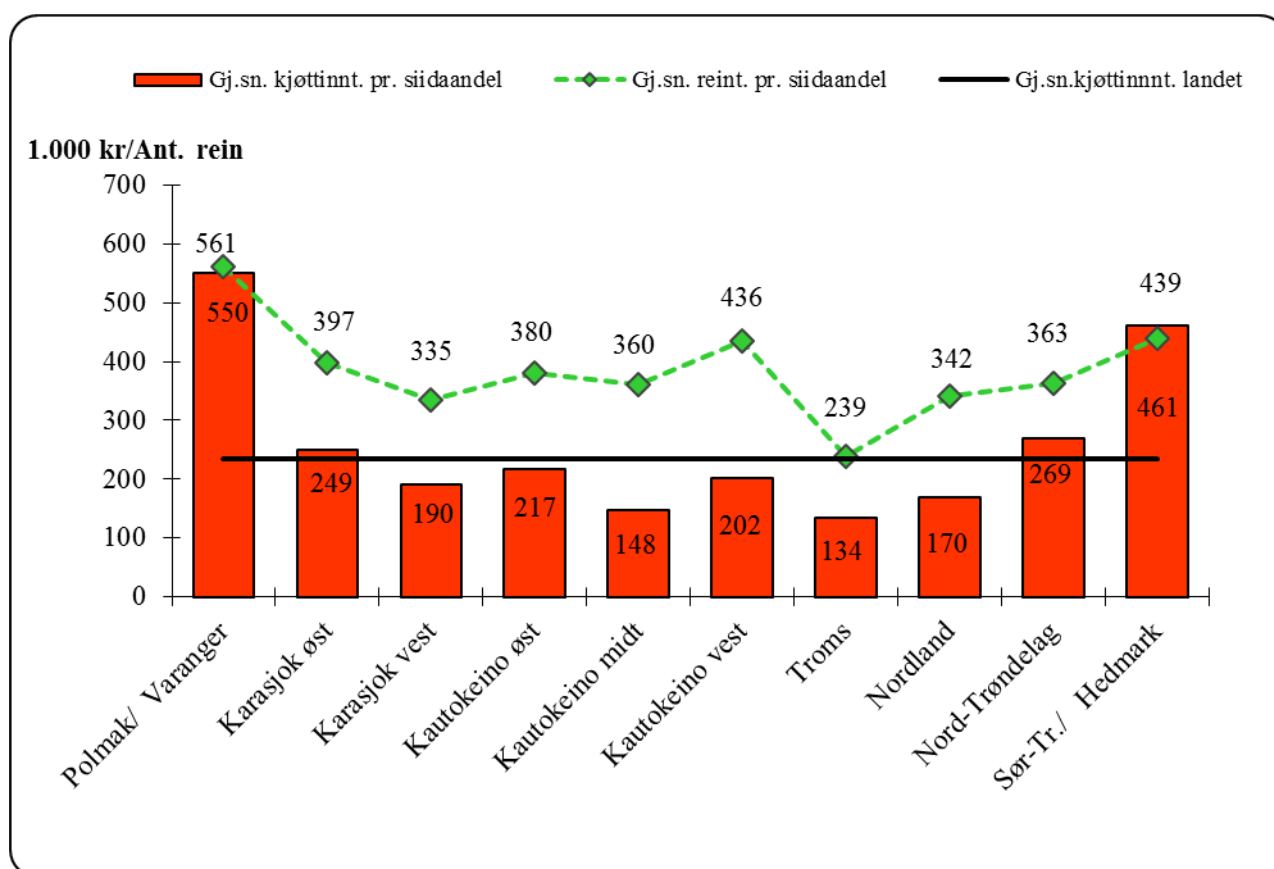
Reinbeite-område	Verdi 2012	Verdi 2013	Verdi 2014	Verdi 2015	Verdi 2016	Endring 2015-16	
						Beløp	%
Polmak/Varanger	20 931	18 403	12 240	24 839	24 201	-638	-2,6 %
Karasjok øst	10 110	7 329	5 708	8 582	12 959	4 377	51,0 %
Karasjok vest	8 915	11 436	12 062	13 057	13 333	276	2,11 %
Øst-Finnmark	39 956	37 168	30 011	46 478	50 500	4 022	8,7 %
Kautokeino øst	8 326	10 419	12 190	13 628	13 216	-412	-3,0 %
Kautokeino midt	10 147	12 802	17 433	17 492	14 092	-3 400	-19,4 %
Kautokeino vest	8 569	9 555	11 606	19 231	10 888	-8 343	-43,4 %
Vest-Finnmark	26 965	32 654	40 949	50 389	38 119	-12 270	-24,4 %
Troms	5 437	4 352	5 579	5 847	6 721	874	15,0 %
Nordland	5 494	5 317	7 134	7 398	7 125	-272	-3,7 %
Nord-Trøndelag	5 985	7 173	10 642	9 182	10 486	1 304	14,2 %
Sør-Tr./Hedmark	11 492	14 064	12 221	16 938	13 817	-3 120	-18,4 %
Tamreinlag	14 510	13 383	16 231	17 667	19 629	1 962	11,1 %
Totalt	109 838	114 110	122 767	153 898	146 398	-7 501	-4,9%

Tabell 4.1.7 viser utviklingen i verdien av den totale kjøttproduksjonen. Fra 2012 til 2015 har den totale verdien vært økende. Slakteuttaket i 2012 og 2013 var tilnærmet likelydende, mens

det i 2014 var en liten reduksjon. I 2015 hadde man igjen høyt slakteuttak. I 2016 økte også slakteuttaket, mens verdien av den totale kjøttproduksjonen gikk ned som følge av prisbruddet med overgang til nettoppris.

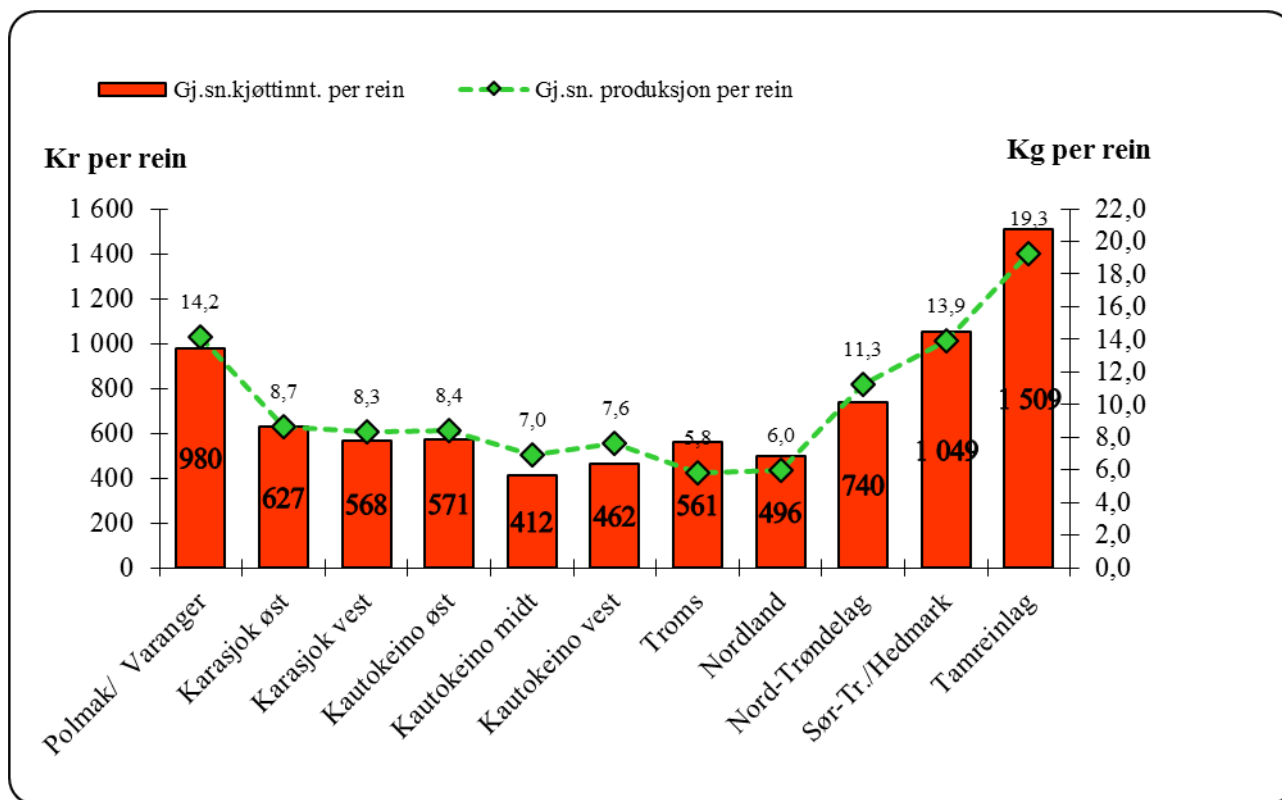
Reduksjonen i kjøttinntektene medførte allikevel ingen reduksjon i de totale utbetalingene av produksjonspremien. Dette har sammenheng med økning av produksjonspremien fra 35% til 37%. Samtidig ser vi at tilslagsprosenten, altså antall siidaandeler som har fått innvilget tilskudd, økte fra 76% i driftsåret 14/15 til 79% i driftsåret 15/16.

Figur 4.1.1 viser variasjonen i gjennomsnittlige kjøttinntekter per siidaandel mellom de ulike reinbeiteområdene/-sonene. Av figuren ser vi at nesten halvparten av områdene ligger over landsgjennomsnittet på 230 803 kr. Gjennomsnittlige kjøttinntekter per siidaandel i 2016 var 253 218 kr.

Figur 4.1.1 Gjennomsnittlige kjøttinntekter per siidaandel (samisk reindrift) i 2016 (1000 kr.) Kurven viser gjennomsnittlig reindtall per siidaandel. Linjen viser gjennomsnittlig kjøttinntekt for den samiske reindriften i hele landet.

I området for samisk reindrift er det for 2016 registrert 537 aktive siidaandeler. Gjennomsnittlig reindtall per siidaandel er på 376 dyr i 2016. Polmak/Varanger, Karasjok, Kautokeino øst og Sør-Trøndelag/Hedmark har en liten økning i gjennomsnittlig reindtall, i øvrige områder er det reduksjon.

**Figur 4.1.2 Gjennomsnittlige kjøttinntekter per rein i vårflokk i 2016 (kr. per rein)
Kurven viser produksjon per rein i vårflokk (kg. per rein).**

Figur 4.1.2 viser gjennomsnittlige kjøttinntekter per rein, som varierer mellom 412 kroner i Kautokeino midt og 1 509 kr. hos tamreinlagene. Gjennomsnittlig kjøttinntekt per rein for landet er 677 kr.

Gjennomsnittlig produksjon per rein i vårflokk er 9,6 kg. i 2016, noe som er en økning på 0,6 kg. fra 2015. Det er stor variasjon mellom både områder og soner. Lavest produksjon per rein har Kautokeino midt, Nordland og Troms med henholdsvis 7,0 kg., 6,0 kg. og 5,8 kg. per rein. Høyest produksjon per rein har tamreinlagene, Polmak/Varanger og Sør-Trøndelag/Hedmark med henholdsvis 19,3 kg., 14,2 kg. og 13,9 kg. per rein. I områdene for øvrig ligger den gjennomsnittlige produksjonen per rein i vårflokk mellom 7,6-11,3 kg. Med produksjon menes her summen av slakt til slakteri samt privat forbruk og omsetning. For nærmere omtale av produksjon vises det til Ressursregnskap for reindriftsnæringen.

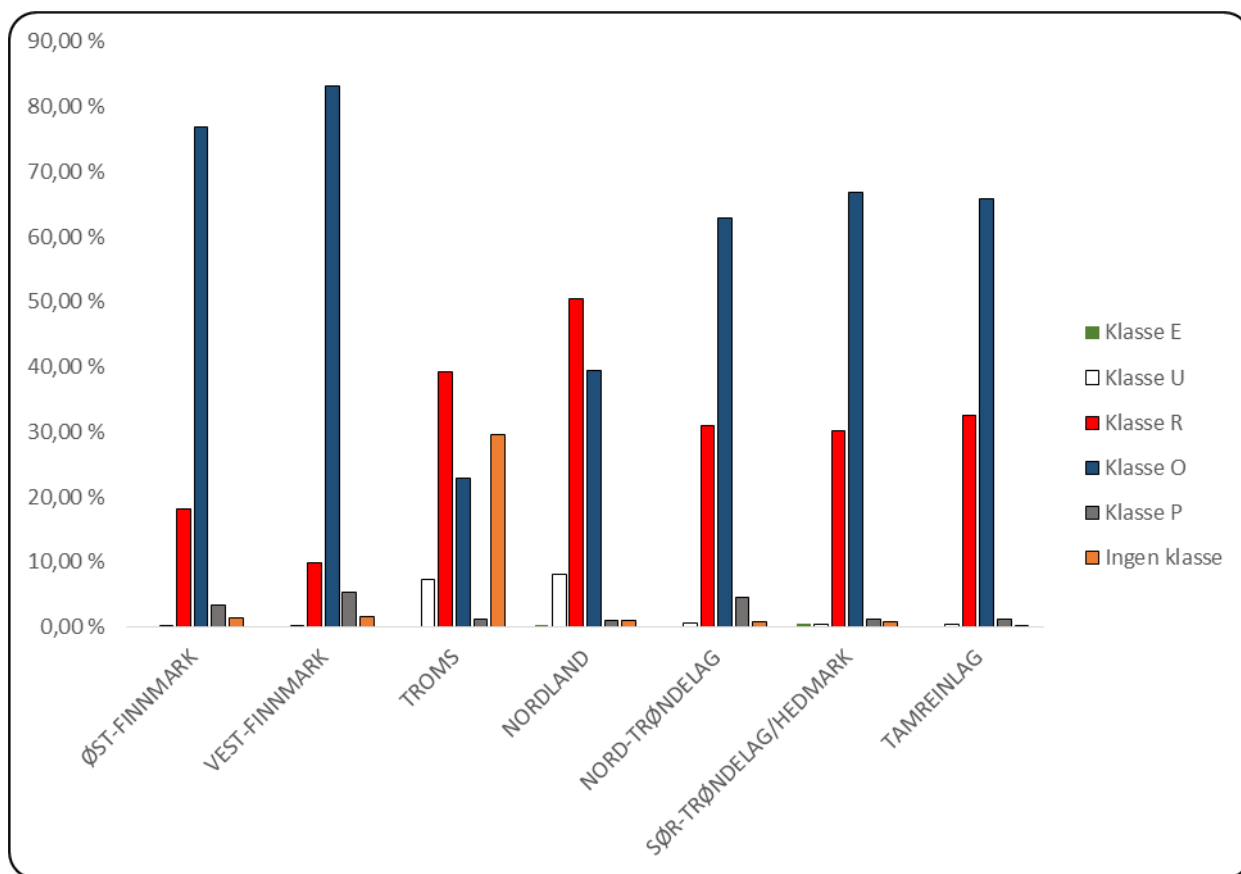
Klassifiseringssystem for reinsdyrkjøtt

Høsten 2015 ble det innført et nytt klassifiseringssystem for reinsdyrkjøtt. Hensikten med det nye systemet er å premiere levering av slakterein med god kjøttfylde. Dette skal stimulere reineieren til å øke inntjeningen av den enkelte rein. Allerede høsten 2015 så man positive effekter av nytt klassifiseringssystem ved økt slakting av kalv og økt bevissthet om betydning av å levere rein med god kjøttfylde. Samtidig har systemet også bidratt til økt forutsigbarhet for reineierne og likebehandling når det gjelder fastsetting av klasse for slaktet.

Figur 4.1.3 viser fordeling av de ulike klassene i de forskjellige reinbeiteområdene. Klasse E er slakt med eksepsjonell muskelutvikling, klasse U er slakt med svært god muskelutvikling,

klasse R er slakt med god muskelutvikling, klasse O er slakt med middels muskelutvikling og klasse P er slakt med lav muskelutvikling.

Figur 4.1.3 Fordeling av de ulike klassene i klassifiseringssystemet for reinsdyrkjøtt i 2016.

Figuren viser at det er størst andel slakt med klasse O i Finnmark, Trøndelag og Tamreinlagene, mens det i Troms og Nordland er størst andel med klasse R.

Endring i samlet livdyrverdi

Tabell 4.1.8 viser korrigerte reintall per 31. mars i perioden fra 2012 til 2016, og beregnet korrigeret reintall per 31. mars 2017. Tallene er avrundet til nærmeste hundre. Tabellen bygger på opplysninger fra Melding om reindrift. Det vises for øvrig til Ressursregnskap for reindriftnæringen når det gjelder oversikter over reintall.

Tabell 4.1.9 Korrigert reintall per 31. mars i perioden 2012-16, og reintall per 31. mars 2017 (avrundet)

Reinbeite- område	2012	2013	2014	2015	2016	2017 (beregnet)
Polmak/Varanger	27 200	24 100	23 400	24 100	24 700	23 700
Karasjok Øst	26 400	19 700	20 700	19 400	20 700	20 100
Karasjok Vest	31 100	31 100	25 600	22 500	23 500	24 000
Øst-Finnmark	84 700	75 000	69 700	65 900	68 800	67 800
Kautokeino Øst	32 200	30 800	27 400	21 900	23 200	23 400
Kautokeino Midt	41 800	41 500	37 000	34 100	34 200	32 600
Kautokeino Vest	32 600	33 800	31 400	23 500	23 500	22 600
Vest-Finnmark	106 500	106 100	95 900	79 400	80 900	78 700
Troms	12 800	12 800	12 500	12 100	12 000	11 800
Nordland	14 800	14 800	14 700	14 500	14 400	14 300
Nord-Trøndelag	13 900	14 100	14 200	14 400	14 200	14 000
Sør-Tr./Hedmark	13 700	13 000	13 100	13 100	13 200	13 800
Tamreinlag	12 100	12 400	12 900	12 500	13 000	13 100
Totalt	258 500	248 200	233 000	212 000	216 400	213 500

Tabell 4.1.8 viser en reduksjon i reintallet fra 258 500 dyr i 2012 til 213 500 dyr i 2017 (beregnet tall). Reintallsreduksjonen i Finnmark er i all hovedsak en reintallsreduksjon som følge av et høyt slakteuttak den senere tid. Det henvises her til ressursregnskapet for nærmere omtale.

Tabellene 4.1.9 og 4.1.10 viser verdi- og mengdeberegninger for endringer i den totale livdyrverdien. Reintall per 31. mars ligger til grunn for beregningene. Siden totalregnskapet periodiseres etter kalenderår, er det imidlertid endringene i samlet livdyrverdi fra 1. januar til 31. desember som er interessant. Reintall per 1. januar beregnes på grunnlag av henholdsvis korrigert reintall per 31. mars og slakteuttak fra 1. januar til 31. mars gjeldende kalenderår. Reintall per 31. desember estimeres på grunnlag av henholdsvis (beregnet) korrigert reintall per 31. mars og slakteuttak fra 1. januar til 31. mars påfølgende kalenderår. Det henvises for øvrig til kapittel 3.2 for nærmere metodebeskrivelse.

Tabell 4.1.10 Produksjon, bestand og verdi i perioden 2012-16

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Slakteuttak (Ant.)</i>					
Slakteri	69 018	69 842	63 091	76 349	82 894
Privat	10 780	10 840	10 840	7 846	6 919
Totalt	79 798	80 682	73 931	84 195	89 813
<i>Bestandsendring</i>	-12 046	-18 642	-15 466	-1 849	-9 622
Totalt antall	67 752	62 040	58 465	82 346	80 191
Tonn slakt	1 882	1 873	1 759	1 917	2 085
<i>Bestandsendring</i>	-280	-505	-430	-122	-192
Totalt tonn	1 602	1 368	1 329	1 795	1 893
Verdi slakt 1 000 kr.	109 838	114 110	122 767	153 898	146 398
<i>Bestandsendring</i>	-16 039	-29 781	-28 587	-9 661	-12 660
Total verdi 1 000 kr.	93 799	84 329	94 180	144 237	133 738

Tabell 4.1.9 viser at endringene i den samlede livdyrverdien i 2015 utgjør en reduksjon på 10 499 dyr. Målt i slaktekvantum og verdi utgjør endringen en reduksjon på henholdsvis 192 tonn og 12,7 mill. kr. sammenlignet med 2015. Reduksjonen henger sammen med overgang til nettoppris.

Tabell 4.1.11 Verdi av endring i samlet livdyrverdi for perioden 1. januar - 31. desember i 2016 og 2015

Reinbeiteområde	Antall rein	Tonn	Kr. per kg.	2016	2015
				Verdi 1 000 kr	Verdi 1 000 kr.
Polmak/Varanger	-1 529	-27	69,21	-1 864	-781
Karasjok Øst	-461	-14	72,47	-1 008	-145
Karasjok vest	254	19	68,41	1 304	-154
Øst Finnmark	-1 736	-22	69,81	-1 568	-1 080
Kautokeino Øst	-383	-2	67,62	-159	-715
Kautokeino Midt	-3 246	-50	59,21	-2 951	-2 422
Kautokeino Vest	-1 798	-48	60,49	-2 889	-3 506
Vest Finnmark	-5 427	-100	62,24	-5 999	-6 643
Troms	-186	-5	96,36	-503	-1 468
Nordland	-358	-8	83,09	-653	-513
Nord Trøndelag	-1 617	-45	65,66	-2 967	1 289
Sør Tr./Hedmark	237	6	75,24	432	-979
Tamreinlag	-535	-18	78,32	-1 402	-268
Totalt	-9 622	-192	70,20	-12 660	-9 662

Det går frem av tabell 4.1.10 at den totale livdyrverdien er redusert med 12,6 mill. kr. i løpet av 2016. Reduksjonen er størst i Vest-Finnmark.

Binæringsinntekter

Duodji, jakt, fiske, bærplukking og liknende er integrerte deler av den samiske reindriften. Et helhetlig bilde av økonomien forutsetter derfor en synliggjøring også av denne delen av næringen.

Tabell 4.1.11 viser samlede binæringsinntekter i samisk reindrift i perioden 2012 til 2016. Tabellen bygger på opplysninger fra selvangivelser og næringsoppgaver.

Tabell 4.1.12 Binæringsinntekter i perioden 2012-16 (1 000 kr)

Reinbeiteområder	2012	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	143	261	611	186	170
Karasjok øst	740	378	660	925	1 700
Karasjok vest	84	360	1 006	821	1 479
Øst-Finnmark	966	999	2 277	1 932	3 349
Kautokeino øst	209	475	476	717	317
Kautokeino midt	719	1 060	1 172	836	786
Kautokeino vest	627	433	567	952	1 265
Vest-Finnmark	1 555	1 967	2 214	2 504	2 368
Troms	220	199	217	372	906
Nordland	273	215	662	1 088	1 746
Nord-Trøndelag	331	259	313	670	294
Sør-Tr.lag/Hedmark	314	1 654	1 177	686	1 847
Totalt:	3 659	5 293	6 861	7 252	10 510
Totalt i prosent av produksjonsbaserte inntekter:	3,0 %	4,5 %	5,3 %	4,1 %	6,1 %

Det går frem av tabellen at de totale binæringsinntektene har en økning på ca. 3,3 mill. kr. fra 2015.

Tilskudd til tilleggsnæringer, som forvaltes av Sametinget, er omtalt i kap. 4.2.

Andre produksjonsbaserte inntekter

Under posten andre produksjonsbaserte inntekter inngår leieinntekter, provisjonsinntekter og andre driftsrelaterte inntekter. Tabell 4.1.12 gir en oversikt over andre produksjonsbaserte inntekter i 2016, fordelt etter type inntekt.

Tabell 4.1.13 Andre produksjonsbaserte inntekter i 2016 (1 000 kr.)

Reinbeite- område	Leie- inntekter	Andre dr.- rel. innt.	Totalt 2016
Polmak/Varanger	121	1 798	1 919
Karasjok øst	50	597	647
Karasjok vest	0	741	741
Øst-Finnmark	171	3 136	3 307
Kautokeino øst	96	835	931
Kautokeino midt	0	4 993	4 993
Kautokeino vest	0	840	840
Vest-Finnmark	96	6 668	6 764
Troms	711	4 075	4 786
Nordland	10	7 060	7 070
Nord-Trøndelag	0	4 689	4 689
Sør-Tr./Hedmark	0	2 213	2 213
Totalt	988	27 840	28 828

Tabellen viser at andre produksjonsbaserte inntekter utgjør til sammen 28,8 mill. kr., som er en økning på 2,6 mill. kr. i forhold til nivået i 2015. For nærmere omtale av beregning av inntektene henvises det til kapittel 3.2.

4.2 Statstilskudd, tiltak mot radioaktivitet og forebyggende tiltak mot rovviltskader

Tilskudd med inntektsvirkning

Direkte tilskudd og andre tilskudd

Tilskudd med inntektsvirkning tas med i totalregnskapet under betegnelsen inntektsoverføringer. Inntektsoverføringene er fordelt i hovedgruppene direkte tilskudd og andre tilskudd. Til de direkte tilskuddene hører driftstilskudd, etableringstilskudd, produksjonspremie, kalveslaktetilskudd, ektefelle tillegg og distriktstilskudd. Prøveordning Vest-Finnmark er også med i tabellene, men utgikk fra og med 2013.

Andre tilskudd gjennom perioden omfatter ordningene med tilskudd til investeringer (sperre- og arbeidsgjerder, slakteanlegg, gjeterhytter og livdyrlån), tilskudd til pramming/flytting, fagbrevordning i reindriften, tiltak konvensjonsbeiter, tilskudd til innløsning av siidaandeler (utgått) og tilskudd for ekstraordinær satsing på infrastrukturtiltak. Begrunnelsen for å ta med tilskudd til innløsning i totalregnskapet, er et ønske om å synliggjøre de totale inntektsoverføringene til næringen.

Inntektsoverføringer i perioden 2012-2016 etter inntektspost, og inntektsoverføringer i 2016 etter inntektspost og reinbeiteområde er vist i tabellene 4.2.1 og 4.2.2. Totale tilskudd i perioden 2012-2016 er presentert i figur 4.2.1. Figurene 4.2.2 og 4.2.3 viser henholdsvis inntektsoverføringer per siidaandel og inntektsoverføringer per kg.

Tabell 4.2.1 viser en økning i direkte tilskudd på 18,3 mill. kr., og en reduksjon i andre tilskudd på 1,1 mill. kr. fra 2015 til 2016. De totale inntektsoverføringene utgjorde en økning på 17,3 mill. kr. i 2016. Blant de direkte tilskuddene har det i årene fra 2012 vært en betydelig økning i utbetaling av produksjonspremie. Dette kom som en følge av at satsene for beregning av produksjonstilskuddet har vært jevnt stigende, fra 25 % i avtaleåret 2011/2012 til 37 % i avtaleåret 2015/2016. Kombinasjonen av økte satser, økte priser, en betydelig økning av slaktekostnader og et høyt slakteuttak til og med 2015, som følge av reintallsreduksjoner har medført høyere utbetaling av produksjonspremien.

Tabell 4.2.1 Inntektsoverføringer i perioden 2012-2016 (1 000 kr)

Post	2012	2013	2014	2015	2016
Distriktstilskudd	8 923	9 964	10 296	10 723	11 988
Produksjonstilskudd	15 510	18 126	25 518	32 134	41 957
Driftstilskudd inkl. etableringstilskudd	7 750	8 269	7 392	2 802	3 969
<i>Ordinært</i>	<i>3 415</i>	<i>4 199</i>	<i>3 529</i>		
<i>Ungdom</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>	<i>875</i>	<i>1 099</i>	<i>1 340</i>
<i>Kvinner</i>	<i>875</i>	<i>925</i>	<i>900</i>		
<i>Etablering</i>	<i>2 460</i>	<i>2 145</i>	<i>2 088</i>	<i>1 703</i>	<i>2 629</i>
Kalvetilskudd	6 233	11 410	12 419	15 881	22 118
Prøveordning Vest-Finnmark	1 720	0	0	0	0
Ektefelletillegg	2 508	2 539	2 418	1 612	1 469
Sum direkte tilskudd:	42 643	50 308	58 043	63 151	81 502
Investeringer ¹	2 298	3 787	2 558	5 513	5 315
Pramming/transport	5 752	5 901	5 971	5 825	4 655
Tiltak konvensjonsbeiter	2 033	1 661	2 126	1 904	1 897
Fagbrevordning i reindriften	1 425	1 000	960	973	1 274
Innløsning av driftsenhet	2 250	450	450	0	0
Sum andre tilskudd:	13 758	13 672	12 065	14 215	13 141
Totalt:	56 400	63 108	70 108	77 366	94 643

Det henvises for øvrig til vedleggstabell 3 for fordeling av ordinære inntektsoverføringer mellom reinbeiteområdene i perioden 2012-2016, og til vedleggstabell 4 for fordeling av inntektsoverføringer per siidaandel i 2016.

Tabell 4.2.2 gir en oversikt over inntektsoverføringer for 2016 etter inntektspost og reinbeiteområde.

¹Investeringer i 2012 omfatter blant annet tilskudd til slakterier i Troms og Nordland, samt to større gjerdeprosjekter i Karasjok. Investeringer i 2013 fordeler seg på gjeterhytter med 1,2 mill. kr. og gjerder/anlegg med 3,5 mill. kr. Gjerder og slakteanlegg gjelder i hovedsak gjerdeanlegg ved Boazurusttet og ved Guorbavuopmi. Investeringer i 2014 omfatter hovedsakelig ekstraordinær satsing på infrastrukturtiltak, spesielt i Øst-Finnmark. Investeringer i 2015 omfatter i hovedsak mange utbedringer og opprustninger av gjerder og slakteanlegg. Investeringer i 2016 omfatter hovedsakelig ekstraordinær satsing på infrastrukturtiltak, spesielt i Vest-Finnmark.

Tabell 4.2.2 Inntektsoverføringer i 2016 etter inntektspost og reinbeiteområde (1 000 kr.)

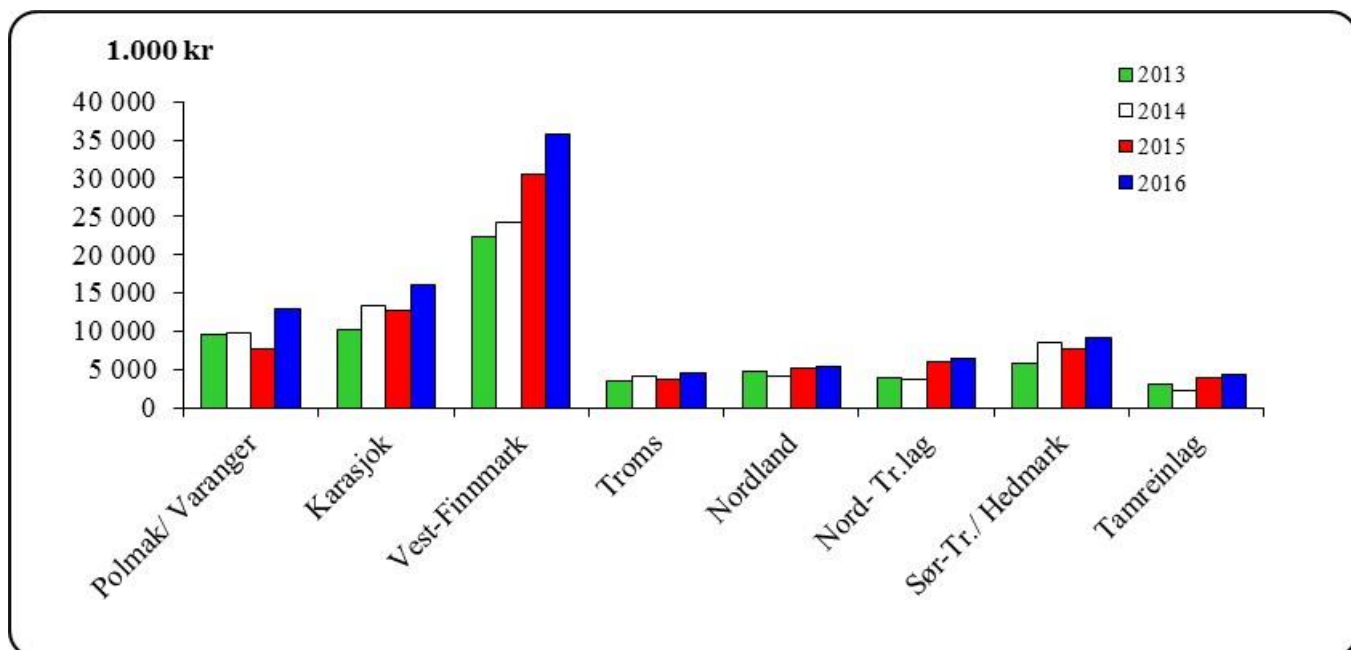
Tilskudd	Øst- Finnm.	Vest- Finnm.	Troms	Nordland	Nord- Tr.lag	S-Tr/ Hedm.	Tamr. lag	Totalt
Distriktstilskudd	3 875	4 010	956	580	719	1 250	600	11 988
Produksjonspremie	14 054	13 679	1 909	2 346	2 998	5 492	1 480	41 957
Driftstilskudd	1 670	1 343	246	140	335	235	0	3 969
Kalvetilskudd	7 666	8 031	399	539	1 448	1 974	2 061	22 118
Ektefelletillegg	180	540	150	120	270	209	0	1 469
Sum direkte tilskudd	27 444	27 602	3 659	3 725	5 770	9 160	4 141	81 502
Investeringer	1 292	2 874	38	622	488	0	0	5 315
Pramming/transport	0	4 605	0	0	51	0	0	4 655
Tiltak konvensjonsbeiter	0	0	930	967	0	0	0	1 897
Fagbrevordning	175	735	0	140	140	0	84	1 274
Sum andre tilskudd	1 467	8 214	968	1 729	679	0	84	13 141
Sum tilskudd 2016	28 912	35 816	4 626	5 454	6 449	9 160	4 225	94 643
<i>Sum tilskudd 2015</i>	<i>20 476</i>	<i>30 450</i>	<i>3 632</i>	<i>5 235</i>	<i>5 956</i>	<i>7 739</i>	<i>3 877</i>	<i>77 366</i>
<i>Sum tilskudd 2014</i>	<i>23 156</i>	<i>24 334</i>	<i>4 093</i>	<i>4 085</i>	<i>3 726</i>	<i>8 436</i>	<i>2 278</i>	<i>70 108</i>
<i>Sum tilskudd 2013</i>	<i>19 837</i>	<i>22 317</i>	<i>3 493</i>	<i>4 649</i>	<i>3 818</i>	<i>5 858</i>	<i>3 135</i>	<i>63 108</i>
<i>Sum tilskudd 2012</i>	<i>16 720</i>	<i>19 155</i>	<i>4 175</i>	<i>4 195</i>	<i>3 486</i>	<i>5 848</i>	<i>2 819</i>	<i>56 400</i>

Tabell 4.2.2 forts. Inntektsoverføringer i Finnmark i 2016 etter inntektspost (1 000 kr.)

Tilskudd	Polmak/ Varanger	Karasjok øst	Karasjok vest	Øst- Finnmark	Kautok. øst	Kautok. midt	Kautok. vest	Vest- Finnmark
Distriktstilskudd	919	872	2 084	3 875	780	2 359	871	4 010
Produksjonstilskudd	6 514	2 890	4 650	14 054	3 818	4 885	4 977	13 679
Driftstilskudd	440	535	695	1 670	523	690	130	1 343
Kalvetilskudd	4 294	1 301	2 070	7 666	2 009	2 787	3 234	8 031
Ektefelletillegg	30	90	60	180	30	390	120	540
Sum direkte tilskudd	12 197	5 688	9 559	27 444	7 160	11 111	9 331	27 602
Investeringer	584	311	398	1 292	1 255	634	985	2 874
Pramming/transport	0	0	0	0	2 345	1 795	465	4 605
Fagbrevordning	84	84	7	175	49	350	336	735
Sum andre tilskudd	668	395	405	1 467	3 649	2 779	1 786	8 214
Sum tilskudd 2016	12 865	6 084	9 964	28 912	10 809	13 890	11 117	35 816
<i>Sum tilskudd 2015</i>	<i>7 743</i>	<i>4 635</i>	<i>8 098</i>	<i>20 476</i>	<i>9 248</i>	<i>14 385</i>	<i>6 817</i>	<i>30 450</i>

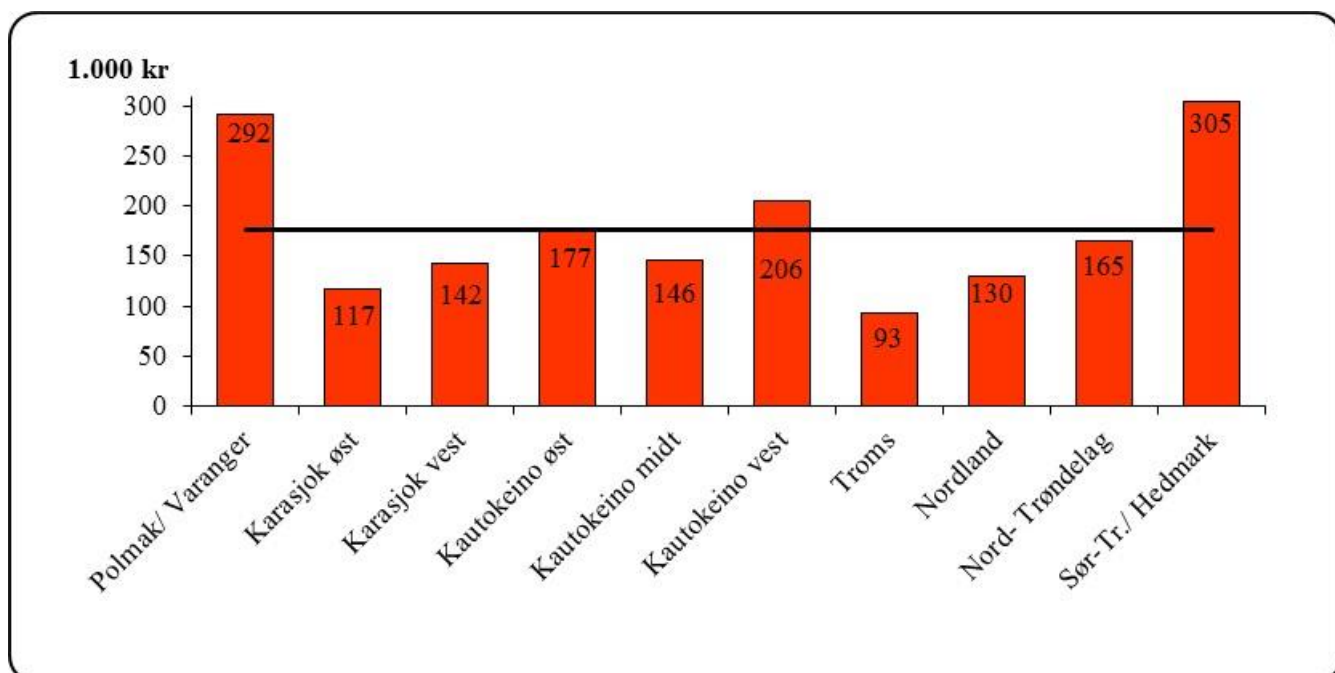
Tabellen viser at i sammenligningsperioden har tilskuddene totalt økt med 38 mill. kr., og kalveslaktetilskuddet alene har økt med 16 mill. kr. Til sammenligning var kalveandelen i 2012 66 %, og satsen for kalveslaktetilskuddet 250 kr. per kalv slaktet, mens kalveandelen i 2016 var 78 %, og satsen for kalveslaktetilskuddet 400 kr. per kalv.

Av tabell 4.2.2 og figur 4.2.1 går det fram at de totale inntektsoverføringene har en økning i alle områder, unntatt Kautokeino midt, sammenlignet med 2015.

Figur 4.2.1 Inntektsoverføringer i perioden 2013-16 (1 000 kr.)

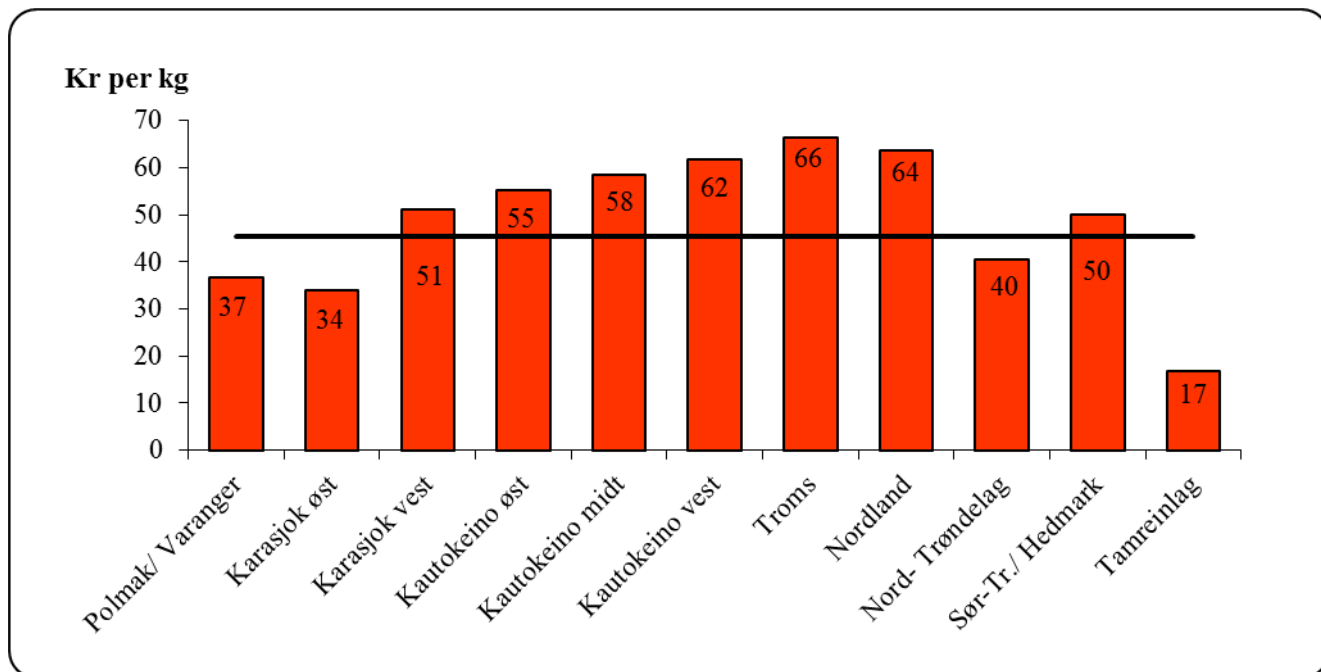
Figur 4.2.2 viser forskjellene mellom reinbeiteområdene når det gjelder overføringer per siidaandel. Gjennomsnittet for alle områder er 176 000 kr. per siidaandel, dette er en økning på 32 000 kr. fra 2015. Figuren viser også at Sør-Trøndelag/Hedmark ligger høyest i landet med et gjennomsnitt på 305 000 kr. per andel og Polmak/Varanger ligger høyest i Finnmark med 292 000 kr. per andel. Reintall, flokkstruktur, slakteuttak og kravene avtalepartene setter, vil være styrende for hva de enkelte områder får i utbetalinger per siidaandel. Dette gjelder i hovedsak de produksjonsavhengige tilskuddene, samt enkelte ordninger over Reindriftens Utviklingsfond.

Figur 4.2.2 Gjennomsnittlige inntektsoverføringer per siidaandel og gjennomsnitt for alle områder i 2016 (1 000 kr.)

Figur 4.2.3 viser 45 kr. i inntektsoverføring per kg. kjøtt i landsgjennomsnitt, noe som er en økning på 5 kr. per kg. kjøtt sammenlignet med 2015. Siidaandelene i Kautokeino vest, Troms og Nordland har de høyeste overføringene per siidaandel med hhv 62, 66 og 64 kr. per kg. produsert kjøtt. Av de samiske reinbeiteområdene ligger Karasjok øst lavest med 34 kr. per kg. produsert kjøtt.

Figur 4.2.3 Gjennomsnittlige inntektsoverføringer per kg. kjøtt i 2016

Ekstraordinære tilskudd

Ekstraordinære tilskudd føres som egen post under statstilskudd. Posten har i sammenligningsperioden rommet flere ulike tiltak:

- I 2010 og 2014 er det ikke utbetalt noen ekstraordinære tilskudd.
- I 2011 omfatter posten tap ved ulykker hos tamreinlagene.
- I 2012 omfatter hoveddelen av utbetalingene støtte til et distrikt i Karasjok for deres arbeid med reintall og beitesoner. Øvrige utbetalinger er knyttet til flere mindre prosjekter, deriblant støtte til materiell for etablering av arbeidsstue og hengebru.
- I 2013 omfatter posten tap av rein ved rasulykke hos et reinbeitedistrikt i Sør-Trøndelag/Hedmark.
- I 2015 omfatter posten tap av rein i rasulykke hos tamreinlagene og i Sør-Trøndelag/Hedmark.
- I 2016 omfatter posten tap av rein ved ulykker i Nordland og i Sør-Trøndelag/Hedmark.

Tilskudd til tilleggsnæringer

Sametinget gir tilskudd til næringsutvikling og tilleggsnæringer til reindrift. Et av de prioriterte områdene er å øke omsetningen av lokalmat og videreforedling av lokalmat. Sametinget har også en særskilt satsning på samisk reiseliv og samiske kulturnæringer.

Sametinget har en egen næringsavtale for duodji, som trådte i kraft 1. januar 2006. Over denne avtalen kan Sametinget gi støtte til blant annet til etablererstilskudd, investeringstilskudd og andre utviklingstiltak. Merkevarerbygging innenfor duodjinæringen er særlig prioritert. Fra og med Reindrifftsavtalen 2014/2015 ble overføringen til Sametinget avvirket og etter avvirklingen fører ikke Sametinget lenger en oversikt over hvorvidt tilskuddsmottakere over duodjiavtalen er tilknyttet reindrifftsnaeringen. Denne avtalen er derfor ikke med i tabell 4.2.3 i 2016.

Tabell 4.2.3 Tilskudd til tilleggsnaeringer i perioden (1 000 kr.)¹

Reinbeiteområde	2012	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	239	0	79	35	0
Karasjok øst	167	0	54	0	58
Karasjok vest	550	0	505	0	151
Øst Finnmark	956	126	638	35	209
Kautokeino øst	30	0	0	253	0
Kautokeino midt	641	0	144	318	341
Kautokeino vest	72	0	0	386	0
Vest Finnmark	743	538	144	957	341
Troms	943	354	107	69	0
Nordland	0	87	0	382	218
Nord Trøndelag	26	0	0	0	0
Sør Tr./Hedmark	0	0	0	0	0
Tamreinlag	0	0	0	0	0
Totalt	2 668	1 105	889	1 443	768

Tabell 4.2.3 viser at tilskudd til tilleggsnaeringer har hatt en reduksjon fra 1.4 mill. kr. i 2015 til 0,7 mill. kr. i 2016.

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert vekst og verdiskapning

I forbindelse med forhandlingene om reindrifftsavtalen for 2012/13 ble Reinprogrammet etablert. Reinprogrammet avløste det tidligere Verdiskapingsprogrammet for reindrift. Hovedformålet med Reinprogrammet var å oppnå mer verdiskapning innen produksjon, kommersialisering og salg av reinkjøtt og biprodukter fra rein. Samtidig inngikk reiselivsbasert næringsutvikling i reindrifften, samt samarbeidstiltak mellom reindrifften og foredlingsbedrifter i programmet. Fra og med 01.01.2015 ble Reinprogrammet fasett inn i Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat, nå endret navn til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert vekst og verdiskapning. Begge programmene har tilnærmet lik innretning, og man ser at reinkjøttbedriftene har en del å hente på en tettere samordning av programmene. Samordningen er også en oppfølging av regjeringens målsetting om en forenkling av landbruksbyråkratiet.

¹ Til og med 2015 inneholder tabellen tilskudd til næringskombinasjoner.

Tabell 4.2.4 Utbetalinger til reindriftsutøvere over Verdiskapingsprogrammet/Reinprogrammet/Utviklingsprogrammet (1 000 kr.)

Reinbeite område	2001-2008	2009	2010	2011	2012	2013 ¹	2014 ¹	2015	2016	Tot.
Polmak/Varanger	3 823	210	397	0	0	0	0	0	0	4 430
Karasjok øst ²	3 924	0	995	410	0	852	0	0	852	7 033
Karasjok vest	1 268	400	0	0	0	0	258	0	0	1 926
Øst-Finnmark	9 015	610	1 392	410	0	852	258	0	852	13 389
Kautokeino øst	706	250	36	0	0	0	0	0	0	992
Kautokeino midt	451	68	286	134	228	0	0	0	0	1 167
Kautokeino vest	558	1205	161	0	36	0	0	0	0	1 960
Vest-Finnmark ³	9 329	1 523	483	134	264	0	0	0	0	11 733
Troms	3 276	25	39	0	0	0	0	0	0	3 340
Nordland	4 087	40	476	1 254	585	92	0	75	0	6 609
Nord-Tr.lag	2 371	0	114	0	0	0	0	0	162	2 647
Sør-Tr. /Hedm.	1 024	24	326	151	24	0	429	0	0	1 978
Tamreinlag	648	0	0	0	0	0	0	0	0	648
Totalt	29 750	2 222	2 830	1 949	873	944	687	75	1 014	40 344

Tabell 4.2.4 viser at utbetalingene til reindriftsutøvere over de tre programmene har variert over år, men har hatt en avtagende tendens fra 2012 til 2015. I 2016 har utbetalingene over programmet økt.

Bakgrunns materialet viser at det i 2004 var utbetalinger på totalt på 11,1 mill. kr. I de påfølgende år har utbetalingene stadig blitt redusert. Totalt er det utbetalt 40,3 mill. kr. til reindriftsutøvere over programmene siden oppstarten i 2001. Det bevilges også midler til bedrifter o.l. som har som formål å øke verdiskapingen i reindriftsnæringen. Det vises til kapittel 5.4 for nærmere omtale av programmet, og for en total oversikt over innvilgede prosjekter.

Tiltak mot radioaktiv forurensing

I 2016 var det ingen utbetalinger til reieier til tiltak mot radioaktiv forurensing. Dette er på grunn av at målte verdier av radioaktivitet i 2016 har vært under grensen for iverksettelse av tiltak.

I 2015 var de samlede utbetalingene til reieier til tiltak mot radioaktiv forurensing 167 000 kr. I 2014 var tallet 114 000 kr.

¹ Reinprogrammet var operativt fom.01.01.2013 til 31.12.2014. Fra 01.01.2015 ble programmet fasett inn i Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat.

² Utbetalingene til Karasjok fra 2001 til 2005 er lagt til Karasjok Øst p.g.a. at soneinndelingen først ble innført i 2006.

³ Utbetalingene til Kautokeino fra 2001 til 2005 er lagt til Vest-Finnmark p.g.a. at soneinndelingen først ble innført i 2006.

Bortsett fra i 2011, har utbetalinger for tiltak mot radioaktivitet blitt redusert de siste årene. Imidlertid varierer forekomsten av radioaktivitet i beitevekster mellom år. Derfor vil utbetalte midler knyttet til tiltak mot radioaktivitet variere.

Vedleggstabell 5 viser de årlige utbetalingene fra 1990-2016. For nærmere omtale av radioaktiv forurensing og økologi vises det til kapittel 6.2.

Forebyggende og konfliktdempende tiltak mot rovviltskader

Tabell 4.2.5 viser utbetalinger fra fylkesmennene til ulike tiltak mot rovviltskader i reindriften for kalenderåret 2016. For nærmere omtale av tiltak og tap til rovvilt vises det til kapittel 6 og til Ressursregnskapet for reindriftsnæringen.

Tabell 4.2.5 Forebyggende tiltak mot rovvilt etter tiltakstype for 2016 (1 000 kr.)

Reinbeiteområde	Tidlig slakting	Intensiv gjeting og utvidet tilsyn i kalvingsperiode	Foring	Flytting til mindre utsatte områder	Annet	Totalt
Polmak/Varanger	0	75	93	10	30	208
Karasjok Øst	0	25	105	0	0	130
Karasjok Vest	0	145	120	0	0	265
Øst-Finnmark	0	245	318	10	30	603
Kautokeino Øst	0	25	45	0	0	70
Kautokeino Midt	0	144	100	16	0	260
Kautokeino Vest	0	110	118	8	0	235
Vest-Finnmark	0	279	263	24	0	565
Troms	0	554	348	0	114	1 017
Nordland	170	619	1 129	1 092	108	3 118
Nord-Trøndelag	550	125	50	60	0	785
Sør-Tr.lag/Hedm.	125	50	0		137	312
Totalt 2016	845	1 872	2 108	1 186	389	6 400
Totalt 2015	559	1 750	1 693	1 325	164	5 491

Det fremgår av tabellen at de samlede bevilgede midlene til forebyggende og konfliktdempende tiltak mot rovviltskader er på 6,4 mill. kr. i 2016, noe som er høyere enn fjoråret. Siden 2014 har bevilgningen økt med 2 mill. kr. Dette kan være en direkte følge av at fylkesmennene i større grad har informert reindriften om tilskuddet og mulighetene som ligger her, og derav utløst flere søknader.

Det bevilges også midler til felles tiltak som kommer både landbruket og reindriften til gode. Disse tallene er ikke tatt med i tabellen.

4.3 Erstatninger

Erstatninger er delt i to underposter: erstatning for tap av rein og erstatning for arealinngrep.

Erstatning for tap av rein

Under erstatninger for tap av rein inngår erstatninger fra Miljødirektoratet for tap av rein til rovvilt, erstatninger over reindriftsavtalen ved omfattende tap av rein, erstatninger fra Jernbaneverket for rein drept av tog og *beregnete* erstatninger fra forsikringsselskapene for rein drept i trafikken. Sistnevnte er beregnet med grunnlag i oppgitte tall fra melding om reindrift.

Tabell 4.3.1 Erstatning for tap av rein i perioden 2012-16 (1 000 kr.)

Reinbeiteområde	2012	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	6 064	7 926	7 682	6 188	4 111
Karasjok øst	7 386	4 710	4 860	4 286	3 673
Karasjok vest	7 429	7 368	7 264	4 637	4 456
Øst-Finnmark	20 879	20 003	19 806	15 111	12 240
Kautokeino øst	3 658	2 025	2 510	2 161	2 044
Kautokeino midt	5 221	5 295	5 188	5 110	5 975
Kautokeino vest	4 322	2 770	2 853	3 236	4 345
Vest-Finnmark	13 200	10 089	10 550	10 507	12 363
Troms	10 292	11 136	10 693	12 095	10 050
Nordland	13 836	13 719	12 673	13 169	14 713
Nord-Trøndelag	10 672	9 226	9 490	8 107	8 541
Sør-Tr. /Hedmark	3 021	3 146	2 377	2 118	3 407
Tamreinlagene	772	405	961	2 744	468
Totalt	72 672	67 725	66 550	63 850	61783

Tabell 4.3.1 viser at erstatningsutbetalingene er betydelige. Det er erstatninger fra Miljødirektoratet for tap av rein til rovvilt som står for hovedtyngden, i 2016 utgjorde disse omtrent 95 % av de totale erstatningsutbetalingene for tap av rein.

Erstatningstillene har i løpet av den siste 5-årsperioden vært jevnt nedadgående. Dersom vi sammenligner hele perioden under ett, ser vi at Karasjok vest, Karasjok øst og Nord-Trøndelag alene står for store deler av den totale reduksjonen.

Erstatningsutbetalingene skjer på grunnlag av dokumenterte og sannsynliggjorte skader, der det blant annet blir lagt vekt på om tapet er skjedd i et område hvor det er dokumentert forekomst av rovvilt eller det i flere foregående år er påvist rovvilttap. Dette medfører at utbetalingene varierer mellom de ulike reinbeiteområdene.

Det gjøres oppmerksom på at tapt produksjonspremie knyttet til erstattede rein tatt av rovvilt er inkludert i erstatningsutbetalingene.

Tabell 4.3.2 viser antall erstattede dyr de tre siste årene, fordelt på skadevolder. Tallene er hentet fra Miljødirektoratets rovbase, Jernbaneverket og Melding om reindrift.

Tabell 4.3.2 Antall erstattede fordelt på skadevolder i perioden 2014-16

Tapsårsak/skadevolder	2016			2015			2014		
	Kalv	Simle	Okse	Kalv	Simle	Okse	Kalv	Simle	Okse
Gaupe	3 717	1 372	332	4 186	1 450	292	4 469	1 885	400
Jerv	3 586	1 336	357	3 984	1 190	358	4 148	1 886	514
Bjørn	204	43	2	229	28	0	103	58	0
Ulv	5	2	3	96	33	12	18	8	1
Kongeørn	4 779	241	3	4 554	180	6	4 280	269	13
Uspesifisert rovvilt	1 353	413	114	1 910	566	126	1 601	511	124
Tog	28	111	47	45	297	111	16	163	37
Trafikk	176	375	118	179	307	99	622	736	277
Totalt	13 848	3 893	976	15 183	4 051	1 004	15 257	5 516	1 366

Tabell 4.3.3 viser antall erstattede dyr i 2016 per område, fordelt på skadevolder. Tallene er hentet fra Miljødirektoratets rovbase, Jernbaneverket og Melding om reindrift.

Tabell 4.3.3 Antall erstattede per område i 2016, fordelt på skadevolder

Tapsårsak/skadevolder 2016	Øst-Finm.	Vest-Finm.	Troms	Nordland	Nord-Tr. lag	Sør-Tr.lag	Tamreinlag
Gaupe	1 368	1 295	665	1 108	902	83	0
Jerv	1 356	1 285	439	1 140	758	192	109
Bjørn	182	10	0	0	57	0	0
Ulv	9	1	0	0	0	0	0
Kongeørn	1 239	2 080	791	323	324	116	150
Uspesifisert rovvilt	32	20	365	592	500	294	77
Tog	0	0	0	114	72	0	0
Trafikk	150	211	56	209	25	18	0
Totalt	4 336	4 902	2 316	3 486	2 638	703	336

For ytterligere informasjon om fordelingen av tap av rein henvises det til vedleggstabell 6.

Erstatning for arealinngrep

Tabell 4.3.4 viser en oversikt over erstatningene for arealinngrep i perioden 2013-2016.

Tabell 4.3.4 Erstatning for arealinngrep i perioden 2013-16 (1 000 kr)

Reinbeiteområde	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	156	2 802	2 693	209
Karasjok øst	2 039	304	424	600
Karasjok vest	0	0	0	0
Øst-Finnmark	2 195	3 106	3 117	809
Kautokeino øst	19	0	160	0
Kautokeino midt	340	36	4 058	0
Kautokeino vest	624	548	3 581	2 550
Vest-Finnmark	982	584	7 799	2 550
Troms	0	149	0	0
Nordland	669	1 004	1 233	2 456
Nord-Trøndelag	289	319	228	596
Sør-Trøndelag	0	708	836	0
Sum	4 136	5 869	13 212	6 411
Antall innleverte regnskap i prosent:	65 %	67 %	75 %	73 %

Årlige erstatninger inntektsføres i sin helhet. Forrentningen av oppsparte erstatninger inntektsføres også. Grunnet manglende spesifikasjon i grunnlagsmaterialet kan også renter fra andre oppsparte fond inngå her. Så langt man kan se av regnskapene, brukes midlene i hovedsak til dekning av distriktenes kostnader, men det forekommer også tilfeller der erstatningene utbetales direkte til reieiere for å kompensere reduserte inntekter hos den enkelte.

Det påpekes at distrikts- og fondsregnskapene er bakgrunnsmateriale for arealerstatningene i totalregnskapet. Dette innebærer at eventuelle erstatninger utbetalt direkte til den enkelte ikke er med i oversikten. Det understrekes for øvrig at oversikten over erstatninger for arealinngrep er usikker. Dette skyldes manglende spesifikasjon i grunnlagsmaterialet

4.4 Kostnader

Siidaandelenes kostnader

Siidaandelenes kostnader i perioden 2013-2016 er presentert i tabell 4.4.1. Tabell 4.4.2 viser siidaandelenes kostnader i 2016 fordelt etter kostnadsart.

Tabell 4.4.1 Siidaandelenes kostnader i perioden 2013-16 (1 000 kr.)

Reinbeiteområde	2013	2014	2015	2016
Polmak/ Varanger	17 895	18 632	29 575	24 692
Karasjok Øst	18 689	17 710	18 173	23 008
Karasjok Vest	16 604	20 794	18 900	24 188
Øst-Finnmark	53 188	57 136	66 648	71 889
Kautokeino Øst	15 298	17 864	16 335	19 024
Kautokeino Midt	19 429	24 528	25 863	28 296
Kautokeino Vest	17 299	14 828	18 695	17 931
Vest-Finnmark	52 026	57 220	60 894	65 251
Troms	10 530	12 256	16 667	17 270
Nordland	18 019	21 706	21 054	26 906
Nord-Trøndelag	10 154	11 698	11 311	11 475
Sør-Tr. / Hedmark	9 518	11 483	11 705	11 054
Totalt	153 435	171 500	188 279	203 845

Det fremgår av tabell 4.4.1 at siidaandelenes samlede kostnader øker med 15,6 mill. kr. i forhold til 2015 (+8 %). Karasjok øst, Karasjok vest og Nordland er de områdene som har størst prosentvis økning, med hhv 27 %, 28 % og 28 %. Polmak/Varanger, Sør-Trøndelag/Hedmark og Kautokeino vest har en reduksjon av kostnadene med hhv 17 %, 6 % og 4 %.

Kjøretøy/maskiner og avskrivninger er de postene som utgjør størstedelen av kostnadene for landet sett under ett, med hhv 18 % og 21 % av de totale kostnadene.

En sammenligning mellom tabell 4.4.2 og tilsvarende tabell i fjorårets publikasjon viser at utstyr (+6,9 mill. kr.), avskrivninger (+6,5 mill. kr.) og kjøretøy/maskiner (+5,1 mill. kr.) er postene som øker mest når vi ser på kronebeløp. Postene leie (+37 %), forsikring (+32 %) og utstyr (+30 %) står for de største prosentvise økningene. Postene frakt/transport, varekjøp, salg/reklame, fremmedtjenester og provisjonskostnader har alle en reduksjon sammenlignet med 2015.

Tabell 4.4.2 Siidaandelenes kostnader i 2016 etter kostnadsart (1 000 kr.)

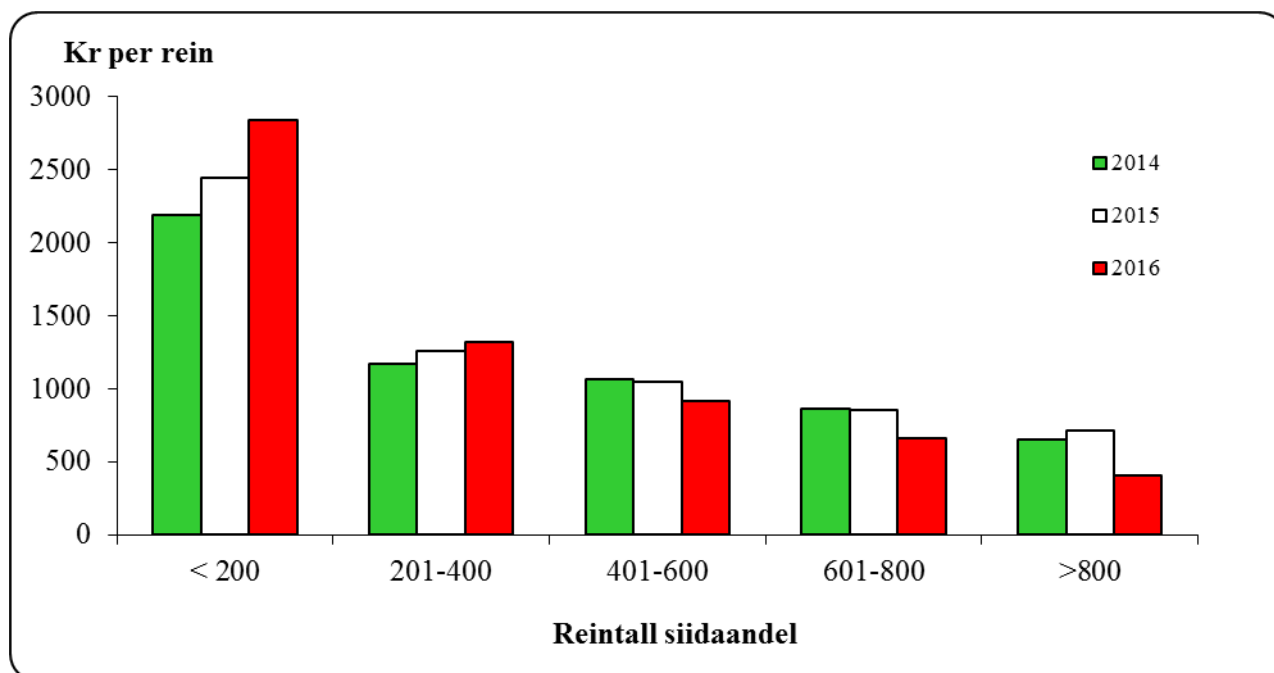
Kostnadsart	Øst- Finnm.	Vest- Finnm.	Troms	Nordl.	Nord- Tr.lag	Sør- Tr.lag	Totalt 2016
Frakt og transport	230	450	108	42	0	0	830
Varekjøp	12 242	3 586	2 575	5 436	1 182	805	25 826
Reiser	1 411	442	489	547	257	197	3 344
Utstyr	9 675	10 305	3 101	3 099	1 946	1 567	29 693
Kjøretøyer og maskiner	12 033	16 317	2 275	3 610	1 388	1 810	37 434
Bygninger og anlegg	3 750	2 257	339	413	305	191	7 256
Avskrivninger	13 820	16 054	3 217	4 410	2 576	2 182	42 259
Strøm, energi	2 790	3 969	629	1 085	374	398	9 245
Administrasjon	1 729	2 101	540	789	421	244	5 824
Leie	2 582	798	259	1 635	675	476	6 425
Forsikring	2 242	1 998	368	587	314	341	5 849
Salg og reklame	80	376	1	43	183	6	689
Fremmedtjenester	3 159	3 069	2 096	4 436	1 457	1 863	16 081
Provisjonskostnad	0	0	0	0	0	0	0
Diverse	6 146	3 527	1 272	774	397	974	13 091
Totalt	71 889	65 251	17 270	26 906	11 475	11 054	203 845

Tabell 4.4.2 forts. Siidaandelenes kostnader i Finnmark i 2016 fordelt på soner (1 000 kr.)

Kostnadsart	Polmak/ Varanger	Karasjok øst	Karasjok vest	Kautok. øst	Kautok. midt	Kautok. vest
Frakt og transport	90	0	140	288	94	68
Varekjøp	4 416	4 352	3 474	607	2 061	918
Reiser	292	806	313	101	190	151
Utstyr	3 919	2 994	2 763	3 324	4 376	2 604
Kjøretøyer og maskiner	2 451	3 420	6 163	4 995	6 855	4 467
Bygninger og anlegg	1 485	1 064	1 201	586	944	727
Avskrivninger	4 305	4 148	5 367	4 487	6 882	4 685
Strøm, energi	739	1 131	920	1 294	1 553	1 122
Administrasjon	435	648	646	693	827	581
Leie	1 889	328	365	420	223	155
Forsikring	583	1 266	393	626	787	585
Salg og reklame	58	0	22	49	320	6
Fremmedtjenester	2 425	561	173	676	1 131	1 263
Provisjonskostnad	0	0	0	0	0	0
Diverse	1 604	2 293	2 249	877	2 053	597
Totalt	24 692	23 008	24 188	19 024	28 296	17 931

Kostnadene i tabellene 4.4.1 og 4.4.2 er fordelt etter reinbeiteområder og soner. Bakgrunns materialet viser at kostnadene kan variere mer innenfor det enkelte reinbeiteområde enn mellom reinbeiteområdene.

I tillegg til at kostnadene varierer innen og mellom beiteområder, er det også til dels betydelige kostnadsvariasjoner mellom reindriftsutøvere i ulike reintallsgrupper. Figur 4.4.1 gir en oversikt over variasjonen i gjennomsnittlige kostnader per rein fordelt etter siidaandelens reintall.

Figur 4.4.1 Gjennomsnittlige kostnader (kr. per rein) i perioden 2014-16 etter siidaandelens reintall

Det går frem av figur 4.4.1 at siidaandeler som har under 200 rein har de klart høyeste kostnadene per rein og er også de som har størst økning sammenlignet med de to foregående årene. Vi ser også at gruppene 401-600 rein ,601-800 og >800 rein har redusert sine kostnader per rein i perioden 2014-2016.

Når det gjelder type kostnader i gruppene, viser bakgrunns materialet at kostnader til kjøretøy og maskiner utgjør den største andelen av de totale kostnader i den minste reintallsgruppen (<200). For de øvrige gruppene og totalt er det avskrivninger som står for hovedtyngden.

Felleskostnader i samisk reindrift/distriktenes kostnader

Utviklingen i felleskostnadene de fire siste årene er fremstilt i tabell 4.4.3. Felleskostnader etter kostnadsart er vist i tabell 4.4.4.

Tabell 4.4.3 Felleskostnader i perioden 2013-16 (1 000 kr.)

Reinbeiteområde	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	3 790	4 937	3 680	3 513
Karasjok Øst	1 418	2 671	1 221	1 957
Karasjok Vest	3 902	1 126	515	606
Øst-Finnmark	9 109	8 734	5 416	6 076
Kautokeino Øst	666	1 291	569	1 638
Kautokeino Midt	2 570	2 985	1 828	2 535
Kautokeino Vest	1 678	774	1 062	2 641
Vest-Finnmark	4 915	5 051	3 459	6 814
Troms	4 817	1 804	3 948	5 014
Nordland	5 998	7 378	6 788	8 392
Nord-Trøndelag	1 985	2 362	3 091	3 982
Sør-Tr. / Hedmark	1 930	2 587	1 794	1 804
Totalt	28 754	27 915	24 496	32 083

Det fremgår av tabell 4.4.3 at de totale felleskostnadene i sammenligningsperioden var lavest i 2015 og høyest i 2016. Det er postene fremmedtjenester og diverse som har økt mest fra i fjor, mens postene kjøretøy/maskiner og bygninger/anlegg har hatt størst reduksjon.

Felleskostnadene for de ulike områdene kan til dels ha store variasjoner mellom år, og også variasjoner mellom de ulike utgiftspostene mellom år.

For øvrig påpekes det av Økonomisk utvalg at datagrunnlaget for fordeling av felleskostnadene er noe usikkert på grunn av ulik detaljeringsgrad. Det foreligger heller ikke datagrunnlag for alle distrikter alle år. Forskjeller i organisering og regnskapspraksis mellom distrikter kan også føre til forskjellige måter å postere kostnader på.

Tabell 4.4.4 Felleskostnader i 2016 etter kostnadsart (1 000 kr.)

Kostnadsart	Polm./ Var	K-sjok øst	K-sjok vest	Kauto øst	Kauto midt	Kauto vest	Troms	Nord- land	Nord- Tr.lag	S-Tr/ Hedm.
Frakt/transp	720	304	0	54	102	81	110	357	808	939
Varekjøp	265	55	0	0	57	26	2 227	3 665	186	14
Reiser	86	253	49	88	220	27	0	75	27	12
Utstyr	382	79	0	164	536	400	2 093	767	367	49
Kj.tøy/mas.	198	4	0	27	25	6	20	82	440	9
Bygn/anl.	282	48	8	27	102	0	0	168	66	95
Avskr.	718	155	0	74	309	411	253	473	49	17
Strøm/energi	18	6	0	0	0	8	3	23	126	23
Adm.	180	379	227	304	306	387	143	284	138	151
Leie	4	1	0	0	59	61	97	208	924	36
Forsikring	46	32	7	21	6	6	2	24	106	39
Fremmedtj.	280	586	0	570	17	896	66	738	50	0
Diverse	336	55	316	308	796	332	0	1 527	696	420
Totalt	3 513	1 957	606	1 638	2 535	2 641	5 014	8 392	3 982	1 804

Tabell 4.4.4 viser at postene varekjøp (20 %), utstyr (15 %) og diverse (15 %) utgjør de største andelene av felleskostnadene i samisk reindrift i 2016.

Kostnader i tamreinlag

Tamreinlagenes totale kostnader for perioden 2013 til 2016 er vist i tabell 4.4.5. Kostnadene har i sammenligningsperioden vært forholdsvis stabile.

Differansen på de ulike postene mellom år må tilskrives ulik detaljeringsgrad i grunnlagsmaterialet.

Tabell 4.4.5 Tamreinlagenes totale kostnader i perioden 2013-16 (1 000 kr.)

Kostnader	2013	2014	2015	2016
Frakt og transport	0	141	159	284
Varekjøp	5 045	3 688	1 660	1 504
Reiser	0	94	131	143
Utstyr	0	3 379	6 209	5 695
Kjøretøyer og maskiner	0	206	168	295
Bygninger og anlegg	0	24	7	90
Avskrivninger	931	805	952	1 235
Strøm, energi	0	0	0	24
Administrasjon	0	0	0	180
Leie	406	866	920	931
Forsikring	0	0	0	124
Fremmedtjenester	0	97	139	155
Diverse	2 777	0	0	87
Totalt	9 159	9 301	10 346	10 747

Fordeling av totale kostnader

Tabell 4.4.6 viser reindriftsnæringens totale kostnader, som er summen av siidaandelenes kostnader, felleskostnader i samisk reindrift og tamreinlagenes kostnader. Fra 2015 til 2016 er det en økning i de totale kostnadene: siidaandelenes kostnader øker med 15,6 mill. kr., felleskostnadene i samisk reindrift øker med 7,6 mill. kr., mens tamreinlagenes kostnader øker med 0,4 mill. kr. I sum gir dette en økning på 23,6 mill. kr.(11 %) fra 2015.

Tabell 4.4.6 Totale kostnader i 2016 etter kostnadsart (1 000 kr.)

Kostnadsart	Øst-Finm.	Vest-Finm.	Troms	Nord-land	Nord-Tr.lag	S-Tr. / Hedmark	Tamrein-lag	Totalt
Frakt og transport	1 253	688	218	399	808	939	284	4 589
Varekjøp	12 562	3 668	4 803	9 101	1 368	818	1 504	33 824
Reiser	1 799	778	489	622	284	209	143	4 325
Utstyr	10 136	11 404	5 194	3 866	2 312	1 615	5 695	40 224
Kjøretøyer og maskiner	12 235	16 375	2 295	3 692	1 827	1 819	295	38 538
Anlegg	4 088	2 387	339	582	372	286	90	8 143
Avskrivninger	14 692	16 848	3 470	4 883	2 625	2 199	1 235	45 952
Strøm, energi	2 815	3 978	632	1 108	499	421	24	9 476
Administrasjon	2 515	3 098	683	1 073	560	395	180	8 504
Leie	2 586	918	356	1 842	1 599	513	931	8 745
Forsikringer	2 327	2 032	370	611	420	380	124	6 263
Salg og reklame	80	376	1	43	183	6		689
Fremmedtj.	4 025	4 552	2 162	5 175	1 508	1 863	155	19 440
Diverse	6 852	4 963	1 272	2 301	1 094	1 394	87	17 963
Totalt	77 965	72 065	22 284	35 297	15 458	12 858	10 747	246 675

Tabell 4.4.6 forts. Totale kostnader i Finnmark i 2016 etter kostnadsart fordelt på soner (1 000 kr.)

Kostnadsart	Polmak/ Varanger	Karasjok øst	Karasjok vest	Kautok. øst	Kautok. midt	Kautok. vest
Frakt og transport	809	304	140	342	197	149
Varekjøp	4 681	4 406	3 474	607	2 118	944
Reiser	378	1 059	362	189	410	179
Utstyr	4 301	3 073	2 763	3 488	4 912	3 004
Kjøretøyer og maskiner	2 648	3 424	6 163	5 022	6 880	4 473
Anlegg	1 767	1 112	1 209	613	1 046	727
Avskrivninger	5 023	4 302	5 367	4 561	7 191	5 096
Strøm, energi	758	1 137	920	1 294	1 553	1 130
Administrasjon	616	1 027	872	996	1 134	968
Leie	1 892	329	365	420	282	216
Forsikringer	629	1 298	400	648	793	592
Salg og reklame	58	0	22	49	320	6
Fremmedtjenester	2 705	1 147	173	1 246	1 148	2 159
Diverse	1 940	2 348	2 565	1 185	2 849	929
Totalt	28 205	24 965	24 795	20 661	30 832	20 572

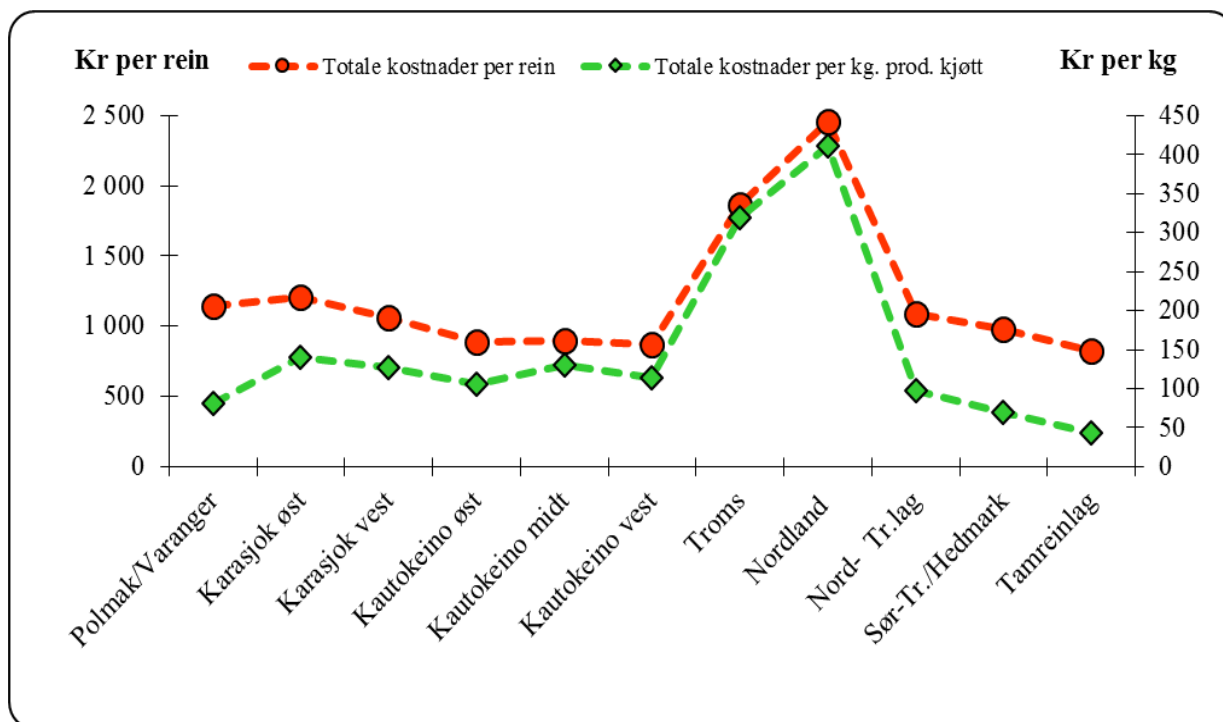
Det går frem av tabell 4.4.6 at postene varekjøp, kjøretøy/maskiner, avskrivninger og utstyr i sum utgjør de største kostnadspostene når en ser på samtlige reinbeiteområder under ett. Pga. detaljeringsgraden i datagrunnlaget kan imidlertid noe av kostnadene være ført på forskjellige poster over år.

Tabell 4.4.7 viser utviklingen på de ulike kostnadsartene de fire siste årene, totalt for hele landet.

Tabell 4.4.7 Totale kostnader i perioden 2013-2016 etter kostnadsart (1 000 kr.)

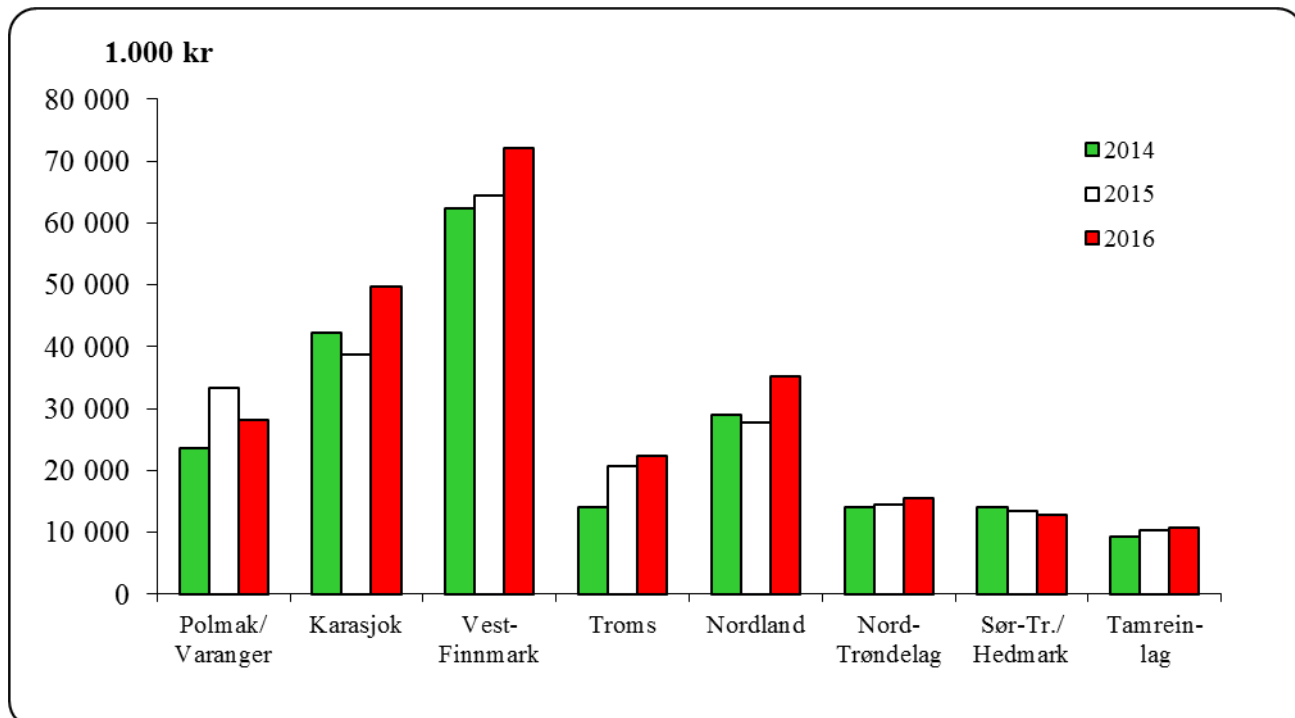
Kostnadsart	2013	2014	2015	2016
Frakt/transport	5 064	5 053	5 630	4 589
Varekjøp	33 138	33 923	36 987	33 824
Reiser	2 590	3 024	3 620	4 325
Utstyr	18 786	30 880	32 994	40 224
Kjøretøy og mask.	28 156	38 291	33 731	38 538
Bygn./anlegg	4 835	4 776	8 412	8 143
Avskrivninger	37 481	35 825	38 958	45 952
Strøm/energi	7 526	8 767	8 481	9 476
Administrasjon	5 990	6 357	6 916	8 504
Leie	3 062	5 872	7 013	8 745
Forsikringer	3 902	4 309	4 750	6 263
Salg og reklame	773	1 109	693	689
Fremmedtjenester	18 619	18 937	20 994	19 440
Diverse	21 425	11 593	13 941	17 963
Sum	191 347	208 716	223 121	246 675

Figur 4.4.2 viser totale kostnader per rein og per kg. produsert kjøtt. Det fremgår av figuren at Nordland har de høyeste kostnadene både i forhold til totale kostnader per rein og totale kostnadene per kg. produsert kjøtt. De laveste kostnadene per rein har tamreinlagene og Vest Finnmark, mens de laveste totale kostnadene per kg. produsert kjøtt har Polmak/Varanger, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark og tamreinlagene.

Figur 4.4.2 Totale kostnader (eksklusive renter) per rein og per kg. produsert kjøtt i 2016

Figur 4.4.3 viser totale kostnader de tre siste årene. Det går frem av figuren at Polmak/Varanger og Sør-Trøndelag/Hedmark har redusert sine kostnader i forhold til 2015.

Figur 4.4.3 Totale kostnader (eksklusive renter) i perioden 2014-16 (1 000 kr.)

Nærmere om kostnadsutviklingen

Tabellene og figurene ovenfor viser at det har vært en stor kostnadsøkning i næringen. Nedenstående tabell viser utviklingen per kostnadsart for de siste 10 årene. Tabellen viser også hvor stor andel av den totale kostnaden de forskjellige artene representerer. Vi ser i tillegg den totale kostnadsøkningen (prosentvis) i perioden 2007-2016.

Tabell 4.4.8 Totale kostnader i perioden 2007-2016 etter kostnadsart (1 000 kr.)

Kostnadsart	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	% av total	2007-2016
Frakt/transp	4 760	4 972	9 469	6 320	4 198	3 950	5 065	5 051	5 630	4 589	2	-4 %
Varekjøp	16 235	11 134	17 243	22 171	25 648	23 126	33 138	33 923	36 987	33 824	14	108 %
Reiser	2 270	2 416	1 979	3 708	2 498	2 564	2 590	3 023	3 619	4 325	2	91 %
Utstyr	17 397	15 313	19 347	26 155	23 531	28 507	18 784	30 879	32 994	40 224	16	131 %
Kjøretøy og maskiner	25 486	26 147	26 411	29 982	27 651	29 419	28 157	38 290	33 730	38 538	16	51 %
Bygn./anlegg	5 891	6 172	14 629	8 429	5 687	6 113	4 835	4 775	8 412	8 143	3	38 %
Avskrivn.	21 866	24 289	29 220	28 935	30 106	31 322	37 481	35 825	38 959	45 952	19	110 %
Strøm/energi	3 552	4 829	5 373	7 404	7 073	6 503	7 526	8 767	8 480	9 476	4	167 %
Administr.	4 263	4 340	5 183	7 026	8 678	6 450	5 992	6 357	6 916	8 504	3	99 %
Leie	4 859	6 664	4 347	3 865	4 178	3 971	3 063	5 872	7 013	8 745	4	80 %
Forsikringer	2 070	2 605	3 305	3 364	3 669	3 373	3 902	4 308	4 750	6 263	3	203 %
Salg og reklame	500	611	664	600	567	478	773	1 109	692	689	0	38 %
Fremmedtjenester	10 400	13 141	14 809	17 266	12 532	16 799	18 618	18 937	20 994	19 440	8	87 %
Provisjon	12	0	0	11	6	0	0	0	139	0	0	-100 %
Diverse	8 169	11 279	7 230	7 472	7 406	11 680	21 423	11 600	13 806	17 963	7	120 %
SUM	127 730	133 912	159 209	172 708	163 428	174 255	191 347	208 716	223 121	246 675	100	93 %

Tabellen viser at det gjennom hele perioden er kjøretøy og maskiner, avskrivninger, varekjøp og utstyr som utgjør hoveddelen av de totale kostnadene. Postene forsikringer og strøm/energi utgjør den største prosentvise økningen sammenlignet med 2007. Den totale kostnadsøkningen fra 2007 – 2016 er på hele 93 %. Sammenligner vi dette med inntektene i næringen, er tallene som følger (sammenligningstallene er hentet fra tidligere års Totalregnskap):

- Økning fra 2007 – 2016 i produksjonsbaserte inntekter: 4,8 %
- Økning fra 2007 – 2016 i inntekter fra kjøtt- og biprodukter: 8,3 %
- Økning fra 2007 – 2016 i de totale inntektene: 17 %

Som tidligere nevnt hentes kostnadsopplysningene fra selvangivelser og næringsoppgaver. Økonomisk utvalg har ikke detaljkunnskaper om hvilke prinsipper den enkelte siidaandelsinnehaver legger til grunn ved føring på postene, men forholder oss til tallene vi får utlevert fra Skatteetaten. Blant annet kan slaktekostnader være ført på fremmedtjenester, varekostnad eller annen kostnad. De enkelte siidaandelsinnehaverne kan ha ulike prinsipper ved regnskapsføringen. Noen av postene i våre tabeller er summert av flere mindre poster. Dette gjelder blant annet postene utstyr og varekjøp.

I tabellene nedenfor vises utviklingen i postene utstyr og varekjøp for perioden 2009 – 2016. Det gjøres oppmerksom på at det i disse tabellene ikke er foretatt forholdsmessig endring av

kostnadene ut fra antall innleverte næringsoppgaver, som det gjøres i tabellene foran, og de er derfor ikke direkte sammenlignbare.

Tabell 4.4.9 Utvikling av kostnader i perioden 2009-2016 på postene Varekjøp og Utstyr (1 000 kr.)

Kostnadsgruppe	Varekjøp		Utstyr	
	År/Kostnadsart	Varekostnad	Beholdningsendring av varer	Rep og vedlikehold annet utstyr
2016	24 317	214	19 753	6 657
2015	27 153	200	5 510	15 678
2014	18 953	242	4 629	13 191
2013	11 970	210	3 200	10 192
2012	12 622	123	2 934	9 984
2011	11 586	326	2 513	10 267
2010	10 856	46	2 590	11 065
2009	8 870	-316	2 547	11 105

Slakterienes priser

Nedenfor framkommer en oversikt som viser slakterienes slakte- og fraktekostnader, definert områdevis. Det gjøres oppmerksom på at tallene inneholder en viss grad av usikkerhet fordi fraktekostnadene ikke kan skilles fra selve slaktekostnadene, og at forskjellene dermed kan være innbyrdes skjevfordelt. Tabell 4.4.10 viser slakterienes oppgitte priser til slakt og frakt, per kg. produsert kjøtt. Tallene er hentet fra slakterienes rapportering på månedlig slakting, og omfatter både leieslakt og oppkjøp. Tallene er ekskl. mva. Kategorien øvrige slakteri inneholder slakt levert i Finland.

Tabell 4.4.10 Slakterienes priser på slakting, inkl. frakt

	Andel slakt	Pris per kg.	Andel slakt	Pris per kg.	Andel slakt	Pris per kg.
Slakteriadresse	2016		2015		2014	
Øst-Finnmark	39 %	14,7	59 %	22,4	53 %	17,3
Vest-Finnmark	23 %	22,3	2 %	20,6	3 %	17,5
Troms	2 %	13,8	3 %	15,4	2 %	14,6
Nordland	2 %	11,4	2 %	12,5	2 %	8,3
Nord-Trøndelag	8 %	13,6	5 %	20,2	8 %	16,0
Sør-Tr./Hedmark	25 %	8,7	28 %	13,9	28 %	12,1
Øvrige	0 %	0	1 %	21,6	4 %	19,2
Totalt	100,0 %	14,7	100,0 %	19,5	100,0 %	15,6

Tabellen viser at slaktekostnadene økte fra 2014 til 2015, mens det var en reduksjon i kostnadene i 2016. På grunn av den omtalte presisering av vilkår for beregning av produksjonspremie har rapporteringen i noen tilfeller manglet bruttopriser i slakterapportene. Dette gjør at tallene i tabellen for 2016 ikke er helt korrekte.

4.5 Kapitalforhold

Satsene for beregning av balanseverdi for den samlede livdyrverdien er utarbeidet med utgangspunkt i en modell for beregning av veiledende livdyrpriser. Livdyrprisen består av en grunnpris beregnet på grunnlag av gjennomsnittlig kjøttpris og gjennomsnittlige slaktevekter per dyrekategori i de ulike reinbeiteområdene. Til grunnprisen legges et livdyrt tillegg på 25 %. Balanseverdier for kalv og voksne dyr beregnes på grunnlag av de kalkulerte livdyrprisene (per dyrekategori) og flokks sammensetningen det enkelte år. Korrigert reintall ligger til grunn for beregning av balanseverdien for livdyrene.

Beregninger vedrørende gjeld og renter gjøres med utgangspunkt i siidaandelinnehavernes (og eventuelle ektefeller/samboeres) totale gjeld (næringsgjeld, privat gjeld og skyldig merverdiavgift). Manglende spesifisering i grunnlagsmaterialet er årsaken til at total gjeld er valgt som utgangspunkt for beregningene.

En oversikt over siidaandelens samlede kapitalforhold i 2016 er gitt i tabell 4.5.1. Sammendrag for årene 2013-2016 er vist i tabell 4.5.2.

Tabell 4.5.1 Siidaandelens samlede kapitalforhold i 2016 (1 000 kr.)

Reinbeite- område	Eiendeler:			Lånegjeld:		Egen- kapital	Egenkap. 2015
	Rein	Annet	Totalt	Kroner	Prosent ¹		
Polmak/Varanger	67 077	30 722	97 799	20 911	21,4 %	76 888	70 537
Karasjok øst	54 109	31 847	85 956	31 579	36,7 %	54 377	48 785
Karasjok vest	50 988	39 071	90 059	32 652	36,3 %	57 407	54 882
Øst-Finnmark	172 174	101 640	273 814	85 142	31,1 %	188 672	174 205
Kautokeino øst	53 158	24 131	77 290	21 748	28,1 %	55 541	54 614
Kautokeino midt	60 622	41 250	101 873	49 967	49,0 %	51 906	72 394
Kautokeino vest	46 867	26 095	72 963	24 823	34,0 %	48 140	59 576
Vest-Finnmark	160 648	91 477	252 125	96 538	38,3 %	155 587	186 584
Troms	55 072	21 271	76 343	30 620	40,1 %	45 723	49 177
Nordland	60 235	22 420	82 654	24 605	29,8 %	58 050	66 662
Nord-Trøndelag	38 071	9 832	47 903	12 311	25,7 %	35 593	45 272
Sør-Tr./Hedmark	40 653	12 087	52 741	15 644	29,7 %	37 097	39 288
Totalt	526 853	258 728	785 581	264 859	33,7 %	520 722	561 187

Den totale gjeldsandelen ligger på 33,7 % av sum eiendeler, mens den var på 31,2 % i 2015. Gjeldsbelastningen i siidaandelene har vært økende, men fra 2011 til 2015 var det en liten reduksjon før den igjen økte fra 2015 til 2016. Til sammenligning kan nevnes at gjeldsandelen i perioden 2004-2013 lå mellom 15,7 % og 24,7 %.

Siidaandelinnehavernes kapitalsituasjon er i hovedsak stabil med lav gjeld sett i forhold til sammenlignbare næringer, men dette utelukker ikke at enkelte siidaandeler kan ha problemer med den totale gjeldsbelastningen.

¹ Gjeld i prosent av sum eiendeler

Tabell 4.5.2 Siidaandelenes samlede kapitalforhold i perioden 2013-16 (1 000 kr.)

Kapitalforhold	2013	2014	2015	2016
Livdyrverdi	487 544	553 730	593 235	526 853
Andre aktiva	209 244	227 155	222 052	258 728
Sum aktiva	696 787	780 884	815 287	785 581
Gjeld	166 737	261 222	254 100	264 859
Gjeld i %	23,92 %	33,45 %	31,17 %	33,72 %
Egenkapital	530 050	519 662	561 187	520 722

Det fremgår av tabell 4.5.2 at balanseverdien for rein i 2015 var på sitt høyeste nivå i sammenligningsperioden. Økningen kom som en følge av både økte priser og gjennomsnittsvекter. Det henvises til tabell 4.1.5 for oversikt over prisutvikling og 4.1.7 for oversikt over utviklingen i reintall i sammenligningsperioden.

Tabellen viser at verdien av andre aktiva varierer noe, og at den er på sitt høyeste i 2016.

Rentekostnader for samisk reindrift og tamreinlag i perioden fra 2013 til 2016 er vist i tabell 4.5.3, og sammendrag for årene 2013-16 for samisk reindrift er vist i tabell 4.5.4.

Tabell 4.5.3 Rentekostnader i perioden 2013-16 (1 000 kr.)

Område	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	735	1 109	1 216	763
Karasjok øst	1 286	1 493	1 602	1 415
Karasjok vest	903	1 306	1 173	1 405
Øst-Finnmark	2 924	3 908	3 990	3 583
Kautokeino øst	1 254	1 709	1 335	1 162
Kautokeino midt	1 978	2 517	2 362	2 071
Kautokeino vest	953	1 208	986	912
Vest-Finnmark	4 185	5 433	4 684	4 145
Troms	622	1 644	1 178	1 029
Nordland	858	1 202	954	999
Nord-Trøndelag	520	684	655	573
Sør-Tr./Hedmark	703	1 148	958	660
Totalt samisk reindrift	9 811	14 020	12 419	10 990
Tamreinlag	45	289	286	334
Totalt	9 855	14 309	12 704	11 324

Det går frem av tabell 4.5.3 at de totale rentekostnadene for 2016 er noe redusert i forhold til 2015.

**Tabell 4.5.4 Total gjeld, renter og rentesats i samisk reindrift i perioden 2013-16
(1 000 kr.)**

	2013	2014	2015	2016
Gjeld	166 737	261 222	254 100	264 859
Renter	9 811	14 020	12 419	10 990
Rentesats	5,88 %	5,37 %	4,89 %	4,15 %

Tabell 4.5.4 viser at fra 2013 til 2014 økte den totale gjelden med hele 57 %. I 2015 var det en liten reduksjon fra året før, mens den i 2016 igjen økte med 4 % sammenlignet med 2015. Rentesatsen har i sammenligningsperioden gått ned. Perioden sett under ett synes imidlertid rentesatsen å være noe høy i forhold til sammenlignbare næringer. En årsak til dette er at næringens kapital i hovedsak er bundet opp mot verdien av reinflokken, og ikke til fast eiendom som gir større sikkerhet for lån, og dermed lavere rentesats.

Tabell 3.2.1 viser den områdevisse fordelingen av antall reindrifftsfradrag for regnskapsåret 2016. Tabellen er basert på opplysninger fra skattemyndighetene, og er representativ for hele næringen da utvalget består av samtlige utøvere som har levert næringsoppgave.

Tabell 4.5.5 Prosentvis fordeling av antall oppnådde reindrifftsfradrag for 2016, etter fradragenes størrelse

Reinbeite- område	Fordeling av reindrifftsfradrag (%)		
	< 63.500 kr	63.500 - 166.400	≥166.400
Polmak/Varanger	3 %	47 %	50 %
Karasjok øst	27 %	60 %	13 %
Karasjok vest	22 %	64 %	14 %
Øst-Finnmark	17 %	58 %	25 %
Kautokeino øst	41 %	45 %	14 %
Kautokeino midt	36 %	47 %	17 %
Kautokeino vest	26 %	51 %	23 %
Vest-Finnmark	35 %	47 %	18 %
Troms	18 %	54 %	26 %
Nordland	3 %	38 %	59 %
Nord-Tr.lag	3 %	38 %	59 %
Sør-Tr./Hedmark	0 %	27 %	73 %
Totalt 2016	20 %	48 %	32 %
Totalt 2015	22 %	55 %	23 %

Det fremgår av tabell 4.5.5 at i alt 32 % av siidaandelslederne i utvalget oppnådde fullt reindrifftsfradrag på 166 400 kr. for regnskapsåret 2016. Andelen siidaandelsledere som oppnådde fullt reindrifftsfradrag var høyest i Sør-Trøndelag/Hedmark (73 %).

Totalt reindrifftsfradrag var i 2016 51,8 mill. kr.(2015: 43,8 mill.kr.).

4.6 Antall årsverk og antall siidaandeler

Ved beregning av antall årsverk tas det hensyn til antall aktive siidaandeler, utøvers alder, mannlig eller kvinnelig innehaver, om det er felles siidaandel og antall reineiere i siidaandelene utenom innehaver. For nærmere omtale av årsverksberegninger henvises det til kapittel 7.2.

Det beregnede arbeidsforbruket for 2016 er spesifisert i tabell 4.6.1. Ved beregningene er det lagt til grunn at et årsverk er 1 800 timer. Arbeidsforbruket i tamreinlagene beregnes i forhold til et fast antall rein per årsverk.

Tabell 4.6.1 Arbeidsforbruk og antall siidaandeler i 2016

Reinbeite-område	Timer per enhet	Årsverk per enhet	Årsverk totalt	Rein per årsverk	Antall siidaandeler
Polmak/Varanger	1 919	1,07	47	526	44
Karasjok øst	3 540	1,97	102	202	52
Karasjok vest	3 531	1,96	137	171	70
Øst-Finnmark	3 107	1,73	287	240	166
Kautokeino øst	3 832	1,57	96	241	61
Kautokeino midt	3 310	1,84	175	196	95
Kautokeino vest	2 807	1,56	84	280	54
Vest-Finnmark	3 042	1,69	355	228	210
Troms	2 499	1,39	69	172	50
Nordland	2 894	1,61	68	213	42
Nord-Trøndelag	2 427	1,35	53	269	39
Sør-Tr./Hedmark	2 761	1,53	46	286	30
Tamreinlag			41	320	
Totalt	2 939	1,63	918	236	537

Tabell 4.6.1 viser at det i 2016 var totalt 537 aktive siidaandeler. Antall siidaandeler har økt med to i Troms og en i Vest-Finnmark siden 2015. Det påpekes at antall siidaandeler er aktive andeler, altså med rein. I publikasjoner tidligere enn 2012 har man lagt til grunn samtlige andeler, også dem uten rein.

Det fremgår videre det var total 918 årsverk i reindriften i 2016. Arbeidsforbruket målt i timer per siidaandel er høyest i Kautokeino øst, og lavest i Polmak/Varanger. Differansen er på 1 900 timer. Målt i antall rein per årsverk varierer arbeidsforbruket fra 172 rein i Troms til 526 rein i Polmak/Varanger.

4.7 Sammendrag av totalregnskapet

Sammendrag av reindriften totalregnskap for perioden 2013-16 er vist i tabell 4.7.1. Tabell 4.7.2 viser totalregnskapet for 2016 fordelt etter reinbeiteområder. De enkelte elementene i totalregnskapet er kommentert foran. Her gis derfor bare et kort sammendrag av hovedlinjene i utviklingen.

Tabell 4.7.1 Sammendrag av reindriftens totalregnskap i perioden 2013-16, og endring fra 2015 til 2016 (1 000 kr.)

Regnskaps poster	2013	2014	2015	2016	Endring
Produksjonsbaserte inntekter:	117 844	128 344	176 103	173 076	-3 027
Kjøtt og biprodukter	114 110	122 767	153 898	146 398	-7 501
Endring i livdyrverdien	-29 781	-28 587	-9 661	-12 660	-2 999
Binæringsinntekter	5 293	6 861	7 252	10 510	3 258
Andre prod.baserte inntekter ¹	28 222	27 303	24 614	28 828	4 214
Statstilskudd:	70 628	76 361	84 933	103 915	18 981
Ordinære tilskudd	50 308	58 043	63 151	81 502	18 351
Andre tilskudd	12 800	12 065	14 215	13 141	-1 074
Ekstraordinære tilskudd	579	0	1 835	1 090	-745
Tilskudd til binæringer	1 105	889	0	768	768
VSP/Reinprogrammet/ Utviklingsprogrammet	944	687	75	1 014	939
Tiltak mot radioaktivitet	715	281	167	0	-167
Konfl.demp. tiltak rovvilt	4 177	4 396	5 491	6 400	909
Erstatninger:	71 861	72 419	77 062	68 193	-8 869
Tap av rein	67 725	66 550	63 850	61 783	-2 067
Arealinngrep	4 136	5 869	13 212	6 411	-6 802
Sum inntekter	260 333	277 124	338 099	345 184	7 085
Kostnader:					
Siidaandelens kostnader	153 435	171 500	188 279	203 845	15 566
Felleskostnader	28 754	27 915	24 496	32 083	7 587
Kostnader i tamreinlag	9 159	9 301	10 346	10 747	402
Sum kostnader	191 347	208 716	223 121	246 675	23 555
Vederlag til arbeid og kapital	68 986	68 408	114 978	98 509	-16 470
Renter på lånt kapital	9 855	14 309	12 704	11 324	-1 380
Vederlag til arbeid og egenkapital					
Totalt (1 000 kr.)	59 131	54 099	102 274	87 185	-15 089
Per årsverk(kr.)	62 112	56 397	107 621	95 221	-12 400
Per siidaandel (kr.) ²	103 556	94 527	178 080	151 442	-26 638
Sum årsverk	952	959	950	916	-34
Antall siidaandeler ²	571	572	574	576	2
<i>Vederlag til arbeid og egenkapital, ekskl. erstatninger</i>					
<i>Totalt (1 000 kr.)</i>	54 994	48 230	89 062	80 774	-8 288
<i>Per årsverk (kr.)</i>	57 767	50 278	93 718	88 181	-5 568
<i>Per siidaandel (kr.)</i>	96 312	84 272	155 074	140 232	-14 928

Tabell 4.7.1 viser en reduksjon i resultatmålene fra 2015 til 2016. Vederlag til arbeid og egenkapital reduseres fra 102,3 mill. kr. i 2015 til 87,2 mill. kr. i 2016 (-15,1 mill. kr.). Målt per årsverk utgjør resultatmålet vederlag til arbeid og egenkapital kr.95 221 i 2016 (2015: 107 621 kr.). Tilsvarende tall per siidaandel er 151 442 kr. (2015: kr.178 080 kr.).

¹ Posten omfatter arbeidsinntekter, leieinntekter og andre driftsrelaterte inntekter.

² Antall årsverk for reindrift i tamreinlagene (39 i 2016) er lagt til antall siidaandeler i samisk reindrift.

At resultatmålene er på et lavere nivå i 2016 enn i 2015 skyldes blant annet reduksjon i produksjonsbaserte inntekter og erstatninger, samt økte kostnader.

Variasjoner i reintallet fra år til år, sammenholdt med områdenes priser og gjennomsnittsvæker, skaper endringene i samlet livdyrverdi. For 2016 er denne beregnet til -12,7 mill. kr.

I 2016 var de produksjonsbaserte inntektene på 173,1 mill.kr, mens de i 2014 var på 176,1 mill. kr. Totalt er dette en økning på 3 mill. kr.

Statstilskuddene øker fra 84,9 mill. kr. i 2015 til 103,9 mill. kr. i 2016 (+19 mill. kr.). Dette skyldes hovedsakelig en økning i ordinære tilskudd.

Erstatningene reduseres fra 77,1 mill. kr. i 2015 til 68,2 mill. kr. i 2016, en reduksjon på 8,9 mill. kr. Reduksjonen kommer som en følge av lavere erstatningsutbetalinger for både arealinngrep og tap av rein.

Totalt sett innebærer dette en økning i sum inntekter fra 338,1 mill. kr. i 2015 til 345,2 mill. kr. i 2016 (+7 mill. kr).

De totale kostnadene i næringen øker fra 223,1 mill. kr. i 2015 til 246,7 mill. kr. i 2016. Dette kommer som en følge av økning i alle siidaandelenes kostnader, tamreinlagenes kostnader og felleskostnadene.

Vederlag til arbeid og kapital (totale inntekter minus totale kostnader ekskl. rentekostnad) reduseres fra 115 mill. kr. i 2015 til 98,5 mill. kr. i 2016, og renter på lånt kapital reduseres fra 12,7 mill. kr. i 2015 til 11,3 mill. kr. i 2016. Totalt gir dette en reduksjon i vederlag til arbeid og egenkapital fra 102,3 mill. kr. i 2015 til 87,2 mill. kr. i 2016 (-15,1 mill. kr).

Tabell 4.7.2 viser totalregnskapet for 2016 fordelt etter reinbeiteområder. Det går frem av tabellen at det er klare nivåforskjeller i resultatene mellom reinbeiteområdene. Vederlag til arbeid og egenkapital for Sør-Trøndelag/Hedmark som ligger høyest, utgjør 394 913 kr. per årsverk. For Vest-Finnmark som ligger lavest, viser tilsvarende beregning 46 993 kr. per årsverk.

Tabell 4.7.2 Totalregnskap for 2016 fordelt etter reinbeiteområder (1 000 kr.)

Regnskaps- poster	Øst- Finnmark	Vest- Finnmark	Troms	Nordland	Nord- Trøndelag	Sør-Tr./ Hedmark	Sum samisk	Tamrein- lag	Totalt
Produksjonsbaserte inntekter:	55 588	41 252	11 909	15 289	12 502	18 310	154 849	18 227	173 076
Kjøtt og biprodukter	50 500	38 119	6 721	7 125	10 486	13 817	126 768	19 629	146 398
Endring i livdyrverdien	-1 568	-5 999	-503	-653	-2 967	432	-11 258	-1 402	-12 660
Binæringsinntekter	3 349	2 368	906	1 746	294	1 847	10 510	0	10 510
Andre	3 307	6 764	4 786	7 070	4 689	2 213	28 828	0	28 828
Statstilskudd:	30 576	36 722	5 643	9 380	7 396	9 972	99 690	4 225	103 915
Ordinære tilskudd	27 444	27 602	3 659	3 725	5 770	9 160	77 360	4 141	81 502
Andre tilskudd	1 467	8 214	968	1 729	679	0	13 057	84	13 141
Ekstraordinære tilskudd	0	0	0	590	0	500	1 090	0	1 090
Tilskudd til binæringer	209	341	0	218	0	0	768	0	768
VSP/Reinprogrammet	852	0	0	0	162	0	1 014	0	1 014
Tiltak mot radioaktivitet	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Konfl.demp. tiltak rovvilt	603	565	1 017	3 118	785	312	6 400	0	6 400
Erstatninger:	13 049	14 913	10 050	17 169	9 138	3 407	67 725	468	68 193
Tap av rein	12 240	12 363	10 050	14 713	8 541	3 407	61 314	468	61 783
Arealinngrep	809	2 550	0	2 456	596	0	6 411	0	6 411
Sum inntekter	99 213	92 887	27 603	41 838	29 035	31 688	322 263	22 921	345 184
Kostnader:									
Siidaandelens kostnader	71 889	65 251	17 270	26 906	11 475	11 054	203 845	0	203 845
Felleskostnader	6 076	6 814	5 014	8 392	3 982	1 804	32 083	0	32 083
Kostnader i tamreinlag	0	0	0	0	0	0	0	10 747	10 747
Sum kostnader	77 965	72 065	22 284	35 297	15 458	12 858	235 928	10 747	246 675
Vederlag for arbeid og kapital	21 248	20 821	5 318	6 540	13 577	18 830	86 336	12 173	98 509
Renter på lånt kapital	3 583	4 145	1 029	999	573	660	10 990	334	11 324
Vederlag for arbeid og egenk.									
Totalt (1.000 kr)	17 664	16 676	4 289	5 541	13 005	18 170	75 346	11 839	87 185
Per årsverk(kr)	61 655	46 993	61 804	82 048	247 264	394 913	85 922	305 938	95 221
Per siidaandel (kr)	106 412	79 409	85 789	131 929	333 454	605 672	140 309	0	151 442
Sum årsverk	287	355	69	68	53	46	877	39	916
Ant.siidaandeler	166	210	50	42	39	30	537	0	576
Vederlag for arbeid og egenkapital i 2015:									
Totalt (1.000 kr)	18 130	30 521	2 284	6 395	15 503	14 298	87 131	15 142	102 273
Per årsverk (kr)	62 953	81 174	30 046	92 679	287 099	304 207	95 749	375 583	107 620
Per siidaandel (kr)	109 220	146 035	47 573	152 258	397 522	476 590	163 167	0	178 078
Antall årsverk i 2015	288	376	76	69	54	47	910	40	950
Antall siidaand. i 2015	166	209	48	42	39	30	534	0	574

Endringer i den samlede livdyrverdien fremkommer i hovedsak som følge av endringer i reintall og flokksammensetning. Tabell 4.7.2 viser at disse endringene har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene. I tillegg til at endringer i livdyrverdien har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene innenfor samme år, har de som tidligere nevnt også avgjørende betydning for endringer i resultatmålene innenfor et område mellom år.

Fra 2015 til 2016 utgjør endringene i samlet livdyrverdi følgende verdiendring i mill. kr. for de ulike reinbeiteområdene:

- **Øst-Finnmark:** -1,6
- **Vest-Finnmark:** -6,0
- **Troms:** -0,5
- **Nordland:** -0,7
- **Nord-Trøndelag:** -3,0
- **Sør-Trøndelag/Hedmark:** +0,4
- **Tamreinlag:** -1,4

Øst-Finnmark: Vederlag for arbeid og egenkapital reduseres med om lag 0,5 mill. kr. De produksjonsbaserte inntektene øker med 1,3 mill. kr. Statstilskuddene øker med 8,9 mill. kroner. De totale erstatningene reduseres med 5,2 mill. kroner. Totalt øker inntektene med 5,0 mill. kroner, samtidig som kostnadene øker med 5,9 mill. kroner. Antall siidaandeler er uendret på 166.

Vest-Finnmark: Vederlag for arbeid og egenkapital reduseres med 13,8 mill. kr. De produksjonsbaserte inntektene reduseres fra 50,3 mill. kr. i 2015 til 41,3 mill. kr. i 2016. Statstilskudd øker med 5,8 mill. kr. og erstatninger reduseres med 3,4 mill. kr. Samlet gjør dette at de totale inntektene reduseres med 6,7 mill. kroner. Samtidig øker kostnadene med om lag 7,7 mill. kr. sammenlignet med 2015. Antall siidaandeler øker med 1.

Troms: Vederlag for arbeid og egenkapital øker med 2,0 mill. kr. Dette kommer blant annet som en følge av en økning i produksjonsbaserte inntekter og statstilskudd på til sammen 5,6 mill. kr. Erstatningene reduseres med 2,0 mill. kr. Totalt utgjør dette en inntektsøkning på 3,5 mill. kr. Troms har imidlertid økt sine totale kostnader med 1,7 mill. kr. sammenlignet med 2015. Antall siidaandeler er økt fra 48 til 50.

Nordland: Vederlag for arbeid og egenkapital reduseres med 0,9 mill. kr. Både de produksjonsbaserte inntektene, statstilskudd og erstatningene øker med henholdsvis 2,5 mill. kr, 1,4 mill. kr. og 2,8 mill. kr. Samtidig har Nordland økt både de totale kostnadene og renteutgiftene. Antall siidaandeler er uendret.

Nord-Trøndelag: Vederlaget for arbeid og egenkapital reduseres med 2,5 mill. kr. Dette kommer i stor grad som en følge av en reduksjon i den samlede livdyrverdi, samt lavere produksjonsbaserte inntekter, til sammen en reduksjon fra 2015 på 7,4 mill. kr. Statstilskuddene og erstatningene øker litt. Området har økt sine totale kostnader med 1,1 mill. kr. Antall siidaandeler er uendret.

Sør-Trøndelag/Hedmark: Vederlag for arbeid og egenkapital øker med 3,9 mill. kr. De produksjonsbaserte inntektene, den samlede livdyrverdien, statstilskuddene og erstatningene øker med til sammen 4,4 mill. kroner fra 2015. Totale kostnader og renter på lånt kapital reduseres med til sammen 0,9 mill. kr. Antall siidaandeler er uendret på 30.

Tamreinlag: Vederlaget til arbeid og egenkapital reduseres med 3,3 mill. kr. sammenlignet med 2015. De produksjonsbaserte inntektene reduseres med 0,8 mill. kr. Statstilskudd og erstatninger reduseres også med til sammen 3,7 mill. kr. Den samlede livdyrverdien reduseres med 1,1 mill. kr, og kostnadene øker med om lag 0,4 mill. kr. Antall årsverk reduseres fra 40 til 39.

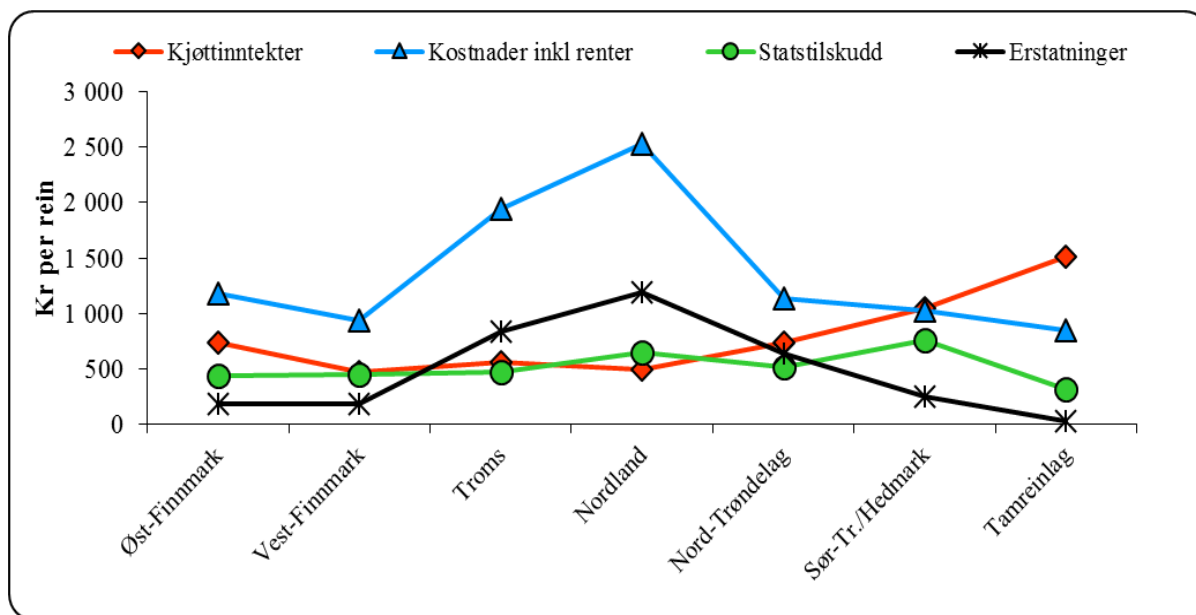
Tabell 4.7.3. Totalregnskap for 2016 fordelt på soner i Finnmark (1 000 kr.)

Regnskaps- poster	Polmak/ Varanger	Karasjok øst	Karasjok vest	Kautokeino øst	Kautokeino midt	Kautokeino vest
Produksjonsbaserte inntekter:	24 426	14 299	16 857	14 304	16 920	10 105
Kjøtt og biprodukter	24 201	12 959	13 333	13 216	14 092	10 888
Endring i reinhjordverdien	-1 864	-1 008	1 304	-159	-2 951	-2 889
Binæringsinntekter	170	1 700	1 479	317	786	1 265
Andre	1 919	647	741	931	4 993	840
Statstilskudd:	13 073	7 124	10 380	10 879	14 491	11 352
Ordinære tilskudd	12 197	5 688	9 559	7 160	11 111	9 331
Andre tilskudd	668	395	405	3 649	2 779	1 786
Ekstraordinære tilskudd	0	0	0	0	0	0
Tilskudd til binæringer	0	58	151	0	341	0
VSP/Reinprogrammet	0	852	0	0	0	0
Tiltak mot radioaktivitet	0	0	0	0	0	0
Konfl.demp. tiltak rovvilt	208	130	265	70	260	235
Erstatninger:	4 320	4 272	4 456	2 044	5 975	6 894
Tap av rein	4 111	3 673	4 456	2 044	5 975	4 345
Arealinngrep	209	600	0	0	0	2 550
Sum inntekter	41 819	25 695	31 693	27 227	37 386	28 352
Kostnader:						
Siidaandelens kostnader	24 692	23 008	24 188	19 024	28 296	17 931
Felleskostnader	3 513	1 957	606	1 638	2 535	2 641
Kostnader i tamreinlag	0	0	0	0	0	0
Sum kostnader	28 205	24 965	24 795	20 661	30 832	20 572
Vederlag til arbeid og kapital	13 613	730	6 898	6 566	6 554	7 780
Renter på lånt kapital	763	1 415	1 405	1 162	2 071	912
Vederlag til arbeid og egenkapital						
Totalt (1 000 kr.)	12 850	-685	5 493	5 403	4 483	6 868
Per årsverk(kr.)	273 952	-6 702	39 998	56 302	25 660	81 568
Per siidaandel (kr.)	292 048	-13 181	78 467	88 577	47 185	127 184
Sum årsverk	47	102	137	96	175	84
Ant.siidaandeler	44	52	70	61	95	54
Vederlag til arbeid og egenkapital i 2015:						
Totalt (1 000 kr.)	11 275	-716	7 571	7 643	11 914	10 926
Per årsverk (kr.)	234 896	-6 947	55 669	74 203	63 728	127 047
Per siidaandel (kr.) ¹	256 250	-13 761	108 157	125 294	126 743	202 334
Antall årsverk i 2015	48	103	136	103	187	86
Antall siidaandeler i 2015	44	52	70	61	94	54

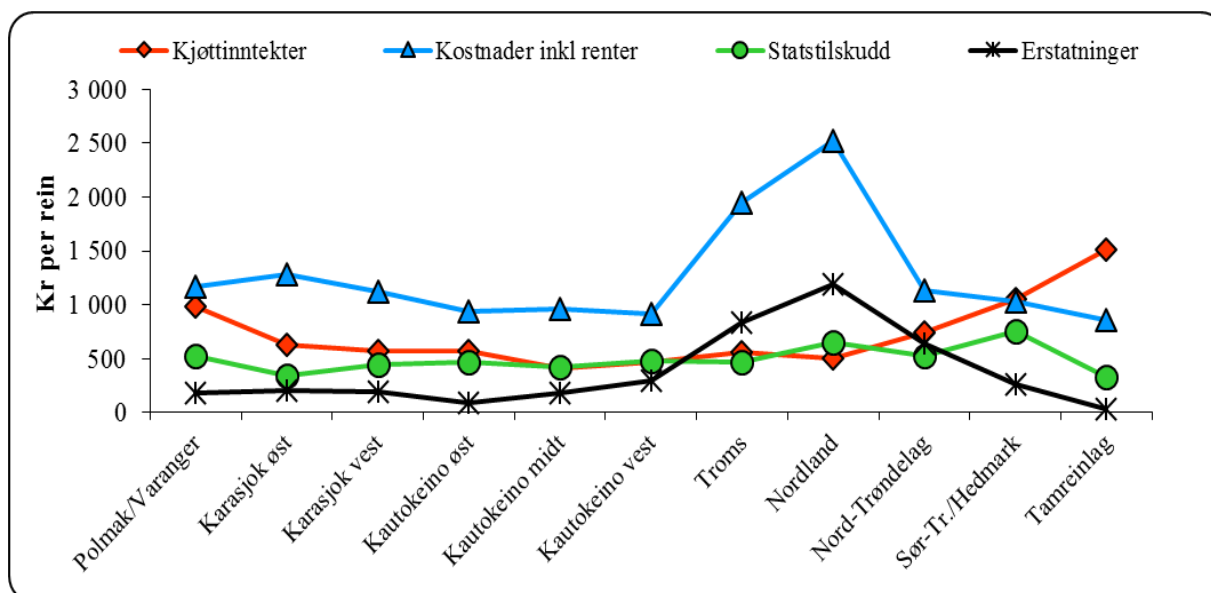
¹ Gjennomsnittstall beregnet ut fra totalt antall aktive siidaandeler, dvs. siidaandeler med rein, innenfor hvert reinbeiteområde. Dette innebærer at også siidaandeler med lav eller ingen produksjon inngår i beregningen.

Tabell 4.7.3 viser at det er store forskjeller mellom sonene i Finnmark, både innenfor områdene og mellom områdene. Dette framkommer særlig på vederlagsberegningene per årsverk og per siidaandel.

Figur 4.7.1 viser fordelingen av totalregnskapets hovedposter etter reintall og reinbeiteområde. Det fremgår av figuren at kjøttinntektene per rein er høyest hos tamreinlagene og i Sør-Trøndelag/Hedmark, samt at kostnadene per rein er høyest i Nordland og Troms. Samtidig ser vi at Troms og Nordland ligger høyest når det gjelder erstatninger og Sør-Trøndelag/Hedmark ligger høyest når man beregner statstilskudd per rein.

Figur 4.7.1 Fordeling av totalregnskapets hovedposter i 2016 etter reintall, per område (kr. per rein)

Figur 4.7.2 Fordeling av totalregnskapets hovedposter i 2016 etter reintall, fordelt på soner (kr. per rein)

Tabellene 4.7.4 og 4.7.5 viser henholdsvis vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk og vederlag for arbeid og egenkapital per siidaandel i perioden fra 2013 til 2016 for de ulike reinbeiteområdene.

Tabell 4.7.4 Vederlag for arbeid og egenkapital per årsverk i perioden 2013-16 (kr.)

Reinbeiteområde	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	315 119	293 065	234 896	273 952
Karasjok øst	4 217	-47 591	-6 947	-6 702
Karasjok vest	-11 626	13 911	55 669	39 998
Øst-Finnmark	49 085	39 697	62 953	61 655
Kautokeino øst	-930	-40 208	74 203	56 302
Kautokeino midt	3 107	18 330	63 728	25 660
Kautokeino vest	-34 221	-68 910	127 047	81 568
Vest-Finnmark	-2 664	-18 695	81 174	46 993
Troms	90 093	105 454	30 046	61 804
Nordland	82 711	30 001	92 679	82 048
Nord-Trøndelag	254 209	283 675	287 099	247 264
Sør-Tr./Hedmark	264 274	280 852	304 207	394 913
Sum samisk reindr.	51 689	43 919	89 091	85 922
Tamreinlag	219 967	276 479	375 583	305 938
Totalt	62 112	56 397	107 620	95 221

Polmak/Varanger skiller seg ut som den sonen i Finnmark som har jevnt positive tall og et godt resultat. Dette skyldes blant annet at de produksjonsbaserte inntektene ligger på et høyt nivå sammenlignet med de øvrige sonene.

Det fremgår også av tabell 4.7.4 at vederlaget har variert mye i perioden, og at det er stor variasjon mellom sonene. Samtidig viser tabellen at samtlige områder, unntatt Polmak/Varanger, Karasjok øst, Troms og Sør-Trøndelag/Hedmark, har redusert vederlaget fra 2015 til 2016.

Tabell 4.7.5 Vederlag for arbeid og egenkapital per siidaandel i perioden 2013-16 (kr.)

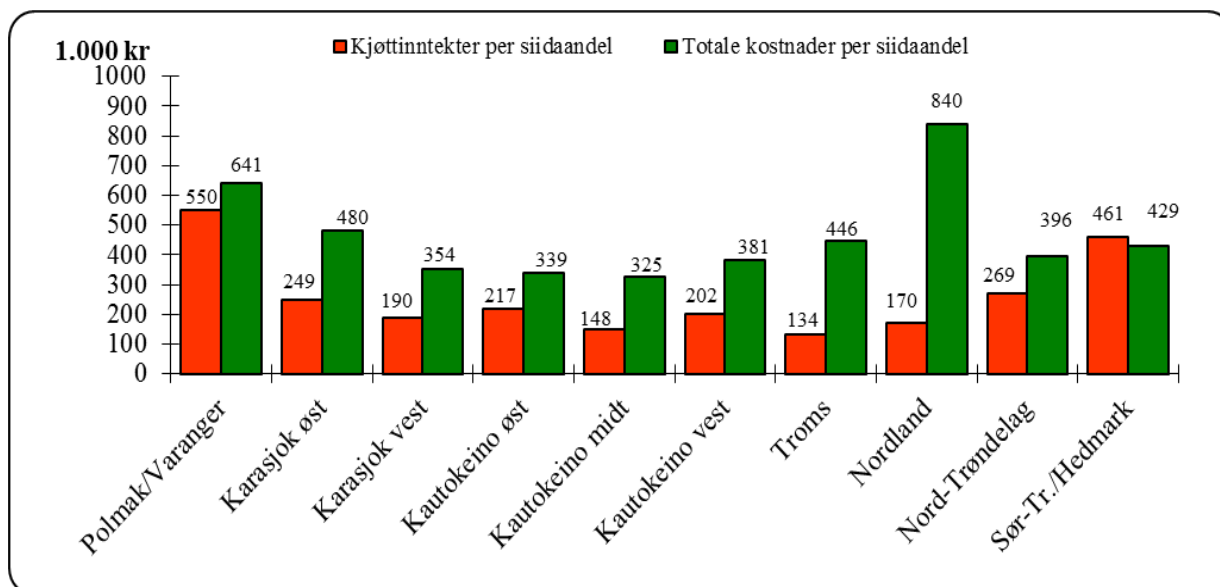
Reinbeiteområde	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	365 251	335 270	256 250	292 048
Karasjok øst	8 672	-95 265	-13 761	-13 181
Karasjok vest	-24 082	28 267	108 157	78 467
Øst-Finnmark	89 646	70 944	109 220	106 412
Kautokeino øst	-1 647	-68 836	125 294	88 577
Kautokeino midt	6 181	36 456	126 743	47 185
Kautokeino vest	-53 867	-111 676	202 334	127 184
Vest-Finnmark	-4 843	-33 892	146 035	79 409
Troms	118 248	163 331	47 573	85 789
Nordland	138 540	50 977	152 258	131 929
Nord-Trøndelag	338 945	384 289	397 522	333 454
Sør-Tr./Hedmark	419 193	450 192	476 590	605 672
Sum samisk reindrift	88 532	75 051	151 713	130 877
Tamreinlag ¹	219 967	276 479	375 583	305 938
Totalt	103 556	94 527	178 078	151 442

Tabell 4.7.5 viser at vederlag til arbeid og egenkapital per siidaandel er høyest i 2015 sammenlignet med perioden under ett. Det har de tidligere årene vært en årvisst reduksjon. Fra 2015 til 2016 reduseres vederlaget litt igjen. Men fra 2013 til 2016 er den totale økningen på 47 886 kr., noe som tilsvarer en forbedring i resultatmålet på 46 % i sammenligningsperioden.

Tabellen viser også at det i Vest-Finnmark har vært store variasjoner i sammenligningsperioden. Spesielt Kautokeino vest har hatt stor endring. Fra 2013 til 2016 har det vært en total økning på 181 051 kr. per siidaandel i sonen.

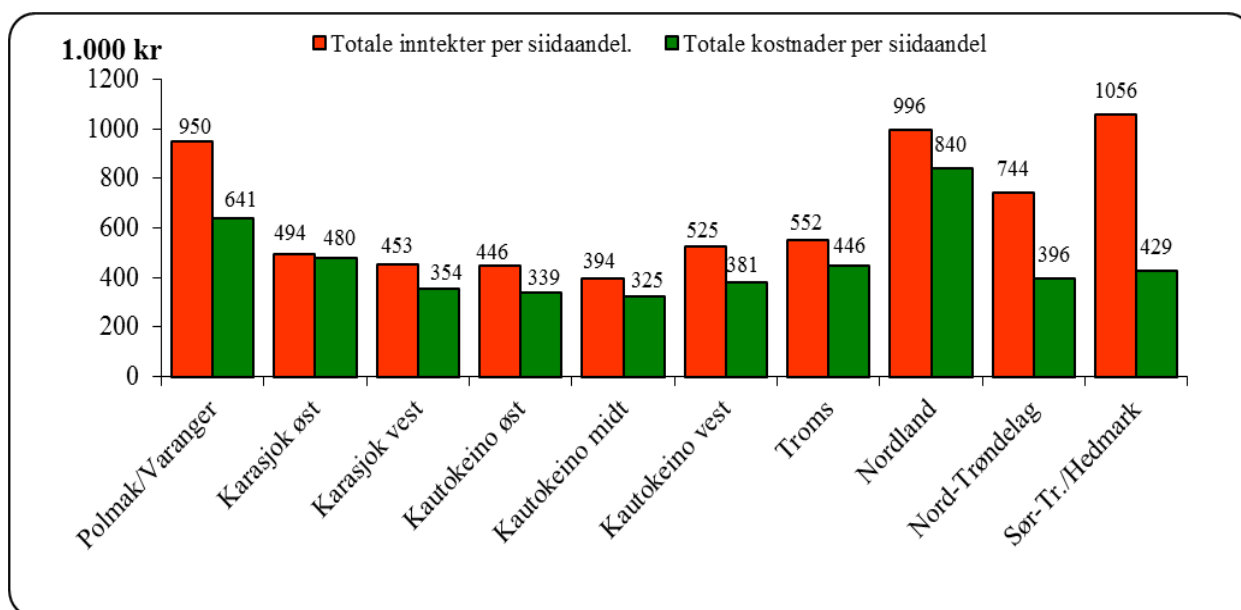
Figur 4.7.3 viser gjennomsnittlige kjøttinntekter per siidaandel i forhold til gjennomsnittlige totale kostnader per siidaandel i 2016. Det går frem av figuren at de totale kostnadene per siidaandel er større enn kjøttinntektene per siidaandel i samtlige områder, unntatt Sør-Trøndelag/Hedmark.

¹ Vederlag for arbeid og egenkapital per årsverk for tamreinlagene.

Figur 4.7.3 Kjøttinntekter per siidaandel og totale kostnader per siidaandel i 2016 (1 000 kr)

I figur 4.7.4 er binæringsinntekter, andre produksjonsbaserte inntekter, statstilskudd og erstatninger lagt til på inntektssiden.

Figur 4.7.4 Totale inntekter per siidaandel og totale kostnader per siidaandel i 2016 (1 000 kr)

4.8 Budsjett 2016

På samme måte som tidligere, er budsjettet i hovedsak basert på foreliggende regnskapstall og opplysninger fra slakteriene. Innledningsvis redegjøres det for bakgrunnen til budsjettallene. Deretter presenteres budsjettet for 2017 i tabell 4.8.1. Budsjettfordelingen på områdenivå, når det gjelder hovedpostene kjøttinntekter, statstilskudd, erstatninger og kostnader, er tatt med i figurene i kapittel 8.1.

Produksjonsbaserte inntekter

Vinterslakt for 2017 er på totalt 6 300 dyr for hele landet, hvorav 3 700 ble slaktet i Finnmark.

For 2017 budsjetteres det med et totalt slakteuttak på 31 100 dyr i Finnmark. Dette er inkludert et privat slakteuttak på 4 700 dyr.

For områdene sør for Finnmark legges til grunn et totalt slakteuttak på 29 500 dyr. Dette er inkludert et privat slakteuttak på 1 100 dyr.

Det gjøres oppmerksom på privat uttak også omfatter dyr som er slaktet i utland, og etter Animaliehygieneforskriften.

Slaktetallene påvirkes av de gjeldende værforhold for å gjennomføre budsjettert slakting.

Med bakgrunn i ovenstående estimeres det at det blir slaktet 60 600 dyr, inkludert et forventet privat uttak på 5 800 dyr, i kalenderåret 2017.

Ut fra de opplysninger man satt inne med i november, forventes det et redusert slakteuttak og at kjøttinntektene vil gå ned. Det reduserte slakteuttaket skyldes blant annet en vanskelig vår i 2017 med nedising av beiter som førte til spredning av rein og økt rovdyrtaap, særlig i Øst-Finnmark. Reduksjon i kalveproduksjon og en halvering av vinterslakt i 2017, på grunn av at slaktingen kom seinere i gang dette året, fører også til reduksjon i slakteuttaket.

Med utgangspunkt i foreløpige slaktedata for 2017 (uttrekk fra slutten av november 2017), legger utvalget til grunn gjennomsnittlige slaktevekter på henholdsvis på henholdsvis 19,1 kg. for kalv og 33,3 kg. for voksne dyr.

Andelen kalveslakt utgjorde 78 % i 2016, mot 78 % og 71 % i de to foregående årene. For 2017 legges det til grunn at andel kalveslakt vil være 77 %.

Grunnlag for beregning av totalt kvantum levert til slakteri er gjennomsnittlige slaktevekter for kalv og voksne dyr. Grunnlag for beregning av kvantum til privat forbruk og omsetning er gjennomsnittlig slaktevekt for voksne dyr. Med utgangspunkt i disse gjennomsnittsvektene, budsjettert antall slakt og budsjettert fordeling mellom kalv og voksne dyr, forventes en total produksjon på 1 358 tonn i 2017 (2016: 1 972 tonn). Av totalproduksjonen antas det at 129 tonn vil gå til privat forbruk og omsetning, og at 1 229 tonn vil bli levert til slakteri.

Basert på innrapporterte slaktedata hittil i 2017 anslår utvalget en samlet gjennomsnittspris på 74,14 kr. per kg.

Denne prisen er en nettopris, det vil si etter at slakte- og eventuelle fraktkostnader er trukket fra. Dette gjør at tallet ikke er direkte sammenlignbart med tidligere år. Det henvises til kapittel 3.2 for nærmere omtale av endringen.

På grunnlag av kvantums- og prisanslagene budsjetteres kjøttinntektene i kalenderåret 2017 til 100,7 mill. kr.(2016: 131,7 mill. kr).

Binæringsinntekter og andre produksjonsbaserte inntekter forventes å være på samme nivå som i 2016. Det budsjetteres derfor med henholdsvis 10,5 og 28,8 mill. kr. på disse postene.

Livdyrverdien for 2017 beregnes av et gjennomsnitt fra de tre siste årene. Med dette som utgangspunkt legges det til grunn at den beregnede livdyrverdien vil endres negativt med -17 mill. kr. i 2017.

Statstilskudd

Statstilskuddene budsjetteres på grunnlag av foreliggende regnskapstall per november 2017. For ordinære tilskudd er det regnskapsført 84,7 mill. kr. i 2017. Dette er en økning på 3,2 mill. kr. fra 2016.

Andre tilskudd budsjetteres med 9,2 mill. kr. Dette er en reduksjon på 4 mill. kr. fra 2016.

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og utvikling ser ikke ut til å få utbetalinger til reindriftsutøvere i 2017. Programmet retter seg mer inn mot bedrifter enn tidligere, og utbetalinger til bedrifter tas ikke med når vi beregner vederlagene i Totalregnskapet.

På bakgrunn av foreliggende regnskapstall og forventede utbetalinger ut året, blir det ikke budsjettert med utbetalinger til tiltak mot radioaktivitet i 2017. Det gjøres oppmerksom på at kun postene anlegg, fôring, tap, tidligslakt, kostholdskompensasjon og nedfôring inngår under tiltak mot radioaktivitet. Refusjoner til reineiere i forbindelse med kassasjon av slakt inngår i kjøttinntektene og måling av radioaktivitet inngår i kjøre- og arbeidsinntektene.

For konfliktdempende tiltak til rovvilt budsjetteres det med 5,4 mill. kr. for 2017.

Ut fra forutsetningene overfor budsjetteres summen av statstilskuddene med 100,7 mill. kr, en reduksjon på 3,2 mill. kr. fra regnskapsåret 2016.

Erstatninger

Erstatninger for tap av rein til rovvilt og erstatninger for tap av rein i trafikken (tog og bil) beregnes med utgangspunkt i de tre foregående år. Det vil si at det budsjetteres med et gjennomsnitt av de tre foregående årene, vektet opp mot områdenes historiske andel av de forskjellige erstatningsordningene. Erstatninger for arealinngrep budsjetteres også med et gjennomsnitt av de tre foregående årene.

Totalt sett innebærer dette at sum inntektsposter budsjetteres med 296,4 mill. kr. (2016: 345,2 mill. kr).

Kostnader

De generelle kostnadene forventes i utgangspunktet å være på samme nivå som i 2016, korrigert for prisstigning. Det forventes imidlertid en reduksjon av de totale kostnadene basert på at slaktekostnader ikke lengre er med i slakterienes avregninger til reineier og mottatte næringsopp-gaver. Denne reduksjonen er beregnet ut fra forventet slaktekvantum i områdene og områdenes gjennomsnittlige slaktekostnader i 2016.

Med dette som utgangspunkt budsjetteres det med 189 mill. kr. på posten siidaandelens kostnader. Korrigert for prisstigning budsjetteres det likeledes med 32,7 mill. kr. på posten felleskostnader, samt 8,9 mill. kr. på tamreinlagenes kostnader.

De totale kostnadene budsjetteres da til 230,6 mill. kr. i kalenderåret 2017 (2016: 246,7 mill. kr).

Vederlag til arbeid og egenkapital

Med de betingelsene som er gitt ovenfor, er vederlag til arbeid og kapital beregnet til 65,8 mill. kr, en reduksjon på 32,7 mill. kr. i forhold til regnskap 2016.

Gjeldsbelastningen i 2017 forutsettes å være på samme nivå som året før. Utvalget går derfor ut fra dette ved beregning av rentekostnader. Gitt en forventet gjeldsbelastning og rentenivå, budsjetteres det med rentekostnader for 2017 på 11,3 mill. kr.

Totalt sett innebærer dette en reduksjon i vederlag til arbeid og egenkapital fra 87,2 mill. kr. i 2016 til 53,4 mill. kr. i 2017.

Beregnet arbeidsinnsats for 2017 er 920 årsverk. Med utgangspunkt i disse forutsetningene, er vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk beregnet til kr.59 249 (2016: kr.95 221), og vederlag til arbeid og egenkapital per siidaandel beregnet til kr.93 659 (2016: kr.151 442).

Tabell 4.8.1 Sammen drag av totalregnskapet i perioden 2013-16, budsjett for 2017 og endring fra 2016 til 2017 (1 000 kr)

Regnskapsposter	2013	2014	2015	2016	Budsjett 2017	Endring
Produksjonsbaserte inntekter:	117 844	128 344	176 103	173 076	123 066	-50 010
Kjøtt og biprodukter	114 110	122 767	153 898	146 398	100 697	-45 701
Endring i livdyrverdien	-29 781	-28 587	-9 661	-12 660	-16 969	-4 309
Binæringsinntekter	5 293	6 861	7 252	10 510	10 510	0
Andre prod. baserte innt.	28 222	27 303	24 614	28 828	28 828	0
Statstilskudd:	70 628	76 361	84 933	103 915	101 733	-2 182
Ordinære tilskudd	50 308	58 043	63 151	81 502	84 695	3 193
Andre tilskudd	12 800	12 065	14 215	13 141	9 192	-3 949
Ekstraordinære tilskudd	579	0	1 835	1 090	636	-454
Tilskudd til binæringer	1 105	889	0	768	782	14
VSP/Reinprogr./Utv.progr.	944	687	75	1 014	1 000	-14
Tiltak mot radioaktivitet	715	281	167	0	0	0
Konfl.demp. tiltak rovvilt	4 177	4 396	5 491	6 400	5 429	-971
Erstatninger:	71 861	72 419	77 062	68 193	71 583	3 390
Tap av rein	67 725	66 550	63 850	61 783	63 086	1 303
Arealinngrep	4 136	5 869	13 212	6 411	8 497	2 087
Sum inntekter:	260 333	277 124	338 099	345 184	296 383	-48 801
Kostnader:						
Siidaandelens kostnader	153 435	171 500	188 279	203 845	189 001	-14 844
Felleskostnader	28 754	27 915	24 496	32 083	32 651	568
Kostnader i tamreinlag	9 159	9 301	10 346	10 747	8 914	-1 833
Sum kostnader:	191 347	208 716	223 121	246 675	230 566	-16 110
Vederlag til arbeid og kapital	68 986	68 408	114 978	98 509	65 817	-32 692
Renter på lånt kapital	9 855	14 309	12 704	11 324	11 308	-17
Vederlag til arbeid og egenkapital						
Totalt (1 000 kr.)	59 130	54 099	102 274	87 185	54 509	-32 675
Per årsverk(kr.)	62 112	56 397	107 621	95 221	59 249	-35 972
Per siidaandel (kr.)	103 556	94 527	178 080	151 442	93 659	-57 783
Vederlag til arbeid og egenkapital eks erstatning for arealinngrep						
Totalt (1 000 kr.)	54 994	48 230	89 062	80 774	46 012	-34 762
Per årsverk (kr.)	57 766	50 292	93 749	88 181	50 013	-38 168
Per siidaandel (kr.) ¹	96 311	84 318	155 160	140 232	79 058	-61 174
Sum årsverk	952	959	950	916	920	4
Antall siidaandeler	571	572	574	576	582	6

¹ Antall årsverk for reindrift i tamreinlagene (40 i 2014, 39 i 2015, 39 i 2016 og 41 i 2017) er lagt til antall siidaandeler i samisk reindrift.

Tilleggsinformasjon

- Kapittel 5: Nærmere om reindriftsavtalen
- Kapittel 6: Langsiktige utviklingstrekk for reindriften
- Kapittel 7: Husholdsinntekter for reindriftsfamilier
- Kapittel 8: Vurderinger av materialet
- Vedlegg:
  1. Tabeller
  2. Tabelloversikt
  3. Figuroversikt
  4. Kart over reinbeiteområdene
  5. Ordforklaring

5. Nærmere om reindrifftsavtalen

I dette kapitlet gis en nærmere beskrivelse av reindrifftsavtalen mellom Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) og staten ved Landbruks- og matdepartementet. Innledningsvis omtales bakgrunnen for og utviklingen av avtalen frem til i dag. Deretter beskrives reindrifftsavtalen for 2017/2018 nærmere. Resten av kapitlet gir en oversikt over reindrifftsavtalen de senere år, med hovedvekt på de største avtalepostene – *Reindrifftens utviklingsfond* og *Kostnadssenkende og direkte tilskudd*.

5.1 Innledning

Reindrifftsavtalen er, ved siden av reindrifftsloven, det viktigste redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindrifftspolitikken. I forhandlingene om reindrifftsavtalen drøftes sentrale økonomiske spørsmål som knytter seg til utviklingen i næringen, samt at det fastsettes retningslinjer for bruken av de økonomiske virkemidlene. Ved at næringen representert ved Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) er gitt forhandlingsrett med staten, er næringen gitt en særlig mulighet til å utøve avgjørende innflytelse på egen økonomisk situasjon og utvikling. Reindrifftsavtaleforhandlingene gjennomføres etter de bestemmelser som er gitt i gjeldende Hovedavtale for reindrifften. Hovedavtalen ble inngått mellom Staten ved Landbruksdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund den 26. februar 1993. I henhold til avtalens § 2 skal Landbruks- og matdepartementet og NRL føre forhandlinger om en løpende reindrifftsavtale med tiltak som tar sikte på en utvikling av reindrifftnæringen i samsvar med de til enhver tid vedtatte mål og retningslinjer for reindrifftspolitikken.

Fra midten av 1970-tallet til midten av 1980-tallet var det en forholdsvis sterk vekst i overføringene over reindrifftsavtalen. Disse overføringene ga reindrifftsutøverne økt økonomisk trygghet og en mulighet til å videreutvikle reindrifften som næring. Samtidig bidro overføringene til en utilsiktet virkning ved at reintallet økte, og da særlig reintallet i deler av Finnmark. På 1990-tallet sto reintallstilpassingen i Finnmark, men også reintalls- og inntektsfordelingen, sentralt når man drøftet innretningen av de økonomiske virkemidlene over reindrifftsavtalen. Innretningen av de økonomiske virkemidlene viste seg etter hvert ikke å ha den ønskede effekt på reintallstilpassingen.

Fra og med Reindrifftsavtalen 2003/2004 ble tilskuddsordningene derfor lagt vesentlig om. Tilskuddene til siidaandeler og tamreinlag ble endret fra ordninger som i stor grad var faste beløp per siidaandel, til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Dette innebærer at mens ordningene tidligere var knyttet opp mot et minstekrav til produksjon (kg.), er dagens ordninger knyttet til verdien av det som produseres (kr.). Videre er det rettet oppmerksomhet mot tiltak som skal legge til rette for økt slaktning og omsetning av reinkjøtt, ved fortsatt å stimulere til reell markedsrettet produksjon og verdiskaping.

I løpet av den siste fireårsperioden har en særlig fremhevet og prioritert næringsrettede tiltak, samt gjennomført en rekke forenklingstiltak i reindrifftsavtalen.

Ved Stortingets behandling av de fire siste reindrifftsavtalene har en samlet næringskomité støttet opp om regjeringens reindrifftspolitik. Stortingets behandling har vist at det er bred

politisk enighet i den dreining man har hatt i virkemidlene de senere årene, med vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for dem som har reindrift som hovedvirksomhet.

5.2 Reindrifftsavtalen 2017/18

Rammen for reindrifftsavtalen 2017/2018 er på 118,6 mill. kr. Dette er en økning på 4,1 mill. kr. fra foregående år. Bevilgningen for Reindrifftsavtalen 2017/2018 er innarbeidet i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop.nr 1 S (2017-2018), *Landbruks- og matdepartementet*.

Hovedformålet med Reindrifftsavtalen 2017/2018 er å legge til rette for å utvikle reindrifftsneringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. I tråd med regjeringsplattformen blir tiltak som støtter opp om økologisk bærekraft prioriterte. Gjennom arbeidet med fastsetting av et økologisk bærekraftig reintall er det nå blitt mulig å knytte sammen virkemidlene over reindrifftsavtalen og reindrifftsloven. De tre siste reindrifftsavtalene har støttet opp om de som har fulgt opp vedtakene om reduksjon, mens de som ikke har fulgt reduksjonskravene har ikke fått tilskudd. De produksjonsrettede tilskuddene har blitt prioritert framfor tilskudd som ikke direkte stimulerer til økt slaktning og omsetning. Ved inngåelsen av de tre siste reindrifftsavtalene er det gjennomført en rekke forenklingstiltak. I tillegg har tiltak som støtter opp om de utøverne som har reindrift som hovedvirksomhet blitt prioritert. Reindrifftsavtalen 2017/2018 har også stor oppmerksomhet omkring disse områdene.

De kostnadssenkende og direkte tilskuddene videreføres med enkelte endringer i satsene. Den totale bevilgningen for de kostnadssenkende og direkte tilskuddene er økt fra 74,2 mill. kr. for avtaleåret 2016/17 (etter vedtatt budsjett for 2017) til 76,7 mill. kr. for avtaleåret 2017/2018. Avsetning til produksjonspremie økes fra 29,5 mill. kr. til 33,5 mill. kr. Kalveslakt tilskuddet reduseres fra 26,6 mill. kr. til 24,0 mill. kr. Det avsettes 1,4 mill. kr. til særskilt driftstilskudd til ungdom. Distriktstilskuddet videreføres med en økning på 1,2 mill. kr. til 11,6 mill. kr. i 2017/18. Etableringstilskudd er uendret, og det avsettes 1,9 mill. kr. til ordningen. Ektefelle-/samboertillegget får en liten reduksjon til 1,5 mill. kr. Frakttilskudd og tilskudd til rapportering av rein videreføres uendret med henholdsvis 2,5 mill. kr. og 0,3 mill. kr. Det gjøres oppmerksom på at det her er avsetningene som beskrives, og at det for enkelte ordninger i tillegg er endringer i satser og vilkår for å kunne motta tilskudd.

Bevilgningen til Reindrifftsens utviklingsfond (RUF), økes fra 31,6 mill. kr. i avtaleåret 2016/2017 til 32,8 mill. kr. i avtaleåret 2017/2018. Tildelingsrammen settes lik bevilgningsrammen. Herunder er det lagt opp til konfliktforebyggende tiltak (1,45 mill. kr), Reinprogrammet/Utviklingsprogrammet (8,2 mill. kr), fagbrevordningen (2,0 mill. kr), markedstiltak (5,0 mill. kr), pramming (4,5 mill. kr), lærings- og omsorgsbaserte tjenester (1 mill. kr), drift av nytt klassifiseringssystem (0,85 mill. kr), fjerning av gammelt gjerde materiell (1 mill. kr), individmerking av rein (0,3 mill. kr), videreutvikling av reindriffts arealbrukskart (0,3 mill. kr) og reindriffts faglig medvirkning i regional forvaltning (0,2 mill. kr). Totalt sett innebærer dette at 8 mill. kr. ikke er øremerket av avtalepartene og skal dekke kostnadene til de øvrige ordningene på RUF.

Avsetningene til velferdsordninger videreføres uendret med 2,6 mill. kr. Organisasjonstilskuddet økes til 6,5 mill. kr. Av midlene til organisasjonstilskudd er det avsatt 0,2 mill. kr. til HMS-tiltak i reindrifften.

5.3 Fordeling av reindrifftsavtalens ramme

Tabellene 5.3.1 og 5.3.3 viser fordelingen av henholdsvis reindrifftsavtalens ramme og rammen for post 75 *Kostnadssenkende og direkte tilskudd* de fem siste avtaleårene. Tabellene 5.3.2 og 5.3.4 viser foreliggende regnskapstall. Det gjøres oppmerksom på at rammefordeling og regnskapstall ikke er direkte sammenlignbare på grunn av forskyvninger i utbetalingstidspunkt. Eksempelvis kan et tilskudd som gjelder for avtaleåret 2016/2017 komme til utbetaling først i regnskapsåret 2018. Dette gjelder blant annet i tilfeller der søknadene er mangelfulle og det kreves tilleggsopplysninger før de kan innvilges.

I tillegg er ikke reindrifftsavtalens ramme en overslagsbevilgning. Dette innebærer at økt slaktning som igjen medfører økte utbetalinger av de produksjonsrettede tilskuddene må finne sin inndekning innenfor gitt ramme. Særlig i 2016 og 2017 har utbetalingene av disse tilskuddene vært større enn gitt bevilgning. Merforbruket har i hovedsak blitt dekket inn ved en overføring fra Reindriffts utviklingsfond. Tilsvarende har et mindreforbruk på de direkte tilskuddsordningene i 2014 og 2015 blitt overført Reindriffts utviklingsfond for å styrke fondets egenkapital. De bevilgningstall som presenteres i kapittel 5 er de bevilgningstall som er fremforhandlet av avtalepartene, og som Stortinget har bevilget gjennom sin behandling av budsjettproposisjon for det enkelte år. Dette innebærer at de budsjettmessige omfordelingene som avtalepartene har gjort i løpet av året, og som Stortinget har gitt sin tilslutning til enten gjennom behandlingen av reindrifftsavtaleproposisjonen eller i nysalderingen på slutten av budsjettåret, ikke fremkommer i oversikten.

De to største postene i Reindrifftsavtalen er post 51 *Reindriffts utviklingsfond* og post 75 *Kostnadssenkende og direkte tilskudd*. Disse to postene omtales nærmere i kapitlene 5.4 og 5.5.

Tabell 5.3.1 Fordeling av reindrifftsavtalens ramme de fem siste avtaleårene (mill. kr)

Post	Benevnelse	Ramme 2013/14	Ramme 2014/15	Ramme 2015/16	Ramme 2016/17	Ramme 2017/18
51	Reindriffts Utviklingsfond	33,1	33,7	35,6	31,6	32,8
72	Organisasjonstilskudd	6,1	6,1	6,1	6,1	6,5
75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd	67,7	69,1	68,7	74,2	76,7
79	Velferdsordninger	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
	Sum	109,5	111,5	113,0	114,5	118,6

Tabell 5.3.2 Utbetalinger over reindrifftsavtalens ramme de fire siste årene (mill. kr)

Post	Benevnelse	Regnskap 2014	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Regnskap 2017*
51	Reindriffts Utviklingsfond	28,0	37,7	32,5	32,6
72	Organisasjonstilskudd	6,1	6,1	6,1	6,1
75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd	57,0	65,2	82,6	82,4
79	Velferdsordninger	0,8	2,2	1,9	2,1
	Sum	91,9	111,2	123,1	123,2

*Regnskapstall per 12.10.2017

Tabellene 5.3.3 og 5.3.4 viser at *Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag* utgjør hoveddelen av post 75.

Tabell 5.3.3 Spesifikasjon av rammen for post 75 Kostnadssenkende og direkte tilskudd de fem siste avtaleårene (mill. kr)

Benevnelse	Ramme 2013/14	Ramme 2014/15	Ramme 2015/16	Ramme 2016/17	Ramme 2017/18
Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag	54,4	55,8	55,1	61,0	62,3
<i>Produksjonspremie</i>	29,0	32,7	31,3	29,5	33,5
<i>Driftstilskudd¹</i>	7,5	3,5	4,0	3,3	3,3
<i>Kalveslaktetilskudd</i>	15,4	17,8	18,0	26,6	24,0
<i>Ektefelle tillegg</i>	2,5	1,8	1,8	1,6	1,5
Distriktstilskudd	10,3	10,3	10,3	10,4	11,6
Frakttilskudd	3,0	3,0	3,0	2,5	2,5
Tilskudd til rapportering av rein			0,3	0,3	0,3
Totalt post 75	67,7	69,1	68,7	74,2	76,7

Tabell 5.3.4 Spesifikasjon av regnskapet for post 75 Kostnadssenkende og direkte tilskudd de fire siste avtaleårene (mill. kr)

Benevnelse	Regnskap 2014	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Regnskap 2017 *
Tilskudd til driftsenheter og tamreinlag	45,6	52,4	69,5	72,9
<i>Produksjonspremie</i>	25,5	32,1	42,0	41,1
<i>Driftstilskudd</i>	5,4	–	–	–
<i>Særskilt driftstilskudd til ungdom</i>	–	1,1	1,3	1,1
<i>Etableringstilskudd</i>	–	1,7	2,6	3,4
<i>Kalveslaktetilskudd</i>	12,3	15,9	22,1	26,2
<i>Ektefelle tillegg</i>	2,4	1,6	1,5	1,1
Distriktstilskudd	10,3	10,7	12,0	8,2
Frakttilskudd	1,0	1,7	1,0	1,0
Tilskudd til kjønns- og aldersfastsetting	–	0,2	0,1	0,2
Totalt post 75	56,9	65,0	82,6	82,3

*Regnskapstall per 12.10.2017

¹ Fra og med 2014/15 er bevilgningen på driftstilskuddet kun rettet mot ungdom, og inkluderer også etableringstilskudd for samme gruppe.

5.4 Reindrifftsens utviklingsfond

Hovedandelen av bevilgningen på RUF avsettes av avtalepartene til enkelte øremerkede formål. Det resterende av bevilgningen skal dekke de formål som sorterer under RUF, men er i utgangspunktet frie midler underlagt fondet. Økonomisk støtte fra Reindrifftsens utviklingsfond kan innvilges som tilskudd eller lån. Her nevnes reindrifftsanlegg, støtte ved omfattende tap av rein i ulykker og tilskudd til utgifter ved foring og flytting som følge av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige om reinbeite¹. Økonomisk støtte kan også innvilges til andre tiltak, som for eksempel markedsfremmende tiltak, sikring av reindrifftsens beiterett, transport av rein og konfliktforebyggende tiltak. Tabell 5.4.1 gir en oversikt over fordelingen av bevilgningene på fondet de fire siste årene. Enkelte av bevilgningene er gitt av avtalepartene mens andre er RUF-styrets/Landbruksdirektoratets disponeringer på løpende ordninger.

---

¹ Flytting som følge av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige om reinbeite finansieres med overføringer fra kapittel 1142 post 71 Omstillingstiltak for indre Finnmark.

Tabell 5.4.1 Fordeling av bevilgninger over Reindrifftsens utviklingsfond de fire siste årene 2013-2016 (1 000 kr.)

	2013	2014	2015	2016
Administrasjonskost. Økonomisk utvalg	710	600	600	500
Administrasjonskost. RUF-styret	130	130	150	120
Lærings- og omsorgsbaserte tjenester	350	0	100	1 000
Pramming/transport	5 722	5 401	5 300	5 483
Gjerdeanlegg/sperregjerder	325	3 000	700	1 600
Konfliktforebyggende tiltak reindrift/jordbruk	1 450	1 450	1 450	1 450
Tiltak konvensjonsbeiter	1 600	1 900	2 100	2 300
Gjeterhytter	1 200	0	350	159
Forskning/forskningsformidling	4 179	3 500	3 200	3 216
NILF gjennomgang av direkte/kostnadsenkende tilskudd	250	0	0	0
Refusjon kursutgifter	70	70	70	40
Kvinnetiltak	1 000	1 000	0	61
Fagbrevordning	2 000	2 000	2 000	2 000
Forprosjekt metoder for reintelling	0	0	700	0
Feltbarnehager	0	0	0	4
Tråante 2017 torg	0	0	0	300
Organisasjonsutvikling NRL	0	0	0	750
Reindrifftsaglig medvirkning	0	0	0	500
Nasjonalt klassifiseringssystem	2 000	0	300	600
System for løpende rapportering fra slakteri	2 000	0	150	0
Sametingets midler til næringsformål	2 000	2 000	0	0
Reinprogrammet/Utviklingsprogrammet	8 000	8 200	8 200	8 200
Infrastrukturtiltak for økt slakt	7 500	5 000	3 580	0
Markedsfremmende tiltak	6 100	5 000	5 000	3 000
Reindrifftskonferansen 2013	800	0	0	0
Reindrifftsens arealbrukskart	0	1 500	1 570	0
Kurs i privat slakting og omsetning	0	500	0	0
Markedsregulering	95	0	0	0
Juridisk bistand	0	48	0	199
Rein - helten på vidda	0	0	1 000	0
Fjerning gamle og ulovlige gjerder	0	0	1 800	0
Protect sapmi	0	471	0	0
Utredning reinslakting	0	200	0	0
Tiltak økt internkontroll/selvstyre	0	0	1 000	0
Tap av rein	202	1 752	1 200	0
Diverse	441	0	220	381
Tilsagn totalt:	48 124	43 722	40 740	31 863

Det går frem av tabellen at de tre største postene på fondet, gjennom hele perioden, er postene Reinprogrammet/Utviklingsprogrammet, Pramming/transport, og Markedsfremmede tiltak.

Reinprogrammet/Utviklingsprogrammet

Reinprogrammet ble etablert i forbindelse med forhandlingene om reindrifftsavtalen for 2012/13. Reinprogrammet avløser det tidligere Verdiskapingsprogrammet for reindrift. Hovedformålet med Reinprogrammet var å oppnå mer verdiskaping innen produksjon, kommersialisering og salg av reinkjøtt og biprodukter fra rein. Satsingen skulle komme reindrifftsutøverne til gode. Det betyr at støtte til videreforedlingsbedrifter skulle ha økonomisk effekt for reindrifften, enten i form av økt pris eller økt salgsvolum. Reinprogrammets handlingsområder var bedriftsutvikling, kompetansetiltak og felles omdømme og markedsføringstiltak.

Reinprogrammet er fra og med 01.01.2015 samordnet med Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat, nå byttet navn til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert vekst og verdiskapning. Satsingene i Reinprogrammet er videreført i Utviklingsprogrammet, og videre er samordningen en oppfølging av regjeringens målsetting om en forenkling av landbruksbyråkratiet.

Det ble avsatt en bevilgning på 8,2 mill. kr. over reindrifftsavtalen 2015/16 til Utviklingsprogrammet.

Tabell 5.4.2 a) viser en oversikt over innvilgede prosjektsøknader over Reinprogrammet i perioden fra programmet startet opp i 2013 og til avviklingen. Det fremgår av tabellen at det er innvilget totalt 15,7 mill. kr. fordelt på 40 prosjekter. Dette tilsvarer et gjennomsnitt på 393 264 kr. per prosjekt. Av de 40 prosjektene er 13 (33 %) lokalisert i Finnmark.

Tabell 5.4.2 a) Alle innvilgede prosjektsøknader over Reinprogrammet (2013-2014)

Reinbeite-område	Antall prosjekter	% av ant. prosjekt	Innv. beløp (1 000 kr)	Gj.sn. innv. beløp (kr)
Øst-Finnmark	11	28 %	3 123	283 909
Vest-Finnmark	2	5 %	1 517	758 500
Troms	1	3 %	280	280 000
Nordland	5	13 %	2 869	573 800
Nord-Trøndelag	3	8 %	2 130	710 000
Sør-Tr./Hedmark	8	20 %	2 423	302 821
Tamreinlag	0	0 %	0	0
Overgripende/flere områder	10	25 %	3 389	338 900
Totalt	40	100 %	15 731	393 264

Tabell 5.4.2 b) viser en oversikt over innvilgede prosjektsøknader over Utviklingsprogrammet fra oppstarten og fram til 01.09.2017. Det fremgår av tabellen at det er innvilget totalt 23 mill. kr. fordelt på 41 prosjekter. Dette tilsvarer et gjennomsnitt på 561 622 kr. per prosjekt. Av de 41 prosjektene er 15 (37 %) lokalisert i Finnmark.

Tabell 5.4.2 b) Innvilgede prosjektsøknader over Utviklingsprogrammet fra oppstarten og frem til 01.09.2017¹

Reinbeite-område	Antall prosjekter	% av ant. prosjekt	Innv. beløp (1 000 kr)	Gj.sn. innv. beløp (kr)
Øst-Finnmark	8	20 %	7 086 500	885 813
Vest-Finnmark	7	17 %	3 557 500	508 214
Troms	5	12 %	1 770 500	354 100
Nordland	4	10 %	1 147 000	286 750
Nord-Trøndelag	3	7 %	2 505 000	835 000
Sør-Tr./Hedmark	4	10 %	2 740 000	685 000
Tamreinlag	0	0 %	0	0
Overgripende/flere områder	10	24 %	4 220 000	422 000
Totalt	41	100 %	23 026 500	561 622

Transport og flytting

Landbruksdirektoratet administrerer på vegne av reindrifftsneringen en avtale med Harstadfirmaet LGF Seaworks AS, om pramming av rein til øyene for sommerbeite. Det geografiske området for ordningen er Vest-Finnmark og Nord-Troms. Nåværende avtale gjelder ut 2017.

Kostnadene ved prammingen økte betydelig som følge av regulerte døgnpriser, fra 3 mill. kr. i 2003 til 6 mill. kr. i 2014. Med bakgrunn i de betydelige økte kostnader til pramming av rein ble det i forbindelse med forhandlingene om reindrifftsavtalen 2014/15 opprettet en arbeidsgruppe som skulle gjennomgå ordningen med pramming. Gruppen foreslo at reintransport skulle opprettholdes etter samme mønster som før, men at det skulle gjennomføres kostnadsutt i transporten ved at seilingsplanen på høsten skulle avkortes. Dette førte til at kostnadene for pramming gikk ned, og i 2016 lå de på 4,6 mill. kr.

Forskning og veiledning

Fra og med avtaleåret 2011/12 er det ikke foretatt konkrete avsetninger til forskning og veiledning over Reindrifftsavtalen, men lagt opp til at RUF-styret selv avklarer avsetning til formålet. Dette med unntak av enkelte øremerkinger som avklares under forhandlingene om reindrifftsavtalen. I 2011/12 ble det øremerket 0,15 mill. kr. til et forskningsprosjekt på Fosen. I 2012/13 og 2013/14 var øremerkingen på henholdsvis 0,3 mill. kr. og 1,0 mill. kr. til finansiering av NRLs andel i prosjektet «Reindrifftsens hverdag». Sistnevnte prosjekt har også i avtalen for 2014/15 fått øremerket et beløp på 1,0 mill.kr. av den totale bevilgningen til RUF. I avtalen for 2016/17 er det ikke foretatt konkrete avsetninger.

RUF-styret utarbeidet i 2012 en strategisk plan for bruk av forskningsmidler over reindrifftsavtalen for årene 2013-2016. Følgende hovedområder er prioritert i planen: arealbruk, rein/dyrerelaterte forhold, bærekraftig utvikling og institusjonelle endringsprosesser, drift og produksjon, samt samfunnsforhold/kulturelle forhold i næringen.

¹ Regnskapstill per 01.09.2017.

Tabell 5.4.3 Innvilgede prosjektsøknader til forskning og veiledning i perioden 2015-17, antall prosjekter og beløp (1 000 kr)

Satsningsområde	2015		2016		2017 ¹		Totalt	
	Antall innvilget	Innvilget beløp	Antall innvilget	Innvilget beløp	Antall innvilget	Innvilget beløp	Innvilget beløp	Andel av innvilget
Arealbruk	2	690	1	130	2	230	1 050	11 %
Rein	2	113	3	870	2	1 086	2 069	21 %
Bærekraftig utv/endr.	0	0	2	916	1	695	1 611	17 %
Drift og produksjon	2	954	4	1 011	2	1 277	3 242	33 %
Samfunnsforhold	2	1 100	1	289	1	391	1 780	18 %
Totalt	8	2 857	11	3 216	8	3 679	9 752	100 %

Tabell 5.4.3 gir en oversikt over innvilgede prosjektsøknader i perioden 2015-2017 innenfor hvert av satsingsområdene. Hoveddelen av forskningsmidlene benyttes på drift/produksjon og rein. Det gjøres samtidig oppmerksom på at tallene per år inneholder både pågående prosjekter (over flere år) og nye prosjekter. Dette betyr at et prosjekt kan framkomme som innvilget søknad flere år på rad. Antall innvilgede søknader er dermed noe høyere enn antall prosjekter.

Samlet for perioden er 63 % av alle søknader innvilget.

Tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part

I henhold til forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part § 1 kan tilskudd bevilges til bygging av gjerder som verner innmarksareal, kulturbeite, plantefelt og bebygde områder mot reinbeite, under forutsetning av at partene er enige om dette. Under spesielle forhold kan det gis tilskudd også til andre tiltak som vil virke konfliktdempende.

Fra og med 2014 er det Fylkesmannen i Sør-Trøndelag som er tilskuddsforvalter. For avtaleåret 2016/17 er avsetningen til konfliktforebyggende tiltak på 1,45 mill. kr. over reindrifftsavtalen, og 1,5 mill. kr. over jordbruksavtalen. Avsetningen skal også dekke kostnadene til administrasjon av ordningen.

¹ Foreløpige tall per 11.09.2017.

Tabell 5.4.4 Innvilgede prosjektsøknader til konfliktforebyggende tiltak mellom reindrift og berørt part i perioden 2014-17, antall prosjekter og beløp (1 000 kr)

Reinbeite- område	2014-2016		2017 ¹		Totalt i perioden	
	Antall innvilget	Innvilget beløp	Antall innvilget	Innvilget beløp	Innvilget beløp	%-vis fordeling
Polmak/Varanger	0	0	0	0	0	0 %
Karasjok	2	153	0	0	153	3 %
Øst-Finnmark	2	153	0	0	153	3 %
Vest-Finnmark	4	256	1	157	413	9 %
Troms	3	404	0	0	404	8 %
Nordland	1	105	0	0	105	2 %
Nord-Trøndelag	3	406	0	0	406	8 %
Sør-Tr./Hedmark	8	2 839	3	508	3 347	69 %
Tamreinlag	0	0	0	0	0	0 %
Totalt	21	4 162	4	666	4 827	100 %

Tabellen viser at en stor andel av de totale bevilgningene til konfliktforebyggende tiltak mellom reindrift og jordbruk har gått til Sør-Trøndelag/Hedmark.

5.5 Kostnadssenkende og direkte tilskudd

Som vist i tabell 5.3.3 består post 75 *Kostnadssenkende og direkte tilskudd* av underpostene *Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag*, *Tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag* (distriktstilskudd) og *Tilskudd til slakterier* (frakttilskudd). Disse ordningene omtales nærmere i resten av dette kapitlet.

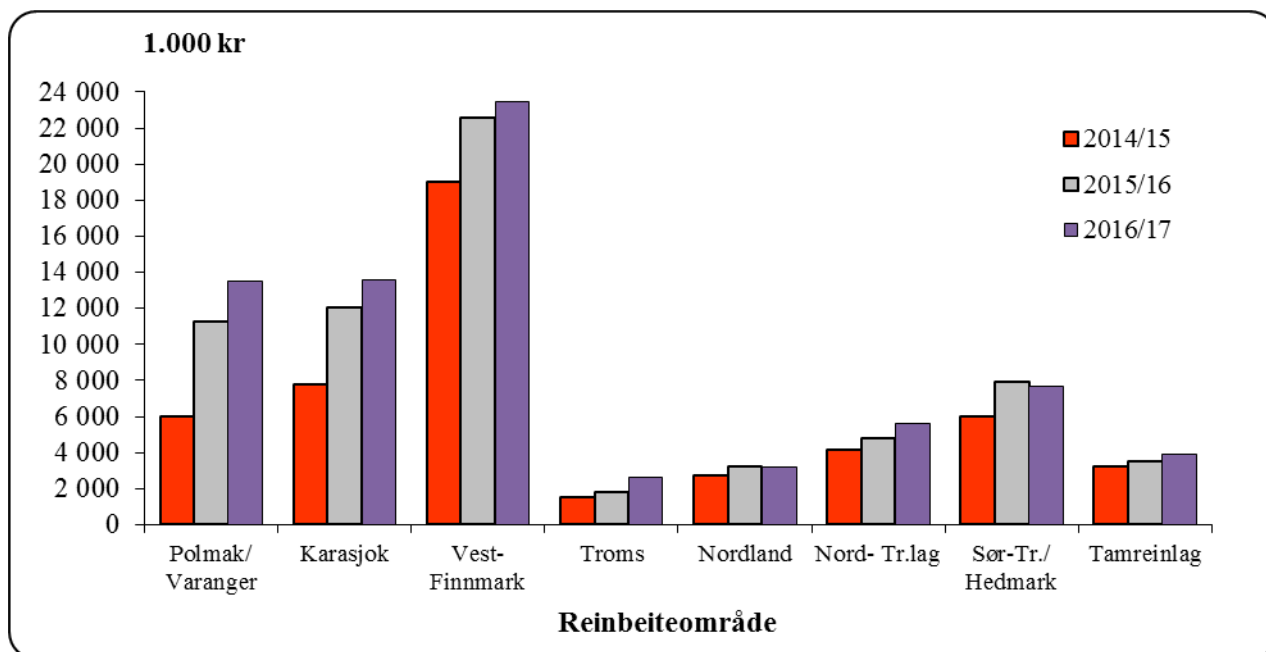
Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag skal i henhold til forskriftens § 1 bidra til å fremme en bærekraftig reindrift, kvalitet og produktivitet, samt heve inntekten og virke utjevne mellom enheter i næringen. Figur 5.5.1 viser resultatet av tilskuddsbehandlingen de tre siste driftsårene.

Det fremgår av figur 5.5.1 at tilskuddene i 2016/2017 for Troms, Nord-Trøndelag og Tamreinlagene økte litt, mens det var en større økning i Finnmark sammenlignet med fjoråret. Nordland og Sør-Trøndelag/Hedmark hadde en liten reduksjon.

Det gjøres oppmerksom på at resultat av tilskuddsbehandlingen for det enkelte driftsår ikke nødvendigvis samsvarer med de faktiske utbetalinger i driftsåret, som følge av forskyvninger i utbetalingstidspunkt.

¹ Foreløpige tall per 01.08.2017.

Figur 5.5.1 Direkte tilskudd til siidaandeler og tamreinlag de tre siste driftsårene (1 000 kr.)

I det følgende presenteres resultatene av tilskuddsbehandlingen for siste driftsår (2016/2017) mer inngående. Oversiktene over innvilgede tilskudd bygger på beregnede tilskudd og ikke reelle utbetalinger. I praksis betyr dette at det ikke er tatt hensyn til eventuelle avkortninger i oversiktene. Årsaken er at avkortninger gjøres på totalt tilskudd, og kan ikke identifiseres på deltilskuddsnivå. Tabell 5.5.1 viser en oversikt over hovedresultatene av tilskuddsbehandlingen for driftsåret 2016/2017.

Tabell 5.5.1 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag driftsåret 2016/17 (totalt)

Reinbeiteområde	Totalt		Innvilget		Avslag/ikke søkt
	Antall ¹	Gj.sn. %	Antall	%	Antall
Polmak/Varanger	44	8,1 %	43	98 %	1
Karasjok øst	52	9,6 %	39	75 %	13
Karasjok vest	70	13,0 %	57	81 %	13
Øst-Finnmark	166	30,7 %	139	84 %	27
Kautokeino øst	62	11,5 %	42	68 %	20
Kautokeino midt	95	17,6 %	80	84 %	15
Kautokeino vest	57	10,5 %	52	91 %	5
Vest-Finnmark	214	40,0 %	174	81 %	40
Troms	50	9,2 %	29	58 %	21
Nordland	42	7,8 %	29	69 %	13
Nord-Tr.lag	39	7,2 %	36	92 %	3
Sør-Tr/Hedmark	30	5,6 %	30	100 %	0
Totalt	541	100 %	437	81 %	104
Tamreinlag	4	100 %	4	100 %	0

¹ Antall siidaandeler ved driftsårets begynnelse – dvs. per 01.04.2016

Tabellen viser at 437 av 541 siidaandeler har fått innvilget tilskudd, dette gir et tilslag på 81 % for 2016/2017. 100 % av søknadene fra tamreinlagene er innvilget. For ytterligere informasjon om tilslagsprosent henvises det til tabell 5.5.3.

Tabell 5.5.2 gir en mer detaljert oversikt over de innvilgede tilskuddene til siidaandelene for driftsåret 2016/2017, og totalt for 2015/2016. Tabellen viser antall innvilgede tilskudd per område og gjennomsnittlig innvilget beløp per andel for andeler som har fått innvilget tilskudd. Det er ikke tatt hensyn til avkortninger i tabellen.

Tabell 5.5.2 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag driftsåret 2016/17 (innvilget), og totalt for 2015/16

Reinbeite- område	Produksjonstilskudd		Kalvetilskudd		Driftstilsk. ungdom ¹	Etablerings- tilskudd ²	Ektefelle- tillegg ³
	Antall	Beløp	Antall	Beløp	Antall	Antall	Antall
Polmak/Varanger	43	160 360	43	142 272	3	5	2
Karasjok øst	39	80 428	39	56 427	10	8	0
Karasjok vest	57	73 058	57	44 424	9	6	3
Øst-Finnmark	139	102 133	139	78 061	22	19	5
Kautokeino øst	42	81 529	42	59 384	3	7	1
Kautokeino midt	80	64 479	75	37 428	12	13	11
Kautokeino vest	52	84 496	51	56 850	1	2	3
Vest-Finnmark	174	74 577	168	48 813	16	22	15
Troms	29	67 618	28	17 565	3	1	2
Nordland	29	80 276	28	21 828	1	1	5
Nord-Tr.lag	36	99 241	36	41 165	3	5	4
Sør-Tr./Hedmark	30	162 933	30	78 958	1	3	7
Totalt	437	91 356	429	55 955	46	51	38
2015/16	425	97 556	384	50 870	52	35	48
Tamreinlag	4	370 000	4	605 150	0	0	0
2015/16	4	370 000	4	515 300	0	0	0

Tabellen viser at det er innvilget 437 produksjonspremier og 429 kalveslaktetilskudd, 46 driftstilskudd til ungdom, 51 etableringstilskudd og 38 ektefelle tillegg.

Tilsvarende viser tabellen at det er innvilget produksjonspremie og kalveslaktetilskudd til fire tamreinlag.

Det har totalt sett vært en reduksjon i utbetaling av produksjonstilskudd i beløp og en økning i antall, i forhold til driftsåret 2015/2016.

¹ Ordinært driftstilskudd utgikk f.o.m avtaleåret 14/15. Særskilt driftstilskudd for ungdom (var til og med 13/14 inkludert i tallene for ordinært driftstilskudd) ble videreført med en sats på kr.25 000 der hvor siidaandelsleder var under 30 år per januar 2015.

² Etableringstilskudd ved overdragelse av siidaandel til ungdom under 35 år utbetales med kr.80.000,- det første året etter overdragelsen og med kr. 65 000,- de to påfølgende år

³ Ektefelle- og samboer tillegget utbetales med kr.30 000.

Tabell 5.5.3 viser andel av tilskudd til siidaandeler og tamreinlag som er innvilget de fem siste driftsårene. Det påpekes for øvrig at tilskuddsordningen i perioden har inneholdt ulike delordninger, og at vilkårene for å oppnå tilskudd har endret seg over tid.

Tabell 5.5.3 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag de fem siste driftsårene (tilslagsprosent)

Reinbeite- område	Driftsår				
	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17
Polmak/Varanger	93 %	95 %	95 %	95 %	98 %
Karasjok øst	55 %	67 %	62 %	73 %	75 %
Karasjok vest	67 %	83 %	75 %	81 %	81 %
Øst-Finnmark	70 %	81 %	76 %	83 %	84 %
Kautokeino øst	76 %	72 %	76 %	74 %	68 %
Kautokeino midt	55 %	77 %	76 %	72 %	84 %
Kautokeino vest	63 %	31 %	76 %	91 %	91 %
Vest-Finnmark	63 %	64 %	76 %	77 %	81 %
Troms	60 %	77 %	61 %	64 %	58 %
Nordland	75 %	68 %	69 %	71 %	69 %
Nord-Tr.lag	90 %	92 %	92 %	90 %	92 %
Sør-Tr./Hedmark	97 %	97 %	97 %	97 %	100 %
Totalt	70 %	75 %	76 %	79 %	81 %
Tamreinlag	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Bakgrunns materialet viser at den største årsaken til at siidaandelen ikke oppnår tilskudd, er at man har for lav avgiftspliktig inntekt fra salg av rein i innehavers merke. I Vest-Finnmark er det avslag på grunn av for høyt reintall som er den mest framtreddende avslagsårsaken. Totalt er om lag 36 % av de som ikke oppnår tilskudd gjelder siidaandeler som ikke har søkt og hvor vi ikke kjenner årsaken til dette. Når det gjelder tamreinlagene, fremgår det av tabell 5.5.3 at tilslagsprosenten har vært 100 % gjennom hele sammenligningsperioden.

Tabell 5.5.4 gir en oversikt over avslåtte søknader om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag for driftsåret 2016/2017. Tabellen viser også hvilke begrunnelser som er gitt for avslag. I mange tilfeller gis det avslag på søknadene på grunnlag av flere sammenfallende forhold. Der hvor vi kjenner begrunnelsen til hvorfor en siidaandel ikke har søkt (eksempelvis for lav omsetning til å få innvilget tilskudd), har vi kategorisert disse som om de har søkt og fått avslag.

For noen av områdene er det forholdsvis store variasjoner mellom årene. En av årsakene til dette kan være den prosessen man har gått gjennom med reintallsreduksjoner og tilpasning til reduksjonsprosessen. Dette kan ha medført vilkårene for å oppnå tilskudd ikke har vært tilstede i hele sammenligningsperioden.

Tabell 5.5.4 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag driftsåret 2016/17 (avslag eller ikke søkt)

Reinbeite- område	Antall avslag/ikke søkt	Begrunnelse for avslag, eventuelt ikke søkt på grunn av:			
		§ 2a (1) ¹	§ 2a (2) ²	§ 2a (4) ³	Annet/ukjent
Polmak/Varanger	2	1			1
Karasjok øst	14	2	6	1	5
Karasjok vest	14	3	6		5
Øst-Finnmark	30	6	12	1	11
Kautokeino øst	13	1	4		8
Kautokeino midt	13	1	2		9
Kautokeino vest	6	1			4
Vest-Finnmark	32	3	6	0	21
Troms	25	16		6	2
Nordland	13	7	1	3	1
Nord-Tr.lag	4	2			2
Sør-Tr./Hedmark	0				
Totalt	104	34	19	10	37
Tamreinlag	0	0	0	0	0

I følge tabell 5.5.4 er det i alt 104 siidaandeler som ved utarbeidelse av tabellen ikke hadde fått innvilget tilskudd. Av disse var det 4 som ikke var ferdigbehandlet, 58 som ikke hadde søkt og 42 som har fått avslag på sine søknader.

For driftsåret 2015/2016 var det totalt 8 siidaandeler som fikk sitt tilskudd avkortet med 5 %, jfr. §2-4 (85 %-regelen). Tilsvarende tall for 2014/2015 og 2015/2016 var hhv 19 og 19.

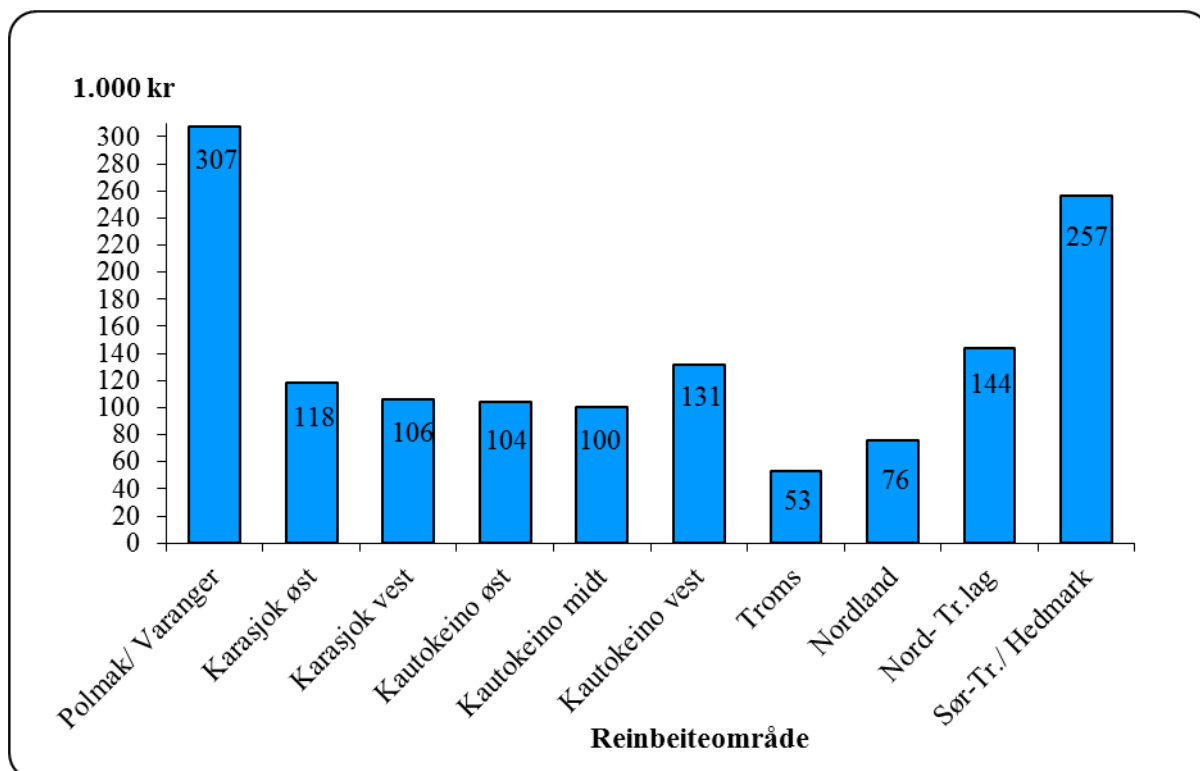
Av disse er 34 avslått/har ikke søkt som følge av at siidaandelen har en avgiftspliktig inntekt fra salg av rein i innehaver(e)s merke på under 50 000 kr, 10 avslått/ikke søkt som følge av at siidaandelsleder mottar alderspensjon, 19 avslått/ikke søkt som følge av at siidaandelens reintall ikke er i samsvar med godkjente bruksregler og 37 avslått/ikke søkt som følge av ukjente årsaker. Det påpekes at det fremdeles er en stor del av de 37 avslagene som gjelder søknader som ikke er levert, fordi man ikke oppfyller et eller flere av de øvrige kravene for å få innvilget tilskudd. Inkludert i dette tallet er også vedtak som er påklaget.

I figurene 5.5.2 og 5.5.3 er tilskuddene til siidaandeler og tamreinlag for driftsåret 2016/2017 relatert til henholdsvis totalt antall siidaandeler og total kjøttproduksjon per område. I begge figurer er avkortninger medregnet. Det fremgår av figur 5.5.2 at det er betydelige forskjeller mellom reinbeiteområdene når det gjelder tilskudd per siidaandel.

¹ Avgiftspliktig inntekt fra salg av kjøtt fra rein i eget merke er under 50 000 kroner.

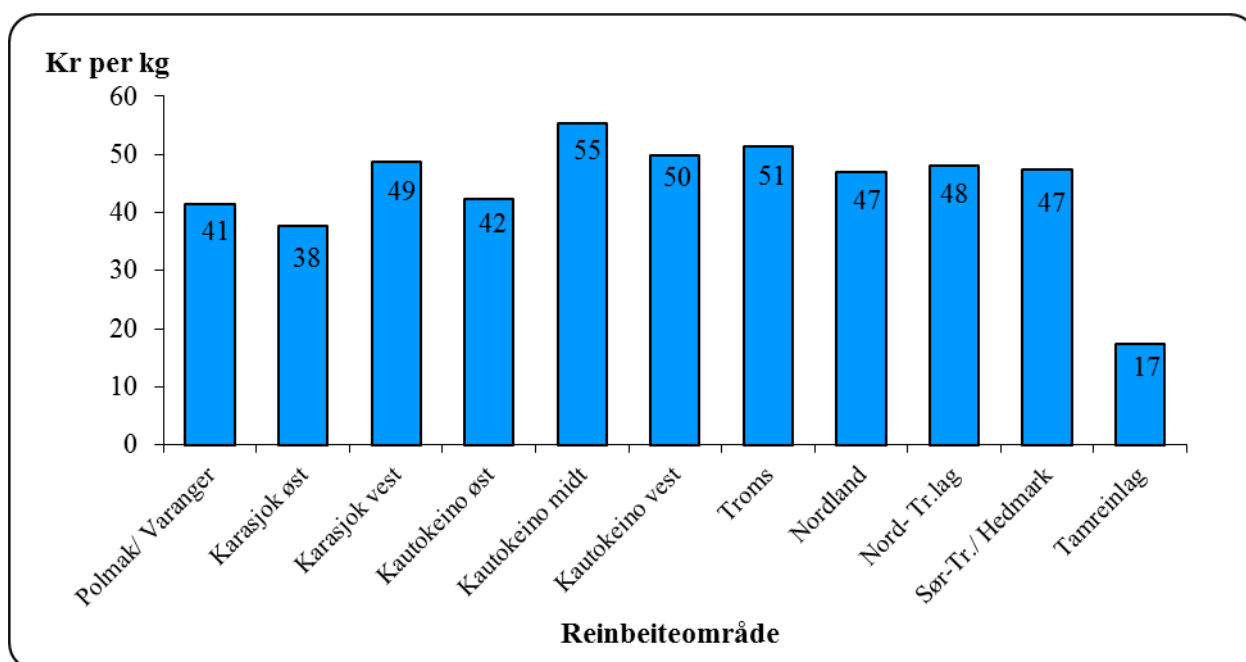
² Reintallet i siidaandelen er ikke i samsvar med reintall fastsatt i godkjente bruksregler.

³ Siidaandelsleder mottar alderspensjon.

Figur 5.5.2 Gjennomsnittlige tilskudd til siidaandeler driftsåret 2016/2017 (Tall i 1 000 kr. per siidaandel)

Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag er de av tilskuddene til næringen som i størst grad er knyttet til produksjon. Dette innebærer at områder med størst kjøttproduksjon per andel (jf. figur 4.1.1) også oppnår de største tilskuddene per andel. Samtidig innebærer det at tilskuddene per kg. produsert kjøtt er noe lavere i disse områdene enn i de øvrige områdene (jf. figur 5.5.3), men her er ikke utslagene like store og heller ikke like entydige.

Figur 5.5.3 Gjennomsnittlige tilskudd til siidaandeler og tamreinlag driftsåret 2016/17 (kr.per kg.)

Tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag

Tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag skal i henhold til forskriftens § 1 bidra til økt medansvar for utvikling av reindriften i bærekraftig retning, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer og økt lønnsomhet, samt for kriseberedskap. Tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag omfatter henholdsvis tilskudd til administrasjon, planlegging og ressursforvaltning, særskilt tilskudd til Trollheimen for beiteleie og avsetning for kriseberedskap. Ved sammenligning over år må en også for denne tilskuddsordningen være klar over den betydningen endringer i satser og vilkår for å motta tilskudd har for nivået på utbetalingene. Forskyvninger i utbetalingstidspunkt mellom år har også stor betydning for sammenligningen.

Tabell 5.5.5 gir en oversikt over utbetalte tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag i perioden 2012-2016.

Tabell 5.5.5 Utbetalte tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag i perioden 2012-16 (utbetalingsår) (1 000 kr)

Reinbeiteområde	2012	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	936	931	914	919	919
Karasjok øst	741	786	702	1 007	872
Karasjok vest	1 095	1 180	1 540	1 147	2 084
Øst-Finnmark	2 772	2 897	3 156	3 073	3 875
Kautokeino øst	136	661	1 123	933	780
Kautokeino midt	1 869	1 662	2 252	1 594	2 359
Kautokeino vest	821	531	561	1 016	871
Vest-Finnmark	2 826	2 854	3 936	3 543	4 010
Troms	864	858	1 095	997	956
Nordland	693	1 184	488	720	580
Nord-Tr.lag	438	905	139	1 060	719
Sør-Tr./Hedmark	730	556	867	700	1 250
Tamreinlag	600	712	615	630	600
Totalt	8 923	9 964	10 296	10 723	11 988

Tabellen viser at utbetalte tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag kan være varierende. Årsaken til svingninger mellom årene er avkortninger i tilskuddene og forskyvninger i utbetalingsår.

Tilskudd til slakterier

Tilskudd til slakterier er et frakttilskudd. Tilskuddet forvaltes i henhold til Forskrift om tilskudd ved frakt av rein i forbindelse med slakting. Frakttilskuddet skal i henhold til forskriftens § 1 bidra til utjevning av pris på reinkjøtt til reineiere i ulike reinbeitedistrikter og tamreinlag, samt bidra til effektiv slakting og omsetning av reinkjøtt. Tilskuddet skal også bidra til økt slakteuttak før innflytting til høst- og vinterbeiter.

Til og med driftsåret 2015/2016 ble tilskuddet beregnet ut fra avstanden mellom slakteplass og fryse-/nedskjæringsanlegg, og fra og med avtaleåret 2013/2014 ble det også gitt tilskudd til frakt av levende rein.

I 2016/2017 var det en endring i forskriften for tilskudd ved frakt av rein. Jf. § 3 kan det nå gis tilskudd til frakt av levende rein og skrotter i perioden 15. august til og med 31. oktober med en sats på 40 kr. per dyr, og i perioden 1. november til og med 31. mars kan det gis tilskudd til frakt av skrott med en sats på 30 kr. per dyr.

Tabell 5.5.6 gir en oversikt over resultatene av tilskudds behandlingen for tilskudd til slakterier de tre siste driftsårene. Det gjøres oppmerksom på at beløpene ikke samsvarer med faktiske utbetalinger i driftsårene som følge av forskyvninger i utbetalingstidspunkt, og tabellen viser derfor utbetalingene i kalenderåret.

Tabell 5.5.6 Tilskudd til slakterier de tre siste driftsårene, etter utbetalingsår (1 000 kr).

Fraktsoner	2014	2015	2016
Frakt av skrott 5-200 km	191	318	77
Frakt av skrott 201-300 km	82	181	77
Frakt av skrott >300 km	461	495	150
Frakt av levende rein	314	749	235
Frakt av skrott fra 2016/2017			460
Totalt	1 047	1 743	1 000

6. Langsiktige utviklingstrekk for reindriften

Kapittel 6 gir en oversikt over de langsiktige utviklingstrekkene for reindriften økonomi i perioden 2007-2016. Dette materialet setter regnskapstallene for 2016, som er presentert i kapittel 4, inn i en lengre tidsperiode. Det øvrige tallmaterialet som ligger til grunn for presentasjonene i dette kapitlet, er tidligere publisert i de årlige totalregnskapene.

For at tallene skal være sammenlignbare, er alle verdier regnet om til fast pengeverdi ved hjelp av konsumprisindeksen. Hovedfokus for kapitlet er kjøttinntekter, statstilskudd, erstatninger, kostnader, resultat (vederlag til arbeid og egenkapital) og markedsforhold.

Slakteriene gjennomførte en omlegging av prisene ved rapportering av slakt fra driftsåret 2002/03, hvor de gikk over fra å rapportere nettopriser til å rapportere bruttopriser. Med bruttopriser menes pris til reineier inkludert slakte- og evt. fraktomkostninger. I 2016 er det igjen nettoprisen som blir brukt.

For 2009 og 2016 er det brudd i prisbildet, og vi viser til nærmere omtale av dette under avsnitt for pris i kapittel 3.2.

6.1 Kjøttinntekter

Figur 6.1.1 viser kjøttinntektene og prisens utvikling i perioden 2007-2016. Inntektsøkningen som framkom fra 2005 til 2008 skyldes i all hovedsak høyere pris grunnet opphevelsen av målprisen og at det ikke ble åpnet for import av reinkjøtt til redusert toll i sammenligningsperioden. Samtidig var det i perioden til og med 2008 utført innrapporteringer av for høye bruttopriser fra enkelte av slakteriene. Dette har gitt et feil bilde av prisutviklingen i perioden. Det henvises for øvrig til kapittel 3.2 for nærmere beskrivelse av prisundersøkelsen og feil innrapportering.

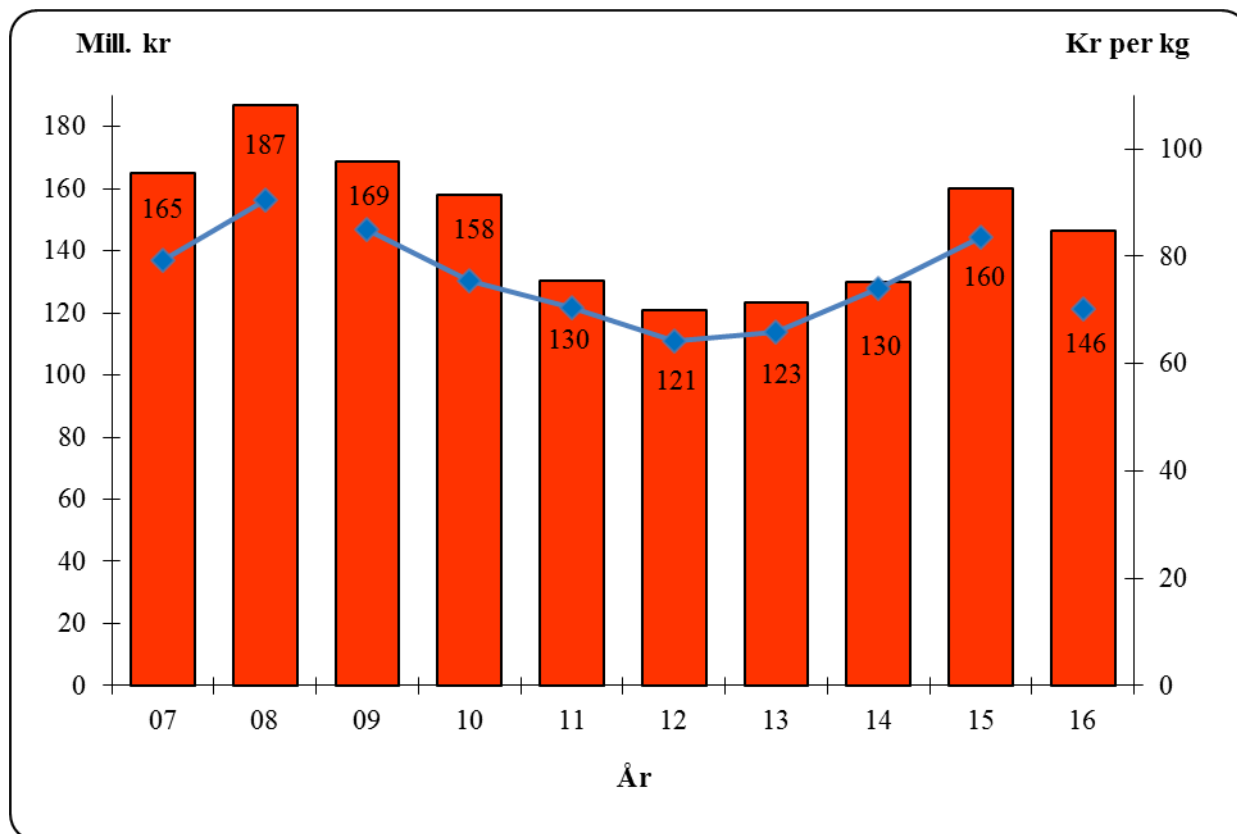
Etter et rekordstort slakteuttak de første ukene av slaktesesongen 2009/2010, stoppet slaktingen i Finnmark tilnærmet opp etter oktober. En gjennomgang gjennomført av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning viser at det var flere årsaker til slaktestoppen. Her nevnes høy pris, finanskrisen, tap av markedsandeler og da særlig innenfor storhusholdningsmarkedet, manglende markedsføring, samt manglende leveringsavtaler og distribusjonsløsninger for å få reinkjøttet ut i butikk.

Ved inngangen til slaktesesongen 2010 var situasjonen fortsatt svært vanskelig. Grunnet en vanskelig markedssituasjon og svak likviditet hos slakteriene i Finnmark, fikk mange reineiere i dette området ikke mulighet til slakting.

Utover de problemer reineierne sto overfor knyttet til oppfølging av bruksreglene og faren for at reinen ble sluppet inn på vinterbeitene, ville manglende slakting sette flere reindriftsfamilier i en vanskelig økonomisk situasjon. På bakgrunn av de nevnte forhold var det behov for å sette inn tiltak som omgående la til rette for at reineierne fikk slaktet. Partene ble derfor enige om å etablere en midlertidig reguleringsordning. Den midlertidige

reguleringsordningen bidro til en reduksjon i reinkjøttprisen og å gjenskepe markedsbalansen for reinkjøtt.

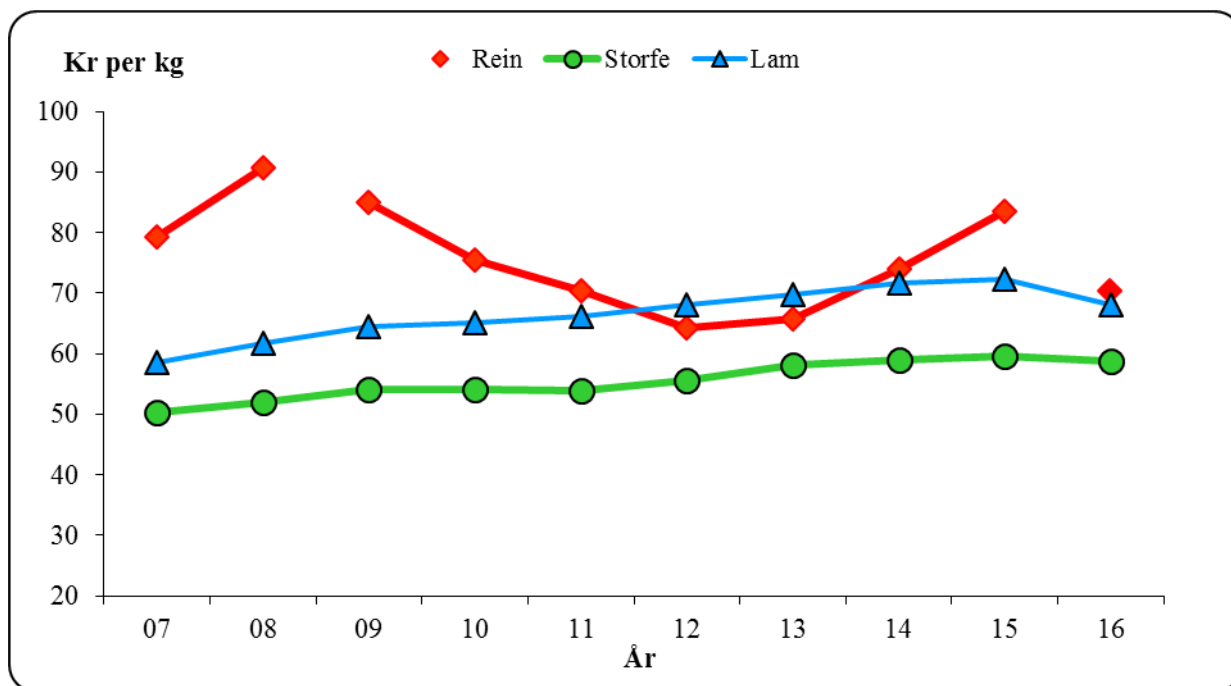
Prisen på reinkjøtt hadde en negativ utvikling til og med 2012. Etter den tid har prisen økt og var i 2015 opp på 80,28 kroner per kilo omsatt via slakteri. Dette er en økning på 37,54 prosentpoeng på tre år. Denne prisøkningen sammenholdt med økt slakteuttak har gitt en positiv inntektsutvikling de siste årene. Prisen for 2016 er 70,20 kr. per kg, men dette er som nevnt en nettopris, mens prisene for de foregående årene er bruttopriser.

Figur 6.1.1 Reindriftens kjøttinntekter i perioden 2007-2016 (søylar), sammenholdt med prisutviklingen (produsentpris inklusive tilskudd) (kurve) (2016-kroner)

Priser

Figur 6.1.2 viser produsentpriser eksklusive tilskudd for kjøtt av rein, storfe og lam. Det fremgår av figuren at prisutviklingen for storfe og lam følger omtrent samme tendens, mens prisen for reinkjøtt de siste årene har økt mer. Reinkjøttprisen økte mye til og med 2008, var deretter nedadgående til og med 2012, men har fra og med 2013 igjen vært stigende. Prisutviklingen for reinkjøtt synes å være uavhengig av prisutviklingen for storfe- og lammekjøtt, men mer avhengig av markedsforhold og markedsarbeid.

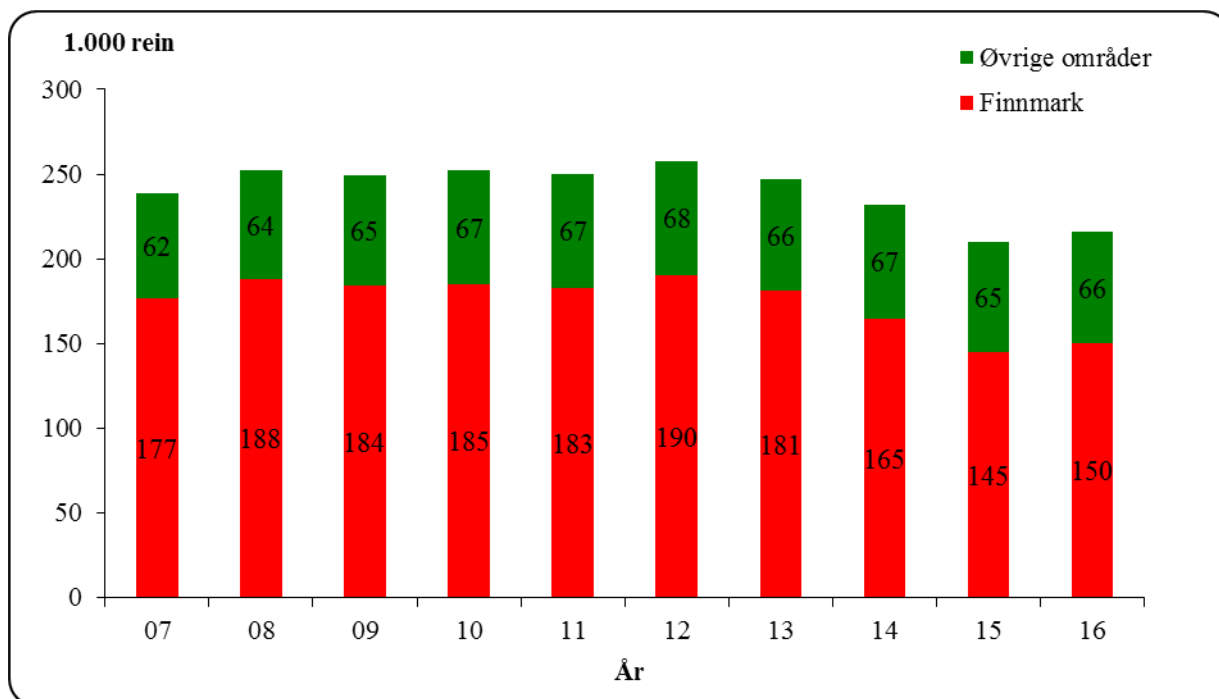
Figur 6.1.2 Produsentpris for kjøtt av rein, storfe og lam, eksklusive tilskudd (2016-kroner)

Produsert kvantum

Figur 6.1.3. viser utvikling av reintallet fra 2006 til 2015. Figuren viser at reintallet har vært tilnærmet stabilt i områdene sør for Finnmark. Reintallet i Finnmark har i større grad variert, med lavest og høyest reintall i henholdsvis 2015 og 2012 i sammenligningsperioden. Svingningen disse årene er et tydelig resultat av arbeidet og prosessene omkring reintallsreduksjonene.

Produktiviteten per rein er et resultat av naturgitte betingelser (vegetasjon, tilgjengelighet, klima osv.), kalvetilgang, annen arealbruk, rovdyrbelastning, beitebelastning og flokkens kjønns- og aldersstruktur. En del av disse faktorene kan utøverne påvirke, enten alene eller i fellesskap.

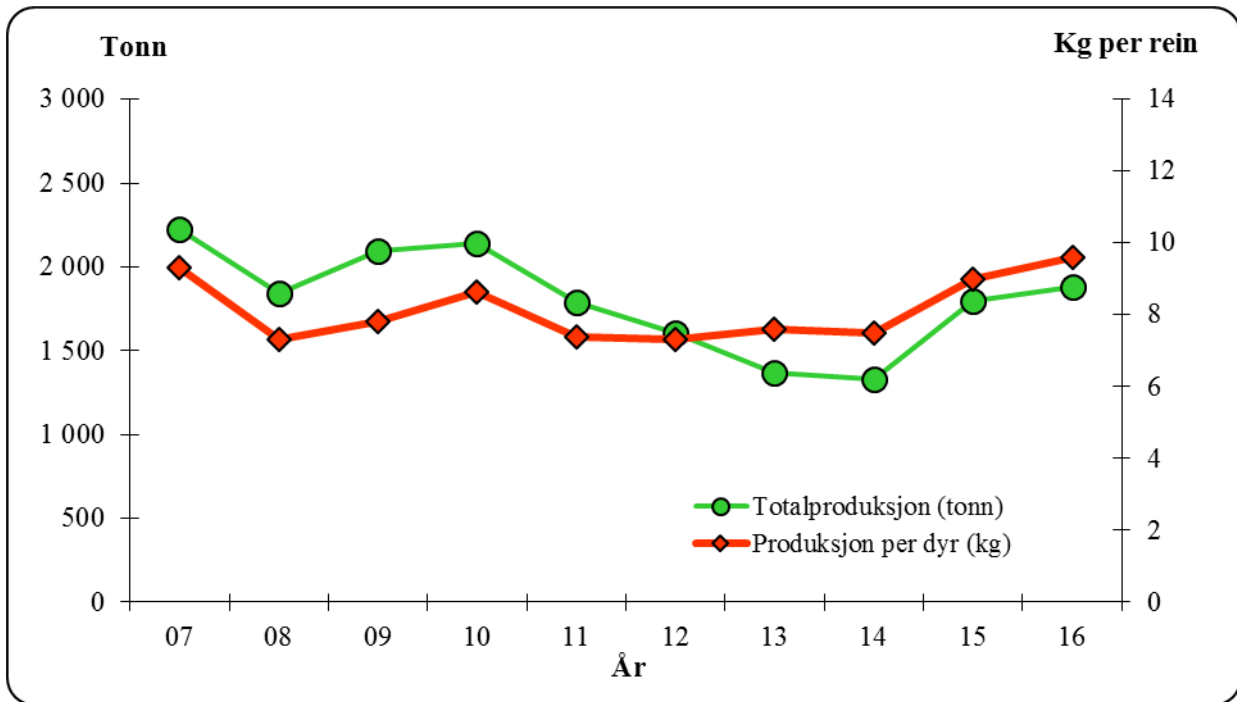

Figur 6.1.3 Utvikling i reintall per 31. mars i perioden 2007-2016 (korrigert reintall)

Et optimalt dyretall i forhold til tilgjengelige beiteressurser er vesentlig for produksjon og utbytte. Både et for høyt og et for lavt dyretall gir en lavere avkastning på lang sikt. På kort sikt er det imidlertid mulig å oppnå gevinst selv ved et for høyt reintall. Dette har sammenheng med at beitene ikke bare har en årlig tilvekst, men også representerer en lagret ressurs. En slik utnytting bygger da på forbruk av denne "grunnkapitalen".

Med samme beitebelastning kan produktiviteten økes ved endring av reinflokkens kjønns- og alderssammensetning. Det vises til ressursregnskap for reindriftnæringen for nærmere omtale av disse forholdene.

Figur 6.1.4 viser totalproduksjon og produksjon per dyr i vårflokk. Med produksjon menes summen av kjøttproduksjon og endringer i den samlede livdyrverdien.

Figur 6.1.4 Totalproduksjon (tonn) og produksjon per dyr i vårflokk (kg per rein)

Det framgår av figur 6.1.4 at det gjennom hele perioden har vært en varierende produksjonsmengde. Fra 2010 til 2014 var det en jevn reduksjon i totalproduksjonen, mens produksjonen per dyr var relativt stabil. For 2015 ser vi at både totalproduksjonen og produksjon per dyr har hatt en betydelig økning på henholdsvis 35 % og 20 % fra 2014. Fra 2015 til 2016 øker produksjonen videre med 5 % og 7%.

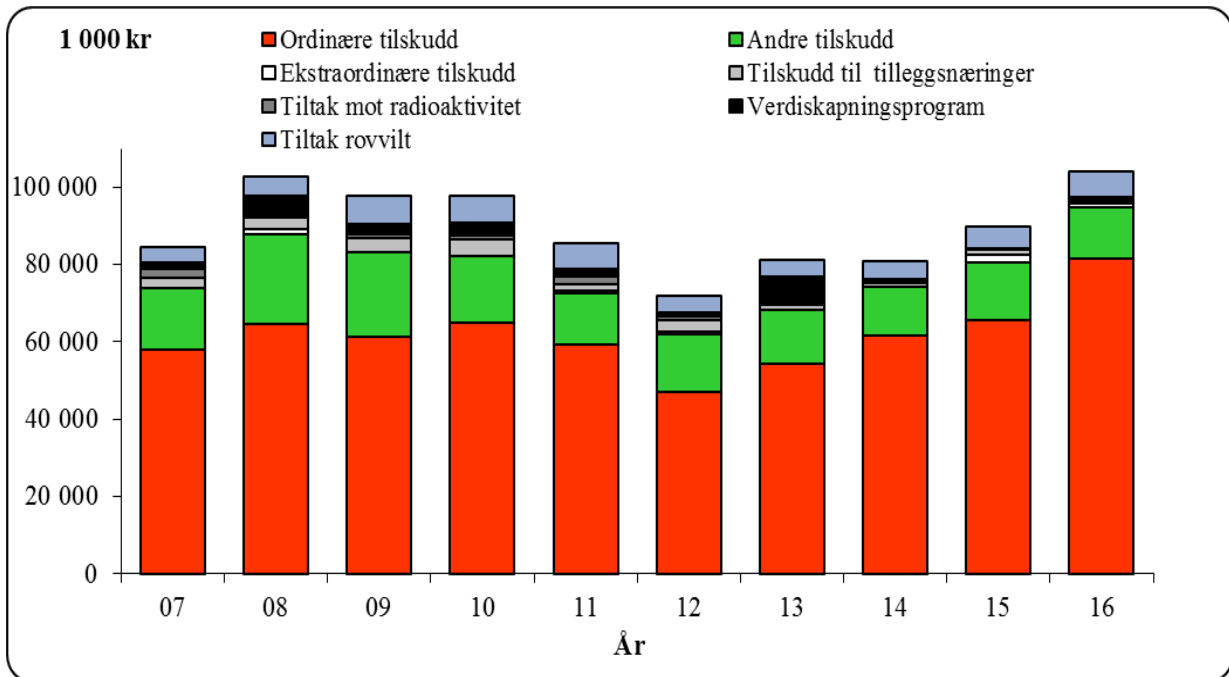
6.2 Statstilskudd og tiltak mot radioaktivitet

Inntektsoverføringer

I totalregnskapet grupperes de statlige inntektsoverføringene i postene direkte tilskudd, andre tilskudd, ekstraordinære tilskudd, tilskudd til tilleggsnæringer, tilskudd i forbindelse med VSP/Reinprogrammet/Utviklingsprogrammet og tiltak mot radioaktivitet. Posten direkte tilskudd omfatter distriktstilskudd, produksjonstilskudd, driftstilskudd inkl. etableringstilskudd, kalveslaktetilskudd, særskilt tilskudd for Vest-Finnmark (fra og med driftsåret 2009/2010 til og med 2011/2012) og ektefelle tillegg. Posten andre tilskudd omfatter tilskudd til investeringer, tilskudd til pramming/flytting, tilskudd til tiltak innenfor konvensjonsbeiteområdene, utdanningsstipend (ingen utbetalinger etter 2011, fagbrevordning i reindriften, og tilskudd til innløsning av siidaandel. Ekstraordinære tilskudd omfatter i hovedsak overføringer i forbindelse med uvanlig store tap.

Figur 6.2.1 viser utviklingen for de totale inntektsoverføringene og for de ulike tilskuddsformene i perioden fra 2007 til 2016, alt oppgitt i 2016-kroner. Det framkommer av figuren at de ordinære tilskuddene har variert en del i perioden, mens gruppen med andre tilskudd har holdt seg relativt stabil. Variasjonen i de direkte tilskuddene kommer nok som en følge av endringer i ordninger over tid, men også som en følge av variasjoner i slakteuttak og produksjon.

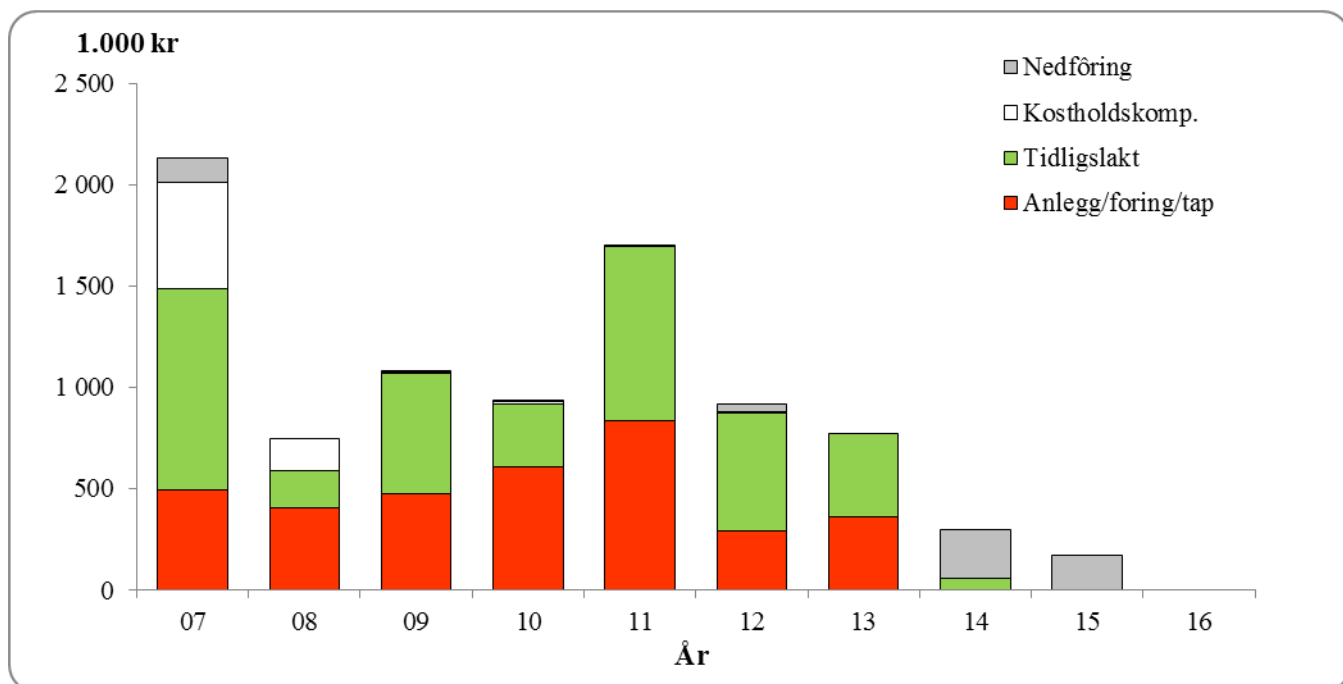
I tillegg til de tilskuddene som er vist i figuren og som regnes å ha direkte inntektsvirkning, kommer ulike midler knyttet til markeds- og pristiltak.

Figur 6.2.1 Tilskudd med inntektsvirkning i perioden 2007-2016 (2016-kroner)

Tiltak mot radioaktiv forurensing

Reindriften ble i 1986 hardt rammet av radioaktiv forurensing etter Tsjernobyl ulykken. I juli 1986 fattet derfor Regjeringen et prinsippvedtak om at den enkelte produsent skulle holdes økonomisk skadesløs ved gjennomføring av nødvendige skadebegrensende tiltak etter ulykken. Forurensingen rammet særlig hardt områder på Sør-Helgeland og sørover. På bakgrunn av dette er det gitt årlige kompensasjoner til reineiere som gjennomfører tiltak for å redusere radioaktivitetsnivået i reinflokken. I ordningens funksjonstid har det vært gjort flere endringer. Tiltakene finansieres over kapittel 1147 som en ordinær bevilgning over statsbudsjettet. Fra og med 2015 ble tiltakene finansiert over kapittel 1142 i statsbudsjettet.

Figur 6.2.2 Tiltakskostnader mot radioaktivitet i perioden 2007-2016 (2016-kroner)

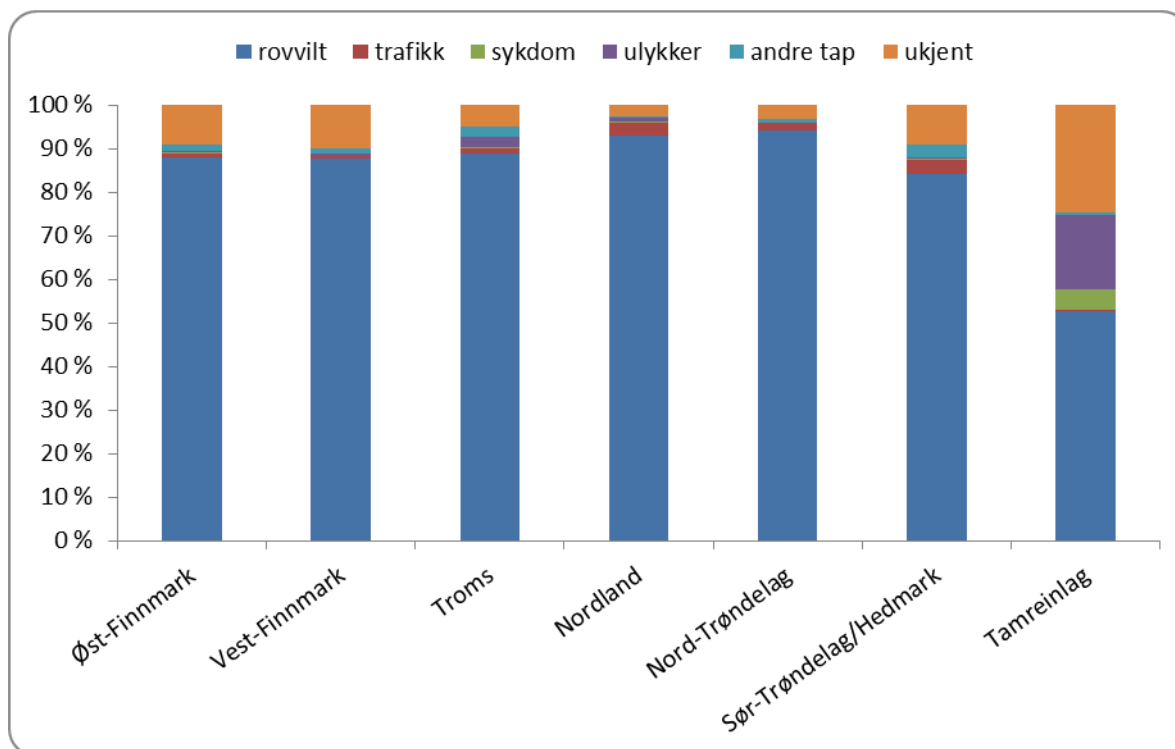
Figur 6.2.2 viser at utbetalingene har vært sterkt nedadgående i siste halvdel av perioden og i 2016 var de målte verdier av radioaktivitet under grensen for iverksettelse av tiltak. Økningen i tilskudd i 2011 sammenlignet med øvrige år før og etter, kom som en følge av økte behov til foring og tidligslakt dette året.

6.3 Rovvilt

Oppgitte tap til fredet rovvilt

Det er mange årsaker til at rein tapes, hvorav de viktigste er rovvilt, sykdom, ulykker, tyveri og ugunstige vær- og beiteforhold. I samtlige reinbeiteområder oppgir næringen at rovvilt står for den klart største andelen av de totale tapene. Hovedårsaken til at reindriftnæringen er spesielt utsatt for rovvilttap, er at rein er det eneste beitedyret som finner sin næring i utmark hele året. Dette innebærer at driftsformen i seg selv gir økt tapsrisiko, og det gjør reindriftnæringen spesielt sårbar ved økning i rovviltstammene. Det finnes få tapseforebyggende tiltak som er effektive for reindriften. Tiltakene er ofte kostnadskrevende, og de kommer ofte i konflikt med reindriften tradisjonelle driftsmåter. Fremtidens rovviltforvaltning må legge til rette for å opprettholde en bærekraftig reindrift basert på næringens tradisjonelle driftsmåter.

Figur 6.3.1 viser samlede tap av rein i driftsåret 2016/2017 (oppgitte tap) fordelt etter tapsårsak. Pga. at opplysningene er hentet fra Melding om reindrift presenteres de for driftsåret i denne figuren.

Figur 6.3.1 Oppgitte tap av rein i driftsåret 2016/17, fordelt etter tapsårsak (prosent)

Av figuren går det fram at rovvilt er hovedårsak til tapene, og andelen oppgitte rovvilttap for reinbeiteområdene samlet er 89 % av de oppgitte totale tapene. Det fremgår også av figuren at andelen oppgitte rovvilttap i driftsåret 2016/2017 er størst i Nordland og Nord-Trøndelag, med oppgitt rovvilttap på hhv. 93 % og 94 % av totalt oppgitte tap.

Tabell 6.3.1 viser utviklingen i oppgitte rovvilttap i forhold til totale oppgitte tap for driftsårene i perioden 2012/2013-2016/2017.

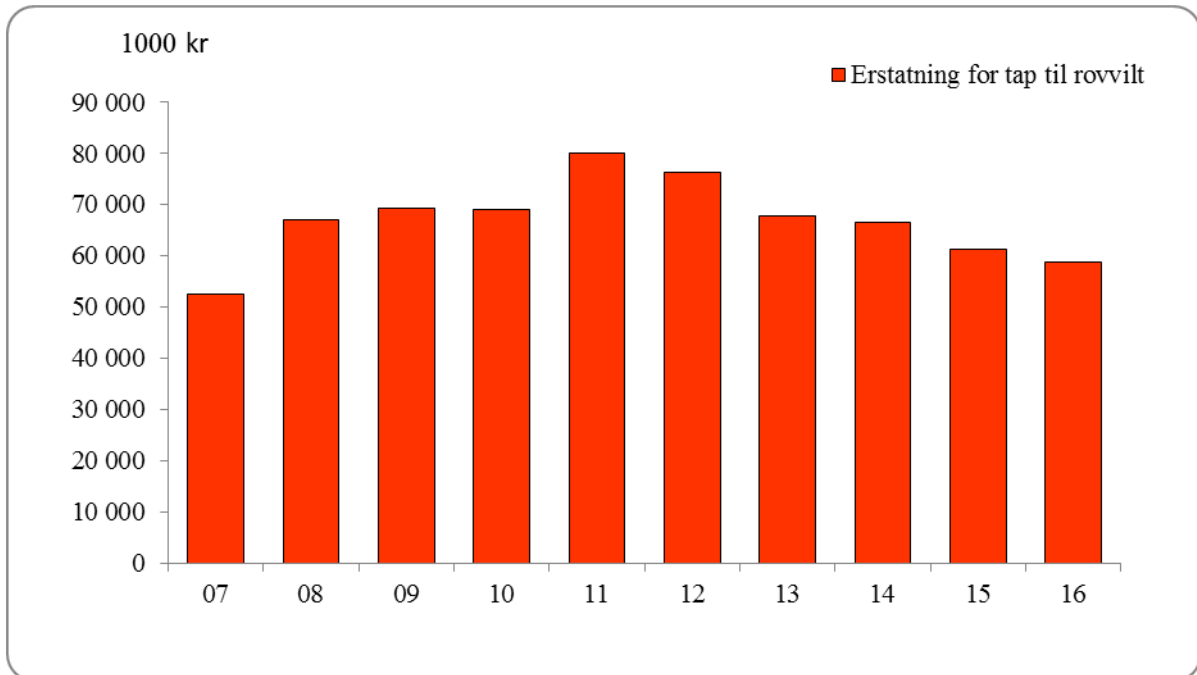
Tabell 6.3.1 Oppgitte rovvilttap i forhold til oppgitte totale tap (prosent)

Reinbeiteområde	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Øst-Finnmark	81 %	82 %	84 %	87 %	88 %
Vest-Finnmark	87 %	84 %	83 %	85 %	88 %
Finnmark	84 %	83 %	84 %	86 %	88 %
Troms	89 %	87 %	88 %	90 %	89 %
Nordland	93 %	89 %	90 %	91 %	93 %
Nord-Trøndelag	94 %	93 %	94 %	94 %	94 %
Sør-Tr./ Hedmark	86 %	81 %	79 %	81 %	84 %
Tamreinlag	86 %	56 %	57 %	75 %	53 %
Totalt	86 %	84 %	85 %	87 %	89 %

Av tabellen framgår det at andelen oppgitte rovvilttap totalt er på 89 % av de samlede tapene, en litt økt andel fra fjoråret.

Erstatningsutbetalinger for rovvilttap

Figur 6.3.2 viser utviklingen i utbetalte rovvilterstatninger fra Miljødirektoratet i den siste tiårsperioden.

Figur 6.3.2 Utbetalte rovvilterstatninger til reindriftnæringen i perioden 2015-2016 (2016 kroner)

Det går fram av figuren at erstatningsutbetalingene var lavest i sammenligningsperioden i 2007 (52,5 mill. kr.) og høyest i 2011 (80,0 mill. kr.). Det er vanskelig å dokumentere tap av rein til rovvilt, og dokumentasjonskravet er strengt. Dokumentasjonsandelen for rovvilttap er dermed lav. Det er i første rekke sannsynliggjorte tap som erstattes. Økningen i erstatningene etter 2006 skyldes økende rovvilttap, men kanskje i enda sterkere grad at dokumentasjon av tap gjennom forskningsprosjekter og utredninger i tapsutsatte områder har gitt økt aksept for sannsynliggjorte tap. Erstatningssatsene har også økt i perioden.

Tabell 6.3.2 viser erstattede rovvilttap i forhold til oppgitte rovvilttap. Tallene for driftsåret 2016/2017 var ikke klare innen tidsfristen for ferdigstillelse av Totalregnskapet, tabellen er derfor uendret fra forrige års publikasjon.

Tabell 6.3.2 Erstattede rovvilttap i forhold til oppgitte rovvilttap (prosent)

Reinbeiteområde	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Øst-Finnmark	23 %	30 %	16 %	23 %	25 %
Vest-Finnmark	13 %	17 %	17 %	12 %	19 %
Finnmark	18 %	22 %	17 %	16 %	21 %
Troms	51 %	44 %	39 %	42 %	41 %
Nordland	46 %	49 %	47 %	44 %	47 %
Nord-Trøndelag	55 %	51 %	50 %	49 %	48 %
Sør-Tr./ Hedmark	41 %	34 %	42 %	41 %	45 %
Tamreinlag	16 %	35 %	38 %	56 %	51 %
Totalt	25 %	28 %	24 %	24 %	29 %

Fra og med driftsåret 2014/2015 kunne erstatningsutmålingen ta hensyn til hvorvidt siidaandelen har fulgt opp sine pålegg om forholdsmessig reduksjon av reintallet. Dette er først og fremst aktuelt for siidaandeler i Finnmark. Et ulovlig høyt reintall vil anses som et brudd på reindriftsloven, noe som kan føre til avkortning eller bortfall av rovvilterstatningen. En eventuell avkortning vurderes av fylkesmannen i sin saksbehandling av erstatningssøknadene, men det skal da vurderes hvorvidt det er en årsakssammenheng mellom siidaandelens overtredelse av reindriftsloven og rovvilttapet. Dyr som er dokumentert tapt til rovdyr, skal uansett erstattes fullt ut uten eventuell avkortning.

Forebyggende og konfliktdempende tiltak i forhold til rovvilt

Økonomisk utvalg kommenterer her kort de tiltakene som fylkesmannen har gitt økonomisk støtte til siste år. Formålet med tilskuddsordningen er å sikre iverksettelse av effektive tapsforebyggende tiltak for å begrense de skadene rovvilt kan forårsake på produksjonsdyr. Tiltak mot rovvilt er ressurskrevende mht. naturmessige begrensninger, men det er visse typer tiltak som har effekter i perioder av driftsåret. Vinter- og vårperioden er da viktig, og tiltak som har vært gjort i forbindelse med denne perioden er utvidet tilsyn i kombinasjon med foring i området. Jf. tabell 4.2.6 er dette det tiltaket som har hatt mest oppslutning i alle områder, og de som har gitt tilbakemeldinger om tiltaket melder om reduserte tap. Andre gjennomførte tiltak er kalving i gjerde, tidlig slakting, flytting av rein fra kritiske områder og akutte tiltak. Utvidet tilsyn alene skal ikke støttes økonomisk, men kan støttes i kombinasjon med andre tiltak. Til tross for bevilgninger fra myndighetene til rovviltregionene melder fylkesmennene at det burde kommet inn flere søknader om tiltak fra utøverne. For at tilskudd skal kunne gis må det omsøkte tiltaket ha en direkte taps- og forebyggende effekt.

6.4 Erstatninger

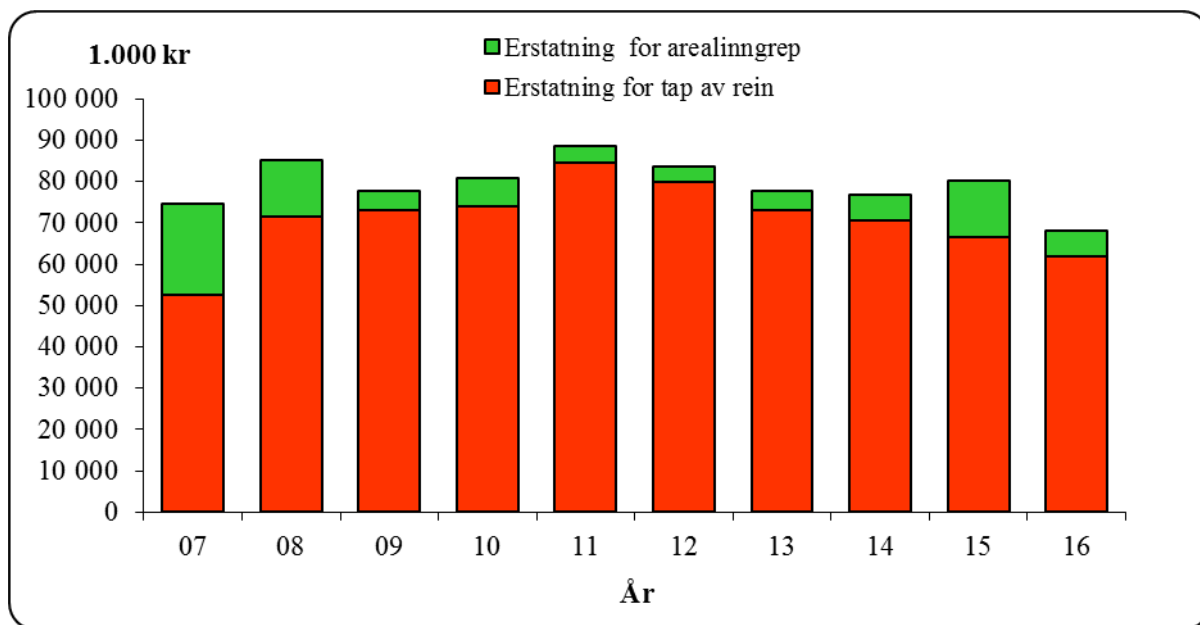
I totalregnskapet grupperes erstatningene i postene erstatninger for tap av dyr og erstatninger for arealinngrep.

Figur 6.4.1 viser utviklingen for erstatningsutbetalingene i perioden fra 2007 til 2016. De totale utbetalingene økte mye i perioden 2006 – 2008, for deretter å stabilisere seg noe på et høyere nivå enn tidligere. Vi ser også at erstatninger for arealinngrep i perioden 2006-2008 utgjør en større andel av de totale utbetalingene enn i perioden for øvrig.

Reduksjonen på de totale erstatningsutbetalingene i 2009 kommer som en følge av lavere utbetalinger for arealinngrep. Det gjøres imidlertid oppmerksom på at tallene er usikre, da andel leverte distriktsregnskap og hvem som leverer disse, varierer fra år til år. Vi ser imidlertid at arealerstatningene har holdt seg forholdsvis stabile i årene etter 2009.

Figuren viser at erstatning for tap av rein utgjør den klart største andelen av de totale erstatningsutbetalingene, og at det spesielt i 2007, 2008 og 2011 har vært en stor økning i erstatninger knyttet til tap av rein. Fra 2011 til 2014 var de totale erstatningsutbetalingene nedadgående.

I 2015 økte i erstatningsutbetalinger for arealinngrep, noe som medførte en økning i de totale utbetalingene. I 2016 er det registrert reduksjon i erstatninger for arealinngrep, samt en liten reduksjon i utbetalingene for tap av rein. .

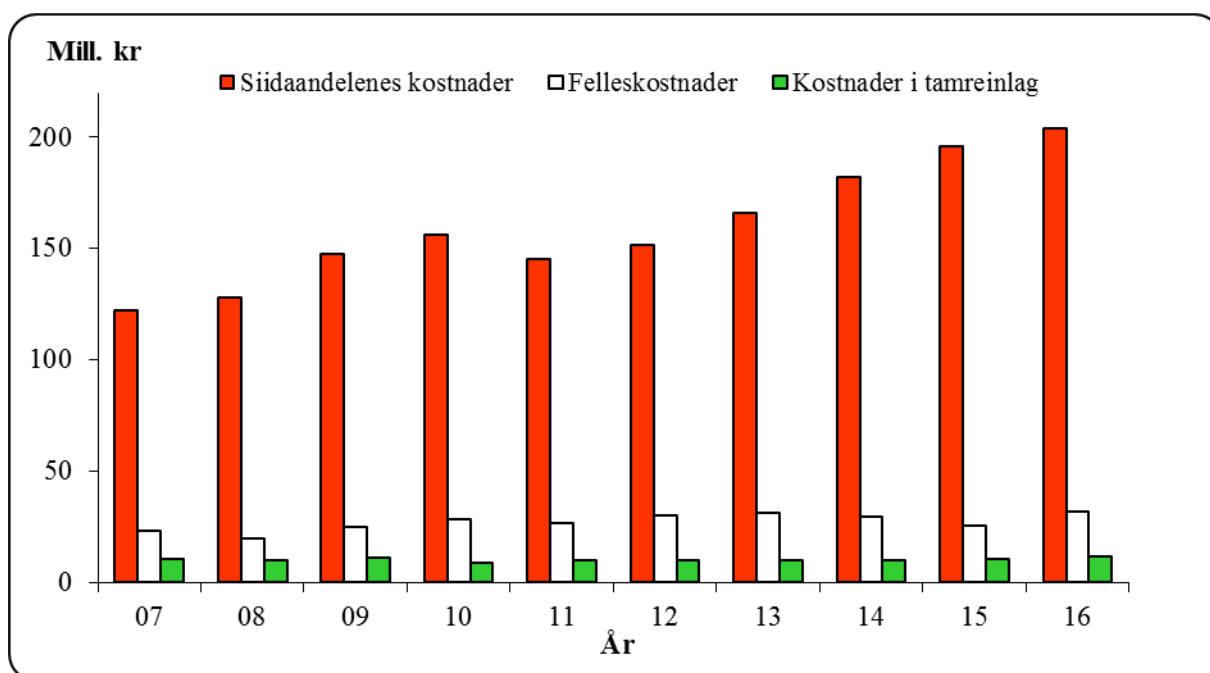

Figur 6.4.1 Erstatninger i perioden 2007-2016 (2016-kroner)

6.5 Kostnader

Totale kostnader

De totale kostnadene er summen av siidaandelenes kostnader, felleskostnader (distrikter, fond mv.) og kostnader i tamreinlag. Figur 6.5.1 viser utviklingen for hver av disse kostnadsgruppene.

Figur 6.5.1 Kostnadsutviklingen i reindriftnæringen i perioden 2007-2016 (2016-kroner)

Utviklingen på siidaandelenes kostnader viser en relativt stor økning fra starten av perioden og til i dag. I 2011 ser vi at både siidaandelene og distriktene har redusert sine kostnader. Reduksjonen hos siidaandelene dette året kan i store trekk tilskrives reduksjon i fremmedtjenester, utstyr, kjøretøy/maskiner samt bygninger/anlegg. Også hos distriktene var disse utgiftene kuttet ned, men i tillegg var postene varekjøp og frakt/transport betydelig redusert. Samtlige av disse kostnadene er i stor grad knyttet til drift og aktivitet, i motsetning til mange av de øvrige kostnadstypene som løper uavhengig av dette (forsikring, avskrivninger, administrasjon etc.). Slakteuttaket i 2011 var betydelig lavere enn i 2010, og som tidligere nevnt følger de totale kostnadene slakteuttaket i stor grad. Reduksjonen knyttes til postene varekjøp, avskrivninger og diverse.

Generelt er avskrivninger, kjøretøy/maskiner, utstyr og varekjøp en stor del av kostnadsbildet gjennom hele perioden.

Av områdene/sonene er det Polmak/Varanger (11 %), Kautokeino midt (12 %) og Nordland (14 %) som står for den største andelen av de totale kostnadene. Til sammenligning kan nevnes at Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og tamreinlagene til sammen står for 15 % av de totale kostnadene, med hhv. 6 %, 5 % og 4 %.

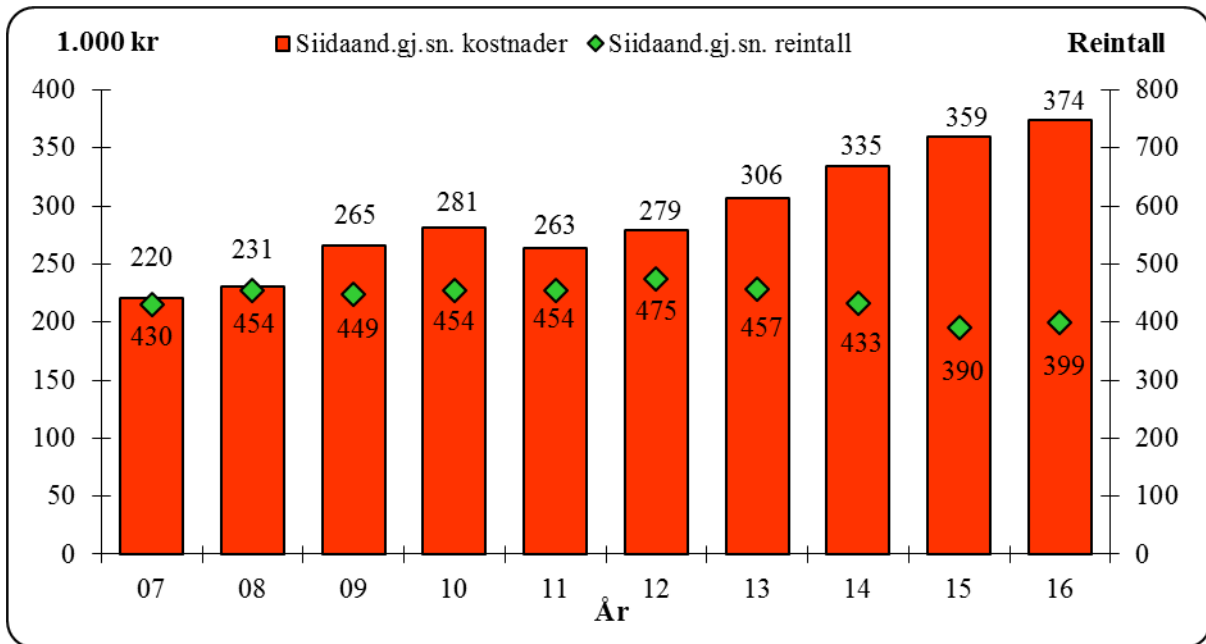
Tamreinlagenes kostnader har variert noe, men omfanget av disse kostnadene er såpass små at det utgjør lite i det totale kostnadsbildet. Ettersom tamreinlagenes kostnader ikke har noen klare fellesnevner og markante endringer, ses det bort fra disse når de totale endringene skal forklares. I det følgende beskrives derfor bare kostnadsutviklingen for siidaandelene og distriktene nærmere.

For regionale forskjeller henvises det til kapittel 4.4.

Siidaandelenes kostnader

Figur 6.5.2 viser siidaandelenes gjennomsnittskostnader målt i faste kroner for perioden 2007-2016. Det fremgår av figuren at i sammenligningsperioden var siidaandelenes gjennomsnittskostnader lavest i 2007 (220 000 kr.), og er høyest i 2016 (374 000 kr.).

Figur 6.5.2 viser også at gjennomsnittlig reintall per siidaandel har variert i perioden, men tallet er nå nede på 399 dyr.

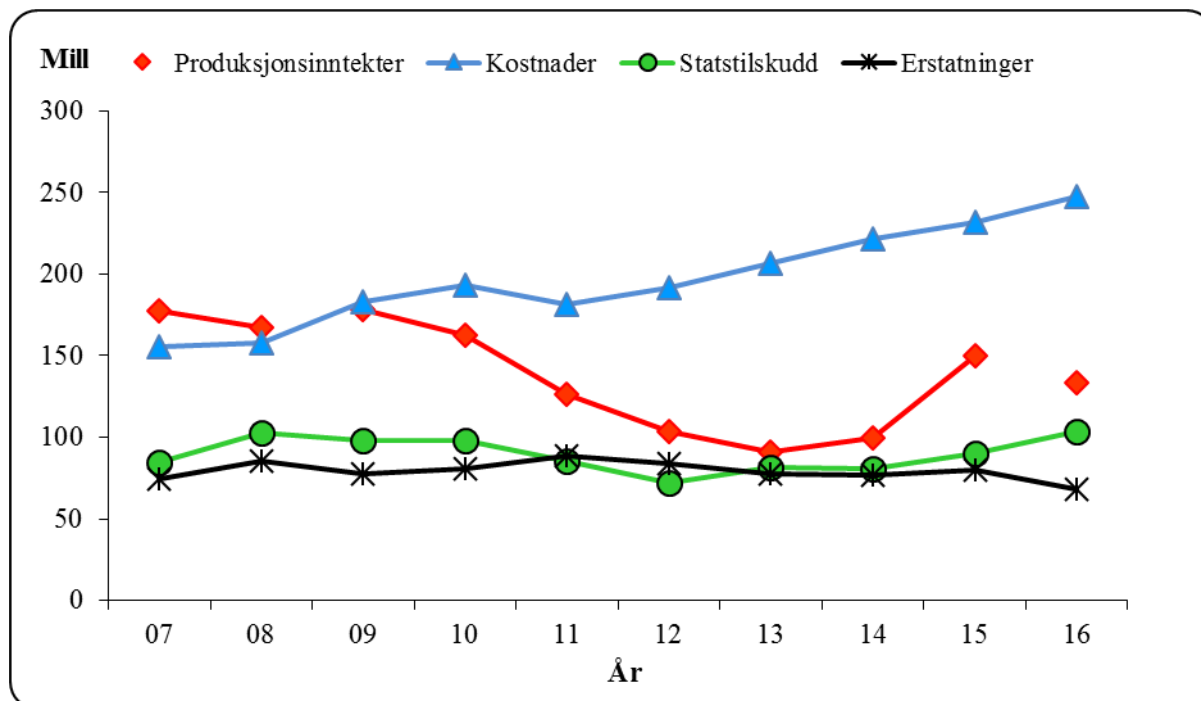
Figur 6.5.2 Utvikling i siidaandelenes gjennomsnittlige kostnader (søyler) (2016-kroner) og siidaandelenes gjennomsnittlige reintall

Felleskostnader

Etableringen av distriktstilskuddet var med på å legge grunnlaget for at distriktene kunne opptre som egne økonomiske enheter med blant annet felles investeringer. Ordningen må ses i sammenheng med avtalepartenes ønske om å stimulere til felles ressursbruk innen reinbeitedistriktene. Distriktenes felleskostnader finansieres nå ved ulike statstilskudd, avgifter til distriktskassen betalt av de ulike eierne og diverse felles fond. Det kan ikke påvises noen sikker sammenheng mellom overføringer og kostnadsnivå innenfor den siste tiårsperioden. Etter en reduksjon i felleskostnadene fra 2010 til 2011, økte de igjen i 2012 og 2013. Fra 2013 til 2015 ble felleskostnadene redusert med 15 %, mens de fra 2015 til 2016 økte med 31 %.

6.6 Vederlag til arbeid og egenkapital

Figurene 6.6.1 og 6.6.2 viser utviklingen for henholdsvis hovedpostene i reindriftens totalregnskap og vederlag til arbeid og egenkapital i perioden 2007-2016.

Figur 6.6.1 Utvikling i størrelsen på en del hovedposter i reindriftens totalregnskap (2016-kroner) (Produksjonsinntekter er kjøttinntekter korrigert for endringer i livdyrverdien)

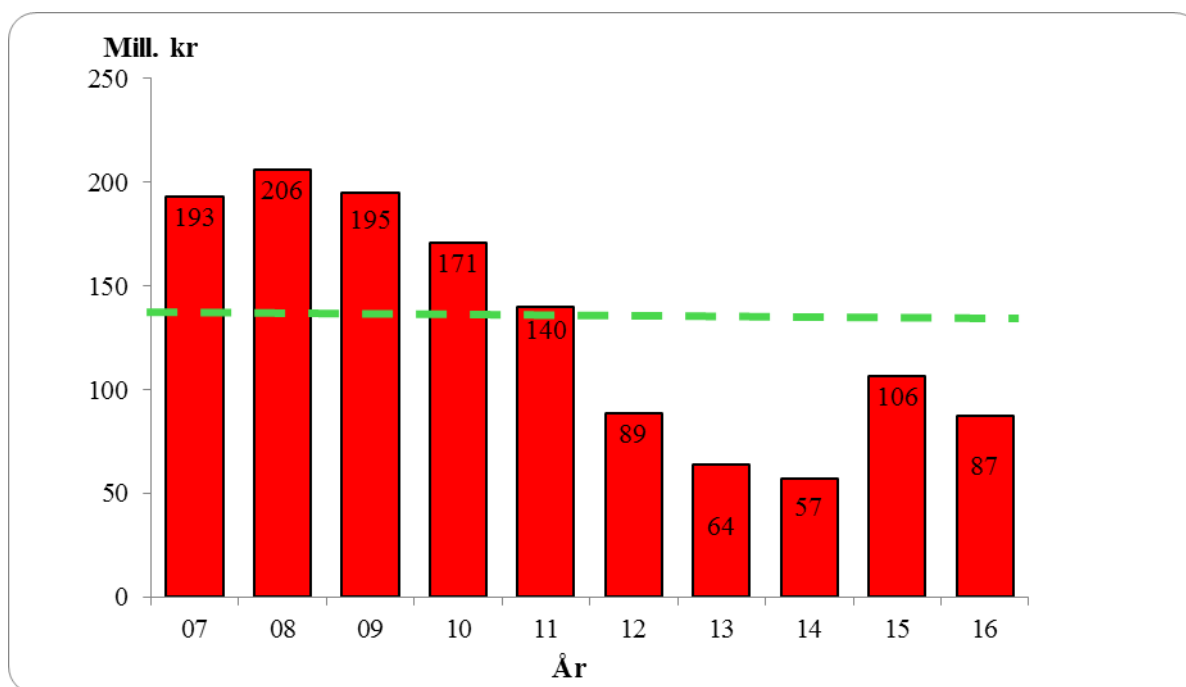
Det går frem av figur 6.6.1 at statstilskuddene, etter å ha hatt en liten topp i 2008, var jevnt nedadgående til og med 2012. I de påfølgende årene økte statstilskuddene.

Erstatningene var stort sett økende fra 2007 til 2011, med unntak av en reduksjon i 2009 som følge av reduksjon i erstatning for arealinngrep. I 2012 og 2013 ser vi en liten reduksjon, hovedsakelig som følge av reduksjon i erstatning for rein tatt av rovvilt. Erstatningene økte litt i 2015, før de igjen gikk ned i 2016. Fra 2015 til 2016 er både erstatning for arealinngrep og tap av rein blitt redusert.

Kostnadsøkningen fra 2006 til 2010 ansees å ha sammenheng med generell prisøkning, og økningen i slaktevolum. I 2011 var det både en reduksjon i slaktekvantum, samt reduserte utgifter på spesielt postene varekjøp og utstyr, som medførte den totale reduksjonen. I 2012 var det en liten økning i slaktekvantum, og kombinert med høyere slaktepriser medførte dette en økning i kostnadene. Bakgrunns materialet viser også at næringen har hatt økte kostnader i 2012 knyttet til utstyr, sammenlignet med tidligere år. For perioden 2013 til 2016 er det en ytterligere økning i kostnadene, blant annet som følge av en økning i varekjøp, kjøretøy og maskiner, samt avskrivninger.

Produksjonsinntektene – dvs. kjøttinntektene korrigert for endringer i den samlede livdyrverdien – er den av postene i figur 6.6.1 som har variert mest. Det henvises til kapittel 3.2 for nærmere omtale av priser og verdi av kjøttproduksjonen.

Det henvises til kapittel 8 for nærmere omtale av utviklingen i totalregnskapets hovedposter i den siste tiårsperioden.

Figur 6.6.2 Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital. (2016-kroner)

Figur 6.6.2 viser at vederlag til arbeid og egenkapital var på sitt klart høyeste nivå i sammenligningsperioden i 2008. Økningen fra 2005 til 2006 skyldes i hovedsak høye erstatningsutbetalinger, mens man i 2007 og 2008 hadde en forholdsvis stor økning i både kjøttinntektene og erstatninger. Reduksjonen i 2009 har sammenheng med reduksjon i statstilskudd og erstatninger, samtidig som det totale kostnadsnivået har økt. Reduksjonen i 2010 har sammenheng med lavere priser og en vedvarende økning i kostnadene, mens årsaken i 2011 må sies å være lavere slaktekvantum og priser, i tillegg til et derav lavere tilskuddsnivå. I 2012 er vederlaget redusert som følge av reduksjon i samtlige inntektsposter og ny økning i kostnadene. Vederlaget er ytterligere redusert i 2013 på grunn av reduksjon i inntekter og erstatninger, redusert i livdyrverdi, samt betydelig økning i siidaandelens kostnader. I 2014 økte både inntekter og tilskudd, men kostnadene økte tilsvarende og man blir dermed liggende på omtrent samme nivå som i 2013. I 2015 økte vederlaget til arbeid og egenkapital øker med 85 % sammenlignet med 2014. Dette kom som en kombinasjon av økning i både kjøttinntekter, erstatninger og tilskudd. I 2016 reduseres vederlaget til arbeid og egenkapital med 18 % på grunn av reduksjon i kjøttinntektene, inntektene og erstatningene, samt økte kostnader. Gjennomsnittlig vederlag til arbeid og egenkapital i perioden er på 131 mill. 2016-kroner.

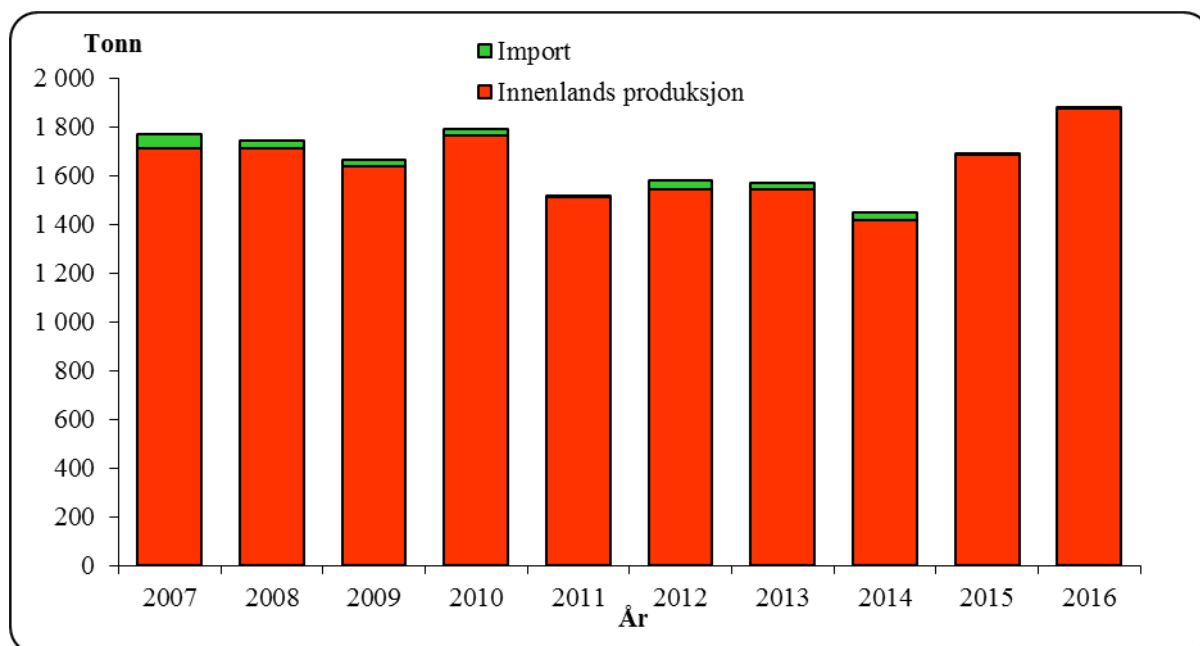
6.7 Markedsforhold

Produksjon av reinkjøtt utgjør under 1 % av den totale produksjonen av rødt kjøtt i Norge. I den siste tiårsperioden er det årlig slaktet mellom 1.300 og 1.900 tonn norsk rein ved registrerte slakterier. All innenlandsk slakting av rein, med unntak av slakt til privat forbruk og omsetning, skjer ved registrerte slakterier. I kalenderåret 2016 var det 19 norske slakterier som innrapporterte slakting av norsk rein. Ingen av den utførte og innrapporterte slaktingen i

2016 ble utført ved finske slakteri. Til sammenligning var det i kalenderåret 2015 14 norske slakterier som innrapporterte slaktning av norsk rein og 0,7 % av den utførte og innrapporterte slaktingen ble utført ved finske slakteri.

Handel med reinkjøtt

Tidvis har tilgangen til innenlandsk produsert reinkjøtt vært mindre enn etterspørselen etter reinkjøtt i det norske markedet. Dette har til tider medført import av reinsdyrkjøtt. Figur 6.7.1 gir en oversikt over importen av reinkjøtt til det norske markedet de ti siste årene.

Figur 6.7.1 Fordeling mellom innenlandsk produksjon (slakt ved registrerte slakterier) og import i perioden 2007-2016 (tonn)

Tabellene 6.7.1 og 6.7.2 viser oversikter over henholdsvis import og eksport i den siste femårsperioden. Opplysningene er hentet fra Statistisk Sentralbyrås (SSB) statistikk over utenrikshandelen.

Tabell 6.7.1 Import av reinkjøtt de fem siste årene – gjelder all import, det vil si import både til full og redusert tollsats (tonn)

Import (tonn)	2012	2013	2014	2015	2016
0106.0010 - Levende rein	4	1	4	0	5
0208.9021 - Hele og halve skrotter	27	7	3	0	0
0208.9022 - Kjøttstykker med bein	0	1	1	1	1
0208.9029 - Utbeinet kjøtt	1	3	1	1	4
0210.9903 - Saltet, tørket, røkt etc.	0	0	0	0	0
Totalt	32	12	9	2	11

Det går frem av tabell 6.7.1 at det i 2016 hovedsakelig er levende rein og utbeinet kjøtt som importeres. Importen har vært fra Sverige.

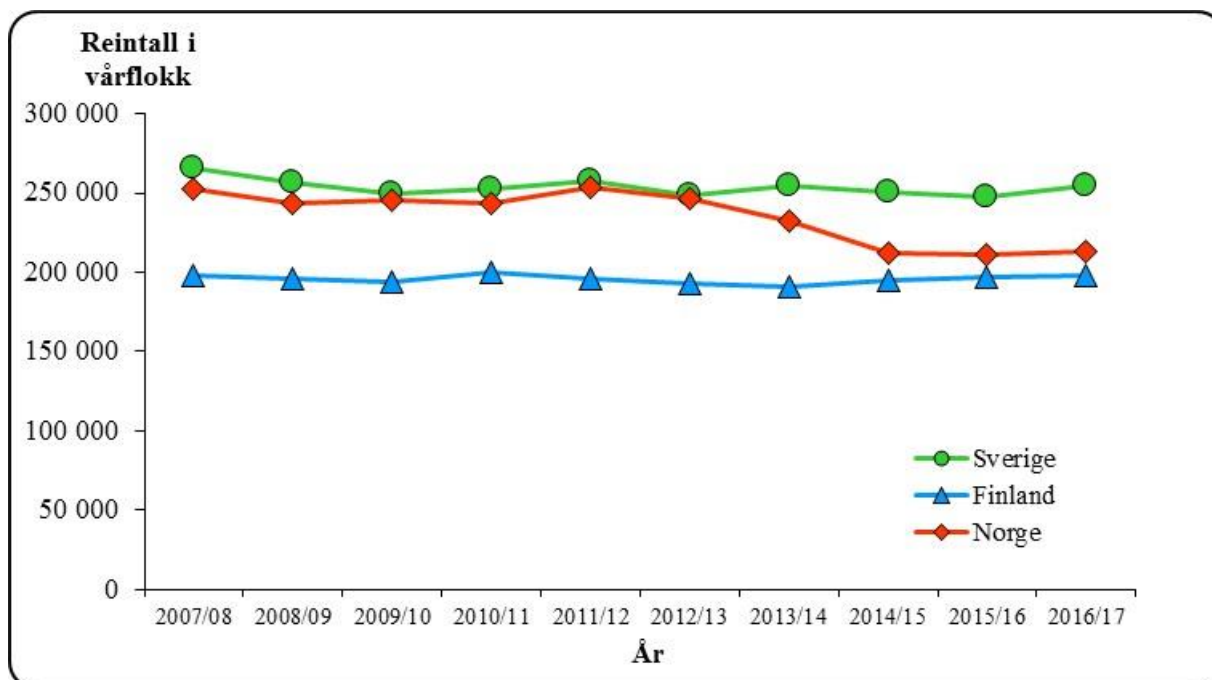
Tabell 6.7.2 Eksport av reinkjøtt de fem siste årene (tonn)

Eksport (tonn)	2012	2013	2014	2015	2016
0106.0010 - Levende rein	73	15	76	48	0
0208.9021 - Hele og halve skrotter	4	7	4	2	12
0208.9022 - Kjøttstykker med bein	0	0	18	0	0
0208.9029 - Utbeinet kjøtt	12	5	2	0	1
0210.9903 - Saltet, tørket, røkt etc.	1	0	0	0	0
Totalt	89	28	100	51	13

Tabell 6.7.2 viser at det frem til og med 2015 var små kvanta av reinkjøtt som eksportertes. Eksporten av levende rein var, ifølge SSB, dyr fraktet til Finland og Storbritannia. I 2016 var det ingen eksport av levende rein. I hovedsak var det hele og halve skrotter som ble eksportert til Sverige og Island.

Markedssituasjonen i Sverige og Finland

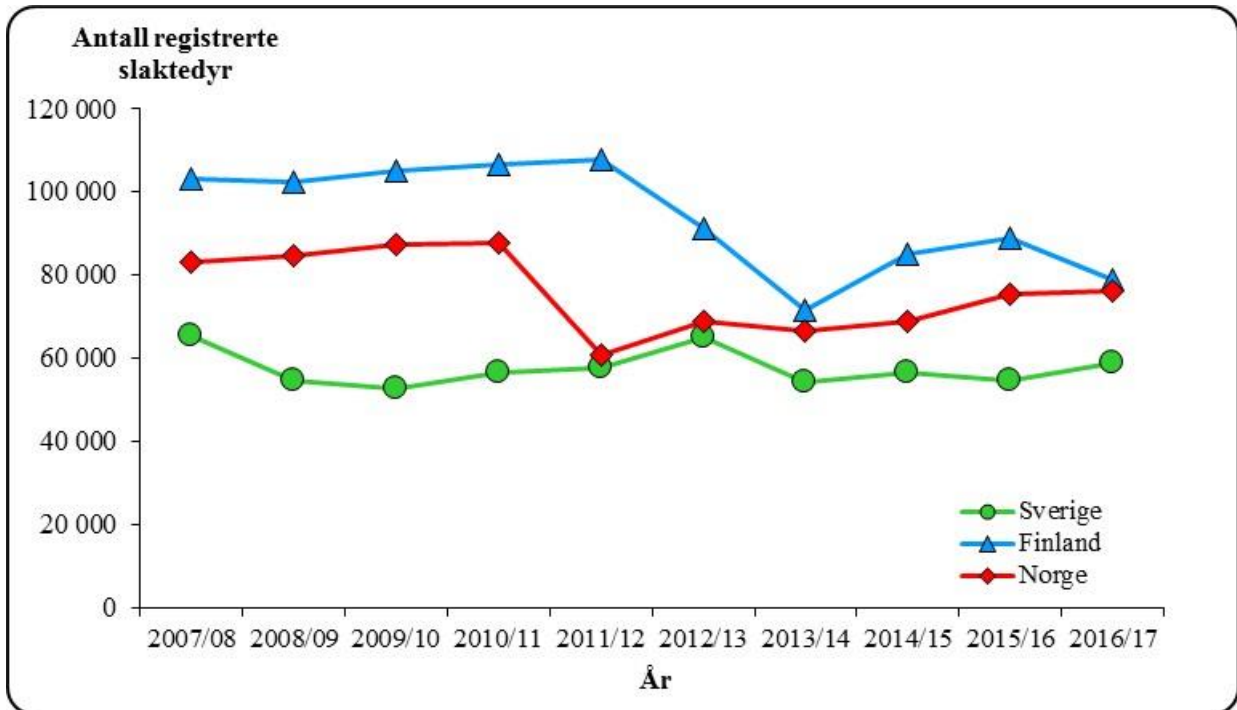
Figurene 6.7.2, 6.7.3 og 6.7.4 gir oversikt over utviklingen av reintall, slaktevolum og pris i våre to naboland den siste tiårsperioden, sammenlignet med tilsvarende tall for Norge. Det påpekes at det kan være forskjeller mellom landene når det gjelder metoder for utarbeidelse av statistikken, som gjør at tallene ikke nødvendigvis er direkte sammenlignbare. Økonomisk utvalg anser likevel at figurene er egnet til å presentere utviklingen innenfor hvert av landene i den siste tiårsperioden, og til å gi en samlet vurdering av tendensene.

Figur 6.7.2 Reintallsutviklingen i Sverige, Finland og Norge i den siste tiårsperioden

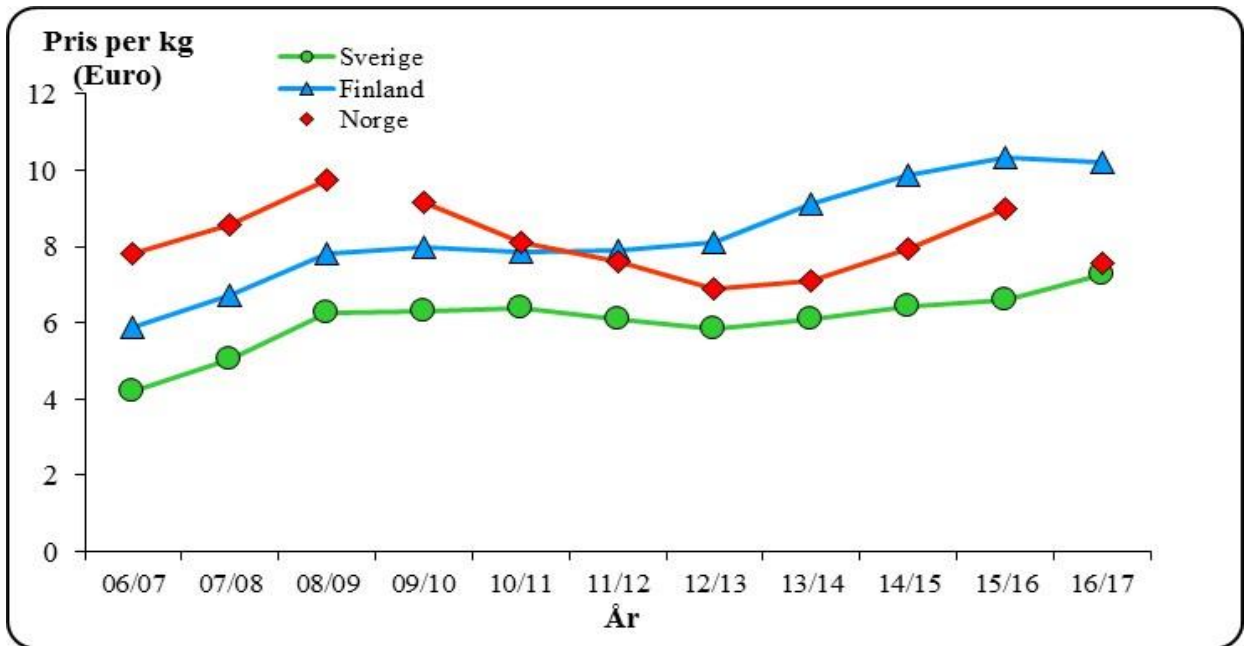
Det fremgår av figur 6.7.2 at Finland har det mest stabile reintallet gjennom hele perioden, og at Sverige ser ut til å ha stabilisert tallet de senere år. Norge har, med bakgrunn i reduksjonsprosessen, en stor reduksjon i reintallet sammenlignet med årene fram til og med 2011/2012.

Figur 6.7.3 viser at utviklingen når det gjelder totalt antall registrerte slaktedyr har vært varierende i perioden fra og med 2011/2012, spesielt i Finland og Sverige. Man ser også at antallet gjennom hele sammenligningsperioden har vært høyere i Finland enn i de to øvrige landene. I Norge ser vi at det i 2011/2012 var en stor reduksjon, og at antall slaktedyr i perioden etter har gått noe opp. Det gjøres oppmerksom på at det kan være variasjoner når det gjelder i hvilken grad slakt til privat forbruk og omsetning blir registrert i de tre landene. Dette har blant annet sammenheng med ulikheter i slakteristruktur og tilskuddsordninger. Konsekvensen er at figur 6.7.3 ikke nødvendigvis gir et fullt ut sammenlignbart bilde av utviklingen.

Figur 6.7.3 Totalt antall registrerte slaktedyr i Sverige, Finland og Norge

Figur 6.7.4 viser pris til reineier i Sverige, Finland og Norge i den siste tiårsperioden – målt i faste 2016-euro. Figuren viser blant annet at spesielt Finland har hatt en positiv utvikling helt siden 2006/2007, og at prisene her de siste årene har vært høyere enn nivået i både Norge og Sverige. Etter en prisøkning i både Norge og Sverige i perioden t.o.m. 2008/2009, har den for Norges del vært nedadgående i perioden etter – helt fram til og med 2012/2013. Vi ser at Sverige følger omtrent samme trend, men at utslagene ikke er fullt så store her. I tillegg til svingninger i markedet, kan prisøkningen og -reduksjonen i Norge imidlertid også ses i sammenheng med endringer når det gjelder avregning fra slakteriene. Rapporteringene derfra har også basert seg på for høye bruttopriser, noe som gir seg utslag i en reduksjon på prisen fra og med driftsåret 09/10. Fra 16/17 reduseres prisen i Norge som følge av at beregningen nå baserer seg på nettopris. Det henvises til kapittel 3.2 for nærmere omtale av prisundersøkelsen og konsekvenser.

Figur 6.7.4 Pris til reineier i Sverige, Finland og Norge i den siste tiårsperioden (pris per kg, 2015-euro)

7. Husholdsinntekter for reindriftsfamilier

7.1 Inntekter utenfor reindriftsnæringen

Mange reindriftsfamilier henter deler av inntekten sin utenfor reindriftsnæringen. Utvalget legger derfor også fram reindriftsfamilienes beregnede totale brutto lønns-, pensjons- og renteinntekter fra andre sektorer, samt deres inntekter fra annen næringsvirksomhet (heretter kalt "sum lønn med videre utenfor reindriften").

Grunnlag for beregningene av de nevnte inntektspostene er datamateriale fra selvangivelser og næringsoppgaver. Disse tar primært sikte på å gi svar på kostnads- og kapitalforhold i næringen.

I beregningene er det skilt mellom siidaandelslederens og ektefellens inntekt. Samboere med felles barn og/eller felles formuesforhold er her regnet som ektefeller.

Mens man tidligere korrigerer sum inntekter i forhold til antall mottatte regnskap, legges nå samtlige utøveres (innehavere og ektefeller) selvangivelser til grunn for beregningene. Gjennomsnittsinntektene er beregnet på grunnlag av antall leverte selvangivelser innenfor hvert reinbeiteområde, mens totaltallene er beregnet i forhold til totalt antall siidaandeler i hvert enkelt reinbeiteområde.

Lønnsinntekter er som hovedregel korrigerer for arbeidsinntekter, som er lønn til reindriftsutøvere som er med i tellekorpene ved tellinger. I tabell 7.1.2 er imidlertid ikke lønnsinntektene korrigerer for arbeidsinntekter. Årsaken til dette er at bakgrunns materialet ikke gir grunnlag for å fordele arbeidsinntektene etter siidaandelslederens sivile status (gift/samboende eller ugift).

Tabell 7.1.1 Sum lønn m.v. utenfor reindriften i 2016, 2015 og 2014 (1 000 kr)

Reinbeite- område	Gjennomsnitt per siidaandel			Totalt		
	Hovedeier	Ektefelle	Samlet	2016	2015	2014
Polmak/ Varanger	266	166	432	19 013	17 687	17 048
Karasjok	238	175	412	50 301	42 807	40 151
Øst-Finnmark	245	173	418	69 314	60 493	57 199
Vest- Finnmark	143	211	354	75 124	77 205	75 825
Troms	250	180	430	21 919	16 921	19 898
Nordland	172	197	369	15 498	13 842	13 504
Nord-Tr.lag	134	190	324	12 630	15 538	13 070
Sør-Tr./ Hedmark	65	202	267	8 279	9 510	13 522
Totalt	182	193	375	202 764	193 510	193 017

Tabell 7.1.1 viser at sum lønn m.v. utenfor reindriften utgjør 202,8 mill. kr. i 2016 (193,5 mill. kr. i 2015).

Som i 2014 og 2015 er dermed lønnsinntektene utenom næringen høyere enn kjøttinntektene i reindriftsnæringen, som i 2015 var på 145,4 mill. kr. Sum lønn m.v. utenfor reindriften er fordelt med 182 000 kr. for siidaandelsledere og 193 000 kr. for ektefeller. Endringen fra 2015 til 2016 var størst i Karasjok som hadde en økning på 18 % og Nord-Trøndelag som hadde en reduksjon på 19 % sammenlignet med 2015.

Polmak/Varanger skiller seg ut med høyest gjennomsnittlig sum lønn m.v. utenfor næring for innehaver, mens Sør-Trøndelag/Hedmark og Vest-Finnmark har høyest sum lønn m.v. utenfor reindriften for ektefeller. Gjennomsnittlig sum lønn m.v. per siidaandel varierer fra 267 000 kr. i Sør-Trøndelag/Hedmark til 432 000 kr. i Polmak/Varanger.

Tabell 7.1.2 viser en oversikt over gjennomsnittlig sum lønn m.v. utenfor reindriften for innehaver, ektefelle og samlet for siidaandelen for de av innehaverne som har ektefeller, samt for innehavere som ikke har ektefeller.

Tabell 7.1.2 Sum lønn m.v. utenfor reindriften i 2016 for siidaandelsledere med ektefeller og siidaandelsledere uten ektefeller (1 000 kr)

Reinbeiteområde	Gjennomsnitt per siidaandel			Innehavere uten ektefeller
	Innehavere med ektefeller/samboer		Samlet	
	Leder	Ektefelle		Leder
Polmak/Varanger	398	431	828	183
Karasjok	263	537	800	226
Øst-Finnmark	303	505	808	215
Vest-Finnmark	154	452	606	159
Troms	356	437	793	176
Nordland	161	459	620	181
Nord-Trøndelag	127	337	464	143
Sør-Tr./Hedmark	59	276	335	80
Totalt 2016	197	437	634	180
<i>Totalt 2015</i>	<i>168</i>	<i>415</i>	<i>584</i>	<i>179</i>

Det går frem av tabell 7.1.2 at ektefellene står for den klart største andelen av inntektene som hentes utenfor næringen. Tabellen viser for øvrig at gjennomsnittlige inntekter utenfor reindriften har økt fra 2015 til 2016 både for gifte/samboende innehavere og ektefeller, og for enslige innehavere.

Tabell 7.1.3 Gj.sn sum lønn m.v. utenfor reindriften i 2016 (1 000 kr. per siidaandel)

Reinbeite- område	Lønn	Pensjoner	Annen næringsinnt.	Renter	Totalt
Polmak/Varanger	310	42	15	66	432
Karasjok	332	38	5	38	412
Øst-Finnmark	326	39	8	45	418
Vest-Finnmark	308	36	1	9	354
Troms	347	63	12	8	430
Nordland	286	77	2	4	369
Nord-Tr.lag	242	62	5	15	324
Sør-Tr./Hedmark	217	38	5	7	267
Totalt	306	45	5	20	375
Prosent	82 %	12 %	1 %	5 %	100 %

Tabell 7.1.3 viser at lønn er den største inntektskilden utenfor næringen (82 %). Deretter følger pensjoner (12 %), renter (5 %) og andre næringsinntekter (1 %). Gjennomsnittlig lønnsinntekt utenfor reindriftsnæringen utgjør 306 000 kr. per siidaandel i samisk reindrift i 2016 (2015: 287 000 kr).

Siidaandelsleders samlede inntekt utenom næring er fordelt med 70 % på lønn, 18 % på pensjoner, 2 % på andre næringsinntekter og 10 % på renteinntekter. Den tilsvarende fordelingen for ektefeller er 92 %, 6 %, 0 % og 1 %. Det er altså en større andel lønnsinntekter blant ektefeller enn blant innehavere.

Tabell 7.1.4 viser en oversikt over fordelingen av kvinnelige og mannlige siidaandelsledere som har lønns- og/eller næringsinntekter utenfor reindriften. Tabell 7.1.5 viser tilsvarende data for ektefeller. Det gjøres oppmerksom på at pensjoner og renter ikke er medregnet i tabellene 7.1.4 og 7.1.5.

Tabell 7.1.4 Andel kvinnelige og mannlige siidaandelsledere som har lønns- og/eller næringsinntekter utenfor reindriften i 2016 (prosent)

Reinbeite- område	Kvinner	Menn	Inntekt < 200 000		Inntekt ≥ 200 000	
			Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Polmak/Varanger	86 %	53 %	17 %	63 %	83 %	38 %
Karasjok	91 %	68 %	15 %	72 %	85 %	28 %
Øst-Finnmark	89 %	65 %	16 %	71 %	84 %	29 %
Vest-Finnmark	95 %	72 %	28 %	83 %	72 %	17 %
Troms	62 %	63 %	0 %	67 %	100 %	33 %
Nordland	67 %	61 %	25 %	68 %	75 %	32 %
Nord-Tr.lag	100 %	66 %	29 %	90 %	71 %	10 %
Sør-Tr./Hedmark	86 %	61 %	83 %	100 %	17 %	0 %
Totalt 2016	85 %	67 %	24 %	78 %	76 %	22 %
<i>Totalt 2015</i>	<i>85 %</i>	<i>69 %</i>	<i>30 %</i>	<i>80 %</i>	<i>70 %</i>	<i>20 %</i>

Tabell 7.1.4 viser at 85 % av de kvinnelige og 67 % av de mannlige siidaandelslederne har lønns- og/eller næringsinntekter utenfor reindriften i 2016. Videre viser tabellen at 24 % av de kvinnelige siidaandelslederne som har lønns- og/eller næringsinntekter utenfor reindriften,

tjener under 200 000 kr. 78 % av de mannlige siidaandelslederne som har lønns- og/eller næringsinntekter utenfor reindriften, tjener under 200 000 kr.

Tabell 7.1.5 Andel kvinnelige og mannlige ektefeller og samboere som har lønns- og/eller næringsinntekter utenfor reindriften i 2016 (prosent)

Reinbeite- område	Kvinner	Menn	Inntekt < 200 000		Inntekt ≥ 200 000	
			Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Polmak/Varanger	100 %	57 %	20 %	75 %	80 %	25 %
Karasjok	94 %	50 %	18 %	0 %	82 %	100 %
Øst-Finnmark	96 %	55 %	18 %	50 %	82 %	50 %
Vest-Finnmark	93 %	33 %	17 %	100 %	83 %	0 %
Troms	87 %	67 %	31 %	50 %	69 %	50 %
Nordland	100 %	100 %	44 %	0 %	56 %	100 %
Nord-Tr.lag	80 %	100 %	25 %	100 %	75 %	0 %
Sør-Tr./Hedmark	82 %	60 %	14 %	100 %	86 %	0 %
Totalt 2016	91 %	61 %	21 %	65 %	79 %	35 %
<i>Totalt 2015</i>	88 %	64 %	17 %	67 %	83 %	33 %

Det går frem av tabell 7.1.5 at 91 % av de kvinnelige og 61 % av de mannlige ektefellene og samboerne har lønns- og/eller næringsinntekter utenfor reindriften i 2016. Av kvinnene er det 79 % som tjener over 200 000 kr. og 21 % som tjener under 200 000 kr, mens hos de mannlige er det 35 % som tjener over 200 000 og 65 % som tjener under 200 000. På bakgrunn av tabell 7.1.5 kan en derfor trekke den konklusjonen at ektefellers og samboeres inntekter utenfor reindriftsnæringen er av stor betydning for siidaandelens økonomi. Dette gjelder i særlig grad bidraget fra kvinnelige ektefeller og samboere, ettersom det er en relativt høy andel av kvinnelige ektefeller og samboere som har til dels betydelige lønnsinntekter. Utvalget påpeker at disse inntektene også inneholder næringsinntekter fra duodji når inntekten overstiger 50 000 kr. og det leveres egen næringsoppgave. Da det er vanskelig å skille ut disse, blir de i dette tilfellet regnet som næringsinntekt utenfor reindriften, selv om det i realiteten er inntekt innenfor reindriften.

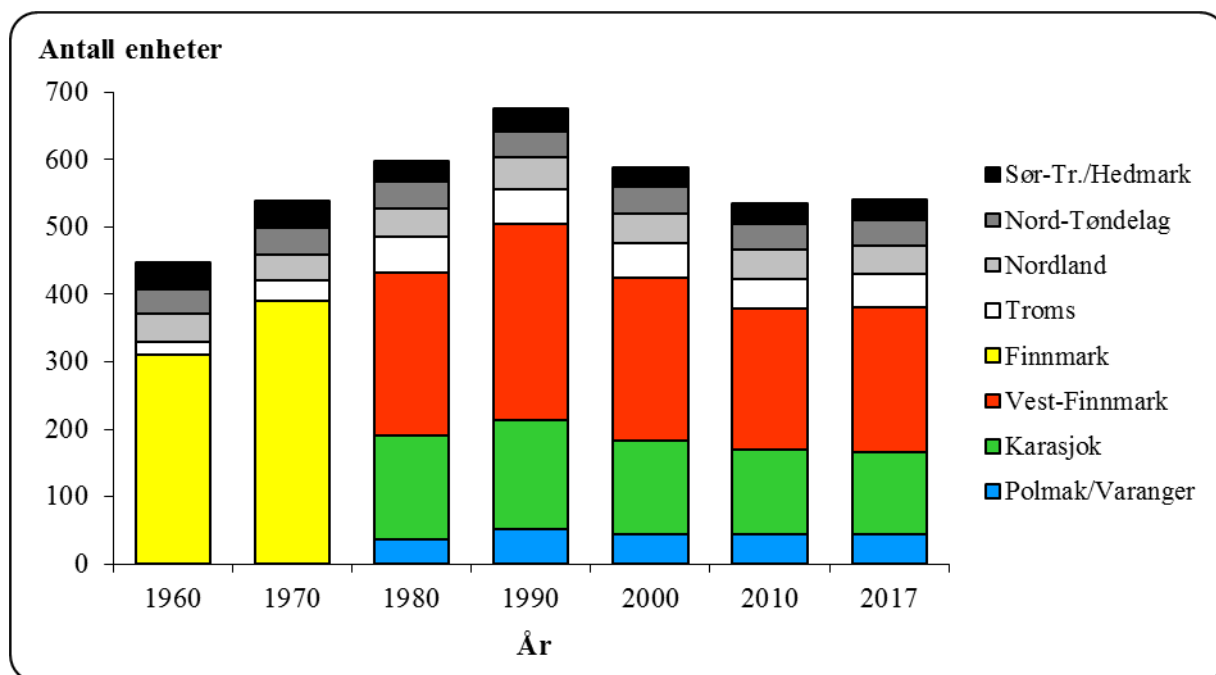
7.2 Strukturutvikling og sysselsetting

Strukturutvikling

Før reindriftsloven av 1978 trådte i kraft, ble begrepet familieenhet anvendt som enhet både i næringsstatistikken (eksempelvis antall rein per familieenhet) og i forvaltningen forøvrig. Dette var imidlertid ikke noe entydig begrep, og definisjonen på familieenhet varierte både over tid og fra reinbeiteområde til reinbeiteområde. Tallmaterialet gir derfor ikke noen presis beskrivelse av befolknings- og sysselsettingsnivået i næringen. Da den forrige reindriftsloven trådte i kraft i 1979, ble driftsenhet innført som grunnenhet. Heller ikke dette begrepet var entydig.

Fram til 1990 inneholder figuren også dem som beholdt sin driftsenhet selv om de hadde sluttet med reindrift. Fra 2000 er enheter med null rein fjernet fra oversikten. Den langsiktige utviklingen i antall enheter fra 1950 til 2015 er vist i figur 7.2.1. Selv om tallmaterialet har sine svakheter, gir det et visst uttrykk for endring i antall enheter. Siden begrepet siidaandel

erstattet begrepet driftsenhet som grunnenhet da den nye reindriftsloven trådte i kraft i 2007, er dette begrepet brukt når det gjelder tall fra og med 2007.

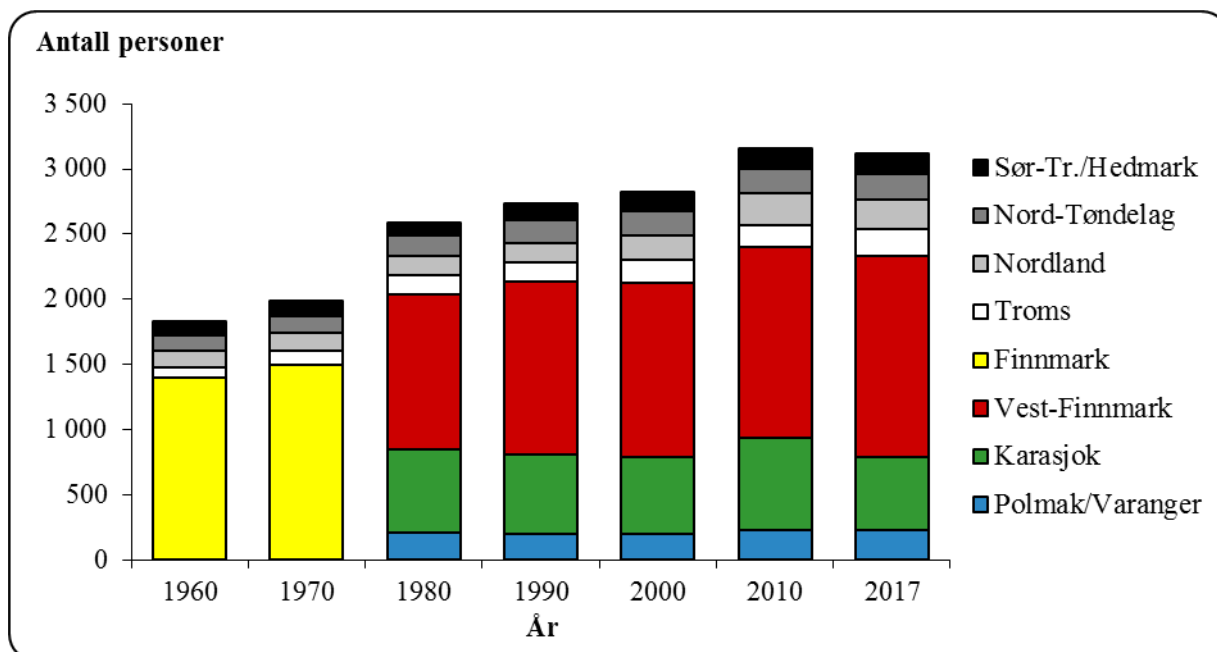
Figur 7.2.1 Antall enheter i samisk reindrift i perioden 1960-2017

I Finnmark økte antallet enheter med 195 fra 1960 til 1990. Fra 1980 til 1990 økte antall enheter i Finnmark med 73. Selv om det var et uttrykt ønske om å begrense etableringen av nye enheter på grunn av ressursituasjonen, hadde man så sent som i perioden 1985 til 1988 en økning på 44 enheter i Finnmark. Det meste av denne økningen var imidlertid en offisiell godkjenning av enheter som i realiteten allerede var etablert i Vest-Finnmark.

Figur 7.2.1 viser at det relativt sett var en sterkere vekst i antall enheter i Troms enn i Finnmark i perioden fra 1960 til 1990. Økningen må ses i sammenheng med overføringen av distrikter fra Nordland fylke til Troms reinbeiteområde. Dette gjaldt distrikter som ligger nord for Vestfjorden.

I tillegg til de refererte tallene var det i 1980-årene et betydelig antall reineiere som ønsket, men ikke fikk registrert egne enheter. En del av disse drev likevel reindrift, for eksempel i foreldrenes siidaandel.

Det usikre bakgrunns materialet gjør at det ikke er mulig å trekke detaljerte konklusjoner ut fra figur 7.2.1. Tallene viser imidlertid at det i perioden fra 1960 til 1990 var en betydelig økning i antall enheter med utkomme fra reindriften. Tendensen til vekst bekreftes også av tallmaterialet for antall personer tilknyttet næringen (jf. figur 7.2.2). I perioden fra 1990 til 1997 var det en til dels sterk reduksjon i antall enheter, mens antall personer knyttet til næringen holdt seg på et stabilt høyt nivå. Reduksjonen i antall enheter frem til 1997 kom særlig i Finnmark – som følge av Omstillingsprogrammet. Etter 1997 økte antallet siidaandeler, i hovedsak som følge av at enheter som hadde vært på omstilling kom tilbake til næringen. Selv om antall enheter nå er under nivået fra 1979, da reindriftsloven av 1978 trådte i kraft, ligger antall personer i næringen langt over nivået fra den tiden.

Figur 7.2.2 Antall personer i samisk reindrift i perioden 1960-2017

Tallmaterialet for antall personer i reindriften har også sine svakheter. Dette skyldes blant annet at det over tid har vært ulike oppfatninger av hvor stor grad av tilknytning til reindriften som kreves for å bli registrert i oversiktene. En annen forklaringsfaktor i denne sammenheng er at statusen ved å stå oppført i Melding om reindrift har variert over tid, på grunn av endringer i virkemidlene. Usikkerheten når det gjelder antall personer er imidlertid mindre enn usikkerheten når det gjelder antall enheter (gjelder spesielt eldre data). Slik forholdene er i dag, er tallmaterialet basert på oversikter fra den enkelte siidaandel/reinbeitedistrikt.

Opplysningene omfatter i hovedsak personer som etter reindriftsloven § 9 har rein i en siidaandel, uavhengig av om reindriften er hovedvirksomheten eller ikke. Dette gjelder i første rekke siidaandelsleder, ektefellen og deres barn. Siidaandelen kan også omfatte rein som tilhører andre, forutsatt at disse oppfyller vilkårene i reindriftsloven § 9. Som hovedregel kan ingen enkeltpersoner eie rein i mer enn en siidaandel.

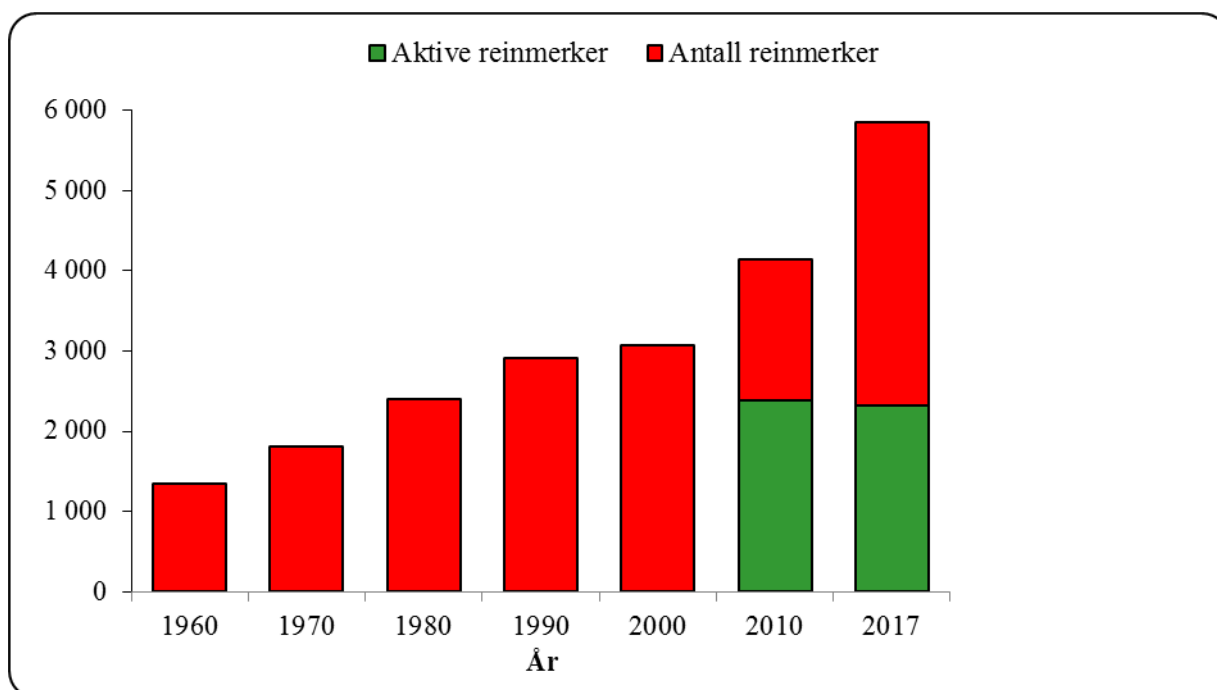
Tabell 7.2.1 viser utviklingen i antall personer per familieenhet/driftsenhet/siidaandel i de ulike reinbeiteområdene fra 1960 til 2017. I forbindelse med reintallsreduksjonen er det blitt anført at mange må slutte med reindrift og finne seg annet arbeid. Foreløpig ser det ikke slik ut. Tvert imot er det fortsatt en økning i antall personer i næringen.

Tabell 7.2.1 Antall personer per enhet (siidaandel/familieenhet)

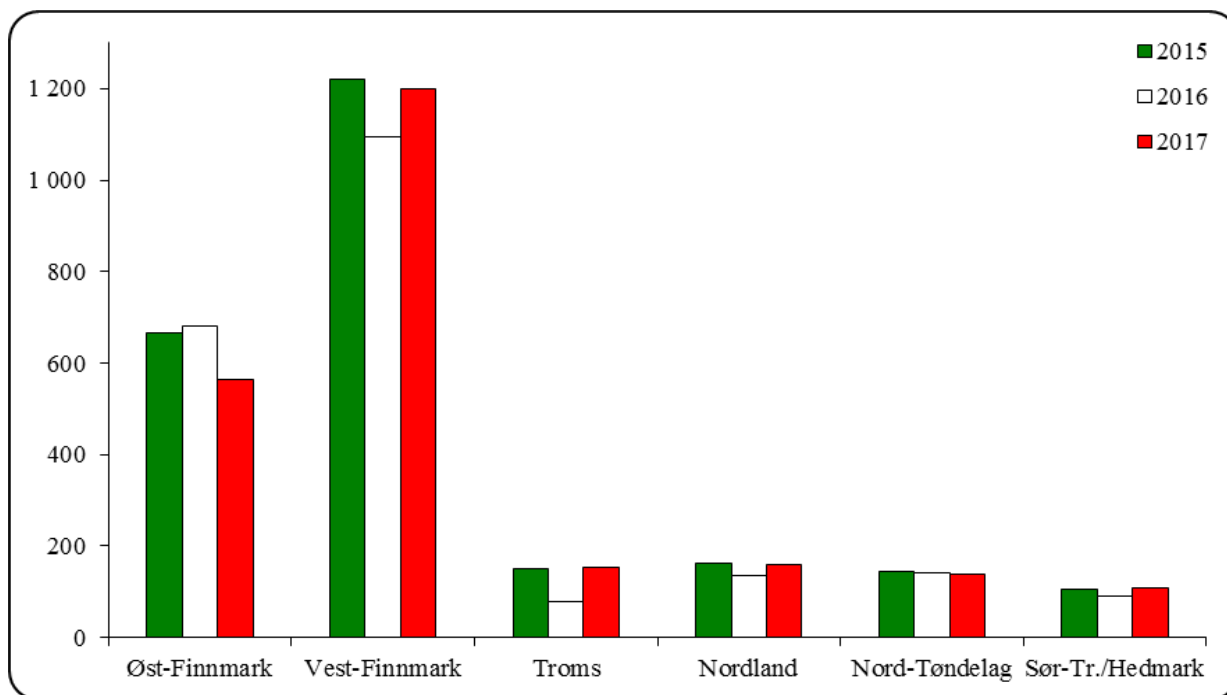
Reinbeiteområde	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2017
Polmak/Varanger			5,8	3,9	4,4	5,2	5,2
Karasjok			4,1	3,7	4,5	5,7	4,6
Vest-Finnmark			4,9	4,6	5,9	7,0	7,2
Finnmark	4,5	3,8	4,7	4,2	5,3	6,3	6,1
Troms	4,2	3,5	2,8	2,9	3,6	4,0	4,2
Nordland	2,9	3,5	3,4	3,1	4,5	5,5	5,5
Nord-Trøndelag	3,4	3,2	4,2	4,4	4,6	4,8	4,9
Sør-Tr./Hedmark	2,7	3,1	3,3	3,8	4,8	5,2	5,3
Totalt samisk reindrift	4,1	3,7	4,3	4,0	5,0	5,9	5,8

Det fremgår av tabell 7.2.1 at gjennomsnittlig antall personer per siidaandel i samisk reindrift har økt fra 4,1 personer i 1960 til 5,8 personer i 2017. Siden 1990 har antall personer per siidaandel økt jevnt i stort sett alle områdene. Finnmark har gjennom hele perioden hatt gjennomsnittlig flest personer per enhet. Her ligger en sentral utfordring i forhold til økt inntjening for de som skal leve av reindriften.

Figur 7.2.3 viser antall registrerte reinmerker i perioden 1960 – 2017. Tallene er hentet fra merkeregisteret over reinmerker. Det gjøres oppmerksom på at tallene også inkluderer merker uten rein, og det totale antallet merker er dermed ikke ensbetydende med antall reineiere eller antall aktive merker. Aktive merker er vist i tabell 7.2.4. Antall aktive merker i 2017 er 2 324, det vil si med rein registrert på dette merket.

Figur 7.2.3 Antall registrerte reinmerker i perioden 1960-2017

Figur 7.2.4 Antall aktive merker i perioden 2015-2017

Sysselsetting

Metode for beregning av arbeidsforbruk i samisk reindrift bygde lenge på en utvalgsundersøkelse basert på registrerte arbeidsregnskap fra 1987 til 1989. Utvalget har imidlertid ønsket et datagrunnlag som er mer i tråd med dagens arbeidssituasjon i reindriften, og som i sterkere grad synliggjør kvinnenes arbeidsinnsats. En ny arbeidstidsundersøkelse ble derfor igangsatt i begynnelsen av 2012. Undersøkelsen ble ferdigstilt senhøsten 2013, og beregningene i publikasjonene fra og med 2013 er dermed gjort på grunnlag av denne.

Ved beregning av antall årsverk tas det hensyn til antall siidaandeler, utøverens alder, innehavers kjønn, om siidaandelen ledes sammen med ektefelle, samt antall reineiere i siidaandelen.

Reindriften er på mange måter en livsform, noe som også setter sitt preg på det arbeidet som utføres. Det kan mange ganger være vanskelig å måle reell arbeidstid, samt hvordan den enkelte registrerer ventetid og den tiden som går med til å forflytte seg etter flokken. Det er heller ikke tatt hensyn til hvordan omfanget av arbeid i andre næringer påvirker arbeidsinnsatsen i reindriften.

Arbeidsforbruket i tamreinlagene beregnes i forhold som et fast antall rein per årsverk. Det beregnede arbeidsforbruket for 2016/2017 er spesifisert i tabell 7.2.2. Ved beregningene er det lagt til grunn at ett årsverk utgjør 1.800 timer.

Tabell 7.2.2 Beregnet arbeidsforbruk i 2016/2017

Reinbeite- Område	Timer per enhet	Årsverk per enhet	Årsverk Totalt	Rein per årsverk
Polmak/Varanger	1 958	1,09	48	496
Karasjok	3 124	1,74	212	208
Øst-Finnmark	2 815	1,56	260	261
Vest-Finnmark	3 103	1,72	369	213
Troms	2 835	1,57	79	150
Nordland	3 074	1,71	72	200
Nord-Trøndelag	2 375	1,32	51	271
Sør-Tr./Hedmark	2 909	1,62	48	284
Tamreinlag			41	320
Totalt gjennomsnitt	2 925	1,62	920	232

Tabell 7.2.2 viser store variasjoner i beregnet arbeidsforbruk mellom reinbeiteområdene. Målt i timer og årsverk per enhet, har Polmak/Varanger det laveste arbeidsforbruket (1 958 timer og 1,09 årsverk) og Karasjok det høyeste (henholdsvis 3 124 timer og 1,74 årsverk).

Beregnet antall årsverk i samisk reindrift i 2016/2017 gir et gjennomsnitt på 1,62 årsverk per siidaandel.

Beregnet arbeidsforbruk (antall årsverk) den siste femårsperioden er vist i tabell 7.2.3.

Tabell 7.2.3 Beregnet arbeidsforbruk (antall årsverk) i perioden 2013-17

Reinbeiteområde	2013	2014	2015	2016	2017
Polmak/Varanger	50	51	50	47	48
Karasjok	246	254	246	239	212
Øst-Finnmark	296	305	297	287	260
Vest-Finnmark	377	380	379	355	369
Troms	72	63	73	69	79
Nordland	70	67	70	68	72
Nord-Trøndelag	52	52	53	53	51
Sør-Tr./Hedmark	48	46	48	46	48
Tamreinlag	39	39	40	39	41
Totalt ant. Årsverk	955	952	959	916	920

Vi ser at antall årsverk i reindriftsnæringen har holdt seg forholdsvis stabilt fra og med 2013. Dette kan ha sammenheng med den nye arbeidstidsundersøkelsen, hvor beregningen som tidligere nevnt baserer seg på flere faktorer og resultatet dermed er blitt mindre utsatt for store variasjoner som følge av enkeltfaktorer. Vi ser imidlertid at det i 2016 var en reduksjon på 43 årsverk sammenlignet med 2015. Dette har sammenheng med at en stor reduksjon av reingtallet, samt at antall reineiere i siidaandelene er redusert med 10 % i forhold til 2015.

Reduksjonen i antall reineiere kan ha flere årsaker. Fra og med driftsåret 13/14 ble det blant annet innført en generell regel om at minst 85% av reingtallet i siidaandelen skal innehas av siidaandelens leder eller dens nærmeste familie, for å unngå avkortning i tilskuddsutbetalinger. Dette kan ha medført en endring av eierstrukturen/antall reineiere, og herunder en generell opprydding i strukturen og sammensetningen i siidaandelene.

Fra 2016 til 2017 var det en økning på 4 årsverk.

Utviklingen i antall siidaandeler de ti siste årene er vist i tabell 7.2.4. Variasjonen i sammenligningsperioden har selvfølgelig flere årsaker, men i all hovedsak er det beregningsmåten som har vært noe endret. Til og med 2007 har det totale antallet vært iberegnet siidaandeler under avvikling eller etablering, altså andeler uten rein, som i utgangspunktet ikke er aktive enheter. Fra og med 2008 er tallet definert som antall siidaandeler med rein, og tallserien er også korrigert i forhold til tidligere års publikasjoner.

Tabell 7.2.4 Antall siidaandeler i samisk reindrift de ti siste driftsårene

Reinbeiteområde	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Polmak/Varanger	44	45	44	44	44	44	44	44	44	44
Karasjok	124	125	125	123	122	124	122	122	122	122
Øst-Finnmark	168	170	169	167	166	168	166	166	166	166
Vest-Finnmark	213	209	209	208	207	209	209	209	210	214
Troms	43	43	44	44	48	48	47	48	50	50
Nordland	44	44	44	44	39	39	41	42	42	42
Nord-Trøndelag	38	39	39	39	39	39	39	39	39	39
Sør-Tr./Hedmark	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Totalt samisk reindrift	536	535	535	532	529	533	532	534	537	541

Tabell 7.2.5 viser utviklingen i antall personer i aktive enheter den siste tiårsperioden. Det fremgår av tabellen at antallet personer var lavest i 2008 og høyest i 2016.

Tabell 7.2.5 Antall personer i samisk reindrift de ti siste årene

Reinbeiteområde	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Polmak/Varanger	217	233	227	226	220	227	226	223	226	230
Karasjok	666	716	708	695	674	676	670	681	690	563
Øst-Finnmark	883	949	935	921	894	903	896	904	917	793
Vest-Finnmark	1 322	1 425	1 462	1 460	1 449	1 467	1 473	1 488	1 486	1 535
Troms	168	179	175	169	170	170	179	197	215	212
Nordland	226	234	242	239	229	234	229	227	229	229
Nord-Trøndelag	183	200	189	190	187	188	188	191	188	190
Sør-Tr./Hedmark	154	158	156	154	149	150	149	153	156	158
Totalt samisk reindrift	2 936	3 145	3 159	3 133	3 078	3 112	3 114	3 160	3 190	3 117

Likestilling i reindriften

Tabell 4.6.1 (under kapittel 4.6) viser det totale antall beregnede årsverk i reindriftsnæringen. Etter den nye arbeidstidsundersøkelsen har vi nå særskilt beregnet kvinners innsats og betydning for reindriften. Antall årsverk utført av kvinner framkommer i tabell 7.2.6 nedenfor. Det gjøres oppmerksom på at beregningene er utført med bakgrunn i kvinnelige innehaveres, samt kvinnelige ektefellers arbeidsinnsats, og at arbeidstiden til andre medlemmer av siidaandelen ikke er iberegnet.

Ved beregning av antall årsverk utført av kvinner tas det hensyn til antall kvinnelige innehavere i felles siidaandel, antall kvinnelige siidandelsinnehavere med ektefelle, om den eventuelle ektefellen selv er aktiv reindriftsutøver, samt antall kvinnelige ektefeller i de siidaandeler som har mannlig innehaver og som ikke er fellesandel.

Det beregnede arbeidsforbruket for kvinner i 2016 er spesifisert i tabell 7.2.6. Ved beregningene er det lagt til grunn at et årsverk er 1.800 timer. Arbeidsforbruket i tamreinlagene beregnes i forhold til et fast antall rein per årsverk. Tabell 7.2.7 viser antall aktive siidaandeler som har kvinnelig innehaver, fordelt etter siidaandelens reintall og siidaandelslederens alder.

Tabell 7.2.6 Arbeidsforbruk for kvinner i 2016

Reinbeite- område	Timer per enhet	Årsverk per enhet	Årsverk Totalt	Rein per årsverk	Antall siidaandeler
Polmak/Varanger	505	0,28	12,34	497	44
Karasjok øst	607	0,34	17,53	281	52
Karasjok vest	463	0,26	18,02	259	70
Øst-Finnmark	519	0,29	47,89	328	166
Kautokeino øst	516	0,29	17,49	299	61
Kautokeino midt	446	0,25	23,54	360	95
Kautokeino vest	388	0,22	11,65	362	54
Vest-Finnmark	452	0,25	52,69	340	210
Troms	634	0,35	17,60	114	50
Nordland	408	0,23	9,51	327	42
Nord-Trøndelag	568	0,32	12,30	250	39
Sør-Tr./Hedmark	564	0,31	9,41	257	30
Totalt	501	0,28	149	296	537
<i>Totalt 2015</i>	<i>533</i>	<i>0,30</i>	<i>158</i>	<i>296</i>	<i>534</i>

Tabell 7.2.6 viser at det i 2016 var totalt 149 årsverk utført av kvinner i reindriften. Det fremgår videre at arbeidsforbruket målt i timer per andel er høyest i Troms, og lavest i Kautokeino vest. Differansen er på 246 timer. Målt i antall rein per årsverk (rein med kvinnelig eier) varierer arbeidsforbruket fra 114 rein i Troms til 497 rein i Polmak/Varanger.

Tabell 7.2.7 Antall siidaandeler i samisk reindrift i 2016/2017 med kvinner som innehavere, fordelt etter siidaandelslederens alder og siidaandelens reintall

Reinbeite- Område	Antall enheter	Alder			Reintall			
		< 30	31-50	> 50	<100	101-250	251-600	> 600
Polmak/Varanger	7	1	4	2	1	1	5	0
Karasjok	18	2	9	7	11	4	3	0
Øst-Finnmark	25	3	13	9	12	5	8	0
Vest-Finnmark	21	4	10	7	7	10	4	0
Troms	10	1	5	4	3	7	0	0
Nordland	6	1	3	2	3	1	2	0
Nord-Trøndelag	5	1	3	1	2	0	3	0
Sør-Tr./Hedmark	6	0	3	3	1	1	4	0
Totalt	73	10	37	26	28	24	21	0
<i>Totalt 2015/2016</i>	<i>76</i>	<i>9</i>	<i>43</i>	<i>24</i>	<i>30</i>	<i>23</i>	<i>23</i>	<i>0</i>

Det fremgår av tabell 7.2.7 at det i 2016/2017 er til sammen 73 kvinnelige siidaandelsledere. Dette utgjør 14 % av det totale antallet aktive siidaandelsledere. Majoriteten av de kvinnelige innehaverne er mellom 31 og 50 år.

Tabell 7.2.8 viser en tilsvarende oversikt over antall siidaandeler som har mannlig innehaver, mens tabell 7.2.9 viser en oversikt over antall felles siidaandelsledere. Beregningene er basert på data fra Melding om reindrift for driftsåret 2016/2017. Reintall er hentet fra Melding om reindrift. Det gjøres oppmerksom på at noen av disse er innehavere for siidaandeler med 0 rein i beholdningen, og at de dermed ikke er å betegne som aktive siidaandeler, men fortsatt er registrert i systemet. Da Totalregnskapet baserer seg på tall ned til sonenivå, velger vi å ikke gå nærmere inn på de enkelte siidaandeler og definere hvorfor reintallet ligger på 0. Dette er imidlertid forklaringen på avviket mellom tabell 7.2.4 Antall siidaandeler og tabell 7.2.6 – 7.2.8: Siidaandeler fordelt på kvinnelige, mannlige og fellesinnehavere.

Tabell 7.2.8 Antall siidaandeler i samisk reindrift i 2016/2017 med menn som innehavere, fordelt etter siidaandelslederens alder og siidaandelens reintall

Reinbeite- Område	Antall enheter	Alder			Reintall			
		< 30	31-50	> 50	<100	101-250	251-600	> 600
Polmak/Varanger	29	2	17	10	2	5	18	4
Karasjok	64	17	27	20	5	27	27	5
Øst-Finnmark	93	19	44	30	7	32	45	9
Vest-Finnmark	131	15	81	34	24	59	46	2
Troms	31	4	16	11	5	20	6	0
Nordland	28	0	16	13	6	7	15	0
Nord-Trøndelag	22	3	11	8	3	4	15	0
Sør-Tr./Hedmark	21	1	8	12	0	4	17	0
Totalt	326	42	176	108	45	126	144	11
<i>Totalt 2015/2016</i>	<i>331</i>	<i>54</i>	<i>164</i>	<i>113</i>	<i>70</i>	<i>108</i>	<i>142</i>	<i>11</i>

Tabell 7.2.8 viser at det i 2015/2016 er 326 mannlige aktive siidaandelsledere. Dette utgjør 63 % av det totale antallet innehavere. I likhet med de kvinnelige siidaandelslederne, er også hoveddelen av de mannlige innehaverne mellom 31 og 50 år, og de er ledere for siidaandeler med mellom 251 og 600 rein.

Tabell 7.2.9 Antall felles siidaandeler i samisk reindrift i 2016/2017

Reinbeiteområde	Antall enheter	Reintall			
		<100	101-250	251-600	> 600
Polmak/Varanger	8	1	4	3	0
Karasjok	19	3	11	5	0
Øst-Finnmark	27	4	15	8	0
Vest-Finnmark	63	20	28	12	3
Troms	10	2	7	1	0
Nordland	8	1	2	5	0
Nord-Trøndelag	12	0	2	10	0
Sør-Tr./Hedmark	3	0	0	3	0
Totalt	123	27	54	39	3
<i>Totalt 2015/2016</i>	<i>134</i>	<i>37</i>	<i>49</i>	<i>45</i>	<i>3</i>

Tabell 7.2.9 viser at det i 2016/2017 er 123 felles siidaandelsledere som er aktive. Dette utgjør 24 % av det totale antallet innehavere. Hoveddelen av innehaverne er ledere for siidaandeler med mellom 101 og 250 rein.

Tabell 7.2.10 Fordeling av totalt reintall i samisk reindrift i 2016/2017 etter reineierens kjønn (prosent)

Reinbeite- område	Fordeling reintall (%)	
	Kvinner	Menn
Polmak/Varanger	24 %	76 %
Karasjok	22 %	78 %
Øst-Finnmark	23 %	77 %
Vest-Finnmark	26 %	74 %
Troms	29 %	71 %
Nordland	23 %	77 %
Nord-Trøndelag	22 %	78 %
Sør-Tr./Hedmark	23 %	77 %
Totalt	24 %	76 %
<i>Totalt 2015/2016</i>	<i>24 %</i>	<i>76 %</i>

Tabell 7.2.10 viser at 24 % av reintallet i 2016/2017 står oppført med kvinner som eiere.

Tabell 7.2.11 Fordeling av totalt reintall i samisk reindrift i 2016/2017 etter reineierens medlemstype (prosent)

Reinbeite- område	Fordeling reintall prosent		
	Innehaver	Ektef./sambo.	Andre
Polmak/Varanger	71 %	5 %	24 %
Karasjok	73 %	3 %	24 %
Øst-Finnmark	73 %	3 %	24 %
Vest-Finnmark	60 %	8 %	33 %
Troms	70 %	8 %	22 %
Nordland	73 %	6 %	21 %
Nord-Trøndelag	80 %	3 %	17 %
Sør-Tr./Hedmark	75 %	4 %	21 %
Totalt	68 %	6 %	26 %
<i>Totalt 2015/2016</i>	<i>67 %</i>	<i>6 %</i>	<i>27 %</i>

Tabell 7.2.11 viser at siidaandelsledere står oppført som eiere av 68 % av reintallet i 2016/2017, mens ektefeller/samboere og andre eier henholdsvis 6 % og 26 % av reintallet.

Aldersstruktur og fordeling av reintall**Tabell 7.2.12 Fordeling av totalt reintall i samisk reindrift etter reineiers alder (prosent)**

Reinbeite- område	2010			2012			2016		
	Alder			Alder			Alder		
	< 30	30-50	> 50	< 30	30-50	> 50	< 30	30-50	> 50
Polmak/Varanger	24 %	38 %	38 %	22 %	43 %	35 %	17 %	48 %	35 %
Karasjok øst	14 %	46 %	40 %	24 %	45 %	31 %	27 %	38 %	36 %
Karasjok vest	24 %	47 %	29 %	26 %	42 %	33 %	28 %	40 %	32 %
Øst-Finnmark	21 %	44 %	35 %	24 %	43 %	33 %	24 %	42 %	34 %
Kautokeino øst	22 %	57 %	21 %	20 %	53 %	27 %	18 %	58 %	24 %
Kautokeino midt	22 %	48 %	30 %	21 %	50 %	29 %	18 %	53 %	29 %
Kautokeino vest	19 %	44 %	38 %	17 %	44 %	39 %	12 %	47 %	41 %
Vest-Finnmark	21 %	49 %	30 %	19 %	49 %	32 %	16 %	53 %	31 %
Troms	11 %	35 %	54 %	10 %	40 %	50 %	17 %	45 %	38 %
Nordland	13 %	48 %	39 %	16 %	45 %	39 %	14 %	49 %	37 %
Nord-Trøndelag	16 %	46 %	38 %	18 %	40 %	43 %	14 %	38 %	48 %
Sør-Tr./Hedmark	11 %	45 %	43 %	6 %	47 %	47 %	5 %	43 %	51 %
Totalt	19 %	46 %	35 %	19 %	46 %	35 %	18 %	47 %	35 %

Tabell 7.2.13 Fordeling av siidaandelsleders reintall i samisk reindrift etter siidaandelsleders alder (prosent)

Reinbeite- område	2010			2012			2016		
	Alder			Alder			Alder		
	< 30	30-50	> 50	< 30	30-50	> 50	< 30	30-50	> 50
Polmak/Varanger	16 %	43 %	41 %	10 %	50 %	40 %	7 %	62 %	31 %
Karasjok øst	3 %	54 %	44 %	9 %	62 %	29 %	16 %	49 %	35 %
Karasjok vest	13 %	57 %	30 %	19 %	48 %	32 %	24 %	47 %	29 %
Øst-Finnmark	11 %	51 %	38 %	14 %	52 %	34 %	16 %	53 %	31 %
Kautokeino øst	12 %	63 %	25 %	7 %	58 %	35 %	4 %	69 %	27 %
Kautokeino midt	7 %	54 %	38 %	6 %	58 %	36 %	9 %	58 %	33 %
Kautokeino vest	8 %	47 %	45 %	8 %	47 %	45 %	2 %	51 %	47 %
Vest-Finnmark	9 %	55 %	36 %	7 %	54 %	39 %	6 %	58 %	36 %
Troms	3 %	36 %	61 %	4 %	40 %	55 %	12 %	50 %	37 %
Nordland	1 %	58 %	41 %	6 %	53 %	41 %	3 %	58 %	39 %
Nord-Trøndelag	3 %	52 %	45 %	5 %	44 %	51 %	7 %	41 %	53 %
Sør-Tr./Hedmark	4 %	47 %	49 %	0 %	47 %	53 %	0 %	44 %	56 %
Totalt	8 %	52 %	40 %	8 %	51 %	40 %	9 %	54 %	37 %

Tabellene 7.2.12 og 7.2.13 viser at reintallet fordelt etter alder har holdt seg veldig stabilt i perioden 2010-2016, både når det gjelder fordeling av totalt reintall og siidaandelsleders reintall.

Tabell 7.2.14 a) Siidaandelsleders reintall i samisk reindrift i 2016 fordelt etter siidaandelsleders alder

Siidaandelsleders alder	2016				
	Antall enheter	Reintall			
		<100	100-250	251-600	>600
< 30	53	21 %	51 %	25 %	4 %
30-50	268	19 %	35 %	43 %	3 %
51-67	195	33 %	27 %	38 %	1 %
> 67	25	40 %	28 %	28 %	4 %
Totalt	541	25 %	33 %	39 %	3 %

Tabell 7.2.14 a) viser at i 2016 hadde flest i aldersgruppen under 30 et reintall på mellom 100 og 250. I aldersgruppene 30-50 og 51-67 lå flest på et reintall på mellom 251-600, mens i aldersgruppen over 67 var gruppen med reintall på under 100 størst. Antall enheter er siidaandeler med og uten rein.

Tabell 7.2.14 b) Siidaandelsleders reintall i samisk reindrift i 2012 fordelt etter siidaandelsleders alder

Siidaandelsleders alder	2012				
	Antall enheter	Reintall			
		<100	100-250	251-600	>600
< 30	49	16 %	53 %	24 %	6 %
30-50	261	11 %	38 %	46 %	5 %
51-67	208	22 %	31 %	43 %	4 %
> 67	21	43 %	24 %	24 %	10 %
Totalt	539	17 %	36 %	42 %	5 %

Tabell 7.2.14 b) viser at i 2012 hadde flest i aldersgruppen under 30 et reintall på mellom 100 og 250, i aldersgruppene 30-50 og 51-67 lå flest på et reintall mellom 251 og 600 og i aldersgruppen over 67 hadde flest et reintall på under 100.

Tabell 7.2.14 c) Siidaandelsleders reintall i samisk reindrift i 2010 fordelt etter siidaandelsleders alder

Siidaandelsleders alder	2010				
	Antall enheter	Reintall			
		<100	100-250	251-600	>600
< 30	54	30 %	37 %	30 %	4 %
30-50	258	14 %	34 %	47 %	5 %
51-67	214	20 %	33 %	42 %	6 %
> 67	25	44 %	24 %	20 %	12 %
Totalt	551	19 %	33 %	42 %	5 %

Tabell 7.2.15 c) viser at i 2010 hadde flest i aldersgruppen under 30 et reintall på mellom 100 og 250, i aldersgruppene 30-50 og 51-67 lå flest på et reintall mellom 251 og 600 og i aldersgruppen over 67 hadde flest et reintall på under 100.

8. Vurderinger av materialet

8.1 Vurderinger av situasjonen i de ulike reinbeiteområdene og sonene

Økonomisk utvalg ser det som sin hovedoppgave å peke på hovedtrekk i reindriftens økonomiske utvikling i forhold til mål og virkemidler for næringen. Primært er det en oppgave å legge frem regnskap for siste år, og prognose for utviklingen det påfølgende året. Utvalget peker også på mer generelle og langsiktige utviklingstrekk som antas å ha betydning for partenes utforming av reindriftpolitikken.

Forskjellene innenfor de enkelte reinbeiteområdene kan ofte være større enn mellom reinbeiteområdene. Likevel er det slik at den økonomiske utviklingen varierer mellom områdene, og at det er klare regionale forskjeller. Utvalget vil derfor gi en særskilt oversikt over utviklingen i hvert enkelt reinbeiteområde.

Hovedfokus for fremstillingen i dette kapitlet er utviklingen for følgende poster:

- Kjøttinntekter (ikke korrigert for endringer i samlet livdyrverdi)
- Statstilskudd
- Erstatninger
- Kostnader

Kjøttinntektene omfatter slakt ved slakterier, samt beregnet privat forbruk og omsetning. Inntektene fra privat forbruk og omsetning er beregnet ut fra samme priser som fra slakterier. Fra og med 1997 til og med 2014 var grunnlag for beregning av privat forbruk og omsetning 20 dyr per siidaandel og 50 dyr totalt for tamreinlagene. Fra og med 2015 benytter vi det reelle antallet, hentet fra reineiernes Melding om reindrift.

Økonomisk utvalg henviser til avsnitt om pris under kap.3.2, for beskrivelse av prisreduksjonen fra 2008 til 2009 og inntekts- og kostnadsreduksjonen fra 2015 til 2016. Jfr. beskrivelsen i kap. 3.2 er det i dette kapitlet markert brudd i inntekts- og kostandslinjene i figurene.

Statstilskuddene omfatter ordinære tilskudd, andre tilskudd, ekstraordinære tilskudd, tiltak mot radioaktivitet, tilskudd til næringskombinasjoner/tilleggsnæringer, VSP/Reinprogrammet/Utviklingsprogrammet, samt at konfliktdempende tiltak i forhold til rovvilt er inkludert fra 2007.

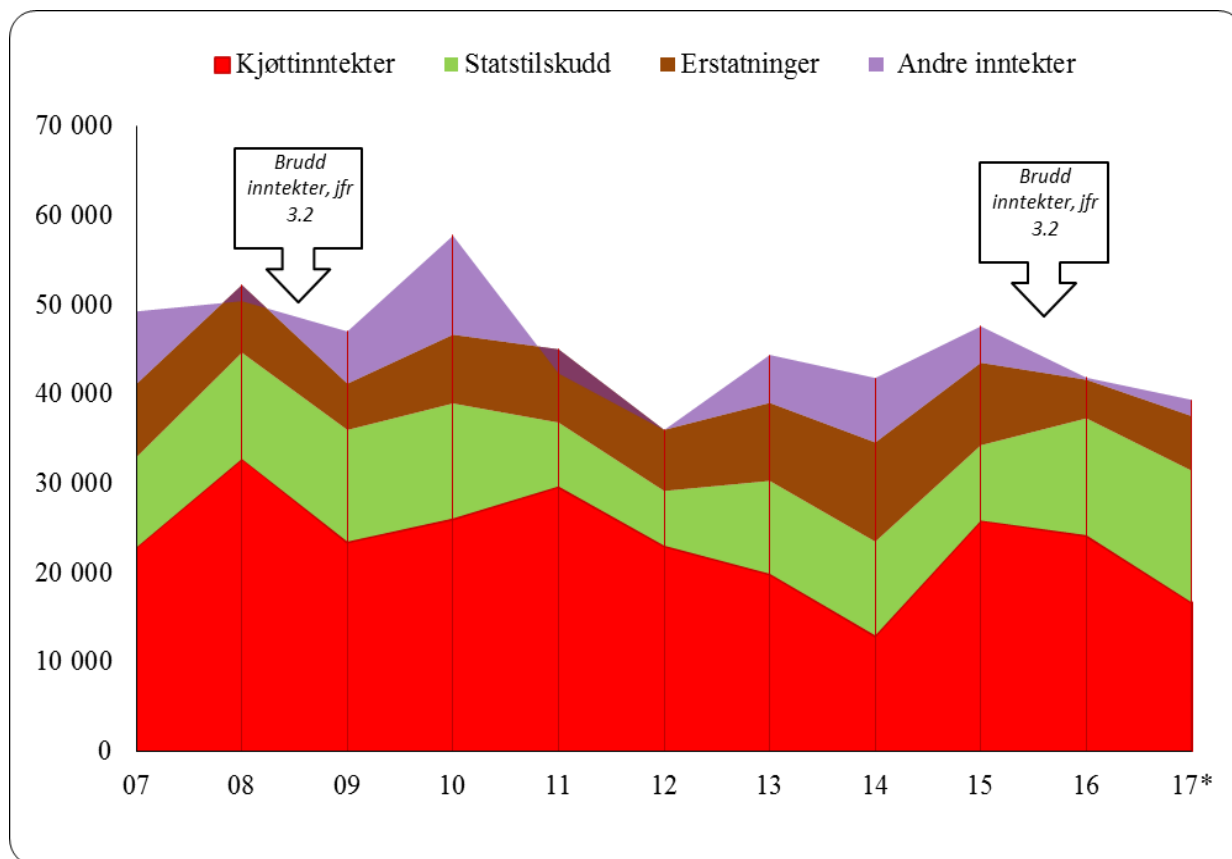
Erstatninger omfatter erstatninger for tap av rein og erstatninger for arealinngrep. I erstatninger for tap av rein inngår rovvilterstatninger, erstatninger for rein drept av tog og beregnede erstatninger fra forsikringsselskapene for rein drept av bil. I tillegg er eventuelle erstatninger over reindriftsavtalen for uvanlig store tap inkludert.

Kostnadene omfatter siidaandelens kostnader, felleskostnader og kostnader i tamreinlag.

Det gjøres oppmerksom på at det er brukt ulik skalering på y-aksen i figurene i kapittel 8.1, og at budsjettall på områdenivå er innarbeidet i figurene. Det understrekes at den områdevis fordelingen av budsjettallene er usikker.

Polmak/Varanger

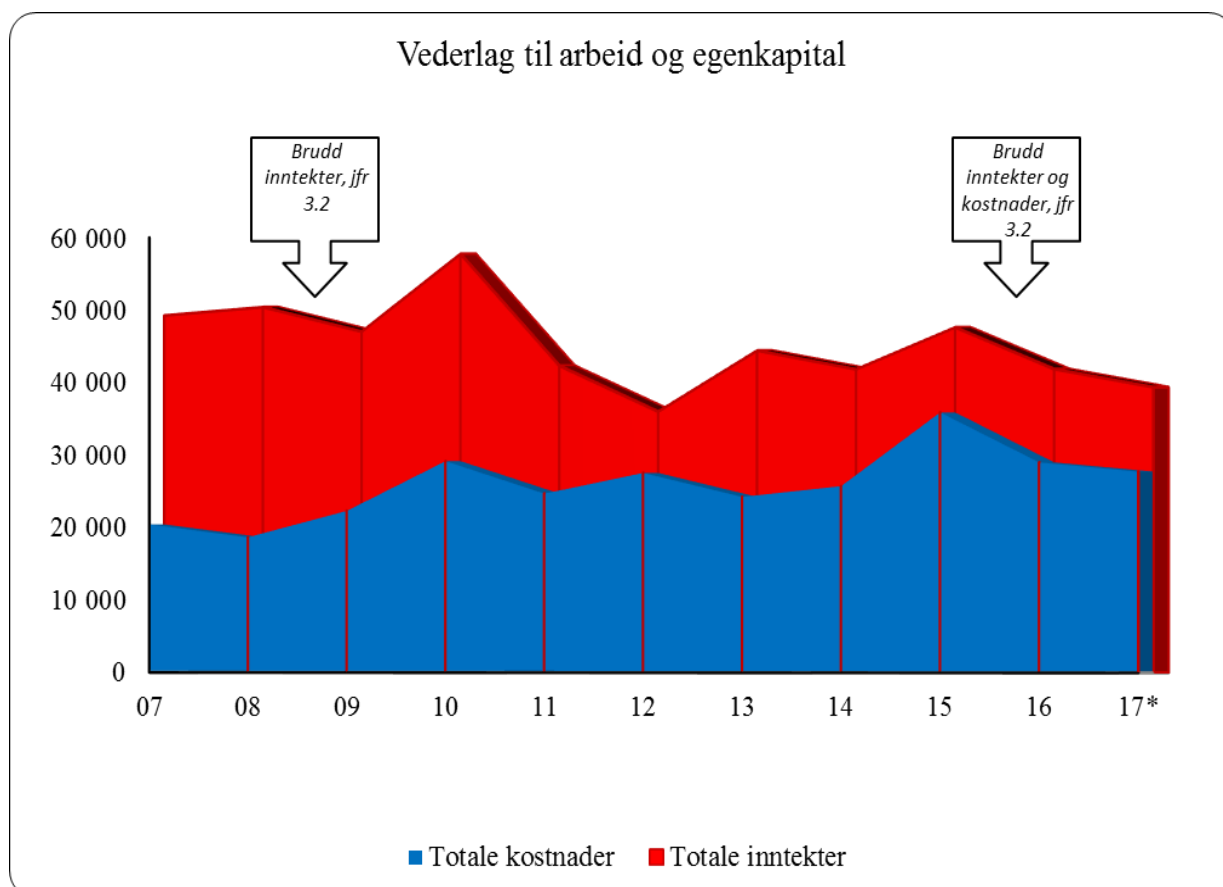
Figur 8.1.1 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Polmak/Varanger i perioden 2007-2017 (*Budsjett tall for 2017) (2016 kroner)

Det totale oversiktsbildet viser at økonomien i reindriften i Polmak/Varanger har vært best i 2007-2010. Sammenlignet med øvrige områder har Polmak/Varanger gjennom hele perioden utpekt seg som et område med sunn økonomi. Som det eneste av sonene i Øst-Finnmark har Polmak/Varanger et positivt vederlag til arbeid og egenkapital gjennom hele perioden.

Kjøttinntektene var til og med 2011 på et jevnt høyere nivå enn i siste del av perioden, med 2008 og 2011 som de beste årene. Vi ser at 2015 ble tilnærmet like bra som 08 og 11, og forklaringen er den samme for alle tre årene; et høyt slakteuttak kombinert med høye priser som resulterer i et bra inntektsnivå. Lave kostnader har tidligere med på å bidra til et godt resultat på vederlaget til arbeid og egenkapital. Fra og med 2013 snudde imidlertid dette, og som følge av reduksjon i slakteuttaket i 2013 og 2014 ble også kjøttinntektene redusert. Det har periodevis vært problemer med låste beiter i området. Under slike forhold har reinen blitt fôret. Låste beiter kan være en årsak til at slakteuttaket i 2014 gikk ned. I 2015 hadde imidlertid at Polmak/Varanger et hopp i kostnadsutviklingen, og vederlaget var dermed ikke så høyt som det kunne ha vært med tanke på slakteuttaket og kjøttinntektene dette året. I 2016 reduserer kostnadene igjen, og vederlag for arbeid og egenkapital øker.

Statstilskuddene har i perioden variert en del. I hele perioden sett under ett er det årene 2008-2010 og 2016 som har gitt de største utbetalingene. Sammenligner vi tilskuddene med slakteuttaket ser vi at Polmak/Varanger hadde et høyt slakteuttak i 2008, i perioden 2010-2012, samt i 2015 og 2016. Dette gjenspeiles i tilskuddene for de påfølgende årene. Økningen i 2013 og 2014 henger sammen med at flere, ved tilpasning av reintallet, hadde oppfylt vilkårene for tilskudd.

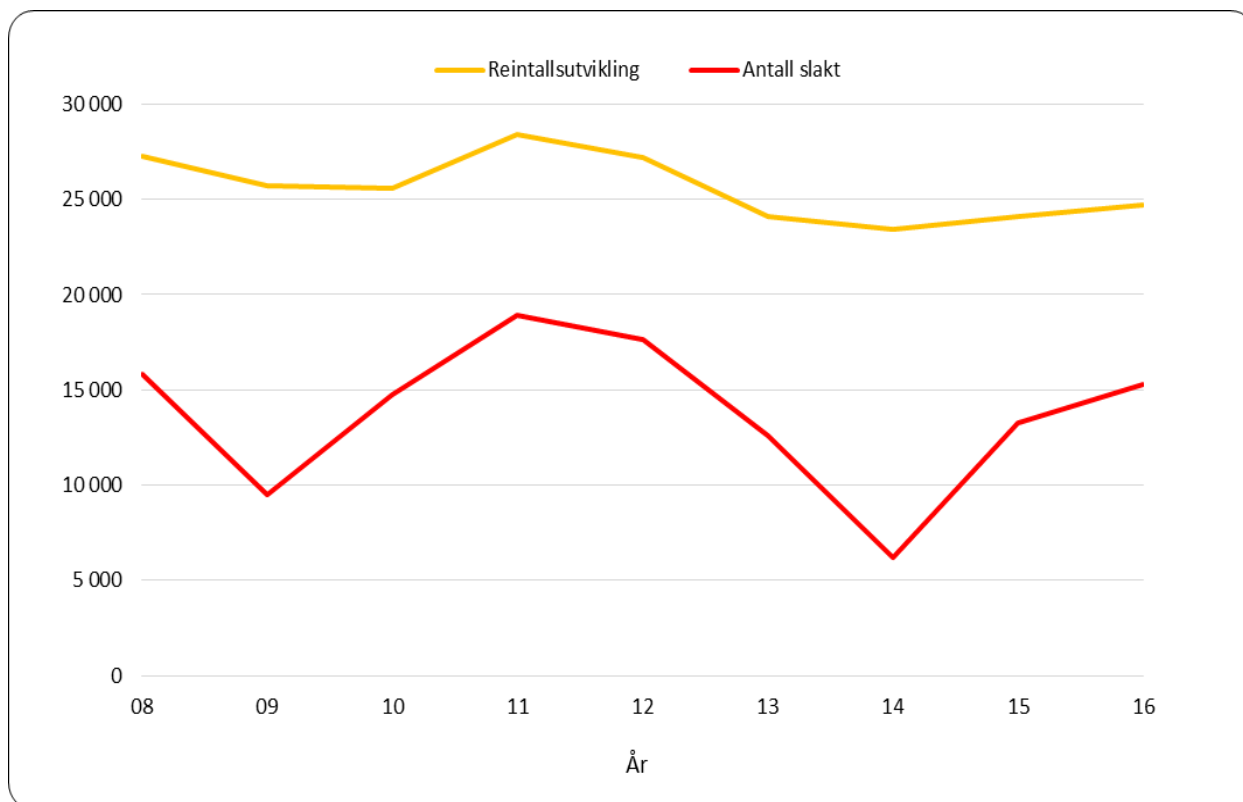
Den totale *erstatningsandelen* for rein tatt av rovvilt i Polmak/Varanger de fem siste årene (2012-2016) er på ca. 39 % (andel erstattet i forhold til omsøkt). Rovvilttapet i området er høyt, men stabilt. I områder hvor det er høyt slakteuttak, er tap til rovvilt lavt.

Figur 8.1.2 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriften totalregnskap i Polmak/Varanger i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016 kroner)

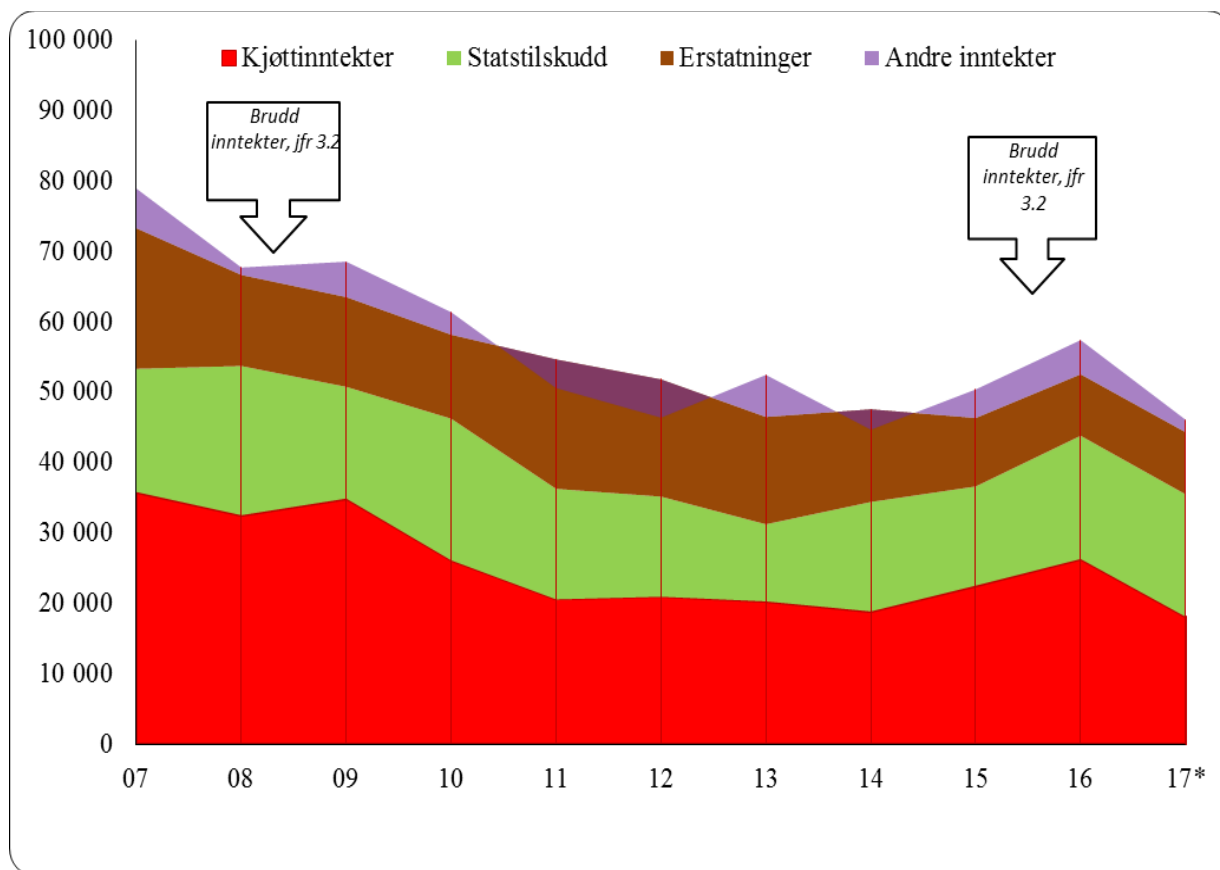
Kostnadene er en post som har økt jevnt i sammenligningsperioden. Dette er en generell utvikling, og Polmak/Varanger skiller seg ikke ut i så måte. I 2010 og 2015 ser vi periodens høyeste nivå. Økningen skyldes høyere driftskostnader samt større utgifter knyttet til slakting. I 2011 har Polmak/Varanger, som de fleste andre områder, redusert sine kostnader igjen, og det er spesielt på postene utstyr og anlegg reduksjonen kom. Fra 2012 til 2014 ser vi et kostnadsnivå som er forholdsvis stabilt, men at de fortsatt jevnt over ligger høyere enn nivået på kjøttinntektene. I 2015 øker kostnadene, da spesielt på postene varekjøp og anlegg. I 2016 reduseres disse postene igjen, det samme med de totale kostnadene.

Polmak/Varanger har hatt et forholdsvis stabilt reintall i sammenligningsperioden. Dette området har ikke hatt samme variasjon i reintallet slik situasjonen har vært i resten av Øst-Finnmark.

Figur 8.1.3 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Polmak/Varanger i perioden 2008-2016

Karasjok

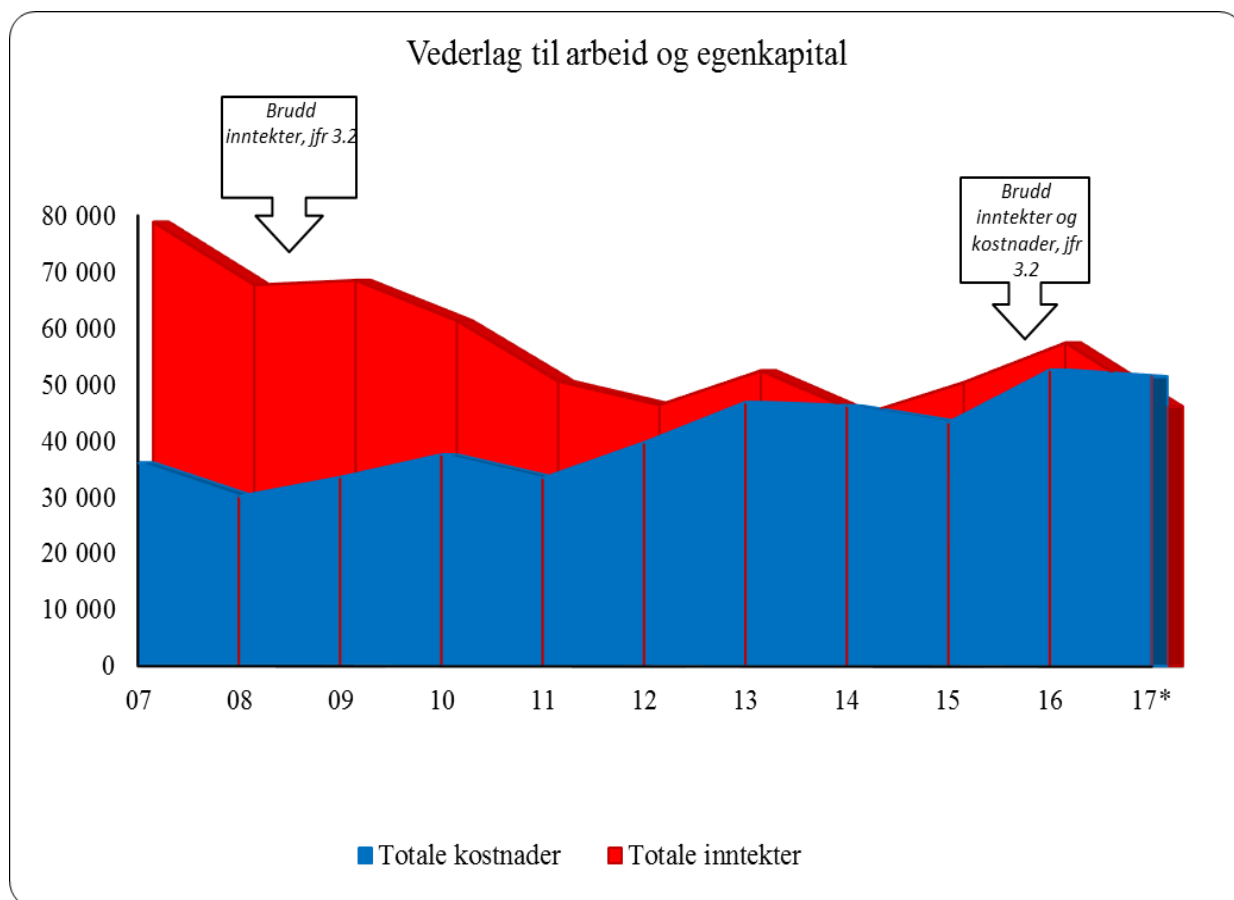
Figur 8.1.4 Utvikling i størrelsen på inntekstpostene i reindriftens totalregnskap i Karasjok i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016 kroner)

Kjøttinntektene i dette området har vært varierende. I årene 2011-2014 stabilisert de seg noe på et lavere nivå enn i første del av sammenligningsperioden, mens de i 2015 og 2016 igjen er økende. Gode kjøttinntekter er avhengige av at antall slakt økes for å kompensere for de lavere slaktevektene. Fra og med 2011 reduseres slakteuttaket i Karasjok sammenlignet med perioden før, men på tross av en viss økning i 2012 og 2013 framkommer ingen økning i kjøttinntektene. Et høyt slakteuttak kombinert med en prisøkning er bakgrunnen for de økte kjøttinntektene i 2015. I Karasjok var det, som i øvrige områder, en betydelig prisøkning til og med 2008. Området har imidlertid gjennom stort sett hele perioden vært det området som har de laveste prisene per kg. slakt. Dette har sammenheng med lavere vekter og derav lavere pris. Prisbildet for Karasjok ser imidlertid ut til å ha endret seg de siste årene, og på tross av fortsatt lave slaktevekter så er prisnivået økende. I 2015 var det for området en prisøkning på 10 % sammenlignet med året før. Kjøttinntektene øker også i 2016 som følge av økt slakteuttak.

Antall tonn har ikke økt proporsjonalt med antall slakt. For 2010 er det likevel en økning i *statstilskuddene*. Økningen kan relateres til økning i samtlige av de produksjonsavhengige tilskuddene i Karasjok øst. Etter et lavere slakteuttak i 2010/11, ble tilskuddene igjen redusert. Slakteuttaket var i 2011/12 på sitt laveste nivå siden 2004, målt i tonn, mens statstilskuddene er på sitt nest laveste gjennom hele sammenligningsperioden. Reduksjonen i tilskudd fra 2012 til 2013 må ses i sammenheng med manglende oppfyllelse av vilkårene om reintall, men dette har endret seg i 2014 - 2016. For sistnevnte år gjelder selvfølgelig også at tilskuddene øker som en følge av økt slakteuttak.

Erstatningsutbetalingene hadde en markant økning i 2007. Dette kom som følge av en utbetaling knyttet til arealinngrep i forbindelse med forsvarets aktivitet i Halkavarre. I sammenligningsperioden har man etter 2007 hatt et generelt høyere nivå i erstatningene. Økningen i 2006 må også her tilskrives endringen i erstatningsbeløpene, hvor man fra 2006 inkluderte tapt produksjonspremie i utbetalingene. Etter at erstatningsutbetalingene i perioden 2008 - 2010 var stabile, både med tanke på arealinngrep og rovvilttap, ser vi en markant økning i 2011. I årene etter er det reduserte erstatningsutbetalinger, og i 2014 er utbetalingene redusert med 25 % sammenlignet med 2011. Dette tallet er fortsatt nedadgående.

Den totale *erstatningsandelen* for rein tatt av rovvilt i Karasjok de fem siste årene (2012 - 2016) er på ca. 22 % (andel erstattet i forhold til omsøkt). Rovvilttapet i området er høyt, men stabilt. I områder hvor det er høyt slakteuttak, er tap til rovvilt lavt.

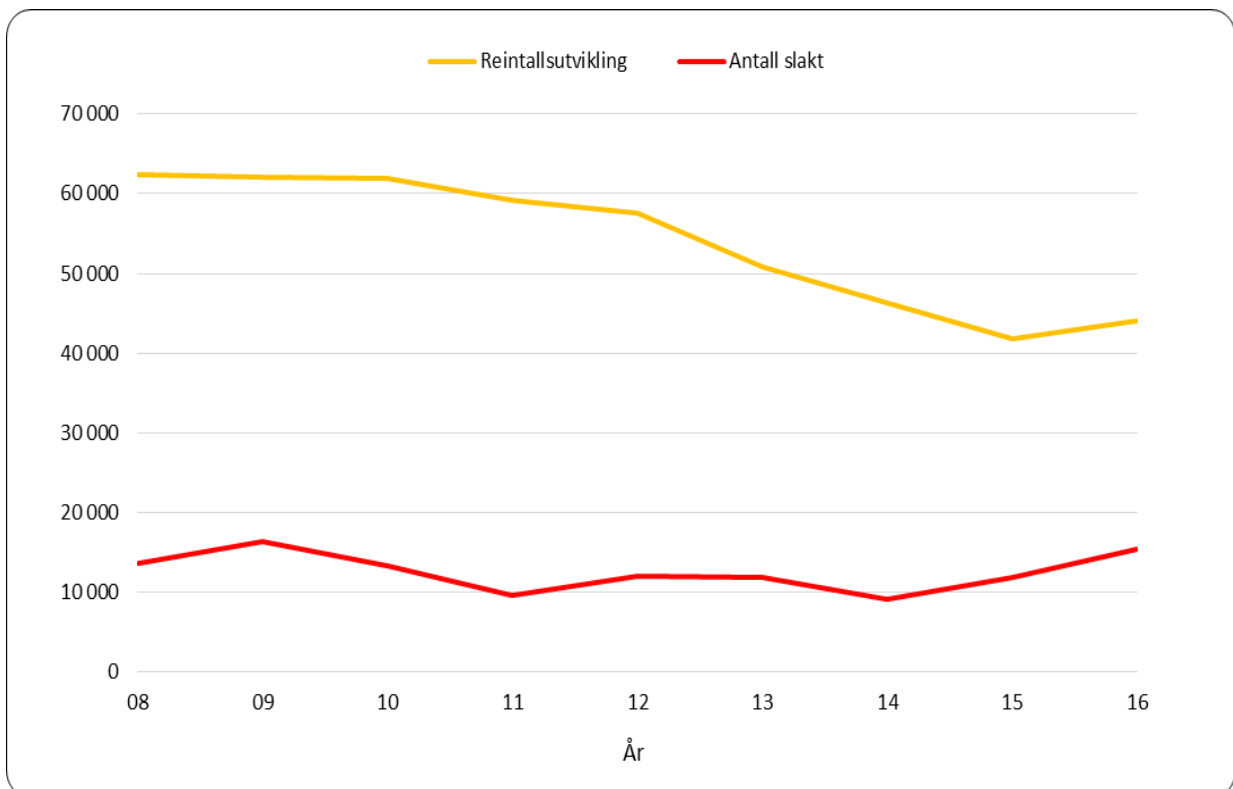

Figur 8.1.5 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriften totalregnskap i Karasjok i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

Kostnadene ligger på et generelt høyt nivå, og fra 2011 har det vært en jevn økning til og med 2014. Det er kun i årene 2007 – 2009 at kjøttinntektene er høyere enn kostnadene. Den største kostnadsarten for dette området er kjøretøy/maskiner, avskrivninger og varekjøp, som gjennom hele perioden har utgjort en betydelig del av de totale utgiftene. Til sammen utgjør disse postene 54 % av de totale kostnadene perioden sett under ett. Kostnader til kjøretøy og maskiner, samt utstyr, har imidlertid blitt redusert hvert år gjennom sammenligningsperioden frem til 2015, mens utgifter til varekjøp økte sin andel av kostnadene. Posten varekjøp ble betydelig redusert i 2015, før det i 2016 var en økning i alle tre postene.

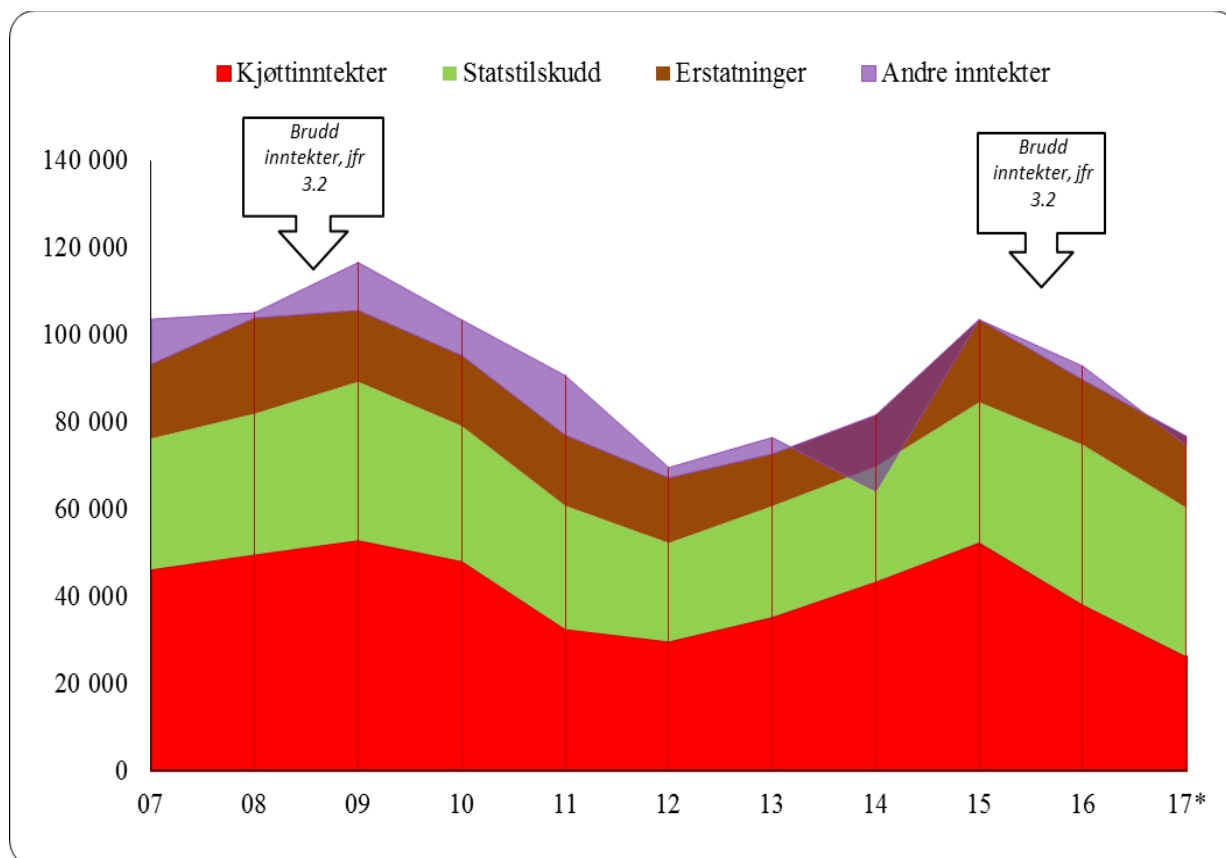
Målt i resultatmålet for arbeid og egenkapital har 2007 og 2008 markert seg som de beste årene i sammenligningsperioden. Uttaket i antall slakt var høyt, og med en stigende kjøttpris i forhold til årene før genererte dette noe høyere inntekter. Erstatningsutbetalingene var også særlig høye dette året.

I 2007 var reintallet i Karasjok vest på rundt 20 000 dyr. I påvente av forholdsmessig reduksjon som følge av ny reindriftslov fikk man en topp i 2011-2012 på rundt 30 000 dyr. Etter at siidaene fikk pålegg om forholdsmessig reduksjon gikk reintallet ned igjen til rundt 22 000 dyr i 2014-2015. Etter dette har reintallet i enkelte siidaer igjen økt. Den samme tendensen finnes i Karasjok øst. Der har reintallet vært på rundt 20 000 dyr etter driftsåret 2012-2013.

Figur 8.1.6 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Karasjok i perioden 2008-2016

Vest-Finnmark

Figur 8.1.7 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregns Vest-Finnmark i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

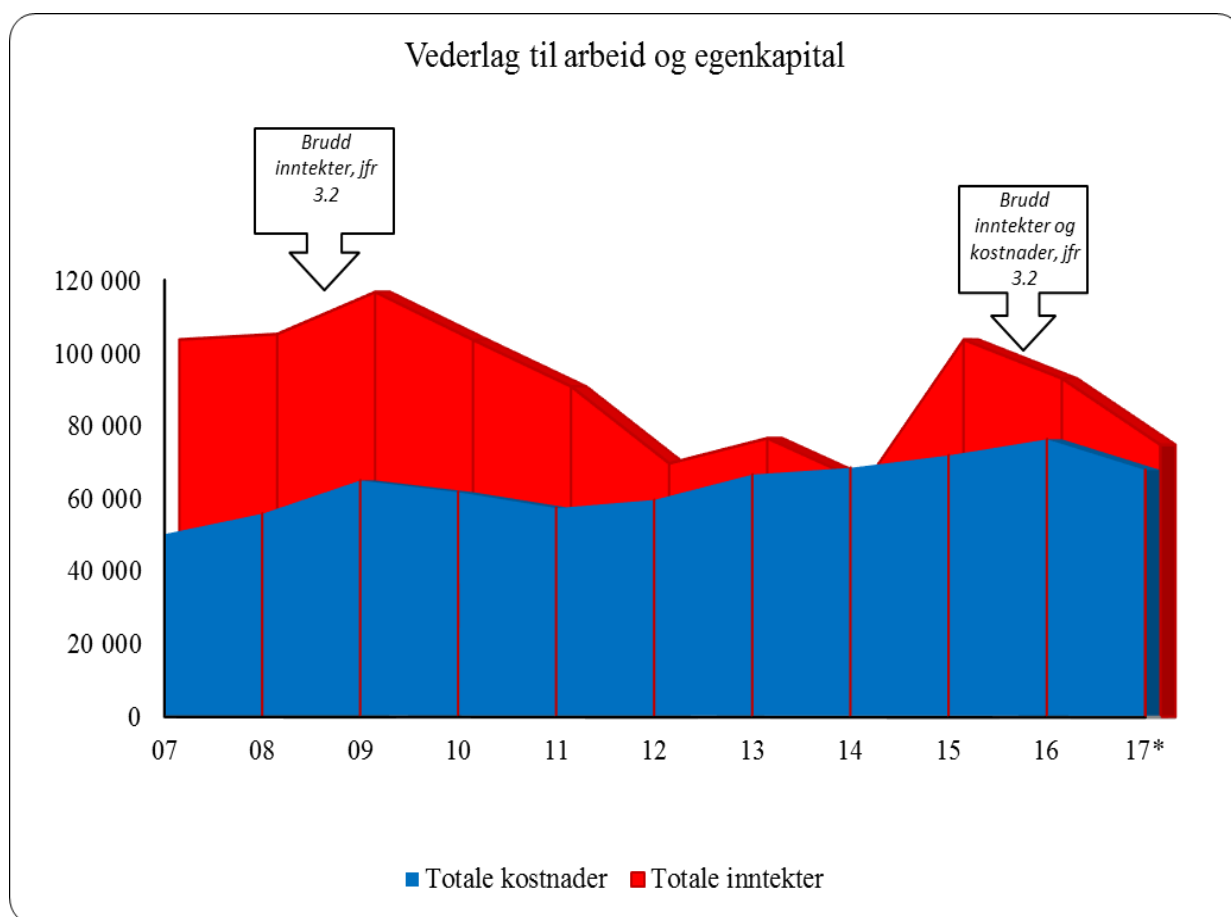
Kjøttinntektene var i perioden 2008 - 2010 på et høyere nivå enn tidligere år. Dette har sammenheng med en økning i slakteuttaket, og selvfølgelig prisnivået. Slakteuttaket gikk i årene 2010 til 2012 mye ned, og vi må helt tilbake til 2003 for å finne et lavere uttak målt i antall. Fra 2013 økte slakteuttaket og inntektene igjen. Slaktevektene er i perioden jevnt over på et lavt nivå. Kjøttinntektene er lavere enn kostnadene gjennom hele perioden. I 2016 har Vest-Finnmark reduserte kjøttinntekter som følge av blant annet reduksjon i slakteuttak.

Tilskuddordningene for Vest-Finnmark har vært noe endret i perioden. Fra og med avtaleåret 2009/2010 innførte man en ny tilskuddsmodell som erstattet ordningen med tidligslaktestilskudd og kalveslaktestilskudd. Den nye tilskuddsordningen satte et produksjonskrav på 8 kg per rein i vårflokk, og tilskudd ble utmålt per kg. slakt med differensierte satser ut fra slakketidspunkt. Kravet medfører at flere har måttet slakte mer for å få statstilskudd. I årene 2010 – 2012 har tilskuddene gått gradvis nedover, men de fire siste årene er de økende. Reduksjonen i 2012 er et resultat av reduksjon i produksjonspremien og Vest-Finnmark-tilskuddet. Som for Karasjok må tilskuddsutbetalingene i perioden ses i sammenheng med manglende oppfyllelse av vilkårene i forhold til fastsatt reintall.

Bakgrunns materialet viser imidlertid også at økningen i perioden 2007 – 2009 hovedsakelig kom av posten “Andre tilskudd” (investeringer, pramming, stipend, fagbrev etc.), poster som igjen hadde en reduksjon i de påfølgende år.

Erstatningsutbetalingene hadde i 2007 en stor økning i forhold til året før. Tendensen fortsatte påfølgende år. Erstatningene for tap av rein tatt av rovvilt økte med ca. 63 % fra 2006 til 2007, samtidig som erstatning for arealinngrep hadde store utbetalinger dette året (fra 0,7 mill. kr. i 2006 til 5,1 mill. kr. i 2007). Sistnevnte gjelder utbetaling for Abojohka som ble inntektsført i 2007. I 2008 gikk erstatningsutbetalingene for rein tatt av rovvilt ytterligere opp, med tilnærmet fordobling av utbetalinger i forhold til 2007. Ser vi hele perioden under ett, har erstatningsutbetalingene knyttet til rein tatt av rovvilt økt fra 3,9 mill. kr. i 2005 til 16,1 mill. kr. i 2008. Erstatningene har de fire påfølgende årene gått ned til å ligge mellom 13 og 14 mill. kr. Fra 2012 til 2014 har de så gått ytterligere ned, fra 13,2 til 10,6 mill. kr. I 2015 var det en stor økning på erstatning for arealinngrep, dette har sammenheng med at man i 2015 fikk inn flere regnskap enn tidligere hvor denne typen erstatning utgjør mye av inntektene. I 2016 var det 30 % færre innkomne regnskap fra Vest-Finnmark, og erstatninger for arealinngrep hadde en reduksjon på 67 % sammenlignet med 2015.

Den totale *erstatningsandelen* for rein tatt av rovvilt i Vest-Finnmark de fem siste årene (2012-2016) er på ca. 14 % (andel erstattet i forhold til omsøkt).

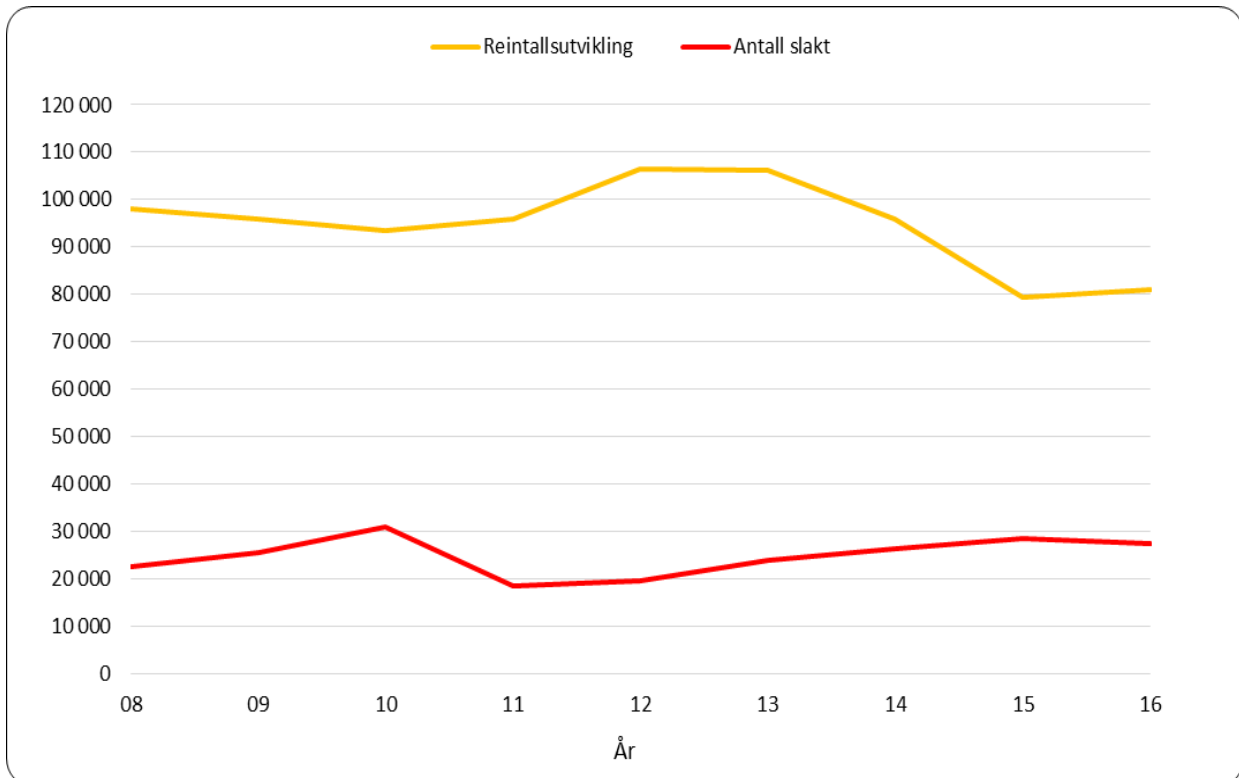
Figur 8.1.8 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriften totalregnskap i Vest-Finnmark i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

Kostnadsnivået har i alle år ligget godt over inntektene. Dette kan ha sammenheng med at reintallet i flere distrikt i Vest-Finnmark ut fra gitte føringer er for høyt. Driften av enhetene blir dermed mer ressurskrevende. Om lag 20 % av de totale kostnadene gjennom hele perioden kommer av utgifter til kjøretøy og maskiner. Til sammenligning kan nevnes at det samme tallet for hele landet ligger på ca. 17 %. Vest-Finnmark står alene for om lag 30,2 %

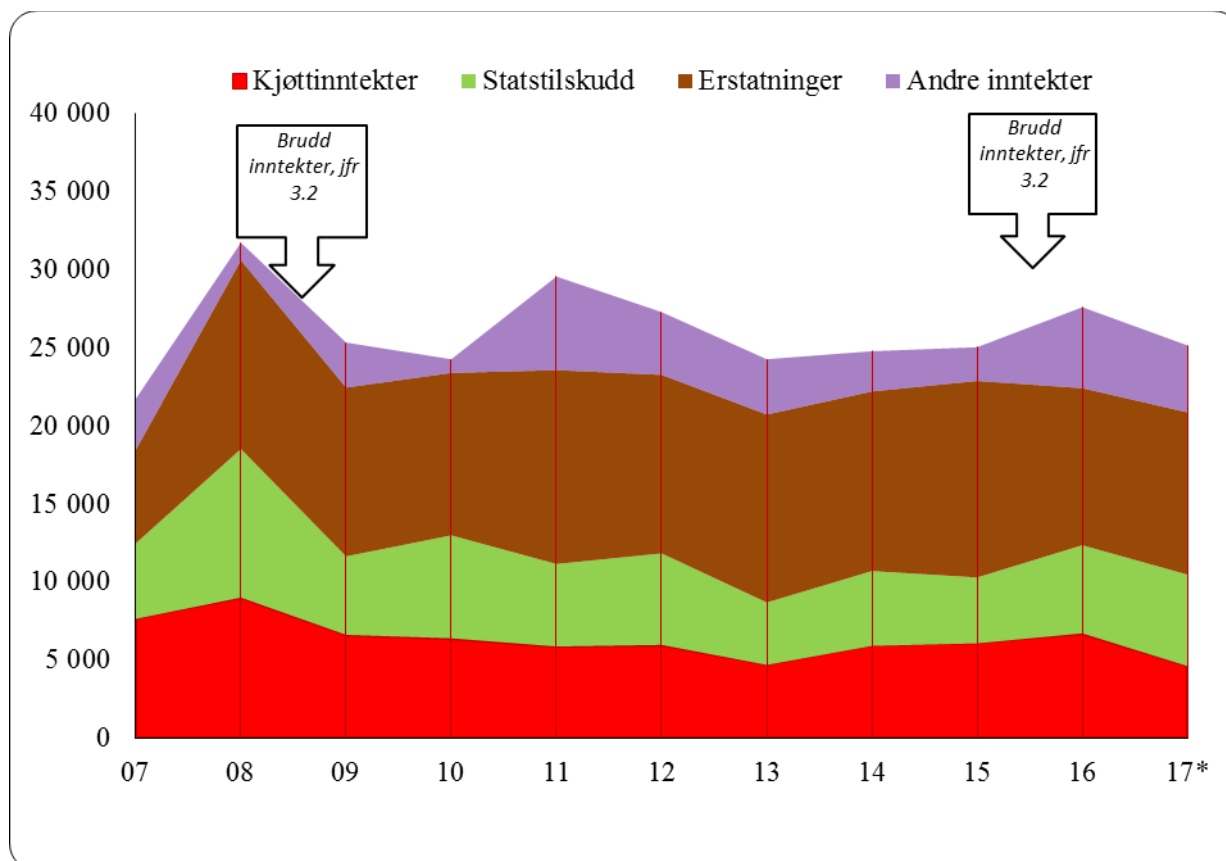
av de samlede kostnadene for hele Reindriffts-Norge. Både i 2010 og 2011 klarte imidlertid Vest-Finnmark å redusere sine kostnader i forhold til årene før, etter at man har hatt økende tendens helt siden 2006, men i perioden 2012-2016 har kostnadene igjen økt.

Utfordringen i Vest-Finnmark har de siste årene vært å få ned reintallet til et bærekraftig nivå. Beitepresset gjenspeiler svært lave gjennomsnittsvekter, og i likhet med Karasjøk har man i dette området oppnådd lav pris per kg. kjøtt. En reduksjon av reintallet skal bidra til økte slaktevekter, og derav økt pris. En reduksjon i reintallet skal også bidra til lavere driftskostnader, ved at bakgrunns materialet viser at kostnadsnivået følger reintallsutviklingen. Reintallet i området er nå redusert.

Figur 8.1.9 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Vest-Finnmark i perioden 2008-2016

Troms

Figur 8.1.10 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Troms i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016 kroner)

Kjøttinntektene

Antall slakt er forholdsvis stabilt. I 2011 ser vi imidlertid en stor reduksjon, noe som kan forklares med at ett av de største distriktene ikke leverte slakt dette året. I årene 2012 til 2015 har slakteuttaket variert noe, og fra 2015 til 2016 økte antall slakt med 19 %. Troms har også blant de høyeste gjennomsnittsvektene på rapportert slakt gjennom stort sett hele perioden, og det er kun tamreinlagene som kan vise til tilsvarende nivå.

Troms har tidligere år oppnådd langt høyere priser per kg. kjøtt, sammenlignet med øvrige områder. I 2008 hadde man periodens til da høyeste pris på 81,32 kr. Dette kombinert med et høyt slakteuttak resulterte i et forbedret inntektsnivå som også er periodens beste. I perioden 2014 - 2016 har området igjen landet høyeste gjennomsnittspris per kg. kjøtt.

I 2011 framkom det en stor økning i prisnivået, med et gjennomsnitt på kr. 85,41 per kg. kjøtt. Dette kan forklares med det ene distriktet som ikke leverte i 2011. Dette distriktet leverer normalt i områder som gir dårligere priser enn slakteri i Troms, noe som trekker gjennomsnittsprisen ned. Etter en forholdsvis stor prisnedgang i 2012 har det vært et enda kraftigere fall til 2013. Kjøttprisen i Troms kom da under gjennomsnittsnivået for landet. I 2014 - 2016 har dette igjen snudd, og man er nå på et høyere nivå enn i 2011 når det gjelder verdi av kjøttproduksjonen.

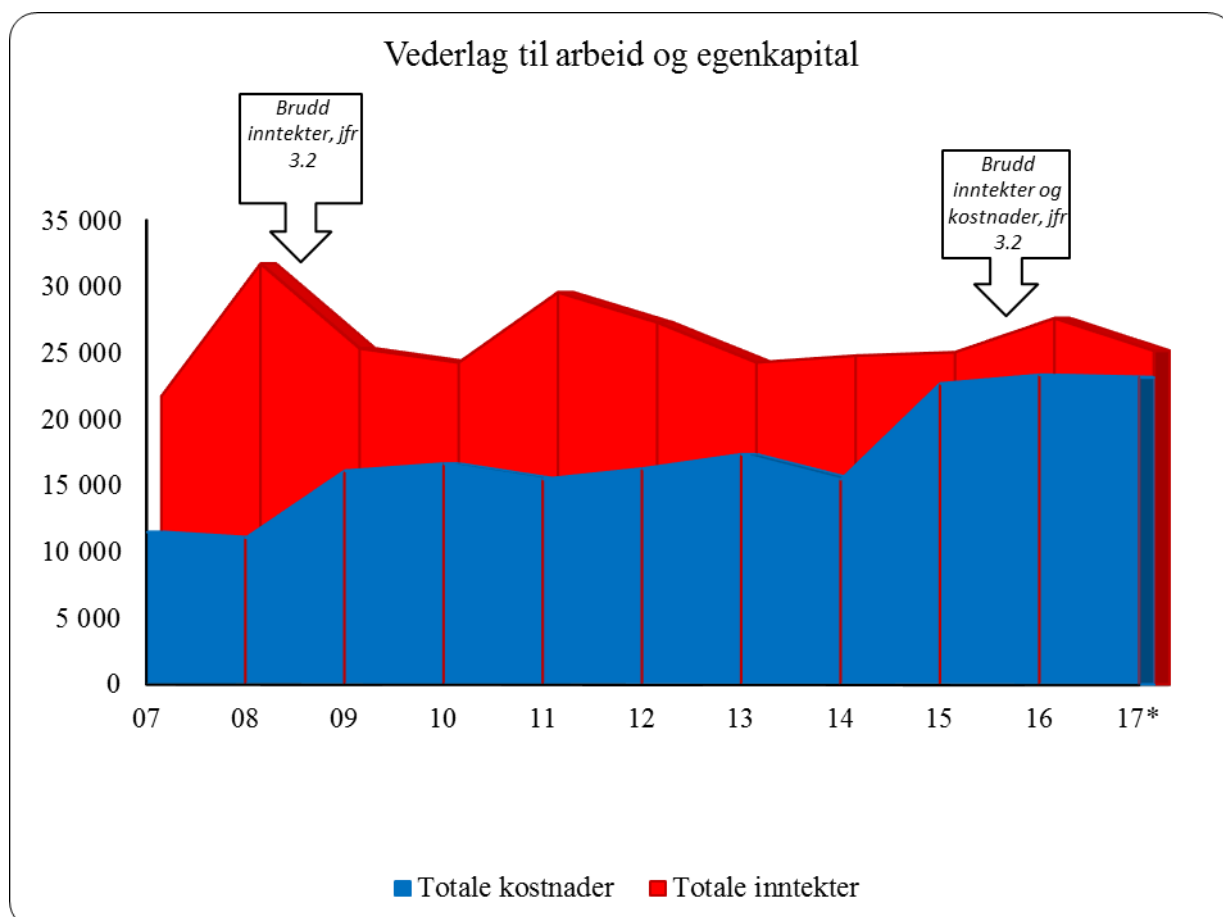
Statstilskuddene har vært noe varierende i perioden. En sannsynlig årsak til den noe varierende utviklingen kan være tilslagsprosenten. Troms skiller seg ut som et område hvor

tilslagsprosenten er den laveste blant alle områdene. Bakgrunnsmaterialet viser at tilslagsprosenten fra 2006-2016 har variert fra 60 % til 77 %, hvor 2014 var det beste året i så måte. Med så lav andel som søker, eventuelt får innvilget tilskudd, blir utslaget stort når prosenten varierer. Det meldes om at mye rein går tapt til rovvilt, da spesielt til ørn som har en økende bestand. Når mye går tapt til rovvilt, blir det lite igjen å slakte. Dette fører til at flere siidaandeler ikke får slaktet nok til å være berettiget tilskudd, eller de får betydelige reduksjoner i tilskuddsutbetalingene.

Erstatningene for dette området har i første del perioden vært varierende. Troms er et område hvor erstatningsutbetalingene knyttet opp mot rein tatt av rovvilt har vært stabile, men i 2008 framkom det en markant økning på denne posten, og utbetalingene i årene etterpå har deretter holdt seg på tilsvarende nivå som dette årets utbetalinger.

Erstatning for arealinngrep utbetales som en engangssum og inntektsføres i sin helhet det året erstatningene utbetales. I perioden 2011-2014 er de totale erstatningsutbetalingene stabile. I 2015 og 2016 er det ingen utbetalinger på denne posten.

Den totale *erstatningsandelen* for rein tatt av rovvilt i Troms de fem siste årene (2012-2016) er på ca. 45 % (andel erstattet i forhold til omsøkt).

Figur 8.1.11 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Troms i perioden 2007-2017 (*Budsjetttall for 2017) (2016-kroner)

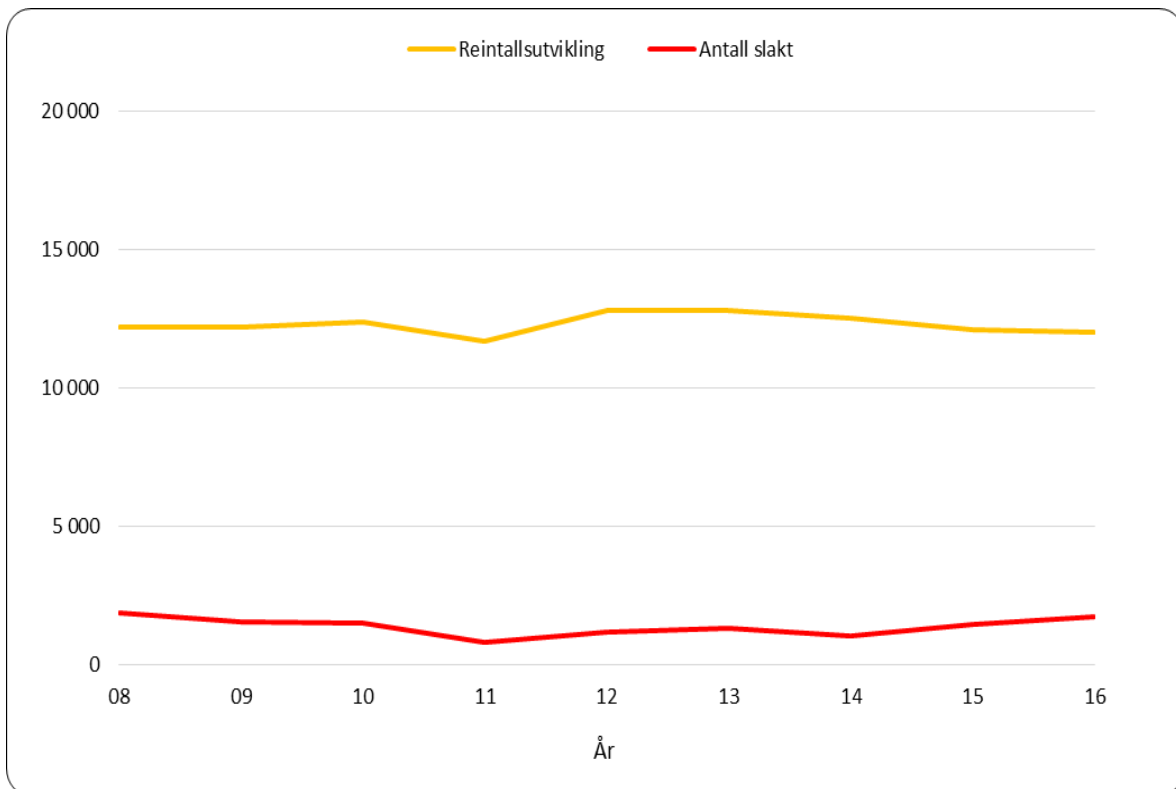
Kostnadsnivået for dette området er betydelig, sett i forhold til inntektene. Store kostnadsposter gjennom hele perioden er utgifter til kjøretøy og maskiner (16 %), varekjøp

(22 %), samt avskrivninger (18 %). Totalt sett står Troms for 8 % av reindriftsnæringens totale kostnader perioden sett under ett. Det høye kostnadsnivået kan bl.a. ses i sammenheng med driftsstrukturen med mange små distrikt med få siidaandeler og manglende stordriftsfordeler.

I 2008 var kostnadene på sitt laveste nivå i hele sammenligningsperioden. Noe mindre utgifter til varekjøp, kjøretøy og maskiner, samt frakt og transport bidro til dette. I årene etter har nivået stabilisert seg på et noe høyere nivå. Økningen kom som følge av økning i postene frakt og transport, samt varekjøp. Kostnadene til frakt og transport er betydelig redusert i 2010, men en økning i øvrige poster skaper allikevel et høyere kostnadsnivå for disse årene. I 2015 økte området sine kostnader med hele 44 % sammenlignet med året før, og i 2016 var økningen på ytterligere 4 %.

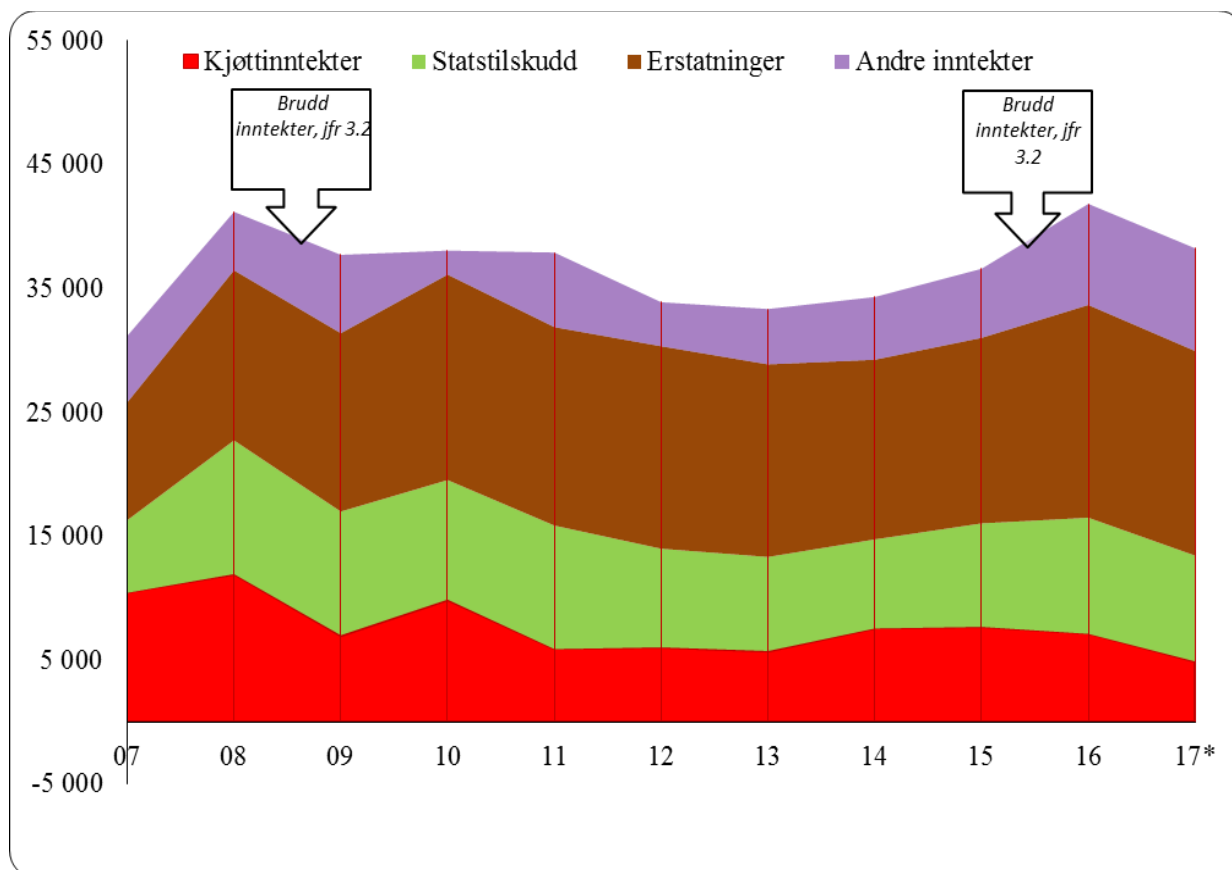
De relativt høye inntektene i 2008, kombinert med et lavt kostnadsnivå dette året, gjorde at vederlag til arbeid og egenkapital ble svært positivt perioden sett under ett. Om man beregner vederlagene ekskludert erstatninger for arealinngrep, var det dette året man hadde periodens beste årsresultat.

En tilpasning til reindriftsavtalens tilskuddsordninger skal bidra til forbedret økonomi. Tidligere har det vært slik at mange av de som ikke har fått tilskudd i Troms, har fått avslag med bakgrunn i at leder av siidaandelen mottar alderspensjon. En overføring av siidaandelen til yngre generasjoner har vært et av tiltakene for å sikre at siidaandelen oppfyller kravene for å motta tilskudd. I tillegg kan en slik overføring/generasjonsovergang utløse andre tilskudd, jfr. ordninger i Reindriftsavtalen, og kan dermed være et virkemiddel for å forbedre økonomien i de enkelte siidaandelene. Dette ser nå ut til å ha endret seg; de siste årene ser det ut til at hovedtyngden av de som har fått avslag har fått dette med bakgrunn i at de har havnet under de gitte inntektskrav, men fortsatt er det slik at det er noen siidaandeler som ikke mottar tilskudd med bakgrunn i at leder mottar alderspensjon.

Figur 8.1.12 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Troms i perioden 2008-2016

Nordland

Figur 8.1.13 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Nordland i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

I likhet med Troms er Nordland et område hvor økonomien preges av et høyt kostnadsnivå. Dette må også her bl.a. ses i sammenheng med driftsstrukturen med mange små distrikt med få siidaandeler. Gjennom hele sammenligningsperioden har kostnadene ligget betydelig over kjøttinntektene. I hele perioden fra 2006 til 2014 var det en jevn økning i kostnadene, mens det i 2015 framkom en liten reduksjon. Fra 2015 til 2016 har kostnadene økt med 22 %.

Kjøttinntektene har holdt seg relativt stabile og uten betydelige avvik til og med 2008. I 2009 hadde man en kraftig reduksjon i rapportert slakteuttak, årsaken her er at en del av uttaket i Nordland ble utført som leieslakting i Sverige, og man har ikke innarbeidede rutiner ved svenske slakteri for innsending av slakterapporter. Mens det i 2010 var en økning i kjøttinntektene, var det igjen en reduksjon i årene etter. Inntektene er nå på et betydelig lavere nivå i forhold til perioden fram til 2008 som følge av lavere slakteuttak og priser. Det er tydelig at det slaktes mindre på grunn av tap. I stedet prøver reineieren å holde produksjonsflokken på et stabilt nivå.

Nordland hadde en betydelig økning i prisen fra 2006 til 2008. Gjennomsnittsprisen var 58,65 kroner i 2006, mens den i 2008 var på 78,72 kr. per kg. Dette tilsvarer en økning på 34 % på disse to årene. Den moderate prisnedgangen fra 2008 til 2009 kan ha en sammenheng med den mangelfulle slakterirapporteringen ved at grunnlaget for beregning av priser ikke var representativt for hele området. I 2010 hadde man en prisnedgang på ca 10,5 % sammenlignet med 2009, en reduksjon som fortsatte i 2011. Etter en mindre økning i 2012 er det igjen en

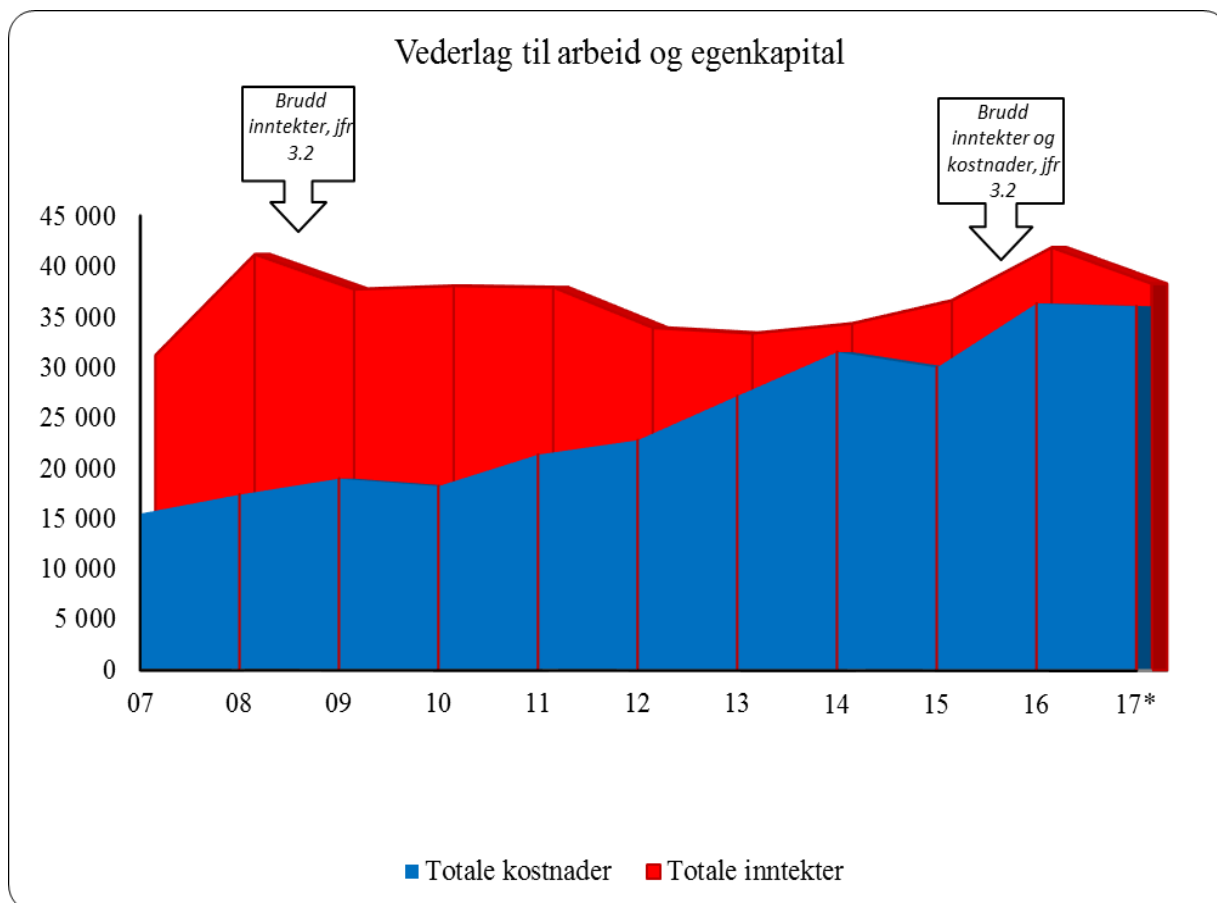
reduksjon i prisnivået i 2013 hvor man nå er kommet under gjennomsnittsnivået for landet. I perioden 2014 - 2016 er det derimot store økninger i pris.

Inntektskurven tidligere i perioden er allikevel ikke direkte preget av den relativt store prisvariasjonen. En reduksjon i gjennomsnittsvektene og dermed antall tonn slakt er hovedårsaken til dette. I 2006, før inntektsøkningen satte inn, hadde man periodens nest høyeste slakteuttak både med tanke på antall slakt, samt gjennomsnittsvekter.

Statstilskuddene for Nordland hadde i 2008 en relativt stor økning, nesten en fordobling sammenlignet med året før. Bakgrunns materialet viser at det var posten «andre tilskudd» som representerte økningen, da spesielt investeringer, pramming/transport og tiltak konvensjonsbeiter. I perioden 2008 holdt tilskuddene seg på omtrent samme nivå fram til og med 2011. Bakgrunns materialet viser at det hovedsakelig er posten «Andre tilskudd» som reduseres jevnt etter toppen i 2008, men at man i 2010 også har en reduksjon på de produksjonsavhengige tilskuddene. I 2011 ligger man totalt sett på omtrent samme nivå som i 2010, men de produksjonsavhengige tilskuddene står nå for en større andel av den totale potten. Reduksjonen i 2012 er mye på grunn av reduksjon i produksjonspremien og tidligslakt, noe jo også slakteuttaket tyder på. Det er også en viss reduksjon i 2013 og 2014, men i 2015 og 2016 har dette snudd – hovedsakelig som en direkte følge av økt produksjonspremie.

Erstatningsutbetalingene for Nordland har gjennom hele perioden vært forholdsvis stabile. Økningen i 2008 knytter seg til erstatning for arealinngrep. Etter å ha ligget på mellom 0,3 - 0,8 mill. kr. i årene før var dette beløpet i 2008 på 2,6 mill. kr. Erstatningsutbetalingene knyttet til arealinngrep var neste år igjen gått ned, men denne gangen var det en sterkt økende rovvilterstatning som gjorde at den totale erstatningsposten likevel var økende. Tendensen med økt rovvilterstatning fortsetter i 2010 for deretter å stabilisere seg på dette nivået til og med 2012. Nordland er også et område hvor erstatninger for trafikkdrepte dyr utgjør en del av de totale erstatningsutbetalingene, om lag 10-20 % av utbetalingene på tap av rein baserer seg på denne type tap. Disse tapene er med på å forklare de økte tapene som ikke skyldes økning i rovviltbestanden. I 2016 har de totale erstatningene økt med 15 %, både erstatninger til tap av rein og arealinngrep øker.

Den totale *erstatningsandelen* for rein tatt av rovvilt i Nordland de fem siste årene (2012-2016) er på ca. 47 % (andel erstattet i forhold til omsøkt). Det er gaupe og jerv som står for den største andelen av tapene i området.

Figur 8.1.14 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Nordland i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

Kostnadene ligger, som tidligere nevnt, betydelig over kjøttinntektene. Inntektsnivået fra kjøtt og biprodukter er de siste 4 årene på rundt $\frac{1}{4}$ av kostnadsnivået. Det er utgifter knyttet til kjøretøy og maskiner (12,9 %), varekjøp (21,1 %) og avskrivninger (14,5 %) som står for den største andelen av de totale kostnadene. Disse tre artene utgjør da til sammen om lag 49 % av de totale kostnadene. Økningen i kostnader har vedvart i perioden fram til og med 2009, men i 2010 har imidlertid Nordland klart å redusere sine kostnader. Det er postene frakt og transport, samt bygninger/anlegg, som representerer reduksjonen. Økningen i 2011 skriver seg stort sett fra kostnader til administrasjon, varekjøp og avskrivninger, mens man i 2012 til 2014 øker ytterligere spesielt på varekjøp, utstyr og kjøretøy/maskiner. I 2015 framkommer en reduksjon som følge av mindre kostnader på flere arter. I 2016 øker kostnadene igjen med 22 % sammenlignet med 2015. Det er postene varekjøp, avskrivninger, fremmedtjenester og diverse som øker mest.

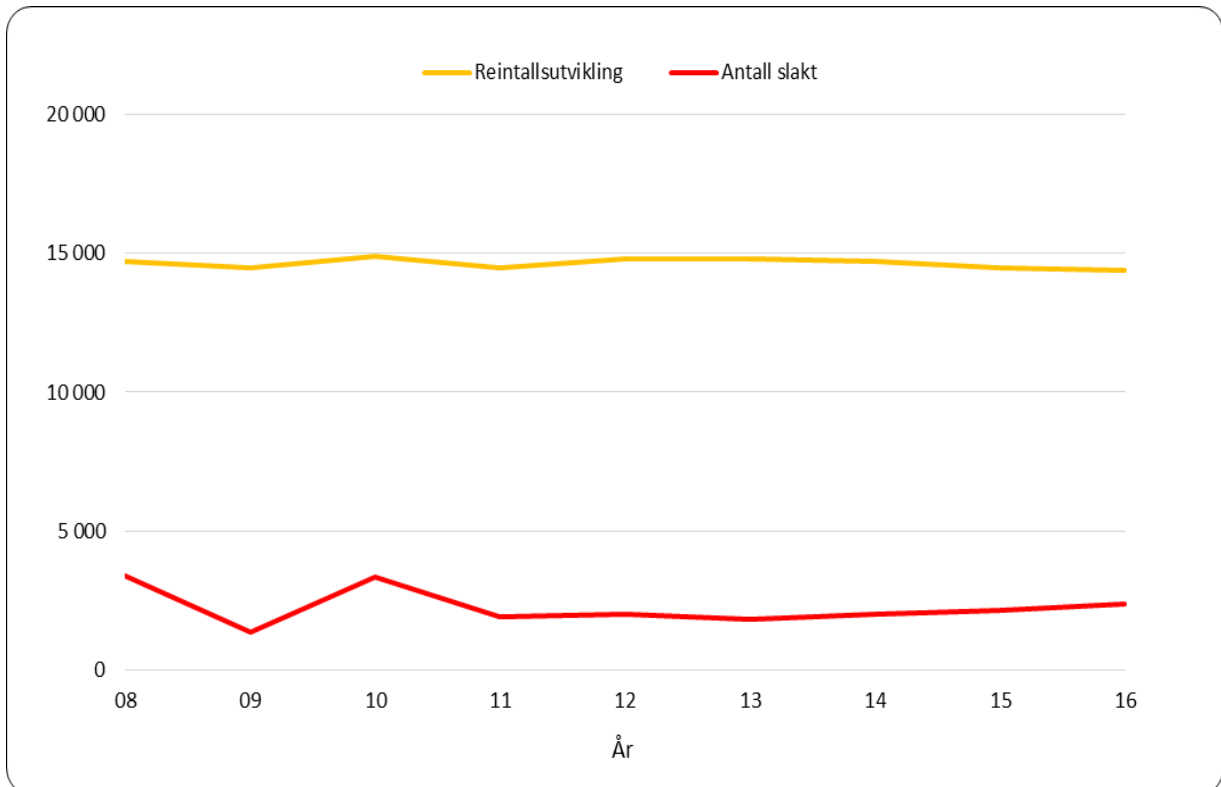
Større tap av rein med påfølgende reduksjon i slakteuttaket har økonomiske konsekvenser for reieneierne. Samtidig er det kostnadskrevede tiltak som settes i verk for å minske tapene. Samlet gir dette et dårligere driftsresultat for den enkelte reieneier.

Nordland har allikevel et stabilt reintall og slakteuttak. Som tidligere vist til var det et særskilt fall i slakteuttaket i 2009 som skyldes mangelfulle registreringer på grunn av slakting foretatt i Sverige. I perioden 2007 til 2010 var det stigning i reintallet, deretter har det vært en svak årlig reduksjon. Flere distrikter i området har et reintall på langt under fastsatt øvre reintall.

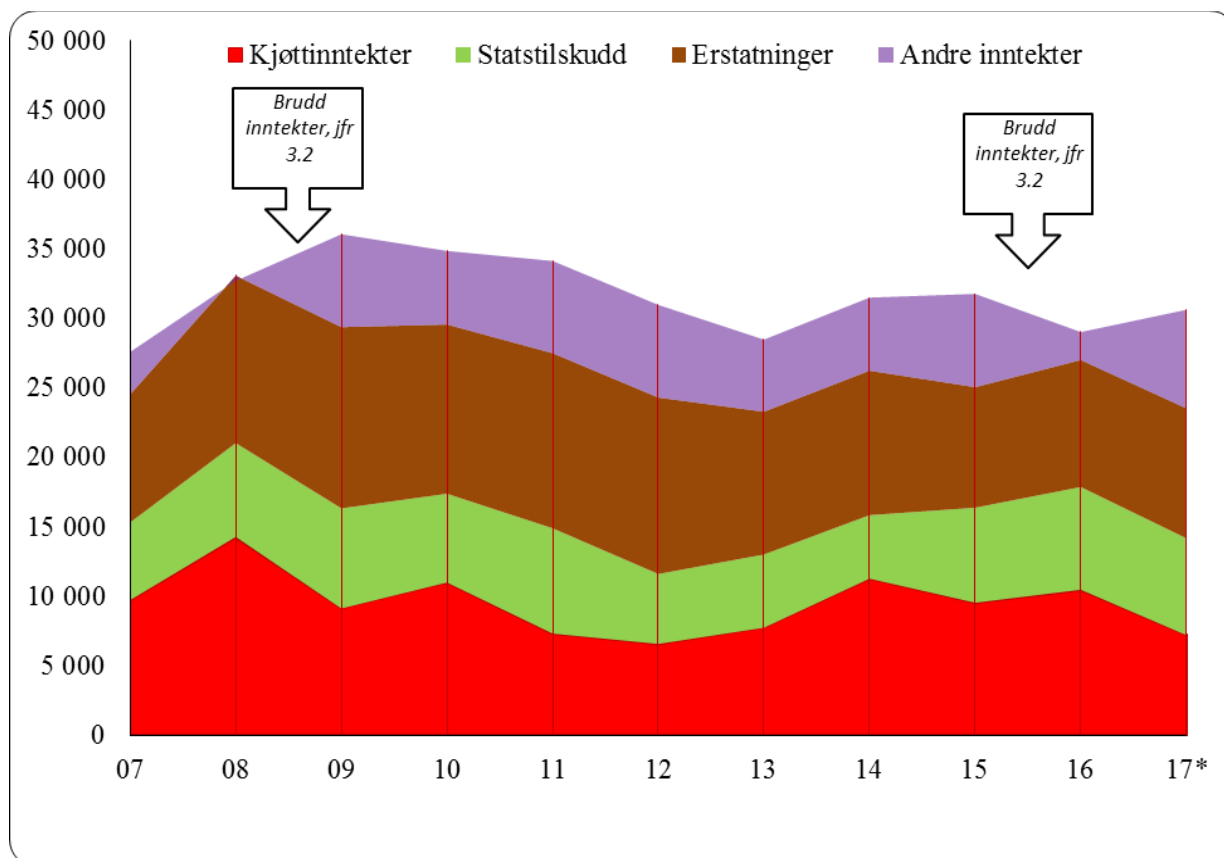
Utviklingen i reintall, tap og slakteuttak har imidlertid også konsekvenser for avlsarbeidet i reindriften. Det er sannsynlig at det blir satt på en del livdyr som under normale forhold ikke hadde blitt brukt som produksjonsdyr. Konsekvensene av dette vil ikke være synlig umiddelbart, men på sikt kan det gi konsekvenser i form av dårligere avlsmateriale i reinflokken.

Beiteforholdene i Nordland har vært stabile fra år til år. Dersom det oppstår vanskelige forhold på vinteren, løser reinbeitedistriktene dette med tilleggsforing, samt at de har tilgang til kystvinterbeite. Tilleggsforing brukes også som tiltak på våren som beredskap mot rovvilt, men det har ikke ført til reduksjon i rovvilttapene sett over år.

Figur 8.1.15 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Nordland i perioden 2008-2016

Nord-Trøndelag

Figur 8.1.16 Utvikling i størrelsen på inntekstpostene i reindriftens totalregnskap i Nord-Trøndelag i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

Kjøttinntektene har vært forholdsvis stabile i hele perioden, med unntak av noen hopp i årene 2008, 2010, 2014 og 2016. I 2008 og 2010 hadde man en forholdsvis stor økning i slakteuttaket, da spesielt i 2008. I 2008 var det også gode priser som resulterte i et stort hopp i inntektskurven. Prisutviklingen har i sammenligningsperioden variert mye. Inntektsøkningen i 2008 kom som en følge av høyere priser, økning i slakteuttaket samt gode slaktevekter. Slakteuttaket i 2008 var 33 % høyere enn i 2007. Gjennomsnittsvektene er svært stabile i perioden 2006 - 2016, med unntak av 2010, hvor man var nede i periodens laveste slaktevekt på 22,7 kg. Vektene i de øvrige årene frem til 2015 har variert fra 23,4 kg til 24,3 kg. I 2016 er gjennomsnittlig slaktevekt 25,3 kg.

Slakteuttaket i 2016 er det høyeste i sammenligningsperioden, både i antall rein og i kg. kjøtt. Sammenligner man imidlertid perioden med perioder før 2007, har slakteuttaket gått ned. Gode produksjonsår, litt mindre tap av rein til rovvilt, større slaktevillighet pga. gode priser og generasjonsoverganger kan trolig forklare økningen i slakteuttak de siste årene.

I 2012 var kjøttinntektene på sitt laveste nivå gjennom hele perioden. Årsaken til dette er betydelig lavere priser sammenlignet med årene før, kombinert med et lavt slakteuttak dette året. I 2016 har antall slakt økt med 87 % sammenlignet med 2012. Dette kan forklares med gode produksjonsår, mindre tap av rein til rovvilt og større slaktevillighet på grunn av gode priser og generasjonsoverganger.

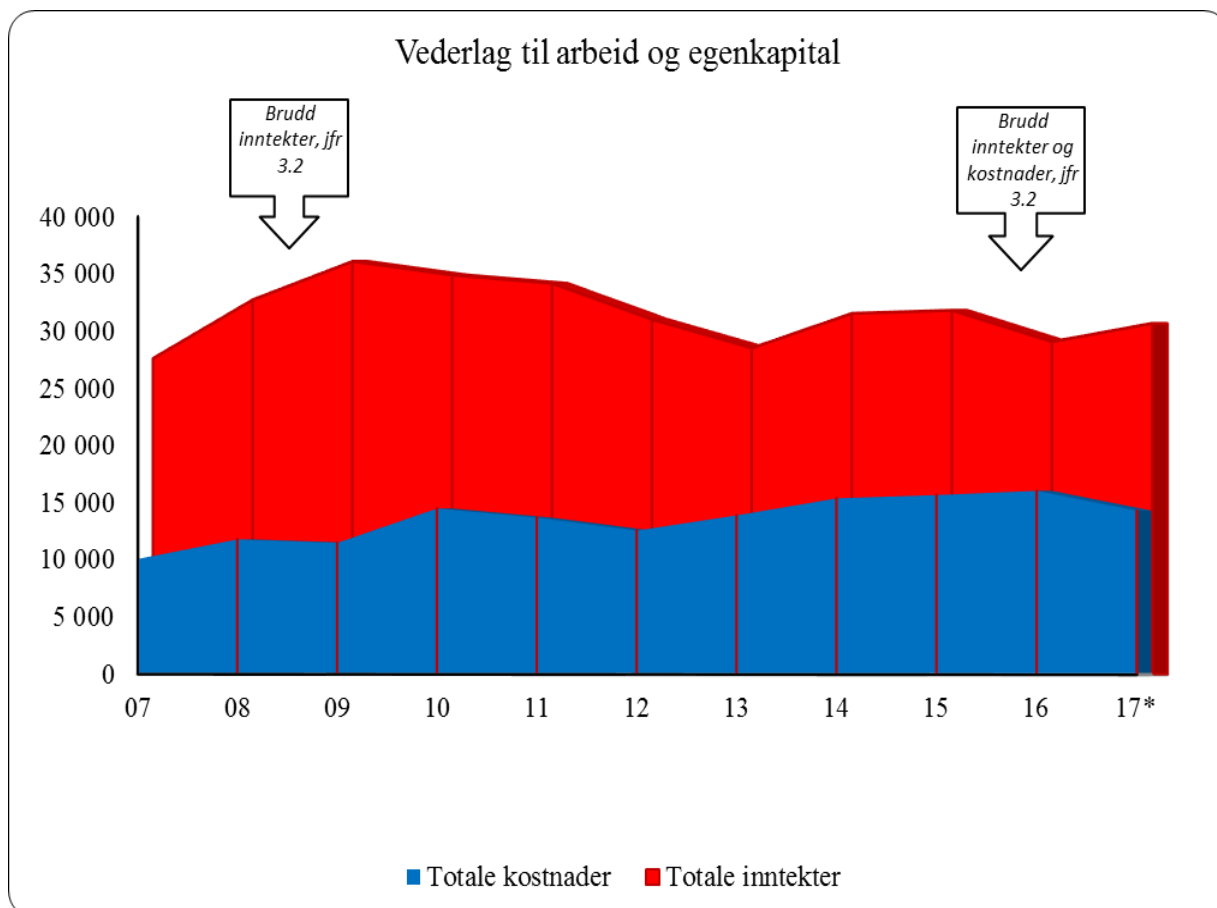
Det er to hovedperioder for slakting i Nord-Trøndelag. Høstslakt skjer like etter brunst i månedsskiftet oktober/november, når slaktevekter, kvalitet og pris er på topp. Vinterslakten tas rundt juletid. Forholdene for den tidligere vinterslakten like før jul har i dette området vært utfordrende i flere år, på grunn av høye temperaturer, lite frost og nedbør i form av regn i november og desember. Dette har resultert i at i snitt de ti siste årene er 30 % av reinen slaktet etter nyttår.

Tilskuddsnivået i Nord-Trøndelag hadde fram til og med 2007 en negativ utvikling. Etter endringen i tilskuddsordningene fra og med avtaleåret 2003/2004, har nivået på oppnådde tilskudd vært nedadgående. Både produksjonspremie, kalveslaktetilskudd og tidligslaktetilskudd er direkte knyttet opp mot enten kjøttverdien eller slakteuttaket, og varierer i samme takt som kjøttinntekten. I perioden 2008 – 2011 var imidlertid tilskuddsutbetalingene bedre; i 2009 og 2011 kommer dette hovedsakelig som en følge av høyere utbetalinger knyttet til de produksjonsrettede tilskuddene etter høye slakteuttak. Fra og med 2012 er man igjen på samme nivå som i 2007.

Erstatningsnivået på dyr tatt av rovvilt har vært økende til og med 2012, og synliggjør de betydelige utfordringer dette medfører for reindriften i Nord-Trøndelag. Reineierne i Nord-Trøndelag får erstattet en større del av det omsøkte tapet enn reineierne i øvrige områder. I perioden 2013 - 2015 var imidlertid utbetalingene vært nedadgående. I 2016 økte utbetalingene litt. Erstatningsandelen (antall erstattet i forhold til omsøkt) var i perioden 2014 - 2016 på under 50 %. Dette tallet lå i 2008 på 63,5%. Den totale erstatningsandelen for rein tatt av rovvilt i Nord-Trøndelag de fem siste årene (2012-2016) er på ca. 51 %.

Bortfallet av produksjonspremie pga. mindre slakteuttak kompenseres delvis med at den inngår som et grunnlag for erstatningssummen for godkjente tap til rovdyr.

Erstatningsutbetalingene i Nord-Trøndelag er i hovedsak knyttet mot rein tatt av rovvilt. Utbetalingene knyttet til arealinngrep utgjør ca. 5 % av de totale erstatningene og er således av mindre betydning for den økonomiske utviklingen i dette området.

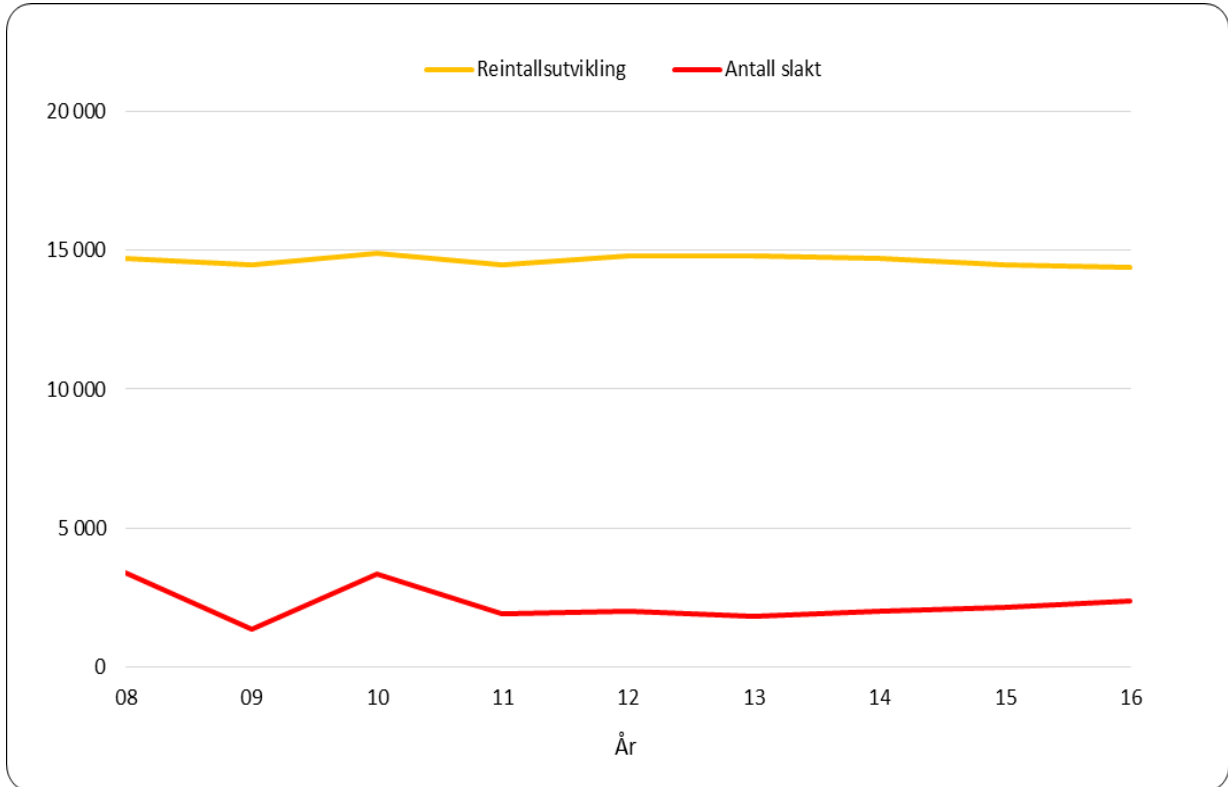
Figur 8.1.17 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriften totalregnskap i Nord-Trøndelag i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

Kostnadsnivået har vært stigende i perioden fram til 2010, og de stabiliserte seg på dette nivået til og med 2013. I 2014 - 2016 ser vi en forholdsvis stor kostnadsøkning sammenlignet med årene før, og man er nå på periodens høyeste nivå. Bakgrunns materialet viser at det særlig er utgifter til varekjøp, utsyr, avskrivninger og leie som har økt. Generelt mener man imidlertid at det økte kostnadsnivået gjennom perioden har sannsynligvis også en sammenheng med rovvilts situasjonen. Både dokumentasjonskravene og økte behov for gjeting og tilsyn har økt bruken av motoriserte kjøretøyer betraktelig. Endret områdebruk har også medført større bruk av helikopter i forbindelse med samlinger. Bakgrunns materialet viser at postene frakt og transport, leie og fremmedtjenester, som kan relateres til ovenstående, til sammen utgjør ca. 22 % av de totale kostnadene. Gjennomsnitt i landet for øvrig på disse postene er ca. 15 %.

Etter en forholdsvis stor reduksjon i reintallet frem til 2006, har reintallet økt med ca. 2 500 frem til 2016. I driftsåret 2015/2016 hadde ingen sijter i området reintall over fastsatt høyeste reintall.

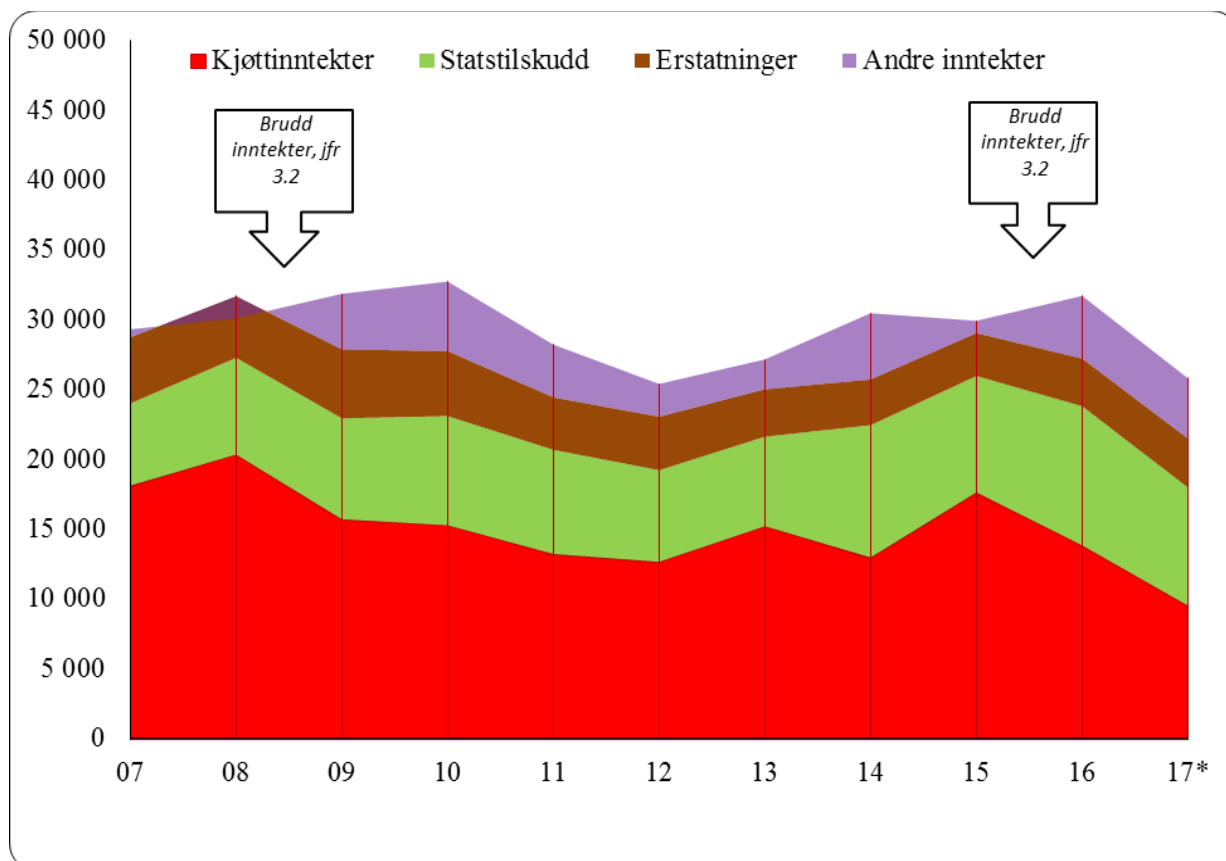
Det meldes om gode beiteforhold vinteren 2015. Blant annet på grunn av dette var simlene i god kondisjon ved starten av kalvingen dette året. Sterkt snøfall og sein vinter i fjellet skapte trolig en del utfordringer for simle og kalv like etter kalving, men de fleste reieiere meldte om mye kalv under merkingen. Dette kan skyldes tidlig bart lavereliggende fjellområder og dalganger som berget beiteforholdene like etter kalving.

For øvrig kan nevnes at det er en klar utvikling mot at en større del av familiens totale inntekt kommer fra lønnsinntekt utenom næringen. For dette området gjelder også at man per i dag er inne i en periode med generasjonsoverganger, der flere nye ledere av siidaandeler fortsatt er i en oppbyggingsfase. Det er et markert trekk at oppbyggingsfasen går over flere år enn tidligere.

Figur 8.1.18 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Nord-Trøndelag i perioden 2008-2016

Sør-Trøndelag/Hedmark

Figur 8.1.19 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Sør-Trøndelag/Hedmark i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

Utviklingen i Sør-Trøndelag/Hedmark har i stor grad vært preget av stabilitet og forutsigbarhet.

Kjøttinntektene har gjennom store deler av perioden vært større enn både kostnader, erstatninger og statsstilsjudd. Området hadde en relativt stor inntektsøkning fra 2006 til 2008. Økningen i 2007 skyldes en kombinasjon av høyere slakteuttak og økte priser sammenlignet med 2006. Fra 2007 til 2008 har inntektsøkningen en direkte sammenheng med prisøkningen på hele 25,5 %. Slakteuttaket i 2008 gikk noe ned sammenlignet med året før. Inntektene gikk deretter jevnt nedover helt til i 2012, og vi ser for første gang at kostnadene var høyere enn kjøttinntektene. Dette gjentar seg i 2014. Forskjellen i 2012 kom som en følge av noe lavere inntekter på grunn av reduksjon i pris per kg. kjøtt, mens man i 2014 har et særlig lavt slakteuttak sammenlignet med resten av perioden. I 2015 økte både slakteuttak, gjennomsnittlig slaktevekt og pris per kg kjøtt, noe som ga inntektsøkning dette året. I 2016 gikk slakteuttaket litt ned, mens nettoprisen gikk opp.

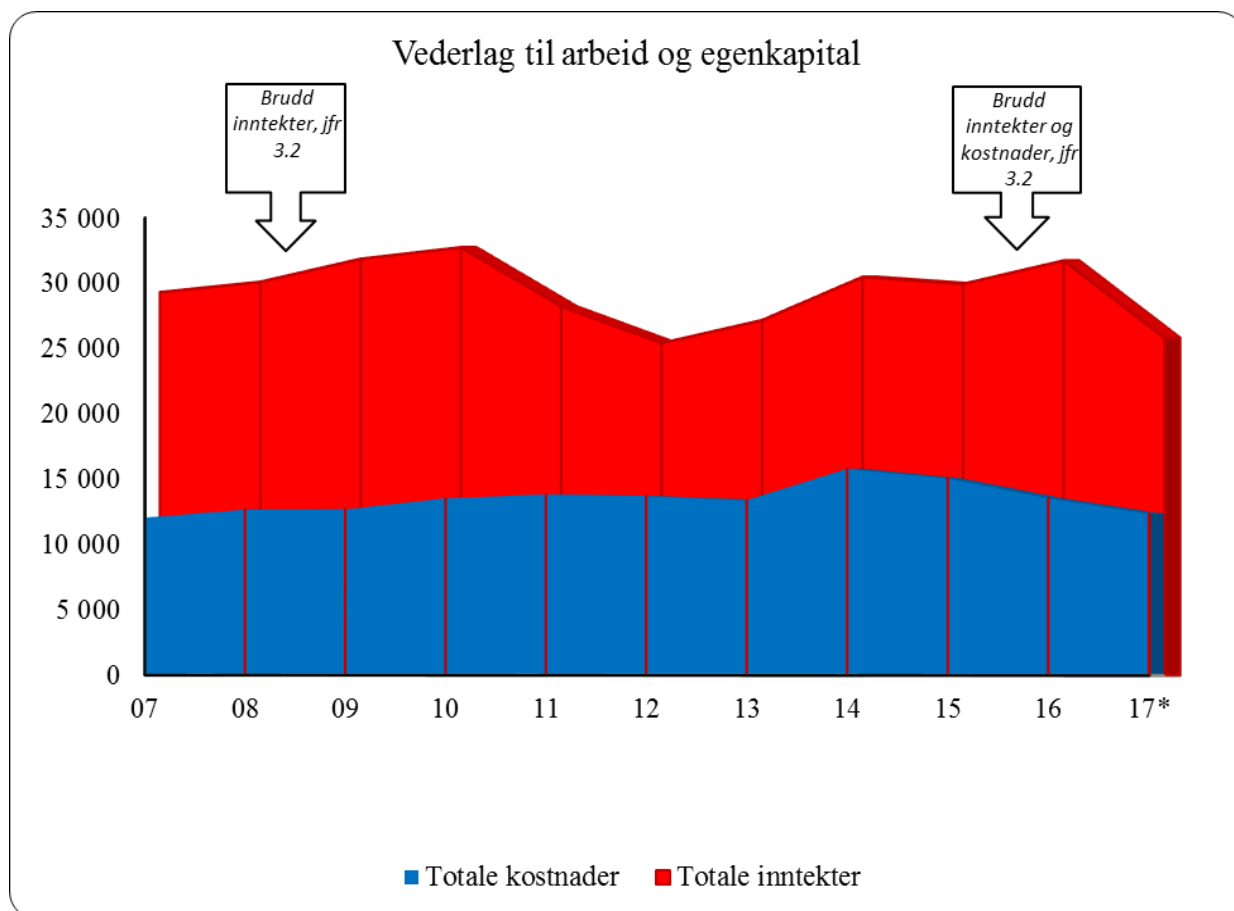
Prisene i Sør-Trøndelag har gjennom hele perioden ligget høyere enn de totale gjennomsnittsprisene for landet sett under ett. I 2008, når de totale gjennomsnittsprisene var på sitt høyeste, oppnådde man i dette området 83,29 kr. per kg. kjøtt. Til sammenligning kan nevnes at man i den sonen med lavest pris dette året hadde en pris på 70,12 per kg. kjøtt. Både i 2011 og 2012 ser vi en stor prisreduksjon som forklarer fallet i inntektskurven. I årene fra 2013 til 2016 var det igjen en økning i prisen. De gode prisene er i stor grad et resultat av gode slaktevekter og høy kvalitetsklasse på kjøttet.

Gjennomsnittsvektene i Sør-Trøndelag er stabile med en noe økende tendens. I 2009 var de oppe i periodens høyeste gjennomsnittsvekt med 25,9 kg. Sammen med tamreinlagene er dette det området som utpeker seg med høyest totalproduksjon per livrein.

Tilskuddsnivået er stabilt. Fra og med 2006 til og med 2010 var tilskuddsandelen jevnt stigende, etterfulgt av en generell reduksjon i 2011 - 2013 som er jevnt fordelt på de ulike tilskuddene. I 2016 har man periodens høyeste tilskuddsutbetalinger.

Erstatningsutbetalingene er stabile og dreier seg i all hovedsak om erstatninger for rein tatt av rovvilt. I 2011 og 2012 ser vi imidlertid en liten reduksjon i erstatningsutbetalingene. I 2011 er dette et resultat av reduserte erstatninger for arealinngrep, mens det i 2012 er erstatninger for rein tatt av rovvilt som utgjør reduksjonen. Erstatningsutbetalingene i 2013 og 2014 stabilisert seg på samme nivå som i 2011 og 2012, mens man i 2015 hadde de laveste utbetalingene gjennom hele perioden. I 2016 økte utbetalingene igjen med 11 %.

Den totale *erstatningsandelen* for rein tatt av rovvilt i Sør-Trøndelag de fem siste årene (2012-2016) er på ca. 39 % (andel erstattet i forhold til omsøkt).

Figur 8.1.20 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Sør-Trøndelag/Hedmark i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

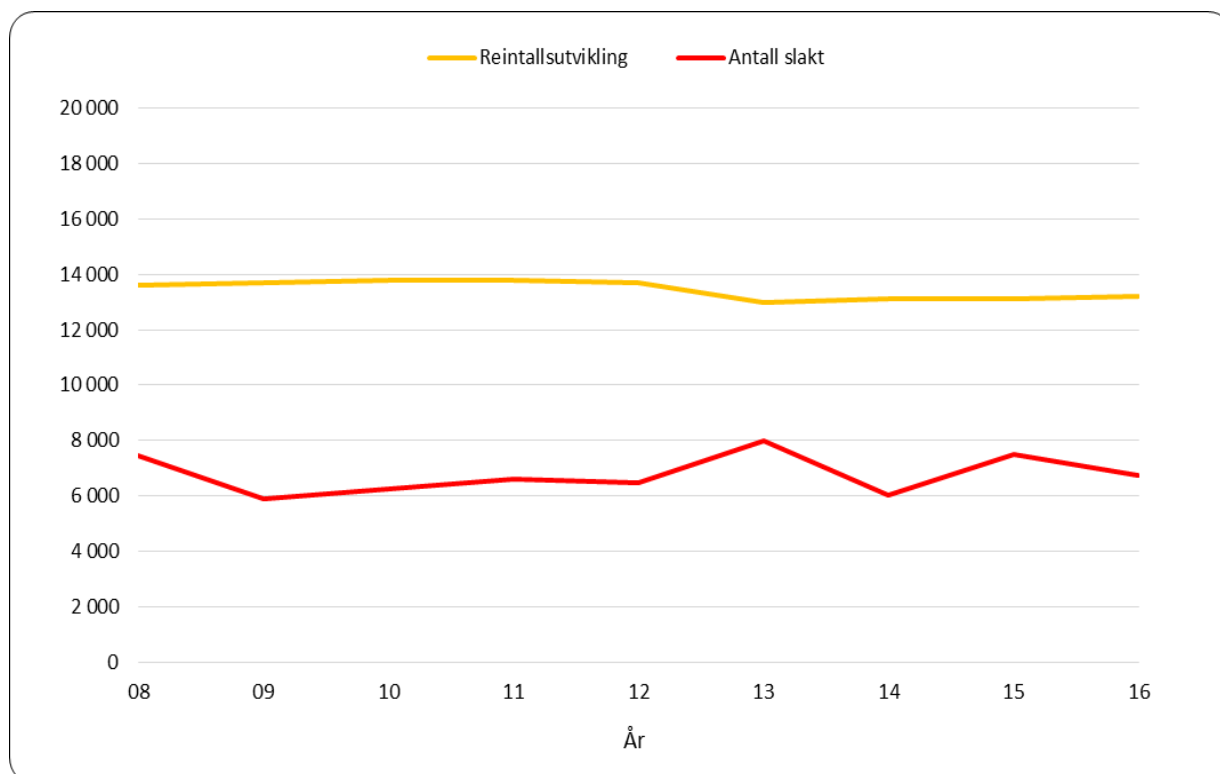
Kostnadsnivået bærer preg av store utgifter på posten kjøretøy og maskiner som utgjør den største kostnadsposten, med en total gjennomsnittlig andel på 18 % for perioden sett under ett. Kostnadsnivået har vært svakt stigende fra og med 2007, og i 2010 ser vi en litt større økning som følge av økte utgifter til utstyr og øvrige varekjøp. Fra 2010 til 2013 har kostnadene vært

stabile, også innad mellom kostnadstypene. I 2014 er det en stor økning, som ser ut til å knytte seg til høyere utgifter til kjøretøy/maskiner og utstyr. Sistnevnte utgjorde i 2014 22 % av området totale kostnader. I 2015 og 2016 var disse postene redusert, men fortsatt var de på totalt 33% av de samlede kostnadene.

Perioden sett under ett er det 2016 som kan betegnes som periodens beste år, da var vederlaget til arbeid og egenkapital på sitt høyeste. Dette kom stort sett som en følge av en økning i andre inntekter, statstilskudd og erstatninger.

Indikatorer som produksjon per livrein, slaktevekter og tap forteller at beiteforholdene i Sør-Trøndelag/Hedmark er stabile. Befaringer og tilbakemelding fra reindriften forteller også om gode beiteforhold og ingen antydning til nedbeiting. Endrede klimaforhold vanskeliggjør tilgangen til beite vinterstid, noe som medfører en del uro i flokkene, økt ressursbruk, og problematikk rundt rein utenfor lovlig beiteområde. Dette har resultert i et økende konfliktnivå mellom reindrift og landbruk de siste 4-5 år.

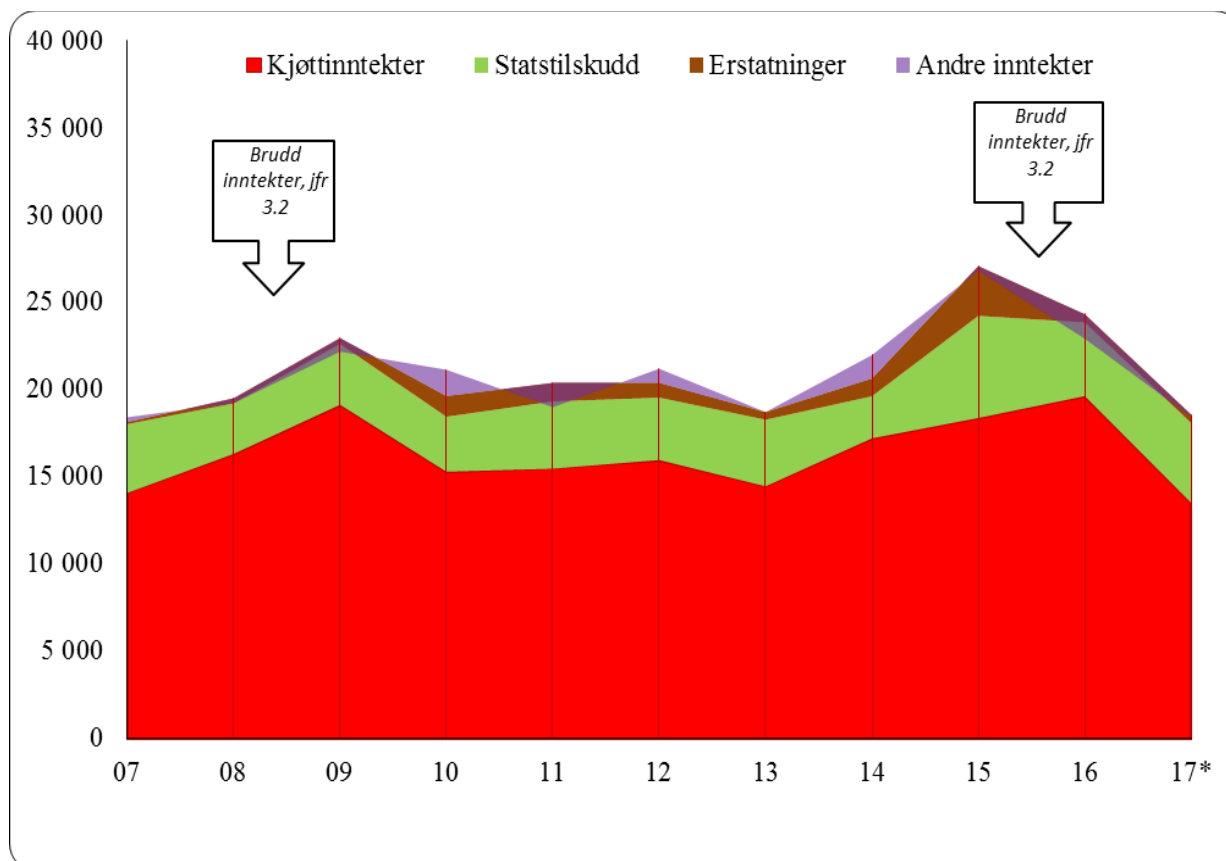
CWD (Chronic Wasting Disease) er påvist i Nordfjella Villreinområde. På grunn av fare for smitte til tamreindriften skaper dette utrygge forhold i området.

Figur 8.1.21 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Sør-Trøndelag/Hedmark i perioden 2008-2016

Tamreinlag

Figur 8.1.22 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriften totalregnskap hos tamreinlagene i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017)(2016-kroner)

Kjøttinntektene har gjennom hele perioden vært høyere enn de øvrige hovedpostene, og den økonomiske situasjonen hos tamreinlagene har dermed vært gjennomgående positiv. Inntektsreduksjonen i 2007, 2010 og 2013 kom som en kombinasjon av lavere gjennomsnittsvekter og lavere slakteuttak. I 2012 hadde området periodens høyeste gjennomsnittlige slaktevekt på 31,2 kg. I 2016 lå gjennomsnittsvekten på 30,8 kg.

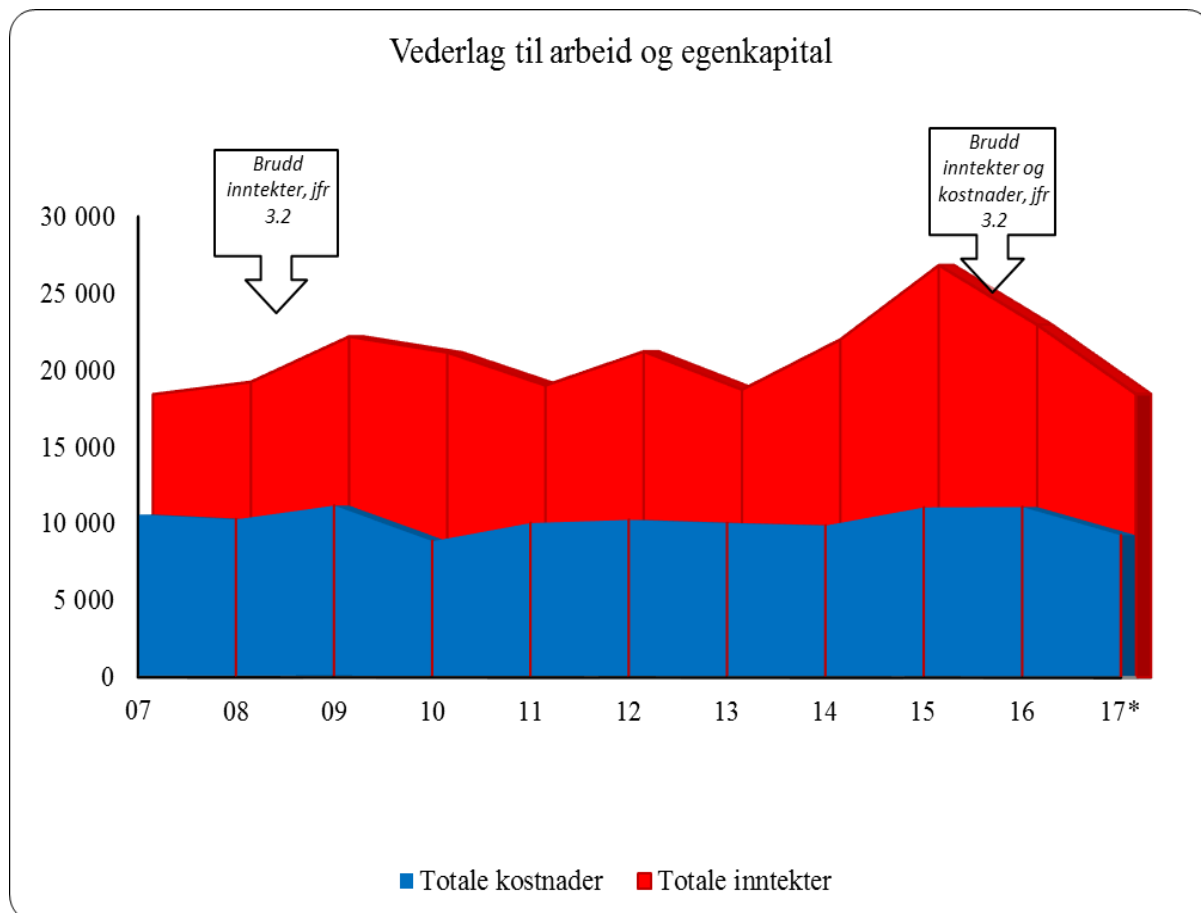
I 2006 var prisene i dette området på sitt laveste når man ser sammenligningsperioden under ett. Fra 2006 til 2009 var det en økning på 43 %. Prisene har deretter gått ned med ca 18 % til 2013. Tamreinlagene hadde likevel i 2013 den høyeste pris på landsbasis med 67,34 kr, og på lik linje med de øvrige områdene har disse økt jevnt til og med 2016.

Tilskuddsnivået har vært noe varierende gjennom perioden. Tamreinlagene har stabile inntektsoverføringer på de ordinære tilskuddene. De postene som skaper variasjoner i de totale tilskuddsbeløpene er hvorvidt det foreligger investeringer som utløser tilskudd, samt størrelsen på tilskudd til tiltak mot radioaktiv forurensning. Tamreinlagene er det området som gjennom årene har mottatt hovedandelen av denne typen tilskudd. Det er særlig kompensasjonen for tidligslakt som har vært dominerende. I 2011 og 2015 hadde også tamreinlagene forholdsvis stor utbetaling knyttet til tap av rein ved ulykke, noe som gav utslag i en høyere utbetaling på de totale tilskuddene.

Erstatningsnivået hos tamreinlagene har vært svært lavt, og omfatter kun erstatninger for tap av rein. Dette tilsier at man her mister få dyr til rovvilt, noe som gir mer forutsigbare rammer

for produksjon av reinkjøtt til menneskelig føde. I 2010 og 2011 var det en markant økning på dette området. Sammenlignet med 2009 økte erstatningsutbetalingene for rein tatt av rovvilt økt med omlag 250 %. Dette var noe redusert i 2012 og 2013, men økte igjen i 2014 og 2015. I 2016 ble erstatningsutbetalingene til tamreinlagene redusert med 84 % sammenlignet med 2015.

Den totale *erstatningsandelen* for rein tatt av rovvilt hos tamreinlagene de fem siste årene (2012-2016) er på ca. 42 % (andel erstattet i forhold til omsøkt).

Figur 8.1.23 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i tamreinlagene i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

Kostnadene har stort sett vært stabile; fra å ligge på 6,9 mill.kr. i 2006 har det i perioden 2007 til og med 2014 variert mellom 8,6 mill. kr. og 9,6 mill. kr. I 2015 er det derimot en økning til 10,8 mill. kr, før de reduseres til 10,7 i 2016. Økningen i 2015 kommer som en direkte følge av at utstyrsposten er bortimot fordoblet. Variasjoner i kostnadsføringen gjør det vanskelig å finne tendenser, men vi ser at det stort sett er utstyrsposten og varekjøp som står for mesteparten av kostnadene med sine 62 % av de totale kostnadene gjennom sammenligningsperioden.

Tamreinlagene er også det området som utpeker seg med høyest produktivitet blant samtlige områder. Totalproduksjonen per livrein¹ gjennom perioden har ligget mellom 14 kg. per dyr og 18,5 kg. per dyr. Gjennomsnittet for hele reindriften gjennom perioden har ligget mellom

¹ Tall fra Ressursregnskapet for reindriftsnæringen.

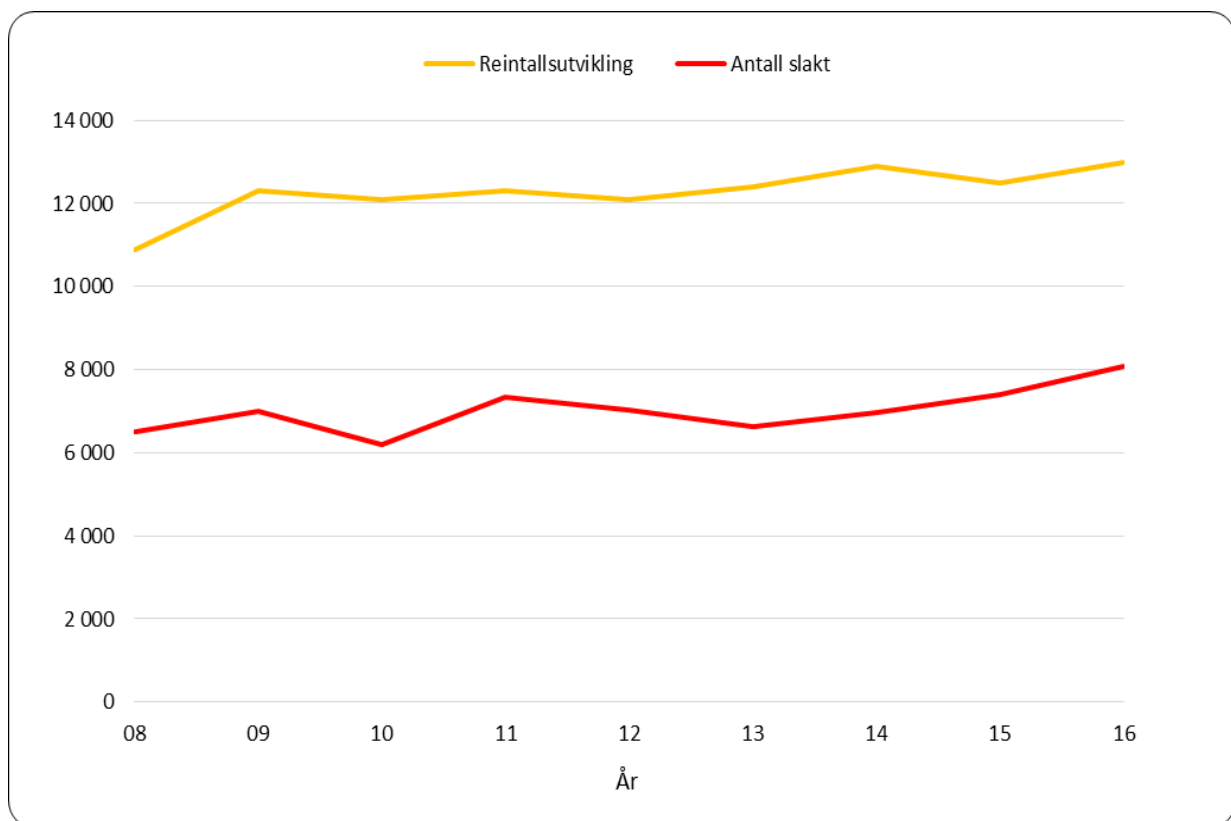
5,2 kg. per dyr og 8,7 kg. per dyr, hvor den høyeste produktiviteten var i begynnelsen av perioden. Høy totalproduksjon per livrein innebærer god kalvetilgang, lite tap og gode slaktevekter.

I 2015 var resultatmålet for arbeid og egenkapital på sitt høyeste gjennom sammenligningsperioden. Dette med bakgrunn i høyere inntekter fra både kjøtt samt økning i statstilskudd og erstatninger. Sammenlignet med 2015 ble vederlaget for arbeid og egenkapital redusert med 25 % i 2016. Reduksjonen kom i hovedsak av reduksjon i andre inntekter, statstilskudd og erstatninger.

Indikatorer som produksjon per livrein, slaktevekter og tap forteller at beiteforholdene er stabile. Tilbakemeldinger fra reindriften forteller om gode beiteforhold og ingen antydning til nedbeiting. Tamreinlagene har lave totaltap, dette er en kombinasjon av lite rovvilt og gode beiter.

CWD (Chronic Wasting Disease) er påvist i Nordfjella Villreinområde. På grunn av fare for smitte til tamreindriften skaper dette utrygge forhold i området.

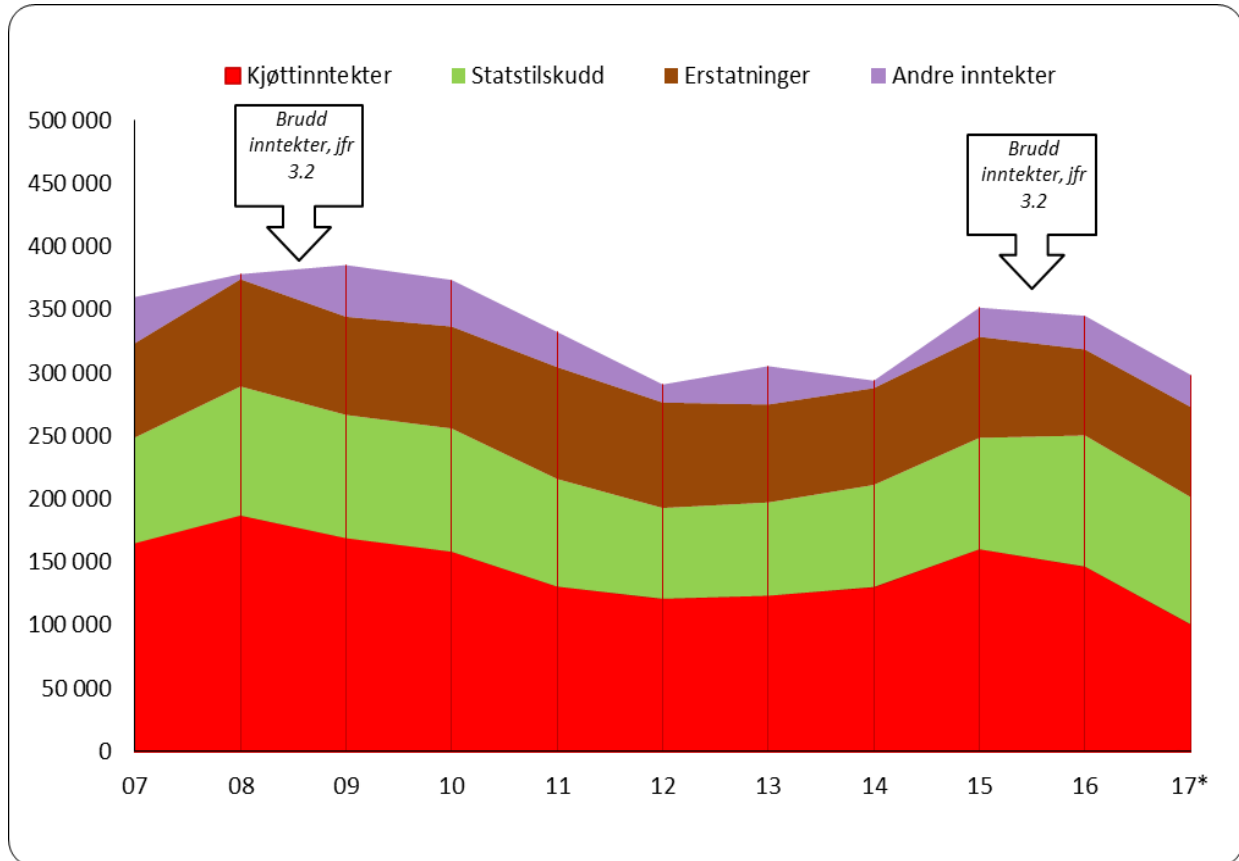
Forutsetningen for tamreinlagene er konsesjon som igjen forutsetter leieavtaler med grunneiere. Lite forutsigbare og svært dyre leieavtaler er en utfordring for tamreinlagene.

Figur 8.1.24 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt hos tamreinlagene i perioden 2008-2016

8.2 Generelle vurderinger

I dette avsnittet vurderes den økonomiske utviklingen i reindriftsnæringen med utgangspunkt i sentrale poster i totalregnskapet. Figurene 8.2.1 og 8.2.2 danner grunnlaget for vurderingene.

Figur 8.2.1 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i perioden 2007-2017 (*Budsjetttall for 2017) (2016-kroner)

Kjøttinntektene var økende til og med 2008. I 2009 opplevde man imidlertid en reduksjon i inntektene, dette med bakgrunn i avdekking av feil prisrapportering fra slakteri. Her henvises det til avsnitt om priser under kap 3.2.

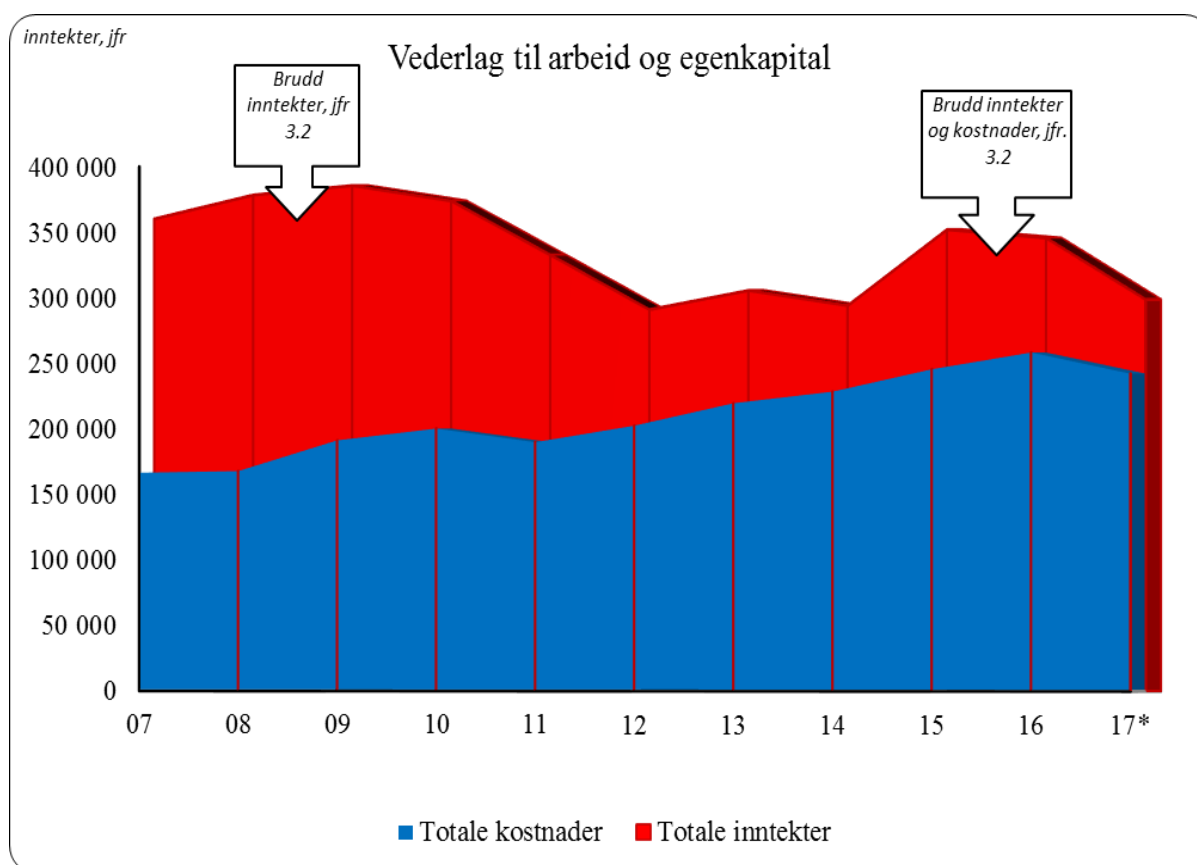
I 2010 gjorde en vanskelig markedsituasjon at prisene ble ytterligere redusert, etter at de først var korrigert ned som følge av feilrapporteringen. Prisreduksjonen fortsatte til og med 2012, mens den de siste årene har hatt en positiv utvikling. Økningen i nettoppris fra 2012 til 2016 er på 57 %.

Slaktekvantumet har økt med 1 % fra 2007 til 2016. Antall slakt har i samme periode økt med 12 %. Gjennomsnittlig slaktevekt er i samme periode redusert fra 23,2 kg til 22,7 kg (-0,5 %). Samtidig ser vi at vektene i 2007 var på sitt høyeste perioden sett under ett, med sine 23,2 kg. Den gjennomsnittlige slaktevekt påvirkes også av hvor stor andel kalveslaktet utgjør. Andel kalveslakt var 69 % i 2007 og 78 % i 2016.

Tilskuddsnivået målt i faste priser har vært varierende, med en nedadgående tendens gjennom perioden. De største utbetalingene fra 2007 til 2015 finnes i perioden 2008 til 2010, men økningen disse årene baserte seg i stor grad på den type tilskudd som ikke er

produksjonsrettet. Dersom man ser på de tilskuddene som er direkte avhengig av produksjonen, utgjorde disse i årene 2014 og 2015 en større andel av de totale tilskuddene enn i perioden for øvrig. I 2016 er de totale tilskuddsutbetalingene på sitt høyeste nivå i perioden, og det er produksjonspremien og kalveslaktetilskuddet som står for hoveddelen av økningen.

Erstatningsnivået økte mye i begynnelsen av sammenligningsperioden. Økningene i 2007 må sees i sammenheng med engangsutbetalinger for arealinngrep i Troms og Finnmark. Med unntak av 2009 hadde erstatningsutbetalingene en stor økning hvert år frem til 2011, og det er hovedsakelig utbetalinger knyttet til rovvilttap som utgjør økningen. I årene etter var utbetalingene nedadgående, og bakgrunnsmateriale viser også at den totale erstatningsandelen (andel erstattet i forhold til omsøkt) gikk ned. I 2015 var det en økning i utbetalingene knyttet til erstatninger for arealinngrep. I 2016 har både erstatningsutbetalingene til tap av rein og arealinngrep blitt redusert.

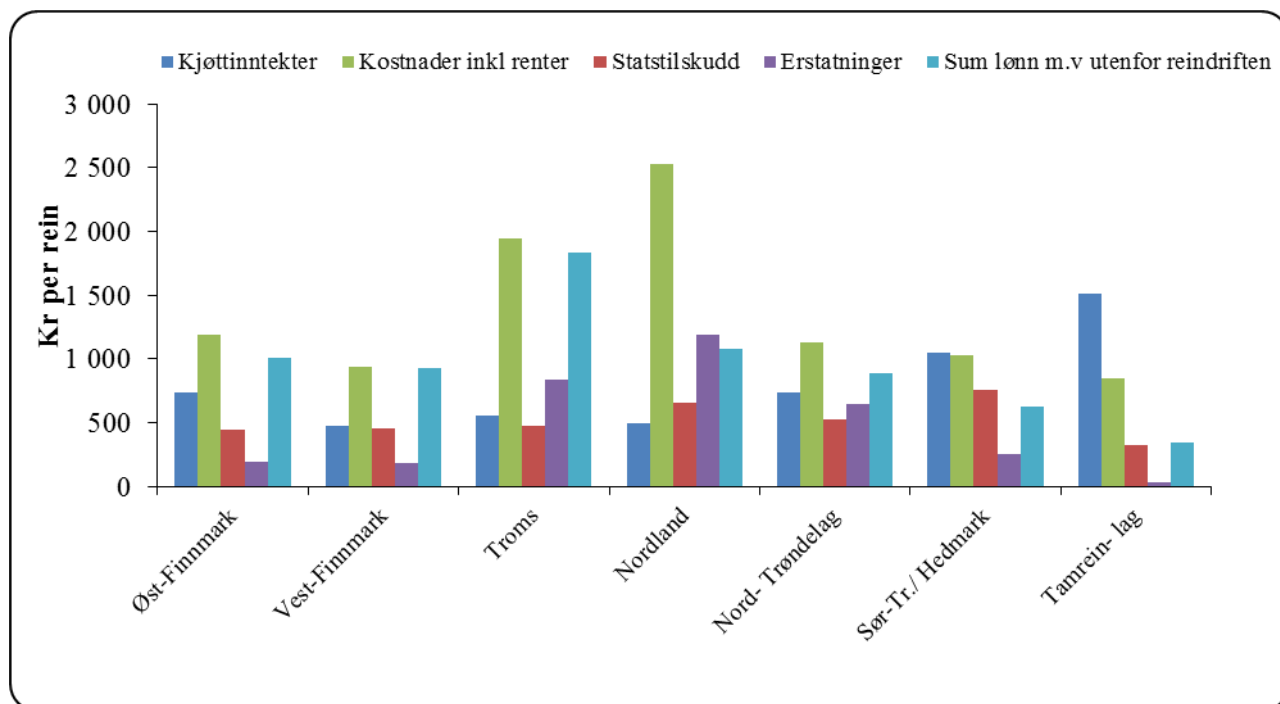
Figur 8.2.2 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i perioden 200-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)

Kostnadene har økt hvert år, med unntak av 2011. Kostnadene i 2016, sammenlignet med det året i sammenligningsperioden hvor kostnadene var på sitt laveste (2007), har økt med omlag 58 %. De største utgiftene går til kjøretøy og maskiner (17 %), avskrivninger (18 %) samt utstyr (14 %) og varekjøp (14 %). Dette er beregnet for perioden under ett. For øvrig ser man at postene varekjøp og utstyr er poster som har en økende tendens nesten hele perioden igjennom, bakgrunnsmateriale at disse to postene har en økning på henholdsvis 108 % og 131 % fra 2007 til og med 2016.

Reindriftsnæringen har totalt sett hatt en forholdsvis svak økonomi i hele sammenligningsperioden. Kjøttinntektene har i det vesentligste vært lavere enn kostnadene,

med unntak av årene 2007 og 2008. Man har i stor grad vært avhengig av statstilskudd og erstatninger. Resultatmålene blir deretter, og 2008 er periodens beste år ut fra vederlaget til arbeid og egenkapital. Kjøttinntektene ble imidlertid redusert i 2009 på grunn av et lavere prisnivå enn antatt, og sammenholdt med de økte kostnadene dette året var resultatet dårligere enn foregående år.

Figur 8.2.3 viser fordelingen av totalregnskapets hovedposter i 2016 etter reinbeiteområde og reintall. Som det fremgår av kapittel 7.1, har ”sum lønn m.v. utenfor reindriften” stor betydning for økonomien i næringen. For å gi et inntrykk av *hvor stor* betydning disse inntektene har, er også sum lønn m.v. tatt med i figuren.

Figur 8.2.3 Fordeling av totalregnskapets hovedposter og ”sum lønn m.v. utenfor næringen” i 2016 etter reintall (kr. per rein)

Det fremgår av figuren at Sør-Trøndelag/Hedmark og tamreinlagene har den sunneste økonomien i næringen. Her er kjøttinntektene per rein større enn kostnadene, statstilskuddene og erstatningene per rein.

Erstatningene per rein er høyest i Troms og Nordland, og lavest i tamreinlagene.

Statstilskuddene per rein er høyest i Sør-Trøndelag/Hedmark, og lavest i tamreinlagene.

Troms og Nordland skiller seg ut som reinbeiteområdene med den svakeste økonomien i næringen, ettersom kostnadene per rein ligger klart høyest, kombinert med lave kjøttinntekter per rein.

Figuren viser for øvrig at sum lønn m.v. utenfor reindriften har størst betydning i Troms og Nordland, og minst betydning hos tamreinlagene.

Vedlegg

1. Tabeller

Vedleggstabell 1 Kjøttinntekter i 2016 (1 000 kr)

Reinbeiteområde	Ant. slakt	Snittvekt	Tonn	Snittpris	Verdi (1000 kr)
Polmak/ Varanger	15 576	22,45	350	69,21	24 201
Karasjok øst	7 945	22,51	179	72,47	12 959
Karasjok vest	9 431	20,67	195	68,41	13 333
Øst-Finnmark	32 952	21,95	723	69,81	50 500
Kautokeino øst	9 540	20,49	195	67,62	13 216
Kautokeino midt	11 997	19,84	238	59,21	14 092
Kautokeino vest	9 155	19,66	180	60,49	10 888
Vest-Finnmark	30 692	19,99	613	62,24	38 119
Troms	2 185	31,92	70	96,36	6 721
Nordland	2 583	33,20	86	83,09	7 125
Nord-Trøndelag	6 223	25,66	160	65,66	10 486
Sør-Tr./Hedm.	7 049	26,05	184	75,24	13 817
Tamreinlag	8 129	30,83	251	78,32	19 629
Totalt	89 813	23,23	2 086	70,20	146 398

Vedleggstabell 2 Kjøttinntekter i perioden 2012-16 (1 000 kr)

Slakteuttak	2012	2013	2014	2015	2016
Slakteri	69 018	69 842	63 091	76 349	82 894
Privat	10 780	10 840	10 840	7 846	6 919
Totalt antall dyr	79 798	80 682	73 931	84 195	89 813
Gj. vekt ¹	23,60	23,24	23,79	22,77	23,23
Prod. i tonn	1 883	1 875	1 759	1 917	2 086
Pris (kr/kg)	58,37	60,92	69,78	80,28	70,20
Inntekt	109 932	114 221	122 767	153 896	146 468

¹ Inklusive beregnet privat forbruk og omsetning

Vedleggstabell 3 Ordinære inntektsoverføringer i perioden 2012-16 (1 000 kr)

Reinbeiteområde	2012	2013	2014	2015	2016
Polmak/Varanger	5 188	9 382	9 447	7 144	12 197
Karasjok øst	2 968	4 092	3 762	3 836	5 688
Karasjok vest	4 610	4 230	7 196	6 900	9 559
Øst-Finnmark	12 766	17 705	20 406	17 880	27 444
Kautokeino øst	3 202	4 774	6 459	6 933	7 160
Kautokeino midt	6 877	6 604	8 752	9 895	11 111
Kautokeino vest	2 686	2 808	2 230	6 050	9 331
Vest-Finnmark	12 765	14 186	17 441	22 878	27 602
Troms	2 423	2 441	3 166	2 705	3 659
Nordland	2 671	3 315	2 750	3 723	3 725
Nord-Trøndelag	3 350	3 668	3 566	5 330	5 770
Sør-Tr./Hedmark	5 848	5 858	8 436	6 800	9 160
Tamreinlag	2 819	3 135	2 278	3 835	4 141
Totalt:	42 643	50 308	58 043	63 151	81 502

Vedleggstabell 4 Inntektsoverføringer per siidaandel i 2016 (1 000 kr)

Reinbeiteområde	2016		
	Prod. avh.	Andre	Totalt
Polmak/Varanger	277 202	15 174	292 375
Karasjok øst	109 392	7 598	116 991
Karasjok vest	136 559	5 780	142 339
Øst-Finnmark	165 328	8 840	174 167
Kautokeino øst	117 375	59 823	177 198
Kautokeino midt	116 957	29 253	146 210
Kautokeino vest	172 803	33 074	205 877
Vest-Finnmark	131 439	39 115	170 554
Troms	73 180	19 350	92 530
Nordland	88 690	41 171	129 861
Nord-Trøndelag	147 957	17 405	165 362
Sør-Tr./Hedmark	305 320	0	305 320
Sum tilskudd per siidaandel:	151 772	24 290	176 243

Vedleggstabell 5 Tiltak mot radioaktivitet i perioden 1990-2016 (1 000 kr)

År	Anlegg/ foring/tap	Tidlig slakt	Kostholds- komp.	Nedføring	Totalt
1990	1833	0	3281	0	5 114
1991	2200	0	2515	0	4 715
1992	2 811	0	1 358	0	4 169
1993	2 306	682	1 276	0	4 264
1994	1 017	1 360	1 492	0	3 869
1995	3 352	2 005	1 217	0	6 574
1996	1 702	778	855	0	3 334
1997	867	1 892	866	0	3 625
1998	1 613	1 312	807	0	3 732
1999	1 276	1 560	806	0	3 633
2000	554	1 597	618	30	2 799
2001	498	1 456	775	192	2 921
2002	173	1 234	403	85	1 894
2003	270	1 186	1 021	180	2 657
2004	310	1 013	707	197	2 227
2005	186	1 673	686	0	2 545
2006	0	1 075	156	0	1 231
2008	343	156	132	0	631
2009	412	518	4	1	935
2010	545	273	13	6	837
2011	755	774	4	0	1 532
2012	266	530	3	37	835
2013	337	377	0	0	715
2014	0	57	0	224	281
2015	0	0	0	167	167
2016	0	0	0	0	0
Total	23 626	21 508	18 995	1 119	65 236

Vedleggstabell 6 Erstatninger for tap av rein 2012-16 (1 000 kr)

	2012	2013	2014	2015	2016
Miljødirektoratet – tap rovvilt	69 389	62 771	62 775	58 940	58 703
Jernbaneverket – tap tog	1 781	2 433	1 006	2 069	680
Forsikringsselskaper – tap bil	1 503	2 320	2 768	1 006	1 309
Reindrifftsavtalen – andre store tap	506	202	0	1 835	1 090
Totalt	73 178	67 725	66 550	63 850	61 783

2. Tabelloversikt

Forord	1
Sammendrag	2
Čoahkkáigeassu	5
Innhold	8
1. Økonomisk utvalg	10
1.1 Mandat.....	10
1.2 Medlemmer og sekretariat.....	10
1.3 Utvalgets arbeid.....	10
2. Mål og virkemidler i reindriftspolitikken	12
2.1 Reindriftspolitiske mål	12
2.2 Reindriftspolitiske virkemidler	13
3. Grunnlag og forutsetninger	15
3.1 Prinsipper	15
3.2 Materiale og metode.....	16
4. Totalregnskap 2016 og budsjett 2017	23
4.1 Produksjonsbaserte inntekter.....	23
<i>Tabell 4.1.1 Kjøttinntekter i 2016 og 2015 (1 000 kr.)</i>	<i>23</i>
<i>Tabell 4.1.2 Fordeling av antall slakt til slakteri mellom ulike sesonger</i>	<i>24</i>
<i>Tabell 4.1.3 Andel av totalt slakt, og andel vinterslakt</i>	<i>25</i>
<i>Tabell 4.1.4 Utvikling i gjennomsnittsvekter (slakt til slakteri) i perioden 2012-16 (kg)</i>	<i>25</i>
<i>Tabell 4.1.5 Gjennomsnittlige slaktevekter (levert til slakteri) for kalv, voksne dyr og totalt i 2015 og 2016 (kg)</i>	<i>26</i>
<i>Tabell 4.1.6 Nettoprisutvikling i perioden 2012-16, og endring fra 2015 til 2016 (kr.per kg kjøtt omsatt via slakteri)</i>	<i>27</i>
<i>Tabell 4.1.7 Prisutvikling i perioden 2012-16, og endring fra 2015 til 2016 (kr.per kg kjøtt omsatt via slakteri)</i>	<i>28</i>
<i>Tabell 4.1.8 Utvikling i verdien av den totale kjøttproduksjonen i perioden 2012-16</i>	<i>28</i>
<i>Tabell 4.1.9 Korrigert reintall per 31. mars i perioden 2012-16, og reintall per 31. mars 2017 (avrundet)</i>	<i>32</i>
<i>Tabell 4.1.10 Produksjon, bestand og verdi i perioden 2012-16</i>	<i>33</i>
<i>Tabell 4.1.11 Verdi av endring i samlet livdyrverdi for perioden 1. januar - 31. desember i 2016 og 2015</i>	<i>33</i>
<i>Tabell 4.1.12 Binæringsinntekter i perioden 2012-16 (1 000 kr)</i>	<i>34</i>
<i>Tabell 4.1.13 Andre produksjonsbaserte inntekter i 2016 (1 000 kr)</i>	<i>35</i>
4.2 Statstilskudd, tiltak mot radioaktivitet og forebyggende tiltak mot rovviltskader.....	35
<i>Tabell 4.2.1 Inntektsoverføringer i perioden 2012-2016 (1 000 kr)</i>	<i>36</i>
<i>Tabell 4.2.2 Inntektsoverføringer i 2016 etter inntektspost og reinbeiteområde (1 000 kr)</i>	<i>37</i>
<i>Tabell 4.2.3 Tilskudd til tilleggsnæringer i perioden (1 000 kr)</i>	<i>40</i>
<i>Tabell 4.2.4 Utbetalinger til reindriftsutøvere over Verdiskapingsprogrammet/Reinprogrammet/Utviklingsprogrammet (1 000 kr)</i>	<i>41</i>
<i>Tabell 4.2.5 Forebyggende tiltak mot rovvilt etter tiltakstype for 2016 (1 000 kr)</i>	<i>42</i>
4.3 Erstatninger	43
<i>Tabell 4.3.1 Erstatning for tap av rein i perioden 2012-16 (1 000 kr)</i>	<i>43</i>
<i>Tabell 4.3.2 Antall erstattede fordelt på skadevolder i perioden 2014-16</i>	<i>44</i>
<i>Tabell 4.3.3 Antall erstattede per område i 2016, fordelt på skadevolder</i>	<i>44</i>
<i>Tabell 4.3.4 Erstatning for arealinngrep i perioden 2013-16 (1 000 kr)</i>	<i>45</i>

4.4 Kostnader	46
Tabell 4.4.1 Siidaandelenes kostnader i perioden 2013-16 (1 000 kr).....	46
Tabell 4.4.2 Siidaandelenes kostnader i 2016 etter kostnadsart (1 000 kr).....	47
Tabell 4.4.3 Felleskostnader i perioden 2013-16 (1 000 kr)	49
Tabell 4.4.4 Felleskostnader i 2016 etter kostnadsart (1 000 kr).....	50
Tabell 4.4.5 Tamreinlagenes totale kostnader i perioden 2013-16 (1 000 kr)	50
Tabell 4.4.6 Totale kostnader i 2016 etter kostnadsart (1 000 kr).....	51
Tabell 4.4.7 Totale kostnader i perioden 2013-2016 etter kostnadsart (1 000 kr).....	53
Tabell 4.4.8 Totale kostnader i perioden 2007-2016 etter kostnadsart (1 000 kr).....	55
Tabell 4.4.9 Utvikling av kostnader i perioden 2009-2016 på postene Varekjøp og Utstyr (1 000 kr.).....	56
Tabell 4.4.10 Slakterienes priser på slakting, inkl. frakt	56
4.5 Kapitalforhold	57
Tabell 4.5.1 Siidaandelenes samlede kapitalforhold i 2016 (1 000 kr)	57
Tabell 4.5.2 Siidaandelenes samlede kapitalforhold i perioden 2013-16 (1 000 kr).....	58
Tabell 4.5.3 Rentekostnader i perioden 2013-16 (1 000 kr).....	58
Tabell 4.5.4 Total gjeld, renter og rentesats i samisk reindrift i perioden 2013-16.....	59
Tabell 4.5.5 Prosentvis fordeling av antall oppnådde reindrifftsfradrag for 2016, etter fradragenes størrelse.....	59
4.6 Antall årsverk og antall siidaandeler	60
Tabell 4.6.1 Arbeidsforbruk og antall siidaandeler i 2016.....	60
4.7 Sammendrag av totalregnskapet	60
Tabell 4.7.1 Sammendrag av reindriftens totalregnskap i perioden 2013-16, og endring fra 2015 til 2016 (1 000 kr).....	61
Tabell 4.7.2 Totalregnskap for 2016 fordelt etter reinbeiteområder (1 000 kr).....	63
Tabell 4.7.3. Totalregnskap for 2016 fordelt på soner i Finnmark (1 000 kr).....	65
Tabell 4.7.4 Vederlag for arbeid og egenkapital per årsverk i perioden 2013-16 (kr)	67
Tabell 4.7.5 Vederlag for arbeid og egenkapital per siidaandel i perioden 2013-16 (kr).....	68
4.8 Budsjett 2016.....	69
Tabell 4.8.1 Sammendrag av totalregnskapet i perioden 2013-16, budsjett for 2017 og endring fra 2016 til 2017 (1 000 kr)	73
Tilleggsinformasjon.....	74
5. Nærmere om reindrifftsavtalen.....	75
5.1 Innledning.....	75
5.2 Reindrifftsavtalen 2017/18	76
5.3 Fordeling av reindrifftsavtalens ramme.....	77
Tabell 5.3.1 Fordeling av reindrifftsavtalens ramme de fem siste avtaleårene (mill. kr).....	77
Tabell 5.3.2 Utbetalinger over reindrifftsavtalens ramme de fire siste årene (mill. kr).....	77
Tabell 5.3.3 Spesifikasjon av rammen for post 75 Kostnadssenkende og direkte tilskudd de fem siste avtaleårene (mill. kr).....	78
Tabell 5.3.4 Spesifikasjon av regnskapet for post 75 Kostnadssenkende og direkte tilskudd de fire siste avtaleårene (mill. kr).....	78
5.4 Reindriftens utviklingsfond.....	79
Tabell 5.4.1 Fordeling av bevilgninger over Reindriftens utviklingsfond de fire siste årene 2013-2016 (1 000 kr).....	80
Tabell 5.4.2 Alle innvilgede prosjektsøknader	81
Tabell 5.4.3 Innvilgede prosjektsøknader	83
Tabell 5.4.4 Innvilgede prosjektsøknader til konfliktforebyggende tiltak mellom reindrift og berørt part i perioden 2014-17, antall prosjekter og beløp (1 000 kr).....	84
5.5 Kostnadssenkende og direkte tilskudd	84

<i>Tabell 5.5.1 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag driftsåret 2016/17 (totalt)</i>	85
<i>Tabell 5.5.2 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag driftsåret 2016/17 (innvilget), og totalt for 2015/16</i>	86
<i>Tabell 5.5.3 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag de fem siste driftsårene (tilslagsprosent)</i>	87
<i>Tabell 5.5.4 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag driftsåret 2016/17 (avslag eller ikke søkt)</i>	88
<i>Tabell 5.5.5 Utbetalte tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag i perioden 2012-16 (utbetalingsår) (1 000 kr)</i>	90
<i>Tabell 5.5.6 Tilskudd til slakterier de tre siste driftsårene, etter utbetalingsår (1 000 kr)</i>	91
6. Langsiktige utviklingstrekk for reindriften	92
6.1 Kjøttinntekter	92
6.2 Statstilskudd og tiltak mot radioaktivitet	96
6.3 Rovvilt.....	98
<i>Tabell 6.3.1 Oppgitte rovvilttap i forhold til oppgitte totale tap (prosent)</i>	99
<i>Tabell 6.3.2 Erstattede rovvilttap i forhold til oppgitte rovvilttap (prosent)</i>	100
6.4 Erstatninger	101
6.5 Kostnader	102
6.6 Vederlag til arbeid og egenkapital	105
6.7 Markedsforhold	106
<i>Tabell 6.7.1 Import av reinkjøtt de fem siste årene – gjelder all import, det vil si import både til full og redusert tollsats (tonn)</i>	107
<i>Tabell 6.7.2 Eksport av reinkjøtt de fem siste årene (tonn)</i>	108
7. Husholdsinntekter for reindriftsfamilier	111
7.1 Inntekter utenfor reindriftnæringen	111
<i>Tabell 7.1.1 Sum lønn m.v. utenfor reindriften i 2016, 2015 og 2014 (1 000 kr)</i>	111
<i>Tabell 7.1.2 Sum lønn m.v. utenfor reindriften i 2016 for siidaandelsledere med ektefeller og siidaandelsledere uten ektefeller (1 000 kr)</i>	112
<i>Tabell 7.1.3 Gj.sn sum lønn m.v. utenfor reindriften i 2016 (1 000 kr. per siidaandel)</i>	113
<i>Tabell 7.1.4 Andel kvinnelige og mannlige siidaandelsledere som har lønns- og/eller næringsinntekter utenfor reindriften i 2016 (prosent)</i>	113
<i>Tabell 7.1.5 Andel kvinnelige og mannlige ektefeller og samboere som har lønns- og/eller næringsinntekter utenfor reindriften i 2016 (prosent)</i>	114
7.2 Strukturutvikling og sysselsetting.....	114
<i>Tabell 7.2.1 Antall personer per enhet (siidaandel/familieenhet)</i>	116
<i>Tabell 7.2.2 Beregnet arbeidsforbruk i 2016/2017</i>	119
<i>Tabell 7.2.3 Beregnet arbeidsforbruk (antall årsverk) i perioden 2012-17</i>	119
<i>Tabell 7.2.4 Antall siidaandeler i samisk reindriften de ti siste driftsårene</i>	120
<i>Tabell 7.2.5 Antall personer i samisk reindriften de ti siste årene</i>	120
<i>Tabell 7.2.6 Arbeidsforbruk for kvinner i 2016</i>	121
<i>Tabell 7.2.7 Antall siidaandeler i samisk reindriften i 2016/2017 med kvinner som innehavere, fordelt etter siidaandelslederens alder og siidaandelens reintall</i>	121
<i>Tabell 7.2.8 Antall siidaandeler i samisk reindriften i 2016/2017 med menn som innehavere, fordelt etter siidaandelslederens alder og siidaandelens reintall</i>	122
<i>Tabell 7.2.9 Antall felles siidaandeler i samisk reindriften i 2016/2017</i>	122
<i>Tabell 7.2.10 Fordeling av totalt reintall i samisk reindriften i 2016/2017 etter reineierens kjønn (prosent)</i>	123
<i>Tabell 7.2.11 Fordeling av totalt reintall i samisk reindriften i 2016/2017 etter reineierens medlemstype (prosent)</i>	123
<i>Tabell 7.2.12 Fordeling av totalt reintall i samisk reindriften etter reineiers alder (prosent)</i> ..	124

<i>Tabell 7.2.13 Fordeling av siidaandelsleders reintall i samisk reindrift etter siidaandelsleders alder (prosent).....</i>	<i>124</i>
<i>Tabell 7.2.14 Siidaandelsleders reintall i samisk reindrift fordelt etter siidaandelsleders alder .....</i>	<i>125</i>
8. Vurderinger av materialet.....	126
8.1 Vurderinger av situasjonen i de ulike reinbeiteområdene og sonene.....	126
8.2 Generelle vurderinger.....	154
Vedlegg	157
1. Tabeller.....	157
<i>Vedleggstabell 1 Kjøttinntekter i 2016 (1 000 kr).....</i>	<i>157</i>
<i>Vedleggstabell 2 Kjøttinntekter i perioden 2012-16 (1 000 kr) .....</i>	<i>157</i>
<i>Vedleggstabell 3 Ordinære inntektsoverføringer i perioden 2012-16 (1 000 kr) .....</i>	<i>158</i>
<i>Vedleggstabell 4 Inntektsoverføringer per siidaandel i 2016 (1 000 kr) .....</i>	<i>158</i>
<i>Vedleggstabell 5 Tiltak mot radioaktivitet i perioden 1990-2016 (1 000 kr).....</i>	<i>159</i>
<i>Vedleggstabell 6 Erstatninger for tap av rein 2012-16 (1 000 kr).....</i>	<i>159</i>
2. Tabelloversikt.....	160
3. Figuroversikt	163
4. Kart over reinbeiteområdene	167
5. Ordforklaringer.....	170

3. Figuroversikt

Forord.....	1
Sammendrag	2
Čoahkkáigeassu	5
Innhold	8
1. Økonomisk utvalg	10
1.1 Mandat.....	10
1.2 Medlemmer og sekretariat.....	10
1.3 Utvalgets arbeid.....	10
2. Mål og virkemidler i reindriftpolitikken	12
2.1 Reindriftpolitiske mål	12
2.2 Reindriftpolitiske virkemidler	13
3. Grunnlag og forutsetninger	15
3.1 Prinsipper	15
3.2 Materiale og metode.....	16
4.Totalregnskap 2016 og budsjett 2017	23
4.1 Produksjonsbaserte inntekter.....	23
<i>Figur 4.1.1 Gjennomsnittlige kjøttinntekter per siidaandel (samisk reindrift) i 2016 (1000 kr)</i> <i>Kurven viser gjennomsnittlig reintall per siidaandel. Linjen viser gjennomsnittlig kjøttinntekt for den samiske reindriften i hele landet. ....</i>	<i>29</i>
<i>Figur 4.1.2 Gjennomsnittlige kjøttinntekter per rein i vårflokk i 2016 (kr. per rein) .....</i>	<i>30</i>
<i>Figur 4.1.3 Fordeling av de ulike klassene i klassifiseringssystemet for reinsdyrkjøtt i 2016.</i>	<i>31</i>
4.2 Statstilskudd, tiltak mot radioaktivitet og forebyggende tiltak mot rovviltskader...35	
<i>Figur 4.2.1 Inntektsoverføringer i perioden 2013-16 (1 000 kr) .....</i>	<i>38</i>
<i>Figur 4.2.2 Gjennomsnittlige inntektsoverføringer per siidaandel og gjennomsnitt for alle områder i 2016 (1 000 kr) .....</i>	<i>38</i>

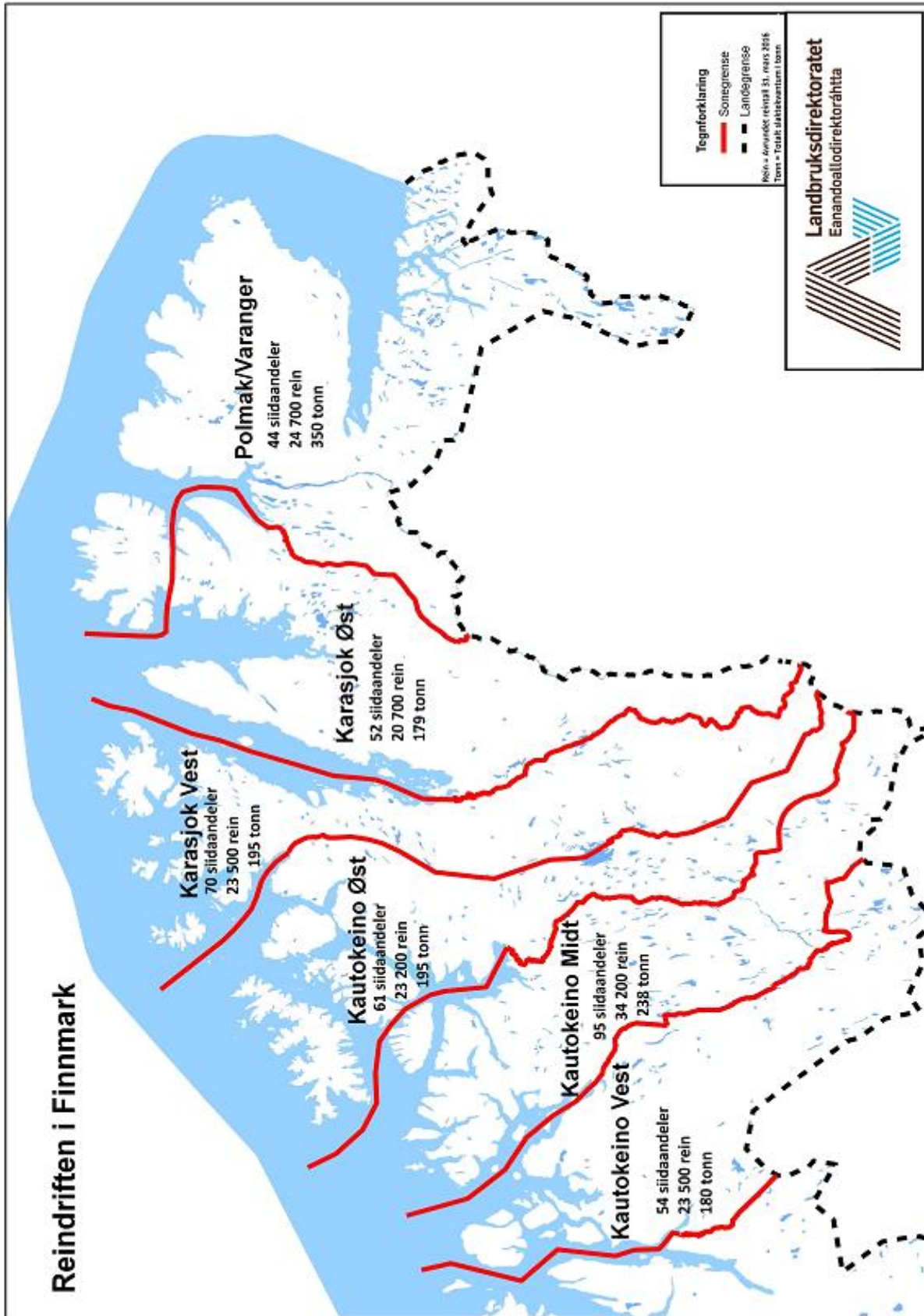
<i>Figur 4.2.3 Gjennomsnittlige inntektsoverføringer per kg kjøtt i 2016</i>	39
4.3 Erstatninger	43
4.4 Kostnader	46
<i>Figur 4.4.1 Gjennomsnittlige kostnader (kr. per rein) i perioden 2014-16 etter siidaandelens reintall</i>	48
<i>Figur 4.4.2 Totale kostnader (eksklusive renter) per rein og per kg produsert kjøtt i 2016</i> ...	54
<i>Figur 4.4.3 Totale kostnader (eksklusive renter) i perioden 2014-16 (1 000 kr)</i>	54
4.5 Kapitalforhold	57
4.6 Antall årsverk og antall siidaandeler	60
4.7 Sammendrag av totalregnskapet.....	60
<i>Figur 4.7.1 Fordeling av totalregnskapets hovedposter i 2016 etter reintall, per område (kr. per rein)</i>	66
<i>Figur 4.7.2 Fordeling av totalregnskapets hovedposter i 2016 etter reintall, fordelt på soner (kr. per rein)</i>	66
<i>Figur 4.7.3 Kjøttinntekter per siidaandel og totale kostnader per siidaandel i 2016 (1 000 kr)</i>	69
<i>Figur 4.7.4 Totale inntekter per siidaandel og totale kostnader per siidaandel i 2016 (1 000 kr)</i>	69
4.8 Budsjett 2016.....	69
Tilleggsinformasjon	74
5. Nærmere om reindrifftsavtalen	75
5.1 Innledning.....	75
5.2 Reindrifftsavtalen 2017/18	76
5.3 Fordeling av reindrifftsavtalens ramme	77
5.4 Reindrifftsens utviklingsfond	79
5.5 Kostnadssenkende og direkte tilskudd	84
<i>Figur 5.5.1 Direkte tilskudd til siidaandeler og tamreinlag de tre siste driftsårene (1 000 kr)</i>	85
<i>Figur 5.5.2 Gjennomsnittlige tilskudd til siidaandeler driftsåret 2016/2017 (Tall i 1 000 kr. per siidaandel)</i>	89
<i>Figur 5.5.3 Gjennomsnittlige tilskudd til siidaandeler og tamreinlag driftsåret 2016/17 (kr.per kg.)</i>	89
6. Langsiktige utviklingstrekk for reindrifften	92
6.1 Kjøttinntekter	92
<i>Figur 6.1.1 Reindrifftsens kjøttinntekter i perioden 2007-2016 (søyler), sammenholdt med prisutviklingen (produsentpris inklusive tilskudd) (kurve) (2016-kroner)</i>	93
<i>Figur 6.1.2 Produsentpris for kjøtt av rein, storfe og lam, eksklusive tilskudd (2016-kroner)</i> 94	
<i>Figur 6.1.3 Utvikling i reintall per 31. mars i perioden 2007-2016 (korrigert reintall)</i>	95
<i>Figur 6.1.4 Totalproduksjon (tonn) og produksjon per dyr i vårflokk (kg per rein)</i>	96
6.2 Statstilskudd og tiltak mot radioaktivitet	96
<i>Figur 6.2.1 Tilskudd med inntektsvirkning i perioden 2007-2016 (2016-kroner)</i>	97
<i>Figur 6.2.2 Tiltakskostnader mot radioaktivitet i perioden 2007-2016 (2016-kroner)</i>	98
6.3 Rovvilt.....	98
<i>Figur 6.3.1 Oppgitte tap av rein i driftsåret 2016/17, fordelt etter tapsårsak (prosent)</i>	99
<i>Figur 6.3.2 Utbetalte rovvilterstatninger til reindrifftsneringen i perioden 2015-2016 (2016 kroner)</i>	10
0	
6.4 Erstatninger	101
<i>Figur 6.4.1 Erstatninger i perioden 2007-2016 (2016-kroner)</i>	102
6.5 Kostnader	102

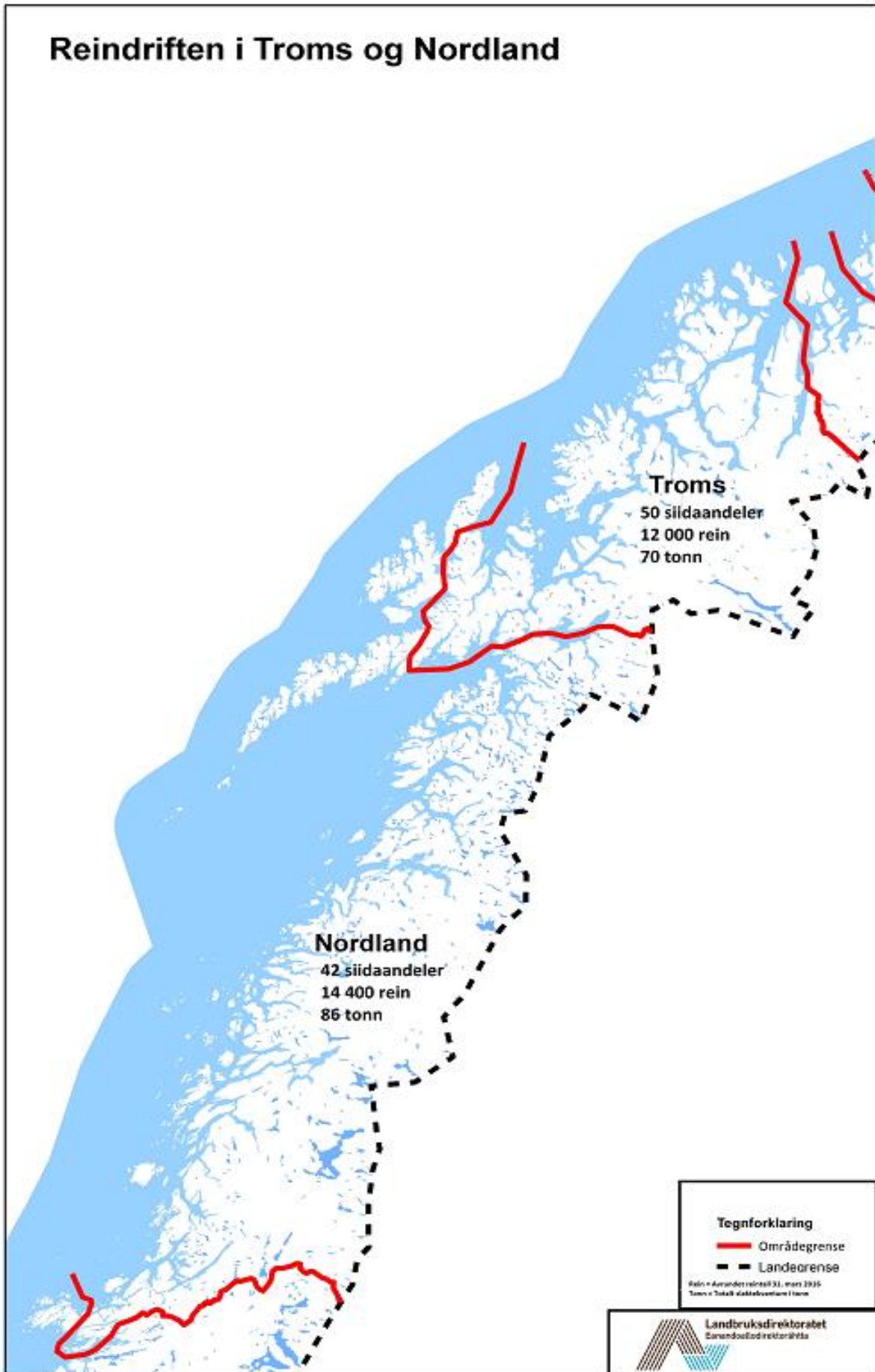
<i>Figur 6.5.1 Kostnadsutviklingen i reindriftsnæringen i perioden 2007-2016 (2016-kroner)</i>	102
<i>Figur 6.5.2 Utvikling i siidaandelenes gjennomsnittlige kostnader (søyler) (2016-kroner) og siidaandelenes gjennomsnittlige reintall</i>	104
6.6 Vederlag til arbeid og egenkapital	105
<i>Figur 6.6.1 Utvikling i størrelsen på en del hovedposter i reindriftens totalregnskap (2016-kroner) (Produksjonsinntekter er kjøttinntekter korrigert for endringer i livdyrverdien) .....</i>	105
<i>Figur 6.6.2 Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital. (2016-kroner)</i>	106
6.7 Markedsforhold	106
<i>Figur 6.7.1 Fordeling mellom innenlandsk produksjon (slakt ved registrerte slakterier) og import i perioden 2007-2016 (tonn)</i>	107
<i>Figur 6.7.2 Reintallsutviklingen i Sverige, Finland og Norge i den siste tiårsperioden .....</i>	108
<i>Figur 6.7.3 Totalt antall registrerte slaktedyr i Sverige, Finland og Norge</i>	109
<i>Figur 6.7.4 Pris til reineier i Sverige, Finland og Norge i den siste tiårsperioden (pris per kg, 2015-euro)</i>	110
7. Husholdsinntekter for reindriftsfamilier	111
7.1 Inntekter utenfor reindriftsnæringen	111
7.2 Strukturutvikling og sysselsetting	114
<i>Figur 7.2.1 Antall enheter i samisk reindrift i perioden 1960-2017</i>	115
<i>Figur 7.2.2 Antall personer i samisk reindrift i perioden 1960-2017</i>	116
<i>Figur 7.2.3 Antall registrerte reinmerker i perioden 1960-2017</i>	117
<i>Figur 7.2.4 Antall aktive merker i perioden 2015-2017</i>	118
8. Vurderinger av materialet	126
8.1 Vurderinger av situasjonen i de ulike reinbeiteområdene og sonene	126
<i>Figur 8.1.1 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Polmak/Varanger i perioden 2007-2017 (*Budsjett tall for 2017) (2016 kroner)</i>	127
<i>Figur 8.1.2 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Polmak/Varanger i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016 kroner)</i>	128
<i>Figur 8.1.3 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Polmak/Varanger i perioden 2008-2016</i>	129
<i>Figur 8.1.4 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Karasjok i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016 kroner)</i>	130
<i>Figur 8.1.5 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Karasjok i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)</i>	131
<i>Figur 8.1.6 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Karasjok i perioden 2008-2016</i>	132
<i>Figur 8.1.7 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregns Vest-Finnmark i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)</i>	133
<i>Figur 8.1.8 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Vest-Finnmark i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)</i>	134
<i>Figur 8.1.9 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Vest-Finnmark i perioden 2008-2016</i>	135
<i>Figur 8.1.10 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Troms i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016 kroner)</i>	136
<i>Figur 8.1.11 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Troms i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)</i>	137
<i>Figur 8.1.12 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Troms i perioden 2008-2016</i>	139
<i>Figur 8.1.13 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Nordland i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner)</i>	140

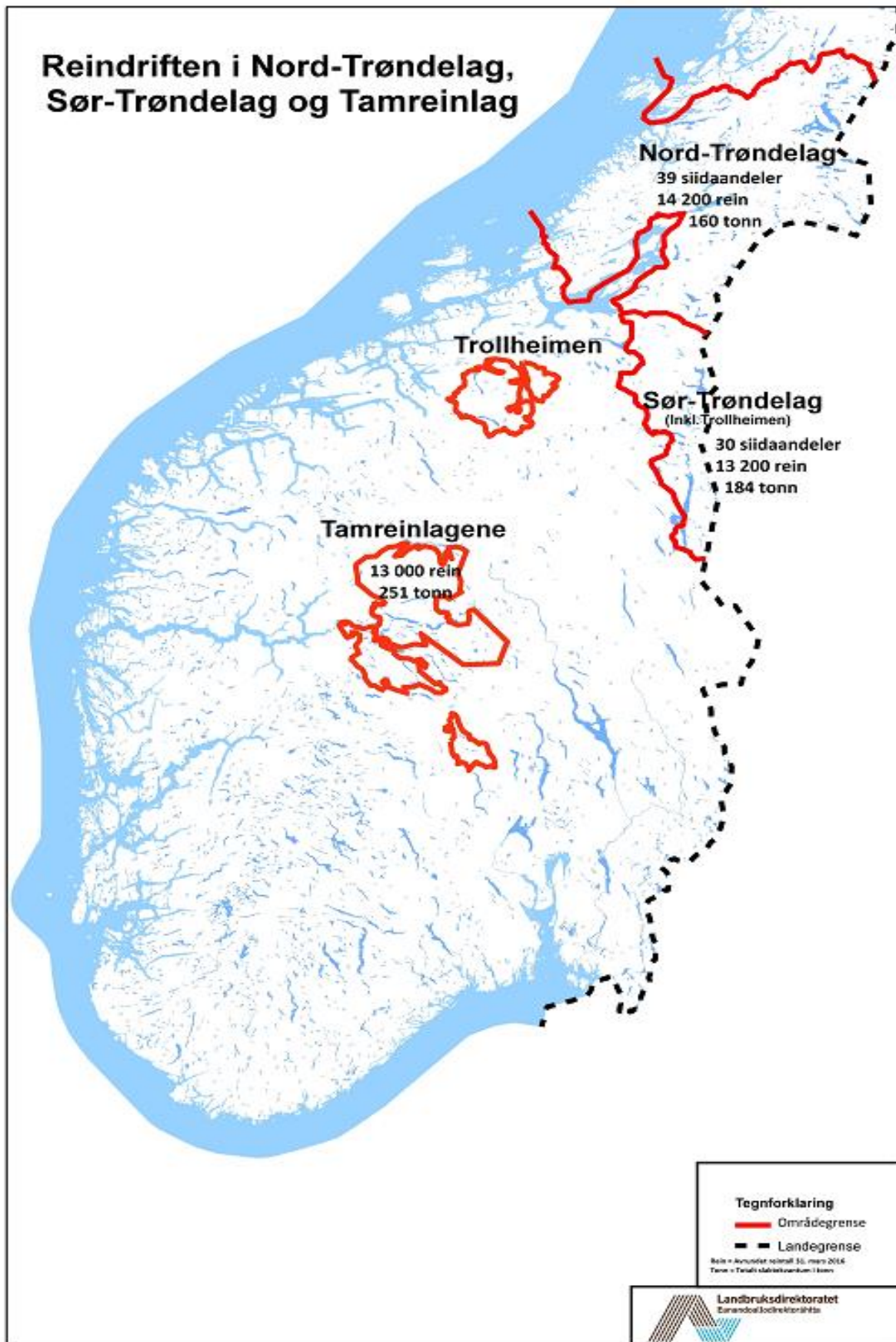
<i>Figur 8.1.14 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Nordland i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner).....</i>	142
<i>Figur 8.1.15 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Nordland i perioden 2008-2016 .....</i>	143
<i>Figur 8.1.16 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Nord-Trøndelag i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner).....</i>	144
<i>Figur 8.1.17 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Nord-Trøndelag i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner).....</i>	146
<i>Figur 8.1.18 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Nord-Trøndelag i perioden 2008-2016.....</i>	147
<i>Figur 8.1.19 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i Sør-Trøndelag/Hedmark i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner).....</i>	148
<i>Figur 8.1.20 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i Sør-Trøndelag/Hedmark i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner).....</i>	149
<i>Figur 8.1.21 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt i Sør-Trøndelag/Hedmark i perioden 2008-2016 .....</i>	150
<i>Figur 8.1.22 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap hos tamreinlagene i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017)(2016-kroner) .....</i>	151
<i>Figur 8.1.23 Utvikling i størrelsen på hovedpostene i reindriftens totalregnskap i tamreinlagene i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner) .....</i>	152
<i>Figur 8.1.24 Utvikling i størrelsen på reintall og antall slakt hos tamreinlagene i perioden 2008-2016.....</i>	153
8.2 Generelle vurderinger.....	154
<i>Figur 8.2.1 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i perioden 2007-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner).....</i>	154
<i>Figur 8.2.2 Utvikling i størrelsen på inntektspostene i reindriftens totalregnskap i perioden 200-2017 (*Budsjett-tall for 2017) (2016-kroner).....</i>	155
<i>Figur 8.2.3 Fordeling av totalregnskapets hovedposter og "sum lønn m.v. utenfor næringen" i 2016 etter reintall (kr. per rein).....</i>	156
Vedlegg	157
1. Tabeller.....	157
2. Tabelloversikt.....	160
3. Figuroversikt	163
4. Kart over reinbeiteområdene	167
5. Ordforklaringer.....	170

4. Kart over reinbeiteområdene

5. Ordforklaringer

<i>Aktiv siidaandel</i>	Siidaandel som er oppført med rein i utgående beholdning (per 31. mars) i Melding om reindrift.
<i>Andre tilskudd</i>	Utdanningsstipend, lærlingordning i duodji (opphørt f.o.m. 2002), tilskudd til barnehager, avviklingslønn og tilskudd til innløsning av siidaandel.
<i>Binæringsinntekter</i>	Inntekter av duodji, jakt, fiske, bærplukking og annen virksomhet knyttet til reindrift.
<i>Becquerel (Bq)</i>	Måleenhet for radioaktivitet.
<i>Bruttopris</i>	Pris til reineier fra slakteri, før evt. slakte- og fraktekostnader er trukket fra.
<i>CWD</i>	Chronic Wasting Disease eller Skrantesyke er en prionsykdom hos hjortedyr.
<i>Distriktstilskudd</i>	Direkte tilskudd til reinbeitedistrikter (over Reindrifftsavtalen).
<i>Driftstilskudd</i>	Tilskudd til siidaandeler i hele landet (over Reindrifftsavtalen).
<i>Driftsår</i>	I reindrifften: 1. april – 31. mars (reindrifftsåret).
<i>Duodji</i>	Samisk husflid.
<i>Ektefelle tillegg</i>	Direkte tilskudd til siidaandeler der begge ektefeller utøver aktiv reindrift (over Reindrifftsavtalen).
<i>Felles siidaandel</i>	Siidaandel drevet av to ansvarlige ledere i fellesskap (ektefeller).
<i>Felleskostnader</i>	Felles kostnader som dekkes av reinbeitedistriktet, reindrifftsfondet eller særskilte erstatningsfond.
<i>Hovedavtalen</i>	Avtale som ligger til grunn for de årlige reindrifftsforhandlingene (revidert i 1992/93 – St.prp. nr. 66 (1992-1993)), inngått mellom Staten ved Landbruksdepartementet og Norske reindrifftsamers landsforbund (NRL).
<i>Investeringer</i>	Inngår under ordinære tilskudd, og omfatter livdyrlån, tilskudd til gjerder, bygninger og anlegg.
<i>Kalveslaktetilskudd</i>	Direkte tilskudd til siidaandel for slakt av kalv (over Reindrifftsavtalen).
<i>Kapitalinnsats</i>	Innsats av kapital, for eksempel i form av rein, snøscooter etc.
<i>Konsumprisindeks</i>	Statistisk forholdstall for forbruksvarer (viser prisstigningen).

<i>Korrigert reintall</i>	Reintall per 31. mars korrigert i henhold til opplysninger i siidaandelens Melding om reindrift påfølgende år.
<i>Kostholdskompensasjon</i>	Tilskudd til kompensasjon for alternativt kosthold som følge av radioaktivitet i matreiner.
<i>Livdyrverdi</i>	Verdi av levende rein (livdyr).
<i>Låste beiter</i>	Beiter som ikke er tilgjengelige på grunn av klimatiske forhold (is og snø).
<i>Melding om reindrift</i>	Melding som siidaandelene leverer inn hvert driftsår med oversikt over reintall, tap, slakteuttak, siidaandelens medlemmer, m.v.
<i>Nettopris</i>	Pris til reineier fra slakteri, etter at slakte- og evt. fraktkostnader er trukket fra.
<i>NRL</i>	Norske Reindriftingsamers Landsforbund (næringsorganisasjon for norske reindriftingsamer).
<i>Oppgitt rovvilttap</i>	Rovvilttap oppgitt i siidaandelens Melding om reindrift.
<i>Ordinære tilskudd</i>	Inntektsoverføringer til siidaandeler og tamreinlag, herunder tilskudd til investeringer, pramming/flytting, distriktstilskudd, produksjonstilskudd, driftstilskudd, kalveslaktetilskudd, tidligslaktetilskudd, ektefelle tillegg og tiltak konvensjonsbeiter (over Reindriftingsavtalen).
<i>Populasjon</i>	Alle individer innenfor et visst område.
<i>Produksjonspremie</i>	Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag som beregnes med utgangspunkt i en prosentsats av avgiftspliktig salg av kjøtt og avgiftspliktige inntekter fra reinen (over Reindriftingsavtalen fra og med 2003/04).
<i>Produksjonstilskudd</i>	Direkte tilskudd til siidaandeler og tamreinlag (over Reindriftingsavtalen).
<i>Produktivitet</i>	Kjøttproduksjon per dyr eller per arealenhet.
<i>Reinbeitedistrikt</i>	Reinbeiteområdet er delt inn i flere reinbeitedistrikter (etter reindriftingsloven §2).
<i>Reinbeiteområde</i>	Største forvaltningsenhet innenfor det samiske reindriftingsområdet (etter reindriftingsloven §2).
<i>Reindriftingsavtalen</i>	Ettårig økonomisk avtale mellom Staten (ved Landbruks- og matdepartementet) og NRL.

<i>Reindrifsfond</i>	Offentlig fond til fremme av reindriften (etter reindriftsloven §47).
<i>Reinmerke</i>	All rein skal være øremerket ved snitt i ørene med eierens registrerte merke. Merking skal foregå innen 31. oktober det året dyret er født. Alle registrerte reinmerker i Norge finnes i et merkeregister.
<i>Samlet livdyrverdi</i>	Summen av alle livdyrverdier.
<i>Ressursregnskapet</i>	Økologisk regnskap over reindriften ressursgrunnlag og ressursutnyttelse.
<i>RUF</i>	Reindriften Utviklingsfond
<i>Samisk reindrift</i>	Reindrift innenfor reinbeitedistrikt, inkludert Trollheimen i Sør-Trøndelag/Hedmark.
<i>Siida/sijte</i>	Geografisk og sosial betegnelse for en gruppe av reineiere som utøver deler av driften i fellesskap innenfor et bestemt areal.
<i>Siidaandel</i>	En familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, og som driver reindrift under ledelse av en person eller ektefeller/samboere i fellesskap.
<i>Slakteuttak</i>	Antall slaktedyr eller antall kg slakt.
<i>St.meld. nr. 32 (2016-2017)</i>	Stortingsmeldingen om "Reindrift. Lang tradisjon – unike muligheter".
<i>Tamreinlag</i>	Sammenslutning av andelshavere med særskilt tillatelse for reindrift i enkelte sørnorske fjellområder utenfor det samiske reindriftsområdet (etter reindriftsloven §5).
<i>Tidligslaktestilskudd</i>	Direkte tilskudd til tidlig slakt (høstslakt) av rein i Finnmark (over Reindriftsavtalen). Avsluttet i 2011.
<i>Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag</i>	Omfatter produksjonstilskudd, driftstilskudd til ungdom, kalveslaktestilskudd, etableringstilskudd og ektefelle-/samboertillegg.
<i>Totalkostnader</i>	Summen av siidaandelens kostnader, felleskostnader og kostnader i tamreinlag.
<i>Totalkvantum</i>	Summen av kjøttmengde levert slakteri, privat omsetning og privat forbruk.
<i>Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskapning</i>	Verdiskapingsprogram for reindriften. Ordningen ble i 2013 endret til <i>Reinprogrammet</i> , og fra 01.01.2015 inngår <i>Reinprogrammet</i> i <i>Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskapning</i> . Ordningen administreres av Innovasjon Norge.
<i>Årsverk</i>	Normert arbeidsinnsats gjennom året (i reindriften 1.800 timer).

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

POSTADRESSE:
Postboks 8140 Dep, 0033 Oslo

BESØKSADRESSE:
Stortingsgt. 28, 0161 Oslo

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

www.landbruksdirektoratet.no
